

PC: A_Nuorten radio

POIKA JA NUORTEN RADIO
1961 - 1975

Matti Hara
21.11.2002

SISÄLLYS

POIKA JA YLEISRADIO 1961 - 1999

Saatteeksi

Pyrkiminen radioon 1961

Ohjelma-avustajana 1961 - 1963

Nuorten radion vastaavaksi toimittajaksi 1963

Papereita penkomaan

Harojen nimisekaannus

Nuorten radioon rekrytoitumisesta

Rekrytoitumisesta yleistä

Nuorten radion teatterikerho 1966

Reportterikerho 1968

Nuorten radiosta teoreettista pohdintaa ja jäsentelyä

Yleistä pohdintaa

Aihepiirien jäsentelyä

Nuorten radio ja yhteiskunta 1963 - 1975

Kotimaan nuorisopolitiikkaa

Kunnalliset nuorisotyöntekijät Jyväskylässä 1964

Maaseudun Nuorten Liiton seminaari Espoossa 1965

Klubi-13 (1965)

Nuorten sanomat 1965

PTS-suunnitelma ja ohjelmaesite 1966

Nuorisotyöntekijäin radio- ja tv-päivät 1968

Siikarannan seminaari 1968

Porvari puheenjohtaja... (1971)

Ikäryhmien ristiriidat 1971

Nuorten ohjelmista mietintö 1971

Kristillis-yhteiskunnallista nuorisotyötä 1972

Kansainvälistä nuorisopolitiikkaa

Pohjoismaista kanssakäymistä

Ystävyyssleireillä ja Berliinin nuorisofestivaali 1973

Kenraalimajuri ja hanuristi 1973(?)

Berliinin nuorisofestivaali 1973

Nuorten radion ohjelmatoinnista

Ajan seuranta

Uutisnuotasta Studio Varpuseen 1963-1975

Akateeminen neljännes 1963

Tempauksia ja kilpailuja

Paperijuna Sallasta Inkeröisiin 1965

Paperit talteen -lähetyksiä

Kaikki mukaan...

Bellisoneilla mopo ja polkupyöriä

Safari 1967

Safariohjelmia

Safaripäivä ja Tähtisafari

Safarin ”jätkäilyt”

Tuksu 1967
 Sanasta miestä - sarvesta härkää 1967
 Seita 1969
 Valtion maata Inarissa
 Seitakylä ry. perustetaan
 Kaikki hyvin, mutta...
 Lapset valtaavat radion 1970
 Kuntokärry Oulusta Niinisaloon 1971
 Nuorison liikennekilpailu 1972
 Valistus ja kasvatus
 Sukupuolielämä 1965
 Liipan lähteestä 1965
 15 vaan ei 17 (1966)
 Askeleen edellä ammattiin 1967
 Nuori politiikka 1968
 Nuorten kirjelaatikko 1971
 Yhteiskunnallinen ohjelmatoiminta
 Tomaatti 1970
 Peruna 1970
 Vappuperuna ja Revolle pakkolomaa
 Tapuli 1972
 Kuunnelmat, tiede ja taide sekä viihde
 Kritiikkiä 1970
 Nuorisoteatterit esittää 1970
 Varusmiesohjelmat
 Varusmies 1972-
 Aamukampa 1975-1985
 Kontaktiohjelmat
 Puolesta ja vastaan 1966
 Pellolta ja pellon laidalta 1967
 Kuuma linja 1968
 Maria Moldovan tapaus 1969
 Sekalaista ohjelmatoimintaa vuosien varrelta
 Eurooppaa ristiin ja rastiin 1966
 Napapiirin lentoralli 1966
 Euroopan pikkuvaltiot 1968
 Juhannushäät ja juhannuspitäjät 1968 - 1975
 Savitaipaleen kesälukiosta juhannuspitäjiin 1970
 AA 1970
 Aamukymppi 1973
 Nuorten radion aikaisia sattumuksia
 Kommunisti Kalle Kuittinen 1964
 Muotia vai käytännöllisyyttä? 1964
 Sriipari Forssassa
 Ammattikoululainen Tampereella
 Demarit Äänekoskella
 Super Caravellet 1964
 Kuuluisuudet ratissa 1965
 Saksaa aloittelijoille 1965
 Tekstiili-insinööri Unto Remander

Elefanti aiheutti nenään verenvuodon 1965
Opintomatalla Neuvostoliitossa 1966
Safarimatalla Nigeriassa 1967
Eläinlääkäri Eeva Korpinen
Finlandia-hymni ja Biafra
Hyvän tahdon lähettiläät Suomeen
Polvihousuissa itsenäisyyspäivän vastaanotolla
Sävellahja 22000 Biafran hyväksi
Revolta myllykirje 1969
Perjantai 13. (1969)
Mr. Brownin perhe Suomessa 1969
Stipendimatalla Afrikassa 1970
Frelimon ilmavoimat
Elefanttia pakoon
Lukutaitokampanja Victoria-järven rannalla
Ugandan ekonomit
Pepeä tapaamassa Andoverissa 1971
Kauhavalla kohtaaminen 1972 ?
Nuorten radio ja henkilöstö
Nuorten radion loppu 1975
Jälkikaneetteja

Dosentti Vuokko Jarva soitti 21.7.2000. Hän tiedusteli, voinko järjestää hänelle pääsyn Yleisradion ääniarkistoon, koska hän halusi mennä selvittämään; onko joku hänen toimittamansa Kuuma linja – ohjelma arkistoitu, ohjelma, jossa lauluduo Jarkko ja Laura esiintyvät. Asia oli ajankohtainen, koska Jarkko Antikaisella oli tulossa 50-vuotispäivä ja Vuokolle oli herännyt ajatus yllättää Jarkko arkistoaänitteellä.

Tarina sai onnellisen lopun. Kuuma linja löytyi ja Jarkko sai kopion 30 vuoden takaisesta äänitteestä. Oli ollut mieluinen syntymäpäiväyllätyks.

Kuuma linja -ohjelmia etsiessään Vuokko havaitsi, että ohjelmakorteissa oli monien nauhoitettujen ohjelmien kohdalla poistomerkintä. Käytännössä poistomerkintä tarkoittaa, että ohjelman tilalle oli äänitetty joku toinen ohjelma.

Nuorten ohjelmia poistettiin enemmän kuin muita. Jouduinpa poistattamaan nauhan, jolle oli taltioitu ääninäytteitä sellaisilta nuorilta, joista arvelin tulevan vielä jotakin.

Esimieheni olivat sitä mieltä, että ehtiin heitä taltioida myöhemmin kun ovat varmasti saavuttaneet arvostetun yhteiskunnallisen asemansa.

Lapsiveden mukana heitettiin pois mm. Ilkka-Christian Björklund, Jukka Kajava, Erkki Tuomioja, Paavo Värynen sekä Marion Rung.

Suorat lähetykset olivat oma lukunsa. Harvoin niitä äänitettiin arkistoon. Nuorten radiossa ei tietääkseni koskaan. Yksi tällainen arkistoimaton ”työtapaturma” oli 1966 Helsingin kauppakorkeakoulusta lähetetty Puolesta ja vastaan -lähetyks, jossa Esko Lumikeron juontamassa lähetyksessä opetusneuvos Yrjö Kallinen ja nuori radikaali Ilkka-Christian Björklund väittelivät 1930- ja 1960-lukujen isänmaallisuudesta.

Tähän päivään asti olen yrittänyt kalastella tätä ohjelmaa ja saattaa olla, että Radion Finlandian päällikön Juhani Niinistön kotivintin ruskeasta pahvilaatikosta löytyy tämä ohjelma. Se olisi arvokas löytö, mikäli Niinistön vintti paljastaa kadoksissa olleen kulttuuritaiteen arvoituksen.

Ohjelmien otsikot ja lähetyksajat löytyvät lehdistölähteistä ja lähetyksrekistereistä. Joistakin ohjelmista saattaa olla tallessa käsikirjoitus.

Ohjelmien otsikot eivät aina kerro ohjelman todellista asiasisältöä. Nuorten radion Tomaatti oli nuorisolle suunnattua älyllisesti aktivoivaa nuorisoviihdettä ja Perunassa pyrittiin kertomaan osallistuvasta ammattiyhdistystoiminnasta.

Vappuperunakaan ei liittynyt perunanistutukseen eikä se ollut vappuhupailukaan, vaan siinä käsiteltiin sosialidemokraattien ja kansan demokraattien suhtautumista vappuun. Vappuperunan seurauksena hallintoneuvosto lomautti Eino S. Revon vähäksi aikaa. Hyllyttäminen johtui siitä, että silloinen pääministeri Kalevi Sorsa (sd) ei pitänyt siitä, että ohjelmassa mollattiin sosialidemokraatteja ja ihasteltiin kansandemokraattien vapun viettoa.

VTT Vuokko Jarvan puhelinsoitosta ja arkistovierailusta asiat alkoivat kehittyä. Vuokko otti yhteyden Radio Suomen tiedotuspäällikkö Tapio Lipposeen ja esitti, että nyt ovat viimeiset ajat käsillä, mikäli aiotaan saada talteen oikeata tietoa radion nuorten ohjelmista. Tapio, joka itsekin on Nuorten radion aikaisia ohjelma-avustajiani, lupasi ottaa ohjat käsiinsä.

Saatiin kootuksi Nuorten radiossa mukana olleista työryhmä, johon lisäkseni ovat kuuluneet: Vuokko Jarva, Tapio Lipponen, Pentti Kemppainen, Kaarle Nordenstreng ja Jorma Pilke.

Työryhmä on kokoontunut muutamia kertoja. Vuokko on tehnyt karkean ohjelmakartoituksen ja Tapio on käynyt Yleisradion vuosikirjoja ajalta 1943 – 1975 läpi. Yhdessä tapaamisessa oli mukana Yleisradion nuorten ohjelmien ”isä” elokuvaohjaaja Armand Lohikoski. Häntä voidaan pitää ensimmäisenä toimittajana, jolle selkeästi oli annettu tehtävä laatia ja tuottaa nuoriso-ohjelmia. Tämä tapahtui jo sotiemme aikana ja ohjelmissa välittyi raittiusliikkeen henki. Mielestäni on syytä tässä yhteydessä muistaa, että Suomen Aseveljien Liitto ja silloinen liiton pääsihteeri ja raittiusmies kaupunkineuvos Veikko Loppi toimi taustalla merkittävänä taustavaikuttajana. Seurauksena oli, että toinen raittiusmies Armand Lohikoski 1943 kiinnitettiin Yleisradioon pitämään huolta siitä, että Suomen kansan ja varsinkin sen nuorison moraalinen selkäranka ei katkea sotiemme aikana. Armand nuoriso-ohjelmiseen valisti ja kasvatti.

Työryhmän toimesta on saatu aikaan myös yksi yhteiskokoontuminen Yleisradion Pasilan Isossa pajassa. Mukana oli kymmenittäin entisiä nuorten ohjelmien tekijöitä Armand Lohikoskesta ja Tuire Orrista alkaen.

Tähän tapaamisen - luokkakokoukseen - Vuokko Jarva toi monisteen, johon hän oli koonnut ohjelmien tekijöitä ja ohjelmia vuosilta 1942-1975.

Tilaisuudessa esitettiin vetoamus, että kukin tahollaan muistelisi tekemiään ja toistenkin tekemiä nuorten ohjelmia sekä aikaa, jolloin itse oli mukana.

Nuorten ohjelmien historiasiassa päästiin huima harppaus eteenpäin, kun syksyllä 2002 työryhmään saatiin tutkija Pekka Koivisto, joka osaa tehdä historian tutkimusta..

Uskon, että nyt asiat alkavat edistyä ja jossain vaiheessa meillä on käsissämme selvitys Yleisradion nuoriso-ohjelmista. Niiden synty, kukoistus ja tuho. Mikäli on sitä mieltä, että historia toistaa itseään voi uskoa, että jotain uutta on syntymässä.

Matti Hara

Pyrkiminen radioon 1961

Keväällä 1961 vaimoni näki Helsingin Sanomissa ilmoituksen, jolla Yleisradio etsi uusia ohjelma-avustajia 2-15.6.61 pidettävälle Radion urheilutoimituksen selostajakurssille. Vaimoni kannusti ja oli sitä mieltä, että aina kannattaa yrittää. Ei se mitään ota, vaikka en pääsisikään.

Hakupaperini vein postiin 3.5.1961 ja parin viikon päästä tuli kutsu saapua testattavaksi.

Testipäivä on ikimuistoisena piirtynyt mieleeni. Aurinko ilkkui puolen päivän aikaan eteläisellä taivaalla ja viesti, että onpahan mies köykeisillä eväillä lähdössä kokeisiin. Kävelin Etelä-Haagan Artturi Kannistontieltä rautatiesillan ali paloaukion bussipysäkille, josta matka jatkui Helsingin kaupungin liikennelaitoksen sinisellä bussilla rautatieasemalle. Hiljalleen marrin Esplanadin puiston kautta kohti Kasarmintoria. Aikaa olin varannut riittävästi ja Esplanadin puiston keskellä oli suoranainen pakko pysähtyä J.L. Runebergin - kansallisrunoilijanpatsaan - luona.

Kasarmintorin varrella alkoi lehmusten takaa erottua Yleisradion harmaagraniittinen toimitalo.

Katonrajassa komea Helsingin vaakuna ja sen alla vuosiluku 1901. Jännittyneenä avasin oven ja ilmoittauduin ala-aulan vahtimestarille, joka johdatteli talon ylimpään neljanteen kerrokseen.

Lämpioässä oli kaksi henkilöä, jotka ottivat ensiksi tulijat vastaan. Myöhemmin selvisi, että toinen heistä oli Paavo Noponen ja toinen Adolf Turakainen, josta tuli monivuotinen esimieheni Radio Suomen ajankohtaistoimituksessa.

Jännitystäni lievensi kun paikalla oli toisiakin pyrkijöitä. Kukaan ei puhunut toisilleen sanan sanaa. Kaikki tuijotimme sanattomina eteemme ja odotimme vuoroamme. Saattoipa kyräilyssä olla mukana kilpailukin siitä, kuka pääsee ja tulee valituksi kurssille.

Nimen kuultuani kävelin joko Paavon tai Aatun perässä äänitarkkaamoon, jossa Pekka Tiilikainen oli äänitarkkailijan kanssa. Sanoimme toisillemme käsipäivää, minkä jälkeen ohjattiin pieneen studioon. Tätä yksikköä studioineen ja tarkkaamoineen kutsuttiin lempinimellä Jussi. Toinen vastaava yksikkö oli Iiro. En tiedä, mistä nimet ovat peräisin.

Sain istuutua vihreällä veralla päällystetyn studiopöydän ääreen. Mikrofonit tökötti pelottavan näköisenä keskellä pöytää ja tuhkakupissa oli poltettu Signora-sikarin tumppi. Pääjohtaja Sundström, Pekka Tiilikainen ja teknikko Voldemar Vuori polttivat Signora-sikareja.

Studios katonrajassa paloi vihreä valo ja kun se muuttui punaiseksi siinä näkyi teksti: LÄHETYS. Silloin piti puhua tai jos ei ollut puhuttavaa, piti olla hiljaa, koska kaikki tarttui nauhaan tai meni saman tien kaikkien kuultavaksi koteihin.

Lasten tuntien kuuntelijana voisin jo tässä yhteydessä oikaista Markus-setään liitetyn tarina.

Yleisesti on puhuttu, että Markus-setä olisi Lasten tunnin päätyttyä todennut: ”Ja nyt tämä poika lähtee paskalle!” Punainen lähety valo oli päällä ja sanominen meni kaikkien korviin. Luotettavat lähteet oikaisevat, että sanoja ei suinkaan ollut Markus alias Markus-setä Rautio, vaan Aleksis af Ehnehjelm. Viime mainittu oli monitaitoinen aikansa radiotähti. Hän oli kuuluttaja, laulaja ja radioreportteri. Ehnehjelmiä en koskaan tavannut, koska hän kuului siihen radioveteraanipolveen, jolloin radiokuuluttaja esiintyi ennen kello 18 shaketissa ja sen jälkeen frakissa.

Anteeksi äskeinen hyppäys radiohistoriaan. Palaan takaisin lähtökynnykselleni vuoteen 1961 ja omaan testitilanteeseen. Studion pöydällä oli suuren tulitikkurasian kokoinen valkoinen rasia ja sen päällä oli rivissä kolme lamppua ja musta yskännappi. Yskännappia piti painaa ja pitää alasennossa, mikäli alkoi yskittää. Rasian päällä oli toinenkin nappi. Kun sitä painoi ja piti napin alhaalla, sai yhteyden lasiruudun takana olevaan äänitarkkailijaan.

Valkoisen rasian lamppujen värit olivat; vihreä, keltainen ja punainen. Neuvottiin, että ei tarvitse katsoa katonrajaan punaisen lähety valon syttymistä, vaan pöydällä olevan rasian punainen valo toimii samassa tarkoituksessa.

Studiossa seinällä oli reikäleivän kokoinen sekuntiosoittimella varustettu kello ja pöydällä saman kokoinen tukevasta pellistä valmistettu ajanottolaite. Se näytti sekunnit ja minuutit aina tuntiin.

Valmistelujen jälkeen päästiin itse testiasiaan. Jäin yksi studioon. Kaikki oli aavemaisen hiljaista, koska studion paksut kaksoisovet ja seinien äänieritys hukutti kaikki ulkopuolelta tulevat äänet. Hiljaisuuden laukaisi studion nurkassa olevasta kaiuttimesta ääni. Se tuntui voimakkaalta kuin tykinlaukaus korvan juuressa. Tarkkailija kysyi: ”Oletteko valmis, jotta voisimme ottaa äänikokeen?”. Nyökyttelin päätäni samalla hörppäsin vesilasista kulauksen vettä. Tarkkailija jatkoi: ”Laskekaa rauhallisesti kymmeneen samalla äänenvoimakkuudella kuin luette myöhemmin edessänne olevaa tekstiä. Aloin laskea kymmeneen, mutta tarkkailija pysäytti laskemiseni jossain kuuden paikkeilla: ”Kiitos. Nyökkääte, kun olette valmis - ja sitten punaisella valolla”. Ensimmäisessä kokeessa piti lukea ex temporena tekstiä. Sen tein ja mielestäni tästä testistä selvisin hyvin eikä vierasperäisten nimien ääntäminenkaan tuottanut ylipääsemättömiä vaikeuksia. Seuraavaksi eteeni pantiin luettelo vieraskielisiä - urheiluun liittyviä sanoja. Ne piti suomentaa. Tässä vaiheessa hiki kihosi otsalle ja kämmenet kostuivat. Kaikki sanat olivat täysin outoja. Suoranaisena traumaattisena painajaisena on jäänyt mieleeni sana ”polevault”. Englanninkielisen sanan alkuosa tarkoittaa napaa ja loppuosa holvikaarta. Kun en todellakaan tiennyt sanan oikeata merkitystä, ilmoitin sen tarkoittavan napakaarihyppyä ja liittyi uimahyppyihin. Uimahypyt tulivat mieleeni, koska tiesin Tiilikaisen olleen mestariuimari. Oikea käännös oli ollut seiväshyppy. Viimeinen koe oli selostustehtävä. Siinä jyvät erotettiin akanoista. Sain valita mieleisen urheilulajin. Valitsin jalkapallon. Pekka Tiilikainen otti esille Martti Jukolan toimittaman Urheilun Pikku Jättiläinen ja käänsi eteeni jalkapallotilannetta esittävän kuvan. Tehtävänäni oli selostaa minuutti kuvan tilannetta. Onneksi kuvatekstiä ei piilotettu. Panin rannekelloni studion pöydälle ja lyhyen valmistutumisen jälkeen nyökkäsin lasiruudun takana olevalle äänitarkkailijalle olevani viimeiseen taistoon. Punainen lähetysvalo syttyi. Se oli kuin ruoskan sivallus ja aloin hehkuttaa kuin tähtireportteri ikään:

”Suomen Yleisradio. Suomen ja Ruotsin välistä ottelua on pelattu reilusti jo toista puoliaikaa. Tilanne on Ruotsin hyväksi kaksi yksi. Suomella on kulmapotku, jota Kalevi Lehtovirta on asettumassa ampumaan. Nyt laukaus lähtee ja pallo kaartaa päitä hipoen Ruotsin maalin takatolpalle - Aulis Rytönen...”

Pidin kovaa kiirettä, koska pelkäsin ajan loppuvan kesken. Lopetin selostukseni ja olin suorastaan varma, että olin reilusti ylittänyt aikani, mutta tarkkailija viittoili lasiruudun takana jatkamaan. Pöydällä olevasta kellostani havaitsin, että vielä oli puoli minuuttia aikaa jäljellä. Suu rutikuivana ja kieli liimautuneena kitalakeeni sokeltelin lisäsanoja suustani. Puoli minuuttia on kuolettavan pitkä aika, jos ei ole mitään sanottavaa. Punainen lähetysvalo sammui ja testit olivat ohi. Olin varma, että radiotoimittajaa minusta ei koskaan tule.

Pekka Tiilikainen pyysi luokseen ja katseli paperilla olevia merkintöjään. Hän totesi alkuun, että perustietoni urheilusta oli nollan tasoa. Yksikään vieraskielinen urheilutermin ei osunut kohdalleen. Sisäluku meni tyydyttävästi ja selostuksessani oli ollut hyvää yritystä.

Äänestäni oli kypsymätön urheilutoimittajan ääneksi. Siitä puuttui vakuuttavuus.

Kritiikin jälkeen Pekka Tiilikainen kysyi, olisinko kiinnostunut nuoriso-ohjelmista, hän voisi puhua nuorten ohjelmien päällikölle Sauvo Puhtilalle. Kovan kritiikin jälkeen ehdotus tuntui suorastaan jumalalliselta. Tietenkin olin kiinnostunut.

Soitin viikon parin päästä Nuorten radion vastaavalle toimittajalle Sauvo Puhtilalle ja ilokseni kuulin, että Pekka Tiilikainen oli hänelle puhunut siihen sävyyn, että Puhtila ehdotti henkilökohtaista tapaamista. Sovimme päivän ja hyvissä ajoin olin paikalla. Mutta ainakin puoli tuntia ehti kulua ennen kuin pääsin sisälle. Vähällä oli, että en poistunut paikalta. Odottajan aika tuntui pitkältä ja puoli tuntia vaikutti jo ikuisuudelta eikä ollut ylentävää nojailla Unioninkadun 16 toisen kerroksen käytävän seinään ja katsella kiireisten ihmisten liikkumista käytävällä.

Osa heistä meni Pennasen ja osa Le Louarnin huoneeseen. Nimet olivat ovella. Joku kaartoi Puhtilan työhuonetta vastapäätä olevaan huoneeseen. Myöhemmin tämä seuranta tuli selväksi.

Lasten radion vastaava toimittaja Lea Pennaselle kuului toinen huoneista ja Marjatta LeLouarn oli Lasten radion ja Nuorten radion yhteinen sihteeri. Hänen huoneensa oli Puhtilan ja Pennasen huoneiden välissä.

Äänitarkkailija Åke Siliuksen huoneen ovella ei ollut nimeä, mutta hänen luonaan toimittajat kävivät kuuntelemassa keskeneräisiä tai valmiita ohjelmiaan. Puheohjelmien osastopäällikkö Leo Mellerillä oli vakiokuunteluajat. Hän pyrki kuuntelemaan ennakkoon mahdollisimman monet ohjelmat. Vallilan ammattikoulusta tekemäni ohjelman yhteydessä jouduin henkilökohtaisesti olemaan läsnä kuuntelussa. Tästä kerron jäljempänä.

Viimein punainen varattuvalo sammui ja Puhtila ilmestyi ovelle ja huoneesta poistui kaksi nuorta. Puhtila pyysi anteeksi viivytystä ja kertoi syynkin. Hän oli pitänyt palaveria ja äsken paikalta poistuneiden kanssa he olivat pohtineet ohjelmasarjaa: Lennokkipojasta lentokapteeniksi Sain luvan sinutella ja kutsua häntä Saukiksi.

Kerroin Saukille olevani töissä Ilmavoimien esikunnassa ja vammautumisestani. Kuultuaan ilmailutaustastani Saukki ilahtui ja ehdotti, että lähtisin mukaan Lennokkipojasta lentokapteeniksi sarjaan. Iloitsin mahdollisuudesta päästä radioon ja että vammaisuuteeni hän ei kiinnittänyt pienintäkään huomiota. Muutenkin on sanottava, että koko Yleisradion aikana ei kukaan muukaan kiinnittänyt missään vaiheessa kielteisellä tavalla vammaisuuteeni huomiota.

Emeritus pääjohtaja Eino S. Repokin kuuli vammautumiseni vasta kesäkuussa 1999, kun hän osallistui Katajannokan upseerikerholla järjestettyyn eläkkeelle läksiäistilaisuuteeni. Repo istui vastapäätä Liisaa ja minua ja kuultuaan vammautumisestani ilmavoimissa Repo sanoi, että nyt hänelle selvisi sekin asia, miksi en ollut hakeutunut koskaan upseerinuralle. Hänen miestään upseeriksi olisin hyvin sopinut. Tulipahan tämäkin asia selväksi.

Suostuin Saukin ehdotukseen ja siitä alkoi uusi elämänvaihe.

Parin vuoden kuluttua olin samassa huoneessa Nuorten radion vastaavana toimittajana. Saukin työpöytä, Olivetti-kirjoituskone ja keltainen nojatuoli seurasivat mukani aina Nuorten radion loppuun saakka aina vuoteen 1975.

O h j e l m a - a v u s t a j a n a 1961-1963

Suoranainen onni oli, että heti kesällä 1961 pääsin silloisen Nuorten radion kahden ”tähtitoimittajan” Antti Riihimäen ja Leif Fredrikssonin oppiin. He muuten olivat ne kaksi nuorta, jotka tulivat Saukin huoneesta ulos, kun olin toimituksen käytävällä odottamassa. Lennokkipojasta lentokapteeniksi -ohjelmasarjassa oli tärkeintä opetella ohjelman tekemistä.

Antti ja Leif antoivat tehdä pari lyhyttä osuuttakin sarjaan. Vallilan lennokkikerhossa haastattelin legendaarista lennokkimiestä Olavi Lumesta ja Vesivehmaalla kävin selostamassa purjelentoharrastusta.

Vallilan lennokkikerhossa tekemäni haastattelun jälkeen tilasin ns. montteerausajan Fabianinkadun keskusäänittämöön. Äänitarkkailija Pertti ’Pepe’ Salomaa laittoi elämäni ensimmäisen radiojutun lähetyksuntoon. Pepe neuvoi ja antoi vinkkejä vastaisuuden varalle. Haastattelumateriaalia oli aivan liikaan. Salomaan Pepeltä saamani koulutus oli parasta, mitä koskaan olen saanut radio-ohjelmien tekemisessä. Samoja Pepen oppeja jakelin myöhemmin omille ohjelma-avustajilleni Nuorten radiossa.

Pepe Salomaan suuresta ammattitaidosta on osoituksena se, että Pepe siirtyi äänitarkkailijan tehtävistä toimittajaksi ja saavutti loistavilla äänikoosteillaan - ns. featureilla, kansainvälistä kuuluisuutta ja voitti palkintoja. Pepe oli enemmän kuin äänitarkkailija ja enemmän kuin toimittaja. Hän sananmukaisesti oli äänitaiteilija. Valitettavasti Pepen loistava ura äänitaiteilijana loppui liian varhain vaikean sairauden murtamana. Kiitolliset ajatukseni seuraavat Pepeä.

Mitä vuorostaan tulee kahteen reporteriopettajiini Antti Riihimäkeen ja Leif Fredrikssoniin, opin heiltä paljon ja pääsin heti kiinni jutun tekoon. Näin perusvirheet korjaantuivat alkuunsa.

Molemmat ”alokaskouluttajani” eivät löytäneet päätyötään Yleisradiossa. Antista tuli varatuomari ja Leifistä pappi.

Yleisradion ohjelma-avustajina he toimivat edelleen. Antti on ollut mm. TV 1:n Kuningas kuluttajassa asiantuntijajuristina ja Leif on tehnyt kristillisiä ohjelmia Yleisradioon ja kaupallisille radiokanaville.

Leif oli pitkään Yleisradiossa ns. free lance –kuuluttajanakin. Muistan, kuinka hän kerran lähti kuuluttamosta tekemään aamulähetystä Kaivopuiston rantaan, koska Markus ’Masi’ Similää oli nukkunut pommiin. Tietääkseni se ei ollut ensimmäinen eikä viimeinen kerta kun tällainen työtapaturma sattui aamu-uniselle Masille.

Lennokkipojasta lentokapteeniksi -ohjelmasarjan jälkeen sain tehdä haastatteluja Nuorten radion viikoittaiseen ajankohtaiskoosteohjelmaan - Uutisnuottaan.

Ensimmäisen Uutisnuottaan tekemäni haastattelun aiheena oli vahingoittuneiden lintujen hoitola. Se sijaitsi Helsingin Eiran kaupunginosassa. Pienessä eiralaisessa asuinhuoneessa nainen hoiti vahingoittuneita lintuja.

Asunto oli täynnä siivekkäitä ja niiden jätöksiä. Lentokykyiset linnut viuhahtelivat pääni yli haastattelua tehdessäni. Löyhyä oli kuvottava ja päästyäni ulos ”Eiran sairaalasta”, sain kovan pääsäryn.

Taitojen karttuessa pääsin tekemään ajankohtaishaastatteluja uutistoimituksen Päivän peili -lähetyskiin. Tätä ennen piti kuitenkin tutustua toimituksen työtapoihin käytännössä. Tämä tapahtui periaatteessa samalla tavalla kuin Nuorten radiossa. Joku kokenut toimittaja otti mukaansa tällaisen työharjoittelijan. Mieleeni on jäänyt tapaus vuodelta 1961.

Kalevalan päivänä 1961 sain henkilökohtaisesti seurata toimittaja Erkki Hatakan työskentelyä. työharjoittelijana. Lähdimme Elias Lönnrothin patsaalle. Erkki piti tietenkin itsestään selvänä, että kannan nauhurin patsaalle. Se oli jousikäyttöinen MAIHAK. Se oli ainakin kymmenen kiloa painava ja käyttökuntoon se saatettiin siten, että kammella vedettiin jousi kireälle ja kela pyöri yhdellä vedolla viitisen minuuttia.

Patsaalla satuimme tapaamaan myös entisen äidinkielen opettajani maisteri Kerttu Suomisen. Erkki Hataka ei tiennyt, että maisteri Suominen tunsikin minut hyvin Käpylän yhteiskoulun ajoilta. Erkki selitti, että olin hänen assistenttinaan matkassa. Jotenkin vaistosin maisteri Suomisen hämmästyksen. Hänelle oli yllättävää kohdata minut näin kulttuurillis-kalevalaisessa yhteydessä. Teennäisen hyväntahtoisesti maisteri Suominen toivotti hyvää jatkoa. Jotenkin jäi tunne, ettei hän ollut toivotteluissaan aivan tosissaan, koska sen verran suuresti maisteri Suominen aikoinaan järkyttyi, kun kouluaikana prinssi Florestanina hänen ohjaamassaan joulunäytelmässä ”suutelin” Leena Mikolaa ja kaadoin Prinsessa Ruusunen -satunäytelmässä ruusukulissit. Varmaan häntä vieläkin häntä suututti kulissien kaatuminen.

Ensimmäisen haastattelun Päivän peiliin tein Wärtsilän Hietalahden telakalla 15.12.1962. Silloin Neuvostoliiton tilaama kaapelinlaskualus Ingul luovutettiin tilaajalle. Eero ’Eetu’ Veiramo toimi äänitarkkailijana. Tein haastattelun ja lähdimme telakalta niin pian kuin suinkin, jotta saisin juttuni varmasti lähetyskuntoon. Olihan tämä ensimmäinen aikuisten ohjelmaan tekemäni juttu. Halusin tehdä sen huolellisesti ja niin hyvin kuin osasin. Kokematonkin olin. Matkalla Fabianinkadulle Eetu kysäisi, josko satuin näkemään telakalla jotakin muuta silmiin pistävää. Sanoin, että en huomannut mitään erikoista. Suorastaan vähän pelästyin, jos joku täysin olennainen asia jäi huomaamatta. Eetu jatkoi: ”Siellähän pöytä notkui venäläisistä herkuista - kaviaaria, suolakurkkuja ja votkaa”.

Vastaisuudessa en pitänyt samanlaista kiirettä ja hoppua.

Yleisradion vuosikirjassa 1962 mainitaan, että tein ohjelman Helsingin teknillinen ammattikoulusta. Saukin lisäksi ohjelman halusi ennakkoon kuunnella myös silloinen puheohjelmien osastopäällikkö Leo Meller. Meller pyysi minut henkilökohtaisesti olemaan läsnä kuuntelutilanteessa. Tämä jännitti.

Äänitarkkailija Åke Silius laittoi nauhan koneeseen ja pani kuuntelun alulle. Aluksi tuli ns. vinkua, jota äänitettiin kaikkien nauhaohjelmien alkuun, jotta ennen lähetystä ohjelman äänellinen taso voitiin tasoittaa teknisesti oikealle toistotasolle. Tason säätöön liittyvän vinkuäänien Meller kuuli ja tokaisi: ”Tämä taitaa olla herra Haran ohjelman parasta antia”.

Kuuntelun jälkeen Meller oli suhteellisen tyytyväinen selostukseeni. Yhden kohdan hän olisi tehnyt toisella tavalla. Se liittyi ammattikoululaisen haastatteluun sorvin äärellä. Meller neuvoi, että hyvä oli tuoda sorvin kova ääni esille, mutta olisin voinut pyytää haastateltavaani pysäyttämään koneen tai olisimme voineet siirtyä loitommalle. Pitkään kestävä kova melu ei ole hyvää kuultavaa radiovastaanottimesta. Kuuntelija saattaa jopa lopettaa ohjelman kuuntelun tällä syyllä. Se oli kokeneen ja arvostamani selostajan hyvä neuvo ja samaa tietoa välitin myöhemmin omille avustajilleni.

Keväällä 1962 Saukki räätälöi Marja Wahrmanille (nyk. Cavonius) ja minulle Iloinen illansuu - ohjelman. Marjan kanssa soittelimme nuorten suosimia äänilevyjä ja niiden välissä meillä oli erilaisia haastatteluja. Haastattelin 1962 Marion Rungia, joka oli laulanut Kari Tuomisaaren sanoittaman ja säveltämän Tipi-tiin. Marion edusti Suomea Eurovision laulukilpailussa Luxemburgissa 1962 ja sijoittui seitsemänneksi. Marion oli tuohon aikaan vielä ujo nuori aloitteleva laulaja.

Oulunkylän pohjoisrajalla Itä-Pakilassa on Toivolan oppilaskoti. Lapsena me kutsuimme paikkaa Toikkalaksi ja lapsena meille oli uskoteltu, että Toikkalan pojat olivat vaarallisia hulluja ja ainoastaan heitä pahatapaisempia poikia oli Ryttylän kasvatuslaitoksessa, jossa päivittäiseen kasvatusohjelmaan kuului ruoskinta. Se tapahtui sähköllä toimivalla laitteella siten, että pojat vuoron perään kiinnitettiin nahkahihnoilla puupölkkyyn kiinni ja napinpainalluksella sähköruoska alkoi hutkia paljaalle takamukselle. Toikkalassa siis säilytettiin hulluja, mutta Ryttylään passitettiin, jos oli joutunut tekemisiin kaksi kertaa poliisin kanssa. Kolmannen kerran jälkeen pantiin junaan ja Ryttylään. Omenavarkaudessa kiinnijääminen oli riittävä syy saada merkintä poliisin kirjaan.

Totuus Toikkalasta ja Ryttylästä tuli selville iän karttuessa. Kesällä 1962 kävin hoidattamassa hampaitani hammaslääkäri Liljalla. Hänen vastaanotollaan olin käynyt pikkupojasta asti. Liljan Timo pelasi Oulunkylän Urheilijoissa jalkapallossa maalivahtina ja Liljat asuivat lähellä Toivolan oppilaskotia.

Toivolan oppilaskodin mäessä tapasin Pentti Luodon, joka oli oppilaskodissa kesävalvojana. Hän tiesi, että teen radioon ohjelmia ja tämän vuoksi hän halusi kertoa minulle eräästä oppilaskodin 12-vuotiaasta pojasta. Poika ikävöi isäänsä, joka ei käynyt häntä tapaamassa. Perhe asui lähellä, joten pitkästä matkasta ei ollut kysymys; vaan lapsen suoranaisestä hylkäämisestä. Lupasin, että pyrin tekemään jotain asian puolesta.

Kerroin Saukille oppilaskodista ja sen torvisoittokunnasta. Sovittiin, että voisin tehdä puolen tunnin selostuksen oppilaskodin päivästä. En maininnut pojasta mitään.

Haastattelun tekeminen yksistään pojan kanssa ei voinut tulla kysymykseen. Käyttäisin ns. Nordenstreng-teknikkaa - eli tikari kätetään pumpuliin. Tässä tapauksessa ”kätkins” pojan haastattelun muun materiaalin joukkoon. Sain oppilaskodin johtajalta luvan tulla tekemään ohjelmaa. Haastattelin oppilaskodin johtajaa, nauhoitin oppilaiden soittamaa torvimusiikkia ja haastattelin ”ohimennen” myös 12-vuotiasta vanhempiansa hyljeksimää poikaa.

Koostin ohjelman ja siitä tuli 30 minuutin selostus. Saukki nuorten ohjelmien vastaava toimittajana kuunteli ohjelman, mutta ei pitänyt sitä nuoriso-ohjelmiin sopivana ja ehdotti selostuksen siirtämistä ja sijoittamista perheohjelmien toimitukselle. Suostuin ehdotukseen.

Toivolan oppilaskodin johtaja kävi kuuntelemassa ohjelman. Hän ei mitenkään kommentoinut siinä vaiheessa ohjelmaa., mutta kohta kuuntelun jälkeen sain pyynnön mennä käymään Helsingin kaupungin lastensuojeluvirastossa. Siellä tuli selville, että lastensuojeluviranomainen ei pitänyt suotavana, että oppilaskotia käsittelevässä ohjelmassa on 12-vuotiaan haastattelu, koska lapsen

vanhemmat joutuvat huonoon ja ikävään valoon. Muuten ohjelma on kuulemma hyvä ja se antaa oikean kuvan oppilaskodin toiminnasta.

Perheohjelmien toimitus sijoitti Toivolan oppilaskodin ohjelmistoon 20 minuutin pituisena.

Lyhensin ohjelman uuteen keston, mutta tietenkin jätin 12-vuotiaan pojan haastattelun edelleen nauhaan. Lyhentämisen jälkeen asia jäi silleen, mutta ohjelman ulostulopäivänä sain ilmoituksen, että nauha on kateissa ja sitä etsitään. Nauhaa ei kuitenkaan löydetty ja ohjelma jäi esittämättä.

Toivolan oppilaskoti -ohjelma ei jäänyt tähän. Ollessani Nuorten radion vastaavana toimittajana, sain kehotuksen ottaa nauhapulan johdosta ns. käyttönauhoja uusiokäyttöön. Menin nauhastoon ja pyysin nauhakortteja nähtäväksi.

Ensimmäisenä otin oman nauhakorttini käsittelyyn. Kun näin kortilla ohjelman Toivolan oppilaskoti, sanoin nauhastovirkailijalle, että se on muutama vuosi sitten kadonnut.

Nauhastovirkailija huikkasi sisäisellä puhelimella kellarissa olevaan nauhavarastoon ja ei mennyt kuin tuokio kun hissi kuljetti yläkertaan kadoksissa olleen ohjelman. Pyörittelin nauhakoteloä käsissäni ja varmuuden vuoksi kurkistin kotelon sisälle ja siellähän se oli.

26.9.1972 ohjelma on arkistoitu otsikolla: Oppilaskodin päivää. Jos tänä päivänä kuuntelisi ohjelman, ei se mitenkään olisi hätkähdyttävä. Onpahan arkistossa esimerkkinä 1960-luvun Yleisradion tavasta suhtautua ”tutkivaan journalismiin”.

Nuorten radion vastaavana toimittajana 1963 - 1975

Sauvo Puhtilan jälkeen Nuorten radion ohjaksiin asettui Kaarle 'Kalle' Nordenstreng. Hän oli jo koulupoikana aloittanut radio-ohjelmien tekemisen ja saattaa olla lajissaan Suomen nuorin radiotoimittaja. Munkkiniemeläisenä teinipoikana hän teki ohjelmia aikuisille, mutta nuorten ohjelmista hänkin oli alkanut. Harvinaistahan se oli, että alle kaksikymppinen pääsi tekemään otsikko-ohjelmia aikuisille. Kalle kuului poikkeuksiin.

Jonkinlaista radiotoimittajan oppimis- ja kehityskaarta voisi muuten luonnehtia siten, että aluksi piti tehdä lyhyitä haastatteluja ja sen jälkeen pääsi tekemään otsikko-ohjelmia. Yleensä vielä siten, että ensimmäiset selostukset sijoitettiin rinnakkaisohjelmaan. Kaiken kruununa toimittajan uralla oli päästä tekemään ohjelmia Yleisohjelmaan. Arvostus kollegojen silmissä nousi suoraan suhteessa yleisohjelmaan tehtyjen juttujen lukumäärän kanssa. Yleisohjelma oli samalla hyvän laadun tae. Saukki Puhtilan siirtyessä muihin tehtäviin, oli itsestään selvä, että ohjelmajohto pyysi Kalle Nordenstrengin hoitamaan Nuorten radiota. Hän toimi vuosina 1962-1963 Nuorten radion vastaavana ohjelmatoimittajana. Vastaanottaessaan tehtävän Kalle tuskin vakavasti edes ajatteli jäädä toimittajaksi Yleisradioon. Mielestäni näki selvästi, että hän koko ajan suunnistautui tieteen pariin. Tästä on osoituksena pari Kallen lyhyttä virkavapautta. Molemmilla kerroilla hän oli tiedettä tekemässä. Toinen kerta taisi olla Yhdysvalloissa ja toinen Salzburgissa.

Näitten lyhyiden sijaisuuksien aikana hoidin sijaisena Nuorten radiota ja tutustuin samalla Kallen Elsa-äitiin, joka muutaman kerran kävi toimituksessa tarkastamassa; miten selviydyn viransijaisuuden hoidossa. Moitteita ei tullut ainakaan suoralta kädeltä.

Kesäkuussa 1963 Kalle lähti sotaväkeen Tikkakoskelle Ilmavoimien viestipataljoonaan (IlmaVP). Keväällä 1963 olin suuresti yllätynyt, kun sain vinkin pyrkiä Kallen jälkeen hoitamaan Nuorten radiota. Kun me Nuorten radion entiset ”päälliköt” olimme 4.12.1985 Jorma Pilkkeen organisoimana ja entisen Nuorten radion ohjelma-avustajan johtaja Jouni Mykkäsen kutsumana Kesäkadulla muistelemassa menneitä, tiedustelin Kallelta omaa rekrytoitumistani Nuorten radioon. Asia selvisi.

Kalle kertoi konsultoineensa Sauvo Puhtilan ja puheohjelmien osaston päällikön Leo Mellerin kanssa asiasta. Meitä ehdokkaita oli useita, mutta he olivat päätyneet toteamukseen, että ehdokkaiden joukossa ”ei ollut oikein ketään hyvää, mutta vähiten huono oli Hara”.

Vakituista työsuhdetta ei Yleisradio heti kanssani solminut, vaan hoitelin Nuorten radiota koeajalla puolipäivätoimisesti. Olin edelleen töissä Ilmavoimien esikunnassa.

Vasta tammikuun alussa 1964 sain ottaa nuorten ohjelmien vastaavan toimittajan toimen vakituisesti hoitooni. Keskityin toimituksen hoitoon ja jätin ohjelmien tekemisen lähinnä avustajilleni. Nuorten radiossa olin vuoteen 1975.

Papereita penkomaan ja nimisekaannus 1963

Kaarle Nordenstrengin lähdettyä suorittamaan varusmiespalvelustaan, hän jätti Nuorten radion ilman sen kummempia evästyksiä seuraajalleen.

Toisaalta olin käytännössä varsin hyvin selvillä asioista mitä tulee ohjelmatoimintaan, mutta hallinnon tietämyksessäni oli puutteita. Pelästyin suunnattomasti kun silmiini osui paksu, vihreisiin kansiin sidottu moniste ja saatteena johtaja L.H. Vennolan kirjelmä.

Saatteessa kehoitettiin toimituksia siivoamaan arkistoistaan turhat pois, koska muutto Kesäkadulle oli ajankohtainen. Onneksi satuin kiinnittämään huomioni saatekirjelmän päiväykseen. Se oli muutaman vuoden takaa. Siirsin toimenpiteet odottamaan.

Muutto Kesäkadulle tapahtui vasta vuosien päästä. Kesäkatua ennen ehti Nuorten radion toimitus siirtyä Unioninkadun toisesta kerroksesta viidenteen kerrokseen, Pohjoismakasiinin kadun neljännessä kerrokseen ja Kasarminkadulle Åke Blomqvistin tanssikoulun naapurihuoneistoon.

Papereita oli runsaasti, mutta itse ohjelmien tekemisen suhteen ei ollut mitään ongelmia. Kokeneet avustajat vastasivat niiden tekemisestä.

Kallen perintönä seurasi joukko ohjelmia: mm. Nuorten ikkunasta, Tieteen tikanpojat, Elettiin ennenkin ja Akateeminen neljännes sekä Sukupuolielämä. Näiden lisäksi oli lunastettuja kuunnelmien ja kuulokuvien käsikirjoituksia. Osa käsikirjoituksista oli jo aikoinaan siirtynyt Kallelle Saukilta.

Nuorten ikkunasta oli nuorisolle suunnattu viikoittainen ajankohtaiskooste. Tieteen tikanpojissa kaksi nuorta kävi tapaamassa eri tieteenharjoittajia, jotka popularisoivat omaa tieteenalaansa.

Elettiin ennenkin oli historiallinen esitelmäsarja, jossa professori- ja tohtoritasoiset asiantuntevasti kertoivat entisajan nuorista ja heidän harrastuksistaan. Akateeminen neljännes oli korkeakouluissa ja yliopistossa opiskeleville suunnattu viikoittainen ajankohtaislähetys.

Sukupuolielämä-ohjelmasarjassa valistettiin peittelemättömästi sukupuoliseen kanssakäymiseen liittyvistä asioista. Sarja herätti jopa maailmalla sen verran huomiota, että Yhdysvalloista saapui perheasioihin perehtynyt arvovaltainen lääkäri Lester Kirkendall (Oregon State University) minua tapaamaan. Hän oli saapunut Suomen Lääkäriliiton vieraaksi ja tuli Yleisradioon Lääkäriliiton tiedottaja Kyllikki Kautun kanssa.

Tohtori Kirkendall totesi tapaamisessamme, että Yhdysvalloissakin on lähetetty radiossa sukupuolivalistusohjelmia perhekasvatusohjelmien yhteydessä, mutta asioista ei ole voitu puhua yhtä avoimesti kuin Suomessa. Hän oli erittäin kiinnostunut siitä, että sarjaan oli liitetty tutkimus. Otettuani Nuorten radion toimituksen omalle vastuulleni, laadin ensi töikseni tilannekartoituksen ja totesin, että olisi hyvä selvittää ohjelmallisen yhteistyön mahdollisuus Kouluradion, Lasten Radion., radion perheohjelmien ja TV 1:n lasten ja nuorten ohjelmien välillä.

Jotta yhteistyön pääsisi jotenkin alkuun, laadin kirjelmän ja toimitin sen Kouluradion päällikölle maisteri Helmi Palménille, Lasten Radion vastaavalle toimittajalle maisteri Lea Pennaselle, perheohjelmista vastaavalle toimittajalle Asta Heickelille ja TV 1:n lasten ja nuorten ohjelmien toimituspäällikkö Heikki Aarvalle. Kirjelmässä ehdotin tapaamista.

Parin päivän päästä alkoi tapahtua. Tohtori Helge Miettunen kutsui luokseen ja haukkui minut.

Sama teki vielä ohjelmajohtaja Jussi Koskiluomakin. Tahtomattani olin aiheuttanut johtajille sydämen tykytyksiä. Herrat johtajat olivat saaneet sellaisen käsityksen, että kokoomuksen kansanedustaja ja Yleisradion ohjelmaneuvoston jäsen varatuomari Erkki Hara on oma-aloitteisesti organisoimassa Yleisradion lasten, perheohjelmien, nuorten ohjelmien sekä Kouluradion ohjelmia. Ja kaiken kukkuraksi vielä televisionkin ohjelmia. Se oli ennen kuulumatonta.

Kun Miettuselle ja Koskiluomalle oli selvinnyt, että kysymyksessä oli ollutkaan ohjelmaneuvoston jäsen ja kansanedustaja Erkki Hara, päättivät he selkeästi torpedoida yritykseni.

Käytännössä kuitenkin tapahtui edistymistä. Television lasten ja nuorten toimituksen kanssa alkoi yhteistyö heti toteutua. Kiitos tästä lankeaa Heikki Aarvalle, joka välittömästi tajusi yhteistyön tuomat edut.

Vesa Saarinen alkoi käyttää Nuorten radion väkeä nuorten ajankohtaislähetysten Laajakulman juontajina ja toimittajina. Ilkka Keltanen ja Uolevi Taskinen olivat mukana Safari- ja Seita -projekteissa. Orvo Kontion kanssa teimme valtakunnallisen nuorten liikennetietokilpailun. Toimituksemme järjestivät yhteisiä koulutapahtumia ja seminaareja. Näin tapahtui mm. Savitaipaleen tiedotuslukion ja Mikkelin Paukkulan nuoriso-opiston tiloissa pidetyssä selostusseminaarissa.

Maisteri Helmi Palménin jäätyä eläkkeelle Kouluradion päälliköksi tuli maisteri Erkki Ojanen, joka itse oli ollut tekemisissä nuorten ohjelmien parissa jo 1930-luvulla. Maisteri Ojasen kanssa tein laajan selostusmatkan Nigeriaan 1967. Se liittyi Suomen Punaisen Ristin valituskampanjaan ja oli samalla osa Safari-projektia.

Lasten radion ja perheohjelmien toimituksen kanssa en oikeastaan koskaan saanut mitään yhteistä aikaan käytännössä. Ainoa konkreettinen asia Lasten radion kohdalla oli, kun Jussi Tapola tuli Lasten radiosta joksikin aikaa tekemään ohjelmia Nuorten radioon. Perheohjelmien parista toimitukseen rekrytoitui Leena Tamlander.

Jotenkin toimitukset ja yksittäiset toimittajat eivät pitäneet siitä, että heidän reviireilleen oli joku ulkopuolinen tulossa sorkkimaan. Yleisradion henkilökuntalehteä Linkkiä lukiessani olen havainnut, että vasta 2000-luvulle siirryttäessä Yleisradiossa alettiin vakavasti pohtia ohjelmatoiminnan päällekkäisyyksiä ja etsiä synergiaetuja. Yleisradion tietty tiedotusmonopoli sähköisessä viestinnässä alkoi murentua, kun kaupalliset radiot ja televisioasemat kaapeleitten ja satelliittien välityksellä haastoivat Yleisradion vapaaseen kilpaan kuuntelijoista ja katselijoista. Itse en näin suuria osannut kuvitella, kun esitin yhteistyöajatuksia 1960-luvulla. en näin suuria osannut kuvitella, kun esitin yhteistyöajatuksia 1960-luvulla.

Nuorten radioon rekrytoitumisesta

Nuorten radion ohjelma-avustajaksi tultiin tai päästiin. Toimituksen ovelta en ketään, jolla oli asiallinen tarve tulla ohjelmatyöhön mukaan, käännänyt pois, vaan annoin kaikille halukkaille mahdollisuuden yrittää.

Ohjelma-avustajien puoluepoliittisia taustoja en tonkinut enkä muutenkaan kysellyt, mistä kukin oli lähtöisin.

Yhden ainoan kerran olen tehnyt puoluepolitiikkaan liittyvän päätöksen. Tämä tapahtui 1970-luvulla tilanteessa, kun Nuorten radion ohjelmat alkoivat suuntautua liikaa vasemmalle ja vielä sen äärilaitaan. Uusvasemmistolaisuus oli muodikasta. Taistolaisuus veti magneetin tavoin opiskelijoita ja porvariperheiden lapsia puoleensa.

Ohjelmaneuvosto puoluepoliittisena valvontaelimenä ja puoluepoliittinen sanomalehdistö alkoivat kiinnittää huomiota ohjelmiemme radikalisoituneeseen sisältöön. Tässä tilanteessa ”tasapuolisuuden nimissä” päätin toimia.

Soitin Kokoomuksen Nuorten Liittoon pääsihteeri Heikki S. von Herzenille ja pyysin heitä etsimään keskuudestaan jonkun nuoren, joka olisi kiinnostunut Nuorten radiosta. Jari Niemelä tuli ja toimituksessamme Leena Tamlander otti Jarin siipiensä suojaan ja tekemään Studio varpusta. Tällä hetkellä Jari on arvostettu Radio Suomen ajankohtaislähetysten eduskuntatoimittaja ja on vuosia vaikuttanut ammattiliiton luottamuselimissä. Jarin kohdalla en ole koskaan havainnut, että hän olisi vetänyt kokoomukseen tai mihinkään muuhun puolueeseen päin. Tämä on mielestäni

osoitus hyvästä ja tasapuolisesta journalismista ja ennen kaikkea se osoittaa henkilön omaavan hyvän ammattitaidon.

Ennen Jari Niemelää Nuorten radion avustajien joukossa oli Juhani 'Jussi' Lavén. Jussin sosialidemokraattinen tausta tuli yhden ainoan kerran esille ohjelmatyössä. Pyysin Jussia tekemään Järjestöjen kesää -ohjelmaan juttua SKDL:n nuorisojärjestön kesäleiriltä. Jussi ei ollut halukas lähtemään ja siinä yhteydessä tuli esille kommunistien ja demareiden välinen kahnailu. Jussi kuitenkin lähti jutuntekoon ja teki mallikkaan jutun.

Jussin tie radiotoimittajaksi lähti Porista, jossa paikallinen ohjelmapäällikkö Helmi Neva antoi harjavaltaiselle nuorukaiselle mahdollisuuden tehdä Porin lähetyksiin ohjelmia. Jussilla oli kiinnostus viihteeseen ja esikuvina turkulaiset tähtitoimittajat Simo Pasanen ja Tauno Äijälä. Jussi suoritti kauppaopiston ja hakeutui Turkuun ja sieltä vakioavustajaksi Nuorten radioon.

Jussin kanssa alkoikin hyvin läheinen ja monipuolinen yhteistyö. Ajankohtaishaastattelujen lisäksi Jussi alkoi tehdä viihdettä joko suorina lähetyksinä tai nauhalle. Hyppy huipulle ohjelmissa hän etsi uusia viihdekykyjä. Ankkurit ylös -lähetyksiä hän alkoi tehdä Tamara Lundin kanssa. Jussi osallistui Nuorten radion tempauksiin liikkuvana reportterina. Näin tapahtui ensimmäisen kerran jo 1965 Paperijuna Sallasta Inkeröisiin nuorisoaktion yhteydessä. Seidan yhteydessä Jussin puoluetäustasta oli suurta hyötyä. Jussi ei sillä hetkellä ollut enää radion ohjelmatyössä mukana, vaan töissä Työväen Sanomalehtitoimistossa (TST) toimituspäällikkönä ja kontaktihenkilönä Seitakylä ry:n hallitukseen ja ministeriöihin.

Jussi on tehnyt mittavan ja monipuolisen työkaaren Yleisradiossakin. On ollut uutisissa, on tehnyt viihdettä, on toiminut maakuntaohjelmien aluepäällikkönä ja vastannut yliopistoradio Radio Auroran toiminnasta.

Sama seikka, minkä totesin edellä Jarin kohdalla suhteessa henkilökohtaiseen aatemaailmaan, on pätenyt myös Jussiin. Yksi piirre Jussin luonteesta on minua ilahduttanut. Jussi on pitänyt hädän hetkellä huolta toisista ihmisistä. Uskon, että Tamara Lund koki tämän menettäessään auto-onnettomuudessa sulhasensa Rami Sarmaston. Myös Matti Nummelin oli Jussin huolenaiheena, kun Suomen Nuorisotyöntekijäin Liitto puoluepolitisoitui ja Matti menetti työpaikkansa. Jussi soitti ja Matille etsittiin jatkotöitä Safarilla ja Seidalla Nuorten radion kautta. Luulin, että Biskop's Boys -jalkapaljoukkueen kapteeni emeritus arkkipiispa Jon Vikströmkkin mielellään yhtyisi näkemykseeni, mikäli asiaa arkkipiispalta tiedustelisin.

Toinen henkilö, joka toimi aikanaan Nuorten radion ideanikkarina ja työmyyränä, oli Veli Kärkkäinen Karkkilasta. Veli haistoi taitavasti uutisiaiheet ja hoiti toimituksemme yhteiskuntasuhteet mallikkaasti. Veli vaikutti lähinnä toimituksemme ajankohtaismakasiineissa ja hänen toimestaan hankittiin 1967 toimituksen omistukseen ja käyttöön oma auto. Se oli Chevrolet Sedan ja vuosimallia 1935. Toimituksemme kahdessa tempauksessa - Safarissa ja Seidassa - hän oli reportterina mukana.

Veli lähti kaupalliseen radiotoimintaan ja oli aluksi Radio Ettanissa, jossa toimitti yöradiota. 1998 hän sain toimiluvan omalle radioasemalle - Reissuradiolle.

Veli ehti osallistua 6.6.2001 nuorten ohjelmien yhteiseen Pasilan Isossa pajassa pidettyyn ”luokkakokoukseen”. Muutaman sanan ehdimme vaihtaa. Sovimme, että paremmalla ajalla tapaamme ja samalla voin tutustua hänen Reissuradioonsa. Niinpä oli yllätys, kun vaimoni luki Helsingin sanomista 20.10.2002 Veli Kärkkäisen (1946-2002) luki kuolinilmoituksen. Paria päivää myöhemmin lehdessä oli Velistä tehty Esko Pasasen kirjoittama nekrologi:

”... Toimittajan työ oli Vaasassa 24.4.1946 syntyneelle Kärkkäiselle itsestään selvä valinta nuoresta pitäen. Hän aloitti jo 17-vuotiaana Luoteis-Uusimaan toimituksessa harjoittelijana, mutta siirtyi muutaman vuoden kuluttua Ylen palvelukseen nuorten radioon. Hän oli toimittajana Kouluradiossa ja Kaikuluotain-ohjelmassa.”

Palaan takaisin harjoitusjutun tekemiseen. Mikäli tulijalla oli oma aihe-ehdotus, annoin hänen tehdä siitä harjoitusjutun. Sen ei tarvinnut olla pitkä, vaan mieluummin muutaman minuutin mittainen. Neuvoisin ainoastaan nauhuria käytetään ja kuinka mikrofonia pidetään kädessä. Sitten tulija sai lähteä jutun tekoon.

Materiaalin keruuvaiheessa en koskaan sotkeutunut mukaan. Jos aivan tarkkoja ollaan, niin yhden kerran. Se tapahtui Espoon Tapiolassa, jossa Jorma Pilke oli tekemässä harjoitusjuttuaan nuorison moottoriharrastuksesta. Jorma aloitti muutamia kertoja haastattelun, mutta sitten se katkesi kuin kananlento. Harkitsin jopa paikalta poistumista, mutta onneksi tiedustelin Jormalta mahdollista syytä katkokseen, josta hän ei päässyt eteenpäin. Jorma kertoi, että hänellä on paperilla muistiinpanoja, mutta ei uskaltanut ottaa niitä esille.

Onneksi kysyin. Jorma otti muistiinpanonsa takkinsa povitaskusta ja sen jälkeen haastattelu sujui kuin vuosia tehneeltä radiotoimittajalta.

Jorma luuli, että me radiotoimittajat olemme niin sujuvasanaista sakkia, ettemme tarvitse mitään muistilappusia. Näinhän ei ole asia. Kerrankin ripustelin omia lappusiani orapihlajien piikkeihin ja samaa aikaan seisoisin hajareisin huojuvan roskapöntön päällä, jotta näkisin yleisömuurin takaa selostuskohteeni. Selostin seppeleen laskutilaisuutta Hietaniemen sankarihautausmaalla. Koko ajan jännäsin, putoanko pöntöltä ja lentävätkö lappusuni taivaan tuuliin.

Harvoin seurasin vieressä, miten harjoitusjutun lopullinen koostaminen studiossa tapahtui. Tarkkailijalle kuitenkin kerroin, että tulija on tekemässä ensimmäistä juttuaan ja että hän voi antaa hyviä ja asiantuntevia neuvoja.

Poistuinkin jonnekin ja jätin tulokkaan ja tarkkailijan yhdessä puurtamaan jutun valmiiksi. Valmiin harjoitusjutun kuuntelimme yhdessä ja kuuntelun jälkeen esitin kritiikkini, joka perussävyltään oli aina positiivinen. Tulijan vahvuudet ja heikkoudet yritin löytää jo tästä ensimmäisestä jutusta.

Tarkkailijalta kysyin jälkikäteen, miten yhteistyö oli sujunut. Ylimieliset ja nenäkkäät karsin pois. Yhteistyökykyiset saivat jatkaa ja monet jatkoivatkin. Runsaan kymmenen vuoden aikana kulki toimituksemme kautta kymmeniä nuoria. Osa siirtyi aikuisten puolelle vakituisiksi toimittajiksi ja osa teki elämänuransa jossain aivan muualla. Akateeminen ja tiedotukseen suuntautunut ura oli joillakin edessä. Väitelleitä tohtoreita ovat mm.: Osmo A. Wiio, Kaarle Nordenstreng, Yrjö Engeström, Taisto Hujanen, Vuokko Jarva ja Pentti Kemppainen.

Seuraavassa kaivan muististani joitakin tapauksia, joiden toivon antavan kuvaa Nuorten radion avustajakunnan kirjosta. Toivottavasti kukaan ei loukkaannu, mikäli ei tapauksena esiinny.

Jorma Pilkkeestä kerroin jo edellä ja jatkan seuraavaksi Raimo Häyrisellä. Raimo ilmestyi toimitukseen ilmoittaen olevansa ”maisteri Nordenstrengin” lähettämä. Tämä sinänsä erinomainen suositus ei riittänyt, vaan Raimonkin laitoin samalle lähtöviivalle.

Kysyin alkuun, onko hänellä jokin aihe, josta hän voisi tehdä haastattelun ja jos haastattelu onnistuu, se esitetään viikoittaisessa ajankohtaismakasiinissamme. Kun aiheetta ei ollut, ehdotin jutun tekoa Suomen Lausujain Liiton harrastelijalausujen B-kerhosta, jonka ohjaajana toimi Käpylän yhteiskoulun ajoiltani tuttu logonomi Annikki Yrjänäinen. Olin logonomi Yrjänäisen tavannut ja olimme sopineet tehdä ohjelmaa nuorten runoharrastuksesta.

Yhdessä Raimon kanssa menimme kerhotilaisuuteen. Kerroin logonomi Yrjänäiselle harjoittelujutun tekemisestä ja siellä annoin Raimon tehdä itse haastattelun. Raimo meni jotenkin ”kipsiin”. Mitään valmista ei syntynyt ja pakko oli poistua jututta paikalta. Kotona kerroin vaimolleni, että enpä taida jatkaa pidemmälle.

Raimon onni oli, että asuimme siihen aikaan molemmat Etelä-Haagassa ja että olimme sopineet tapaamisemme Kauppalaan tien paloaukion pysäkillä. Vaimoni tuli saattamaan ja tapasi bussipysäkillä Raimon.

Kun itse olin luopumassa harjoitusjutun jälkeen, vaimoni minua parempi ihmistuntemus pelasti Suomen urheiluselostajataivaalle myöhemmin kohoavan kiintotähden. Vaimoni oli sitä mieltä, että jatkaisin, koska hänen mielestään herra Häyrinen oli siististi pukeutunut ja käyttäytyi hyvin. Niinpä Suomen Lausujain Liiton B-kerho runoineen oli akateemiselle nyrkkeilymestarille vieras alue. Vuosia myöhemmin kun teimme yhteisen selostusmatkan Euroopan pikkuvaltioihin ja siinä yhteydessä kävisimme myös Andorrasta käsin yhtenä iltapäivänä seuraamassa Barcelonassa härkätaistelua, että kirjailija Ernst Hemingway oli Raimon tai kuten me häntä vielä tuohon aikaan kutsuimme Rammyn suosikkikirjailija.

Oikeastaan vasta Montrealin olympiakisojen yhteydessä 1976, joissa Lasse Viren voitti kultamitalin sekä 5 000 metrin että 10 000 metrin juoksussa, saatoimme osoittaa yöradion kuuntelijoille erinomaista maailman kirjallisuuden asiantuntemustamme.

Lasse Viren oli juoksemassa torstaina ja ihan oikeana aasinsiltana heitin Höyrylle: Huominen torstai on toivoa taas täynnä... Höyry otti sanoistani kiinni ja alkoi kertoa vuolaasti Hemingwaystä. Seuraavana päivänä tapasin maisteri Kaarle Stewenin, joka entisenä Akateemisen neljänneksen toimittajana kertoi kuunnelleensa Nuorten radion aikaisten kollegoittensa syvällistä kulttuuripuhetta maailman kirjallisuuden helmeistä. Silloin sanasta ”helmi” tajusin heti, että yöllä olimme autuaallisen hurskaasti puhuneet väärästä henkilöstä. Kyllä nolotti, sillä John Steinbeck muuttui meillä Ernst Hemingwayksi.

Yksi avustajistani rekrytoitui suoraan kylvystä. Hän oli Irmeli ’Mimuli’ Miettinen.

Karhun veljeksistä joko Hannu tai Tapani pyysi minua soittamaan Mimulille. Soitin ja heleä ääni vastasi puhelimeen. Kerroin kukan olin ja olin juuri alkamassa kertoa soittoni tarkoitusta, niin Mimuli keskeytti. Pyysi anteeksi keskeyttämistään ja kertoi nousseensa juuri kylvystä sekä seisovansa ilkosillaan ja pyysi keskeytystä, jotta voisi sipaista jotakin päälleen. Mimulin ensi kohtaamisessa oli jotakin, joka viehätti. Mimulista tuli avustaja, jonka sanomisissa oli nokkeluutta ja nuorekasta raikkautta. Hän alkoi käydä Tapanin kanssa äänikirjeenvaihtoa ja ryhtyi opiskelemaan tiedotusoppia ”Meranon yliopistossa”. Tiedotusopin peruskurssin luennoitsijana entisen elokuvateatterin tiloissa toimi dosentti Helge Miettusen assistenttina Kaarle Nordenstreng. Mimuli päätti hurmata Kallen ja onnistuikin siinä verrattomasti. Tosin lopullinen sitoutuminen tapahtui vasta Yhdysvalloissa. Kalle oli lähtenyt hakemaan tieteellistä kompetenssia yhdysvaltalaisesta yliopistosta. Mimuli ahkeroi ja sai hankituksi matkarahat Yhdysvaltoihin Kallen luo. Sain postikortin ja siinä oli Mimulin viesti: ”Olen voittanut tietokoneen. Kalle kiroilee. Olemme kihloissa”!

Kihlautuminen johti häihin. Vihkiminen tapahtui Kulosaaren kirkossa ja häävastaanotto Kulosaaren Kasinolla. Tämän jälkeen Mimuli suuntautui naisten viikkolehdistöön ja hänestä ajan myötä tuli useiden naisille suunnattujen viikkojulkaisujen kantavia toimitusvoimia. Me naiset ja Kauneus ja Terveys kuuluvat sortimenttiin. Kalle antautui tieteeseen ja väitteli kansainvälistä mainetta saavuttaen tohtoriksi. Mimuli ja Kalle kasvoivat erilleen, erosivat ystävinä ja löysivät uudet elämäkumppanit.

Karhun veljeksistä Tapani tie kulki ystävänsä Mimulin vanavedessä naisten ja viihdelehdistön seurapiireihin. Hannusta tuli hovimestarien kouluttaja ja kuoli varhaisella iällä.

Samaan aikaan kun Mimuli ilmestyi komeettana Nuorten radioon tuli mukaan joukko opiskelijoita. He olivat perustaneet laulu- ja soitinyhtye Muksut. He esittivät omia sävellyksiä ja sanoituksina oli ajan henkeen sovitettua ja synnytettyä runoutta. Joukosta nousi sävellyksineen ja sovituksineen Tapio Lipponen, josta tuli viihde- ja tiedotuspäällikkö Yleisradioon. Mukana oli Jyrki Lindström, joka sanoitti iskelmiä ja taidoiltaan kuului Saukin ja Kari Tuomisaaren joukkoon. Valitettavasti

Jyrki sairastui ja kuoli nuorena. Ennen kuolemaansa Jyrki ehti olla mm. BBC:n suomenkielisellä osastolla toimittajana ja Yleisradion uutistoimituksen ulkomaantoimittajana.

Heikki Hietamies tuli suoraan lehdistöstä. Hän markkinoi A-lehtiä Kaakkois-Suomessa ja kerran hän ilmestyi Fabianinkadulle Kimmo Chydeniuksen seurassa. Kimmo oli Yleisradion vakioavustaja Keski-Suomessa ja päätyönä A-lehdet eli sama kuin Heikillä. Kimmo esitteli Heikin. Se tapahtui radion ajankohtaisstudion lämpiössä. Kimmo ehdotti, että Heikki tekisi minusta haastattelun. Lainasimme nauhurin ja Heikki alkoi haastatella minua tunnettuna pontikan keittäjänä. Ei siinä auttanut muu kuin antaa lausuntoja ja haastattelun päätteeksi saatoin todeta, että hyvin meni ja kysyin lähtisikö hän avustamaan Nuorten radiota Lappeenrannasta. Heikki suostui ja kohta sain häneltä ensimmäisen jutun. Kuuntelin jutun ja leikkasin turhat ”no” sanat pois. Otin kaikki talteen ja lähetin ne kirjeitse Heikille. Tämä oli ainoa koulutukseni Heikille. Heikki oli muuten valmis. Suorat viihdelähetykset olivat ominta Heikkiä. Antero Alpola otti kohta Heikin omiin lähetyskiinsä. Humppamusiikki tuli mukaan ja Heikistä samalla koko Suomen Humppa-Heikki. Nuorten radioon Heikki teki mm. Meidän luokkamme -ohjelmasarjan. Hän seurasi Lappeenrannan Lyseon yhden luokan elämää keskikoulun viimeisestä luokasta aina ylioppilaskeväeseen.

Samaan ryhmään sijoitan myös Seppojuhani Ruotsalaisen. Olin käymässä Kuopiossa, jossa oli meneillään avustajakurssi. Maakuntaohjelmien päällikkö Eero Nuutinen esitteli Seppojuhanin ja antoi ymmärtää, että Seppojuhanissa on samoja ominaisuuksia kuin Pertti ’Spede’ Pasasessa, joka oli hänen aikaisempia löytöjään. Luotin Eero Nuutisen legendaarisen STT:n uutismiehen arvostelukykyyn sataprosenttisesti ja kiinnostuin Seppojuhanista. Sain kuulla, että Seppojuhani kuului Kuopion teatterin vakioavustajiin ja oli kiinnostunut viihteen tekemisestä. Helsinkiin päästyäni soitin Seppojuhanille ja pyysin häntä tulemaan Helsinkiin tutustumismatkalle. Sovimme päivän ja lähetin Seppojuhanille postitse lentolipun. Mutta hän ei saapunut tapaamiseen, mutta soitti esteestään. Sain tietää, että hän kärsi lentopelkoa eikä näin ollen uskaltanut nousta Kuopiossa Helsinkiin lähtevään lentokoneeseen. Sovittiin uusi tapaaminen ja Seppojuhani tuli autolla. Seppojuhanin kanssa kävi samalla tavalla kuin Heikki Hietamiehen yhteydessä. Antero Alpola nappasi lahjakkaan Seppojuhanin. Myöhemmin sain tietää, että alkoholi ja muu makea elämä oli tullut mukaan. Ohjelmanteko loppui Yleisradiossa. Onneksi Seppojuhani pääsi jaloilleen. Hänestä tuli aikaa myöten Kuopion läänintaiteilija ja sen jälkeen kulttuurisihteeri Janakkalaan ja Karstulaan.

Kari Roos tuli Nuorten radioon ja teki miellyttävällä käytöksellään heti hyvän vaikutuksen. Nuorten sävellahjaan tarvittiin Juhani Lavénin jälkeen jatkaja ja Kari oli tähän tehtävään mitä sopivin. Nuorten sävellahja 22001 oli alku, mutta samalla Kari alkoi tehdä muutakin kuin pelkkää sävellahjaa.

Kari täytti toisessakin asiassa Lavénin Jussin jättämää tyhjiötä. Hän alkoi tehdä nuorisoviihdettä ja tempauksia. Hän vietti pariin otteeseen erakkoelämää Signilskärin saarella kyykäärmeitten ja vesilintujen seurassa.

Ensimmäisen kerran hän oli saarella Nuorten radion aikoihin ja toisen kerran vuosia myöhemmin, jolloin itse olin jo Radio Suomen ajankohtaistoimituksessa. Väliin jäivät vuodet, jolloin Kari ei tehnyt ohjelmia radioon. Tiedän, että hän kiinnostui elokuvan tekemisestä ja yritti seurata ohjaaja Mikko Niskasen jalanjäljillä, mutta nosti riman liian korkealle eikä saanut valmista aikaan. Sama toistui useissa yrityksissä aloittaa uudelleen radio-ohjelmien tekokin.

Karin onni oli, että hän ystävystyi Matti Hämäläiseen.

Matti Hämäläinen oli toimituksemme ainoa maisteri. Kyllä maistoreita ajan mittaan valmistui ja joistakin jopa väitelleitä tohtoreita. Alkuun me oudoksuimme Matin maisteriutta, mutta kohta me siihen totuimme. Matti edusti ohjelmiamme teossa uutta kautta ns. informatiivista ohjelmantekoa.

Hänen ohjelmansa rakentuivat vankkaan tutkittuun tietoon. Mutta ennen kaikkea Matti oli myötäelävä ihminen. Hän oli kotoisin pohjoisesta ja pohjoisen ihmisen luontevuudella hän oli aidosti kiinnostunut toisista ihmisistä. Tämä oli varmasti yksi syy, miksi hänet kiinnitettiin Yleisradiossa toimimaan ulkomaisten toimittajien yhdyshenkilönä ja avustajana. Työstään hän nautti suunnattomasti. Valitettavasti Matin ja Jyrki Lindströmin kohdalla toteutui liian varhainen kuolema.

Jäljempänä kerron ohjelmasta Nuorten reportterikerho. Tämän kautta rekrytoitui muutamia avustajia. Risto Lasila oli yksi heistä. Risto lähetti tekemiään nauhoja ja kerran hän soitti ja kyseli, miten voi päästä Yleisradioon toimittajaksi. Risto kertoi olevansa sillä hetkellä töissä Lahden puhelinalaitoksessa, mutta ei ole ylioppilas. Totesin, että ei se mikään este ole, ettei hän ole kouluja käynyt. Tärkeintä oli, että hän on kehittänyt itseään. Ja näin olikin tapahtunut. Risto oli opiskellut Suomen kieltä ja sivistänyt itseään monipuolisella kirjallisuudella kaunokirjallisuudesta tietokirjallisuuteen. Ristosta tuli erinomainen avustaja Lahteen ja myöhemmin vakituinen toimittaja televisioon ja radioon.

Kerran marssi toimitukseen parivaljakko Pentti Kemppainen ja Jorma Elovaara. He olivat aikaisemmin käyneet esittelemässä ohjelmaideaansa juonnettuja puhe-musiikki -ohjelmia tuottavalle Ilkka 'Mau' Korttesniemelle. Mau ei ollut kiinnostunut poikien ehdotuksesta. Olisikohan jo heidän pitkät hiuksensa ja "hippimäinen" ulkokuorensa jotenkin karkottanut yhteistyöhalukkuuden. Pentillä ja Jormalla oli valmiiksi tehty näytenuha mukana. Kukaan ei aikaisemmin ole tuonut mukanaan näytettä. Olihan se kuunneltava ja välittömästi päätimme aloittaa ohjelmien tekemisen. Fab 1 -ohjelmasarja alkoi. Kaverit olivat aikaansa edellä. Jorma Elovaara oli mukana vuosia myöhemmin Radio Cityssä. Pentti pani alulle Radio Mafian ja väitteli töittensä ohella tohtoriksi ja tekee suunnittelutöitä Yleisradiossa.

Yksi asian on jäytännyt mieltäni. Tämä tapahtui kohta aloittaessani vakituisena toimittajana Nuorten radiossa. Meillä oli lähettinä Chrisse Johansson niminen nuori. Chrisse tuli puhumaan ja kyseli voisiko hän päästä harjoittelemaan ohjelmien tekemistä Nuorten radioon. Lisäksi hän kertoi olevansa kiinnostunut runojen tekemisestä ja laulujen sanoittamisesta. Havaitsin heti, että Chrisse oli lahjakkuus. Kerroin asiasta esimiehilleni, mutta he olivat sitä mieltä, että lähettityölle ei ole ja pitäisi olla ainakin ylioppilas. Pakko oli asia kertoa Chrisselle. Hän kohta otti eron lähetintehtävistä ja nousi iskelmätaivaamme yhdeksi ammattitaitoisimmista sanoittajista ja ilman ylioppilastutkintoa.

Chrissen kaltaisen kohtalon koki myös toimituksemme sihteeri Terttu Huhtasaari. Olisin halunnut hänestä toimitukseemme toimitussihteerin, mutta sekin tyssäsi ylioppilastutkinnon puuttumiseen. Terttu alkoi jatkaa keskikouluopintojaan, mutta pettyi kun vakanssi kuitenkin täytettiin toisella henkilöllä.

Harvemmin joku ryhmä otti yhteyden ja pyrkii ohjelmatoimintaan mukaan. Omalta ajaltani muistan tällaisia ryhmiä olleen vain kaksi.

Keväällä 1969 Ritva ja Yrjö Engeström sekä Tuomas Vesterinen ottivat yhteyden. Heidän kanssaan lähdimme kehittämään Tomaattia (1969).

Vastaava yhteydenotto ryhmänä tapahtui 1971 seurakuntanuorista. Juhani Järvelä, Kari-Pekka Kinnunen, Tuula Laiho (nyk. Rintamöykky) ja Piia Perkiö halusivat tuoda Nuorten radioon kristillis-yhteiskunnallisen nuoriso-ohjelman Tapulin.

Yhtenä keinona löytää uusia ohjelma-avustajia oli olla tarkkailijana koulutustoimiston järjestämillä ohjelma-avustajakurssilla. Eräältä koulutustoimiston kurssilta poimin Tuula Sarrolan ja Eero Metsälän. He esiintyivät kurssilla siihen tapaan, että päättelin heidän sopivan hyvin kehitteillä

olevaan ohjelmasarjaan, jonka tavoitteena oli lisätä fyysisen työn arvostusta sekä kertoa ammattiyhdistystoiminnasta. Tähän maaperään istutettiin Peruna 1970.

Viimeisin löytöni oli kvartetti: Maija Dahlgren, Jukka Kautto, Timo Martin ja Jorma Meller. Tämä tapahtui keväällä 1975. Nuorten radio oli jo silloin lopetettu. Sain valita kurssilta oman ryhmän koulutettavaksi. He kaikki olivat alalla jo pitkään toimineita ammattilaisia, mutta halusivat perehtyä myös radiotoimittajan alaan. Maija Dahlgren on kirjoittanut tapauksesta värikkäästi omissa muistelmissaan (Maija Dahlgren. Toimittajan muistelmat. WSOY 1991. s. 240-243). Kukapa sitä kissan häntää nostaisi, ellei kissa itse. Linaan Maijan muistelmista:

”Varmaan Mattikin olisi osannut panna meidät matalaksi, ns. hyvässä tarkoituksessa. Mutta hän oli selvillä siitä, miten tämän alan ihmisiä on kohdeltava. Arvostelu on ehdottomasti aloitettava kannustavasta päästä. Meillä neljällä oli oman radioilmaisun intensiivikurssimme kestäessä ruhtinaallisen hauskaa ja mielenkiintoista ja hitsauduimme ystäviksi loppuiäksemme. Matti Haran ansiosta rakastuin suusta-korvaan-menetelmään perusteellisesti, enkä sillä erää kaivannut kirjallisiin töihin. Myöhemmin kyllä (s. 242-243)”.

Koulutusta ja ohjelmasuunnittelua

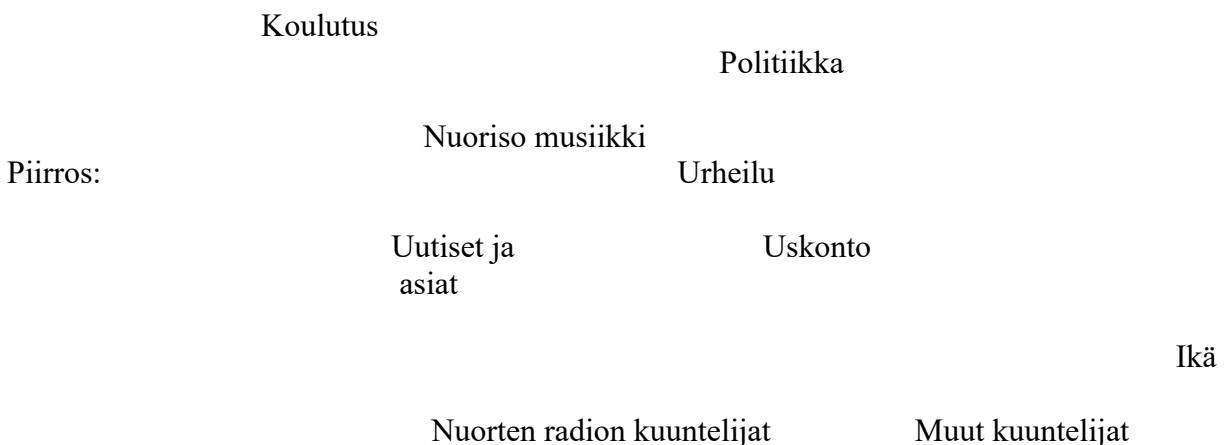
Suomen Liikemiesten kauppaopistossa, jossa olin opiskellut, meille opetettiin markkinoinnissa ja liikekirjeenvaihdossa käyttämään ns. AIDA-sääntöä. Tätä sääntöä markkinoin avustajilleni, koska siitä saattoi olla hyötyä yksittäisen ohjelman jäsentelyssä.

A (Attention/huomio) tarkoittaa sitä, että ensimmäiset sekunnin ohjelman alussa ratkaisee, kannattaako jatkaa kuuntelua. I (Interest/mielenkiinto) vaiheella herätetään kuuntelijan mielenkiinto jatkaa kuuntelemista. D (Desire/halu) merkitsee aiheelle pysyvän kiinnostusarvon syntymisen, mikä johtaa lisätiedon hankintaan eli lopputuloksena ohjelmassa tulisi olla A (Action/toiminta).

Ohjelmien suunnittelussa apuna oli korrelaatiomatriisi, jonka löysin eräästä ruotsinmaalaisesta nuorisotyökirjasta. Tätä matriisia täydensin käytettävissä olevalla tutkimustiedolla (vrt. Valtakunnallinen nuorisotutkimus 1969).

Lisäsin matriisin omana mielivaltaisena osiona ”politiikan”. Halusin ilmentää politiikan ja uskonnon teoreettista eroavaisuutta. Mielestäni politiikka on rationaalisempi kuin uskonto. Uskonto viittaa tunteeseen enemmän kuin politiikka.

Muuttujista koulutuksen mielsimme laajempänä käsitteenä kuin koulunkäynti. Joku on voinut opiskella suorittamatta minkäänlaisia tutkintoja tai muita arvosanoja.

Kuvion perusteella pyrimme toimituksessa pohtimaan, mille nuorison kohderyhmälle pyrimme ohjelman kulloinkin suuntaamaan. Valtakunnallinen nuorisotutkimus 1969 oli merkittävä suunnittelussa, koska ensimmäisen kerran oli mahdollisuus saada tutkittua tietoa Nuorten radion kohderyhmästä (15 - 25 -vuotiaat).

Ennen tätä valtakunnallista nuorisotutkimusta toimimme sattumanvaraisesti ja nojasimme toiminnan osittain perintönä saatuun kokemukseen ja omiin tulkintoihin yhteiskunnasta ja tähän kohdallani vaikutti työläiskotini tausta ja aikaisempi työni ilmavoimissa.

Viikoittaisessa ohjelmiston karkeassa vakiorakenteessa tapahtui jonkin verran myös muutoksia.

Ennen:

Tiistai: Selostuksia

Keskiviikko: Ajankohtaista

Torstai: Akateeminen neljännes

Perjantai: Kuunnelmia ja kuulokuvia

Nyt:

Tiistai: Ajankohtaista

Keskiviikko: Yhteiskuntaa ja ammatinvalistusta

Torstai: Akateeminen neljännes

Perjantai: Kulttuuria

Lauantai: Viihdettä ja Nuorten sävellahja 22 000

Nuorten radion teatterikerho 1966

Ohjelmapäällikkö Martti Silvennoinen toistuvasti puhui ”teatterikerhosta” ja sen perustamisesta. Se alkoi käytännössä toteutua, kun tapasin Pekka Milonoffin vanhemmat Kalervo Lidmannin syntymäpäivillä. Pekan isä puhui poikansa halusta päästä kouluun ja teatterialalle. Puhuin asiasta näyttelijäohjaaja Keijo Kompalle, joka on Armand Lohikosken aikaisia löytöjä Kallion yhteiskoulusta 1940-luvulla.

Nuorisoteattereita oli syntynyt eri puolille. Nyt ehkä olisi sopiva ajankohta lähteä aktiivisesti tukemaan nuorten teatteri-innostusta radioilmaisun puolella.

Keijo Komppa innostui asiasta ja hän sai mukaan yhtä innostuneen Radioteatterin ohjaajan Eero Leväluoman.

Lehteen pantiin ilmoitus ja innokkaita harrastajia ilmaantui. Heistä 25 valittiin

”näyttelijäkoulutukseen” ja viittä perehdytettiin ”ohjaajan” työhän. Suuri osa nuorista oli Helsingin Nuorisoteatterin jäseniä. Yksi mukaan tulleista oli Pekka Milonoff.

Rehtori Keijo Kompan ohjauksessa kerholaiset kokoontuivat jopa kolme kertaa viikossa.

Huomattava osa kerholaisista selviytyi teatterikouluun ja joistakin on tullut hyviä ammattilaisia teattereihin, televisioon ja radioon. Uskon, että monet heistä saavat olla ikikiitollisia rehtorilleen Keijo Kompalle ja ohjaajalleen legendaariselle Eero Leväluomalle.

Seuraavassa muutamia nimiä: Petra Frey, Marjatta Stenius (myöh. kansanedustaja Stenius-Kaukonen), Pekka Korte, Pekka Milonoff, Eino Nykänen (Ilta-Sanomat 11.2.1966).

Keijo Komppa toimi aktiivisesti muutenkin Nuorten radiossa. Hän ohjasi ja dramatisoi nuorisokuunnelmia. 1970-luvulla Keijo Komppa kiersi eri puolilla Suomea nuorisoteattereiden parissa. Hän opasti käyntiensä yhteydessä paikallisia harrastajia radioilmaisussa.

Nuorisoteattereiden esityksiä muokattiin radioon sopiviksi kuunnelmiksi ja niitä esitettiin sarjassa: Nuorisoteatterit esittää.

Seinäjoen nuorisoteatterin on jäänyt lähtemättömästi mieleen. He esittivät Edvard Albeen kirjoittaman pienoisnäytelmän Hiekkalaatikko. Kohta radioesityksen jälkeen sain puhelinoiton taholta, joka edusti tekijänoikeuksia valvovaa liittoa. Soittaja tiedusteli, olenko tietoinen, että Hiekkalaatikkoa ei olisi saanut esittää. Kuulin, että monet radioyhtiöt olivat esitysoikeuksia pyytäneet, mutta kirjailija ei ollut suostunut. Todennäköisesti oikeuksien pyytäjät eivät olleet tarjonneet riittävästi rahaa oikeuksista. Vastasin tiedustelijalle, että olin kysynyt Seinäjoen nuorisoteatterista oikeuksista ja he olivat vastanneet myönteisesti. Nyt tajusin, että heillä oli vain

lavaesityksiin oikeus, mutta ei radioon. Virheeni havaittuani, pelästyin suunnattomasti. Virhe on tapahtunut ja kirjailija voi lähettää Yleisradiolle laskun, joka voi olla sitä suuruusluokkaa, että siihen menevät Yleisradion kaikki varat. Kerroin tilanteen soittajalle ja ehdotin, että voisin lähteä Yhdysvaltoihin paikkaamaan virheeni omalla työlläni, mikäli herra Albee suostuu. Keskustelun jatkuessa tekijänoikeuksia valvovan liiton edustaja totesi, että tavallaan hekin ovat osasyllisiä, koska heidän valvontajärjestelmä petti. Liitto tutkii Yleisradion ohjelmasuunnitelmat ennakkoon ja pyrkivät heti tarttumaan asiaan, mikäli on aihetta. Nyt Hiekkalaatikko oli päässyt pujahtamaan ennakkotarkkailun ohi. Sovittiin, että ollaan hiljaa ja annetaan ajan hoitaa asiaa. Nyt vuonna 2002 vaade on vanhentunut, joten voin julkistaa tiedon.

Teoreettista pohdintaa ja jäsentelyä

Peruslähtökohtana Nuorten radion ohjelmatoiminnassa omalla kaudellani oli, että pyrittiin elämään ajankohtaisesti ajassa ja sen ilmiöissä sekä liittämään ohjelmien tekeminen käytettävissä olevaan tutkimustietoon.

Ajan sanana Yleisradiossa oli; informatiivinen ohjelmapolitiikka, jonka henkilöitymä oli pääjohtaja ja sittemmin radion johtaja Eino S. Repo (1965-1975). Me Nuorten radiossa olimme ikään kuin ”pikkurepolaisia”.

Henkilökohtaisesti sallin nuorten avustajieni tekemän ohjelmia varsin vapaasti ja heidän ”omilla ehdoillaan”. Olin salliva enkä ketään käännäyttänyt toimituksen ovelta. Jokainen halukas sai yrittää. En myöskään keneltäkään ohjelma-avustajaksi haluavalta tiedustellut tai muutenkaan ottanut selvää hänen sosiaalisesta tai poliittisesta taustastaan.

Ainoastaan kahden avustajani puoluepoliittisen näkemyksen tiesin. Juhani Lavén oli sos.dem. nuori ja Jari Niemelä oli kokoomusnuoria, mutta voin vakuuttaa, että kumpikaan heistä ei tehnyt ohjelmia poliittisen viiteryhmänsä ehdoilla. Saatan hyvällä omalla tunnolla väittää, että Nuorten radio oli puoluepoliittisesti sitoutumaton. Kaikki kukat saivat kukkia...

Seurauksena oli luonnollisesti joitakin ylilyöntejä, mutta radion ohjelmaneuvosto suhtautui niihin varsin ymmärtäväisesti. Siinä mielessä työskentelyni oli paljon helpompaa kuin kollegojeni kohdalla aikuisille suunnatuissa ohjelmissa.

Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan pro gradu -tutkielmassani 1975 pyrin kehittämään Yleisradiolle kehitysteoreettista mallia. Se oli professori Paavo Seppäsen asettama ehto, että tutkielmani yleensä voidaan hyväksyä sosiologian laitoksen opinnäytteenä. Professori Seppänen ei pitänyt riittävänä ohjelmien sisältöjen kuvaamista, vaan laitoksella vaadittiin opinnäytteeltä teoriaa ja johtopäätöksiä.

Yritin toteuttaa toivetta ja yhtenä keinona yritin liittää ohjelmistojen sisältöjen ja rakenteiden kuvaukset ohjelmapoliittiseen päätöksentekoon. Osallistuvaa havainnointia ja haastatteluja oli tarkoitukseni myös käyttää.

Toimittaja Unto Miettisen haastattelun tein 13.12.1972 ja tämä on arkistoitu esitysrajoituksin radion äänitearkistoon. Toisena haastateltavani oli ruotsinkielinen ohjelmajohtaja Christoffer Schildt. Hän oli ainoa elossa oleva johtokunnan jäsen, joka oli ollut 1956 siinä johtokunnan kokouksessa, jossa oli keskusteltu yleislakosta ja lakkojohdolle oli annettu lupaus, että radio ei puuttuisi lakkoon.

Johtaja Schildt kieltäytyi haastattelusta ja sanoi tarvittaessa pitävänsä arvelujani perättöminä.

Tähän yhteydenottoon kaatui tutkielmani teko ja jouduin muuttamaan radikaalisti alkuperäistä tutkimussuunnitelmaani. Sama tieto, josta johtaja Schildt kieltäytyi lausumasta minulle mitään, on toisen käden tietona mainittu professori Eero Saarenheimon arvelu (ks. Yleisradion historia 1926-1996. 2. osa. s. 40).

Nuorten radiossa meillä oli jonkin verran vastaava tilanne metallin lakon yhteydessä. Minulle joku kertoi kuulleen, että puheenjohtaja Sulo Penttilä olisi liittonsa käytävällä todennut, että jos

toimittaja Sarrola ilmestyy näkyville, se merkitsee lakon jatkumista viikolla. Tuula Sarrola toimitti kyseisenä ajankohtana Nuorten radiolle Peruna-ohjelmaa, josta myöhemmin aiheutui harmia minulle ja Radion johtaja Eino S. Revolle. Tästä on yksityiskohtainen selostus jäljempänä.

Professori Seppäsen kanssa pohdimme pro gradu -tilannettani ja hän ehdotti, että rakentelisin yleisradiotoimintaan liittyvällä lainsäädännöllä nelikenttä-mallin. Taustalla Antero Jyränki ja hänen käsityksensä, että yhteiskunnalla on tärkeitä valvoa kaikkinaista kommunikaatiota ja tätä toimintaa varten se tarvitsee normistoa (vrt. Antero Jyränki. Yleisradio ja sananvapaus. Helsinki 1969).

Yhteiskunnalla on toisin sanoen tarve normistojen avulla ja välityksellä saada aikaan tasapainotila tai harmoniaa yhteiskuntaan. Mikäli ristiriitoja syntyy, se pyritään lainsäädöksillä tai muilla määräyksillä palauttamaan tasapainotilaan. Pelkkä lainsäädäntö ja muut normit eivät sellaisenaan riitä, vaan niiden toteuttamiseen tarvitaan toimijoiksi eläviä henkilöitä.

Ajan henki ikään kuin magneetin tavoin imee toimijoita eri yhteiskunnallisiin instituutioihin toteuttamaan sillä hetkellä ajassa vallitsevaa normistoa. Päätöksentekijät toimivat tietämättään tätä ohjailua. Tässä mielessä Yleisradion ohjelmat ja niiden tekijät ovat ajan tuotteita.

Mielestäni tämä pohdinta pätee Yleisradion eri hierarkian tasoilla.

Tutkielmassani olen yleisradiolainsäädännön jaotellut pääjohtajuuskausiin ja jotta ymmärtää harjoitettua ohjelmatoimintaa on se liitettävä sillä hetkellä vaikuttaviin yhteiskunnallisiin tekijöihin.

Tunnetut tutkijat ovat kirjoittaneet kolmiosaisen historiallisen katsauksen koko laitoksen toiminnasta (Yleisradion historia 1926-1999. WSOY 1996). Aihepiirin laajuuden ja yhteiskunnallisen merkityksensä vuoksi tutkijat ovat työssään rajanneet lähes kokonaan pois ohjelmatoiminnan. Yleisradion suhde valtioon, joka myöntää sille aika ajoin toimiluvan on tarkasteltu perusteellisesti. Sen sijaan ohjelmien eli laitoksen tuotteiden kuvaus on jäänyt vähäiseksi. Varhaistuotannon tekijöistä suurin osa on kuollut ja monet ohjelmat on hävitetty. Nuorten ohjelmienkin kohdalla aika vääjäämättömästi toimii. Monet radion nuorten ohjelmien tekijöistä ovat poistuneet joukostamme ja ohjelmia on hävitetty.

Yritin aikoinaan vaikuttaa siihen, että jotain ”merkittävää” olisi säästynyt jälkipolville. Aloin kerätä Nuorten radiolle omaa arkistoa. Oletin, että esimerkiksi Ilkka-Christian Björklundista, Paavo Väyrysestä, Kaarina Suoniosta, Erkki Tuomiojasta, Matti Ahteesta, Ben Zyskowiecz’ista tai Lauri Ihalaisesta saattaa joskus tulla merkittäviä henkilöitä yhteiskuntaamme. Aloin kerätä näitä talteen, mutta ne joutuivat suurimmalta osalta poistettujen joukkoon. Yleisradion nauhapulan johdosta tarvittiin ääninauhoja uusiokäyttöön ja silloin todettiin, että Nuorten radion ohjelmia voidaan poistaa radikaalisti. Todettiin, että voidaan näitä nuoria myöhemminkin taltioida, mikäli heistä sattuu jotakin tulemaan.

Harmittaa, kun Ilkka-Christian Björklundin ja opetusneuvos Yrjö Kallisen väittelyä 30-luvun ja 60-luvun isänmaallisuudesta Esko Lumikeron ohjelmassa: Puolesta ja vastaan, ei arkistoitu. Samaan voin liittää Tähtisafarin, jossa Olavi Virta esiintyi todennäköisesti viimeisen kerran ja lauloi Tähti ja meripojan.

2001 on Yleisradion nuorten ohjelmista alettu tehdä ”historiallista ” Tästä on pitkään puhuttu ja sitä on suorastaan toivottu.

Asiaa on valmistelemassa työryhmä: tiedotuspäällikkö Tapio Lipponen (pj.), VTM Matti Hara, dosentti Vuokko Jarva, professori Kaarle Nordenstreng ja ohjelmapäällikkö Jorma Pilke. Me kaikki olemme entisiä nuortenradiolaisia.

Työryhmämme kokoontui 3.1.2002 Jorma Pilkkeen työhuoneessa Pasilan Isossa pajassa. Entinen ohjelma-avustajani VTT Vuokko Jarva on käynyt läpi nuorten ohjelmien ohjelmistoja läpi aina Armand Lohikoskesta (1942) Nuorten radion lopettamiseen saakka (1975). Kokouksessamme

Vuokko Jarva esitteli aikaan sidoksissa olevia ”Nuorten radion historian ääriviivoja” siten, että hän sijoitti ohjelmat vuodesta 1942 vuoteen 1975 nuorten ohjelmista vastaavien toimittajien toimikausiin. Oma aikani sijoittuu kauteen 1965-1975.

Dosentti Vuokko Jarva on sitä mieltä, että kauteni voitaisiin jakaa kahteen pääkauteen, joista ensimmäistä hän nimittää ”kokeilujen ajaksi” (vuoteen 1968) ja toista ”palvelun ajaksi” (vuodesta 1969). Viimeistä vuottani Nuorten radiossa dosentti Jarva näkee ”kuihtumisen ajaksi”, koska silloin ei enää luotu uusia ohjelmatyyppejä, vaan jatkettiin vanhojen vakio-ohjelmien lähettämistä.

Omasta puolestani yhdyn VTT Vuokko Jarvan esittämiin ajatuksiin ja näkemykseen.

Aihepiirijäsentelyä

Seuraavassa pyrin luokittelemaan ja samalla jäsentelemään Nuorten radion erilaisia toimintoja, jotka ilmentyivät ohjelmissa, yhteistyönä valtakunnallisen nuorisotyössä ja tämän yhteistyön seurauksena osittain ohjelmatoiminnassa.

Mistään pakollisesta fyysisestä valtakunnallisen tai kunnallisen nuorisotyön riippuvuussuhteesta ei ole ollut kysymys, vaan lähinnä psyykkisestä riippuvuudesta. Mielestäni tämä oli hyvä asia.

Ainoa ”ulkopuolinen” fyysinen riippuvuussuhde oli radion Ohjelmaneuvosto, joka Nuorten radion kohdalla oli hyvin salliva. Vain kerran jouduin selvittämään yksittäisen ohjelma-avustajani puoluepoliittisen taustan ohjelmaneuvostossa. Nuori politiikka -sarjan avauskesustelun puheenjohtaja Kalle Kuittinen ei ollutkaan kommunisti, vaan kansallisia nuoria. Tästä kerron jäljempänä.

1. Kotimaista nuorisopolitiikkaa. 1963 -
2. Kansainvälistä nuorisopolitiikkaa 1963 -
3. Ajan seuranta
 - Kaikuluotain. Viikoittain nuorten ohjelmissa on ollut ohjelma, johon on koottu ajankohtaisia asioita. Tekotavaltaan ne ovat muistuttaneet toisiaan: puhetta ja musiikkia. Ohjelman nimi on vaihdellut: Uutisnuotta, Nuorten ikkuna, Kuulemma, Kaikuluotain tai Studio Varpunen.
 - Akateeminen neljännes. Viikoittain on seurattu yliopisto- ja korkeakoulunuorison asioita.
 - Otsikkoselostukset. Viikoittain on ollut yksittäisenä pisteohjelmana tai ohjelmasarjana ajankohtaisia dokumentteja.
4. Tempauksia ja kilpailuja sekä muuta osallistumista
 - Paperijuna Sallasta Inkeröisiin (1965). Kerättiin jätepaperia ja rahoilla hankittiin maamme syrjäseuduille sairaankuljetusautoja.
 - Safari (1967). Hankittiin keräyksellä vartoja Nigeriassa tapahtuvaan kehitysaputoimintaan. Radion ja tv:n yhteishanke.
 - Tuksu (1967). Toimitus hankki käyttöönsä vanhamallisen henkilöauton, jota käytettiin kampanja- ja PR-autona.
 - Nuorten reportterikerho (1968). Kuuntelijat lähettivät kotinauhureilla tekemiään juttuja.
 - Seita (1969). Vähemmistökulttuurina nostettiin esille saamelaiskulttuuri ja tarkoitus oli rakentaa nuorison talkootyönä valtion leirikylä Ivaloon.
 - Kuntokärry (1971). Hankittiin suorituspisteitä Suomen ja Ruotsin väliseen kävelyotteluun.
 - Valtakunnallinen liikennekilpailu (1972). Radion ja tv:n yhteishanke
5. Valistus
 - Sukupuolielämä (1965). Ohjelmasarjassa puhuttiin avoimesti sukupuoliasioista.
 - Liipan lähteestä (1965). Sarja tehtiin yhteistyössä Kansakoulun Kerhokeskuksen kanssa. Tuettiin koulujen vapaa-ajan kerhotoimintaa.

- 15 vaan ei 17 (1966). Ihmissuhdeohjelmasarjassa pyrittiin lieventämään aikuisten ja nuorten ristiriitoja. Täydennettiin mm. syventävällä tiedolla Sukupuolielämä-sarjaa.
 - Askeleen edellä ammattiin (1966). Ohjelmasarjassa kerrottiin ammasteista ja aktivoitiin nuoria ay-toimintaan.
 - Nuori politiikka (1968). Maamme puoluepoliittiset nuorisojärjestöt saivat itse kertoa aatteestaan ja toiminnastaan.
6. Yhteiskunnallinen osallistuminen
- Tomaatti (1970). Ohjelma pyrki nuorisokulttuurissa lieventämään ns. rasvisten ja poppareiden välistä kulttuurikuilua tarjoamalla kuuntelijoille asiaa ja älyllisesti aktivoivaa viihdettä. Rasvisten musiikin lomassa oli poppareiden asiaa.
 - Peruna (1970). Ammattiyhdistysnuorisolle suunnattu ohjelma. Tavoitteena saada nuoriso kiinnostumaan ammattiyhdistystoiminnasta. Sarja oli alkuun informatiivinen ay-ohjelma, mutta alun jälkeen ohjelmien sisältö alkoi voimakkaasti ottaa kantaa poliittisen vasemmiston asioihin, jolloin sosialidemokraattinen liike koki tulleen ”sorsituksi” ohjelmissa.
 - Ystävyyssleirit. Osallistuttiin Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyyssleireille. Tämä tapahtui yhteistyössä opetusministeriön Valtion nuorisoneuvoston kanssa.
 - Berliinin nuorisofestivaali (1973). Suomi tunnusti DDR:n ja sen seurauksena oltiin kuuluvasti Berliinin nuorisofestivaalilla. Muut vastaavat festivaalit eivät saaneet vastaavan suuruista huomiota.
7. Kuunnelmat ja viihde.
- Tieteen tikanpojat. Popularisoitiin tieteitä.
 - Ilveilyä (1964). Satiirinen nuorten ja vanhempien ihmissuhteita piikittelevä ohjelma.
 - Puolesta ja vastaan (1966?). Julkinen väittely- ja viihdetilaisuus Helsingin kauppakorkeakoulussa.
 - Äyskäri (1963). Kulttuuria ja taidetta.
 - Hyppy huipulle (1964). Etsittiin uusia kykyjä.
 - Fab 1 (1965). Monimuotoinen puhemusiikkiohjelma.
 - Puolesta ja vastaan (1966). Estradiväittelyä musiikin lomassa.
 - Nuorten sävellahja 22 000 (1967). Varainkeräysinstrumentti nuorille.
 - Nuorisoteatterit esittää (1970). Nauhoitettiin nuorisoteattereiden radiolle sovitettuja esityksiä.
 - Kauneuspilkku (1973). Viihteellis-informatiivinen puhemusiikkiohjelma.
8. Varusmiesohjelmat.
- Varusmies. Ajankohtaista asiaa.
 - Aamukampa. Terveisiä ja toivelevyjä
9. Kontaktiohjelmat.
- Puolesta ja vastaan (1966). Keskustelu- ja väittelyohjelma.
 - Pellolta ja pellon laidalta (1967). Vaikeuksissa olevien nuorten ”auttava” ohjelma
 - Kuuma linja (1970). Luotiin suora puheyhteys auttajien ja kriisissä olevien ihmisten välille.
 - Maria Moldovan tapaus (1969). Prix Italia -kilpailun satoa.
10. Sekalaista ohjelmatoimintaa vuosien varrelta.
- Eurooppaa ristiin ja rastiin (1966)
 - Napapiirin lentoralli (1966)
 - Euroopan pikkuvalliot (1968)
 - Juhannushäitä ja juhannuspitäjiä (1968-1975)

Nuorison aktiivinen osallistuminen ja yhteiskunnallinen herääminen oli ajalleni (1963-1975) ominaista. Uusvasemmistolaisuus heti 1960-luvun alussa sinkoili soihtuun joka puolelle. Se ilmeni nuorisopolitiikassa siten, että nuoriso pyrki kaikissa järjestöissä selkeästi vaikuttamaan. Ennen yhteiskunnallinen vaikuttaminen tapahtui perinteellisesti poliittisten nuorisojärjestöjen kautta, mutta nyt suuntaus kulki läpi nuorisokulttuuriin. Se ilmeni mm. ammattiyhdistysliikkeessä, teinijärjestöissä, opiskelijaliikkeessä, nuorisoseuratoiminnassa, partiojärjestöissä ja yleensä järjestöissä, joissa nuoriso oli mukana. Kirkko etsi ekumeniaa ja sen nuoriso halusi vaikuttaa musiikin ja sanan kautta kristillisyyhteiskunnallisesti. Varusmiesliitto sai oikeutuksen toimia varuskunnissa. Kolmannen maailman elämisen vaikeudet ja ulkopuolisten aiheuttama kehitysmaariisto sai suomalaisesta nuorisosta puolestapuhujan ja toimijan. Teiniliitto, Punainen Risti ja YK:n erityisjärjestöt sekä SAK:n ay-nuoriso vetosivat sodanjälkeen syntyneeseen moderniin ja peruskouluissa koulutettuun uuteen sukupolveen. Ruumiillisen työn arvostus lisääntyi.

Kotimainen nuorisopolitiikka

Seikka, johon puutuin heti alkuunsa. Pyrin laajentamaan ohjelmatoimintaa oppikoulujen teinikunnista ja partiojärjestöistä ammattikoulujen, nuorten ammattiyhdistystoiminnan ja poliittisten nuorisojärjestöjen tontille. Samoin suuntasin katseeni Helsingin ulkopuolelle ja yleensäkin kaupunkien ulkopuolelle, koska näissä virikkeiden ja tiedon saanti ei ole samalla tavalla turvattua.

Kunnalliset nuorisotyöntekijät Jyväskylässä 1964

Yhteistyön aikaan saamista nuorisotyöntekijöiden ja kasvattajien kanssa pidin tärkeänä. Sain kutsun Jyväskylään, jossa 25.1.1964 kunnallisille nuorisotyöntekijöille pidettiin johtamistaidon kurssi. Selostin tilaisuudessa kuulijoille aihepiiriä: Nuorten radio ja sen periaatteet nuorison kasvatustyössä.

Seuraavassa kaksi poimintaa esitelmästäni.

...Toivon teidän apuunne, sillä tähän edustatte maamme koko nuorisotyötä ja seuraatte kiinteästi nuorten toimintoja, pulmia ja heidän sivistämis- ja kehittämistarpeitaan. Kun nämä seikat otamme huomioon, niin sanomattakin on selvää, että Nuorten radion pääasiallisena työkenttänä olisi lähinnä palvella maaseudun nuoria, joille luonnonolosuhteet ja varallisuuskysymykset asettavat suurimmat vaikeudet ja esteet. Emme luonnollisesti saa unohtaa myös rintamailla asuvia nuoria...

Koska kuulijoillani oli kunnallisina nuorisotyöntekijöinä liikunta- ja raittiustyön tausta viittasin alustuksessa Yleisradion toimilupaan, jossa mainitaan yhtiön harjoittaman ohjelmatoiminnan tavoitteet sekä siihen, että Nuorten radiossa me emme halua ohjelmissamme välittää propagandanomaista ”pakkopullaa”, vaan ”opetus” tuli tapahtua ikään kuin nuorelta kuuntelijalta huomaamatta. Kerroin, että edeltäjäni Kaarle Nordenstreng käytti vertausta ”pumpuliin kätkeyty tikari”. Totesin asian esitelmässäni:

...Nuorten radion periaatteena on ollut, että emme suoranaisesti pyri nuoria kasvattamaan, vaan kehittämään heitä. Sanomamme on kuin pumpuliin kääritty tikari.. Peittelemisessä ei pidä silti mennä siihen, että ohjelmasta tulee ikään kuin piilokuva, jonka etsimen tulee itsetarkoitukseksi. Sen on oltava kuin tehokas mainos, joka vaikuttaa syvälle yksilön aivorakennelmaan, josta se alitajunnasta putkahtaa esille. Taitavasti suoritettu toisto useissa yhteyksissä palvelee samaa asiaa”.

Ohjelma-avustajani kirjoittivat myös lehtiin. Aktiivia kirjoittajia olivat mm. Tuula Järvinen ja Eino Nykänen.

Eino Nykänen kirjoitti syksyllä 18.11.1966 Radio TV -viikkolehdessä Nuorten radion suunnitelmista ja toiveista aloittaa viikonloppuisin yölähetykset. Oletettiin, että sieltä voisi löytyä tärkeä kohderyhmä esimerkiksi sukupuolivalituksen antamiseen suosittu nuorisomusiikin välissä. Tuula Järvinen kirjoitti myös moniin lehtiin, kuten Kansakoulun Kerhokeskuksen Pääskyeseen ja Radiokuuntelijaan. Tuula teetätti vaimoni ja minun käsialasta mielenkiintoisen analyysin grafologilla. Analyysistä Tuula laati artikkelin Mona Lisa -aikakusilehteen (ks. s. ?) Vuoden 1967 aikana Nuorten radiossa haluttiin erityisesti kiinnittää huomiota nuorten ammatinvalintaan, työhön sijoittumiseen ja työssä viihtymiseen. Vuoden aikana esitettiin yhteensä 12 ohjelmaa sarjaotsikolla: Olen askeleen edellä ammattiin.

Maaseudun Nuorten Liiton seminaari Espoossa 1965

Maaseudun Nuorten Liitto ry:n piirijohtokuntien jäsenten koulutuskurssi pidettiin Espoon Motellissa 20. – 21.2.1965.

Liiton puheenjohtajana toimi maisteri Jouko Loikkanen. Olin tilaisuudessa kertomassa aiheesta: Nuorisotyö ja julkinen sana. Levikkipäällikkö Antti Mäki-Reinikka alusti samasta asiasta lehdistön näkökulmasta. Antti Mäki-Reinikka oli keskustanuorten edustajana Valtion nuorisotyölautakunnassa ja sen varapuheenjohtaja (vrt. Klubi 13).

Tässä tilaisuudessa sain ensimmäisen kerran tuntumaa maaseutunuorison poliittiseen järjestötoimintaan. Liiton toiminnanjohtajana oli Kalevi Nummila. Tilaisuudessa olivat mukana myös Olavi Konttinen ja Raimo Vanninen. Konttisesta tuli Olavi Viljasen jälkeen Yleisradion aluetoiminnan päällikkö ja hänen jälkiään seurasi Vanninen.

Ohjelmanpoliittista muutosta kuvaa toteamukseni:

...Olemme nykyisin tekemisissä yksilöiden kanssa, jotka ovat pikemminkin nuoria aikuisia kuin jokin ”kasvoton” nuorisojoukko. Yleinen tiedontaso on kohonnut kuluneen kymmenen vuoden aikana. Ohjelma-aiheet, jotka ennen katsottiin kuuluviksi aikuisille, ovat tiedollisesti nuorten omaksuttavissa. Nuoret eivät vastaanota ohjelmia kritiikittömästi, vaan protestoivat tarvittaessa tähän tietoon”.

Alustuksessani on esimerkki tupakanpoltosta ja miten asia mielestäni pitäisi kertoa nuorille kuuntelijoille:

...Kun tullaan kysymykseen tupakanpolton vaarallisuudesta ihmisen elimistölle, tulevat pulmat esille. Jos selostus on suunnattu vanhemmille, voi joku lääkäri kertoa asiantuntemuksella suoritetuista tutkimuksista ja kokeista ja niillä selvittää terveydelle koituvat haitat. Sen sijaan nuorille sama asia voidaan tehdä siten, että jututetaan nuorta lääketieteen opiskelijaa, joka ilman paatoksen rintaääntä kertoo nuorille opiskelustaan ja että heidän joukossaan kymmenestä ennen savukkeita polttaneesta sauhuttelee enää yksi. Kymmenestä yhdeksän lopetti kun ruumiinavausten yhteydessä kohtasi mustuneita keuhkosityöpään kuolleiden keuhkoja”.

Viittasin myös Ruotsissa tehtyyn tutkimukseen ja ns. kyllästymisilmiöön ja että Ruotsissa suoritettu tutkimus osoittaa, että nuoret ovat alkaneet kaivata muuta kuin rautalankamusiikkia. He haluavat uutisia ja selostuksia. Varsin suosittua on sellainen ohjelmatoiminta, jossa uutisaiheet ja haastattelut vuorottelevat musiikin kanssa.

Alustukseni päätän:

...Nuorten radiossa me olemme valmiit auttamaan. Kiinnostuksella jään odottamaan, kuka ensimmäisenä kirjoittaa nuorisokuunnelman, joka käsittelee tasapuolisesti tyttöjen ja poikien jotain päivänpolttavaa ongelmaa, Tätä ei vielä toistaiseksi ole tapahtunut. Muistettakoon vielä. Nuorten radion kuuntelijat ovat rippikoulun käyneitä”.

Klubi 13 (1965)

Jyväskylän matkan seurausta syntyi ajatus perustaa Nuorten radiolle oma kuuntelijajärjestö, joka toteutui. Lopullisen aloitteen ja esityksen teki Maalaisliiton nuorisoyhdistys Maaseudun Nuorten Liitto. Aloitetta tuki Valtion nuorisoyhdistys ja kuuntelijajärjestö perustettiin. Sovittiin, että ohjelmajärjestö ei ole poliittisesti samalla tavalla ohjelmatoimintaa sitova kuin Yleisradion viralliset ohjelmajärjestöt, vaan toimii epävirallisena ja neuvoa antavana elimenä.

Nimensä raati sai siitä, kun ensimmäisessä kokouksessa oli 13 henkilöä nuorisoyhdistyksen eri tahoilta. henkilöä. Yleisradion tuleva pääjohtaja Sakari Kiuru oli yhtenä jäsenenä mukana Klubi 13 toiminnassa. Kiuru oli KK:n (Kulutusosuuskuntien Keskusliitto) palveluksessa.

Klubi 13 ei käytännössä täyttänyt sille asetettuja odotuksia. Laatimassani Nuorten radion PTS-suunnitelmassa 16.12.1966 mainitsen: ”Toiveet nuorten neuvoa antavan ohjelmajärjestön, Klubi 13, kohdalla eivät ole täyttyneet. Odotukset olivat suuret. Mutta tämä ei tarkoita, että nuorisoyhdistykijät pitäisi syrjäyttää radiotoiminnasta. Ei suinkaan. On vain löydettävä uudet toteuttamismahdollisuudet. Mahdollisesti myös nuorten neuvoa antavan ohjelmajärjestön toimintamuotoja tarkastetaan uudessa valossa. Se on ehkä liian suurikin. Ja toisaalta, jos vanhempien ohjelmajärjestössä nuorisoyhdistyksen asiaa ajetaan tehokkaasti, niin on kyseenalaista pitää sitä silloin edes toiminnassa. Tai muutetaan se sitten sellaiseksi, että siinä on todella vain nuoret edustettuina. Valtion taholta tehdään paraikaa suurta nuorisotutkimusta, jolla pyritään kartoittamaan nuorisoyhdistyksen tehtävät ja tavoitteet 1970-luvulla. Koska tällainen tutkimus on tekeillä, on luonnollista, että se tarjoaa osaltaan myös paljon käytännöllisiä viitteitä ohjelmatoiminnalle (Nuorten radio. PTS-suunnitelmat 16.12.1966. Laati: Matti Hara)”.

Lukiessani 24.10.2002 Keijo Kekolan vuonna 1957 Yhteiskunnallisen Korkeakoulun nuorisoyhdistysohjelmajärjestöä varten laatimaa tutkielmaa, jota hän on myöhemmin täydentänyt, siinä mainitaan neuvoa antavat ohjelmatoimikunnat (ss. 31-32. Keijo Kekola. Yleisradion nuorten ohjelmat. 2. täydennetty painos. Oulu 23.4.1957/Helsinki 2.7.2001). Näistä toimikunnista en ollut tietoinen, kun Klubi-13 synnyttiin, joten Maaseudun Nuorten Liitto saa kunnian kun sai ujutetuksi ajatuksen toimituksen työskentelyyn mukaan. Keskustanuorten Antti Mäki-Reinikka toimi Valtion nuorisoyhdistyslautakunnan varapuheenjohtajana. Joten valtionkin mukaantulo sujui tältäkin osin helposti.

Kuten 1940-luvulla toimineet toimikunnat eivät saaneet pysyvää jalansijaa Yleisradion nuorisoyhdistyksissä, sama tilanne toistui Klubi-13 kohdalla.

Nuorten sanomat 1965

Suomen nuorisoyhdistys -liikkeen lehdestä ylioppilas Kaarina Toivonen, sosionomi Elsi Komu ja toimittaja Allan Ruotsala kävivät haastattelemassa Unioninkadun kuudennessa kerroksessa pääjohtaja Eino S. Repoa.

Haastattelun johdannossa mainitaan pääjohtajan seinällä on isokokoinen kalastajakylää kuvaava taulu.

Saman taulun olen nähnyt ja varsin eriskummallisessa tilanteessa. Olin menossa ohjelmakokoukseen, joka pidettiin Unioninkadun viimeistä ylimmässä kerroksessa, jossa sijaitsi johtokunnan kokoushuone. Sinne mentäessä oli myös pääjohtajan huone, jonka ovi oli auki. Rohkaisin mieleni ja kurkistin kynnykseltä sisälle.

Kääntyessäni ympäri näin edessäni pääjohtaja Einar Sundströmin tukevahkon hahmon. Pääjohtaja tiedusteli: ”Kukas te oikein olette”? Kerroin nimeni ja että olen menossa viikkokokoukseen ja en malttanut olla kurkistamatta pääjohtajan huoneeseen kun ovi sattui olemaan auki. Pääjohtaja Sundström pyysi minut peremmälle, jotta voisin nähdä hänen huoneensa kokonaan ja siellä ollessamme hän halusi näyttää kalastajakylää esittävän taulun.

Pääjohtaja Sundström pyysi minua tarkastelemaan taulua. Kerroin, että taulu on jostain etelästä ja että se on varsin näyttävä taulu ja komea taulu. Pääjohtaja pyysi minua tutkimaan taulussa kuvattua rantaa ja sanoi sen olevan keskeneräinen.

Pääjohtajan mielestä taulu on hyvin arvokas, koska se on kaikella todennäköisyydellä taitelija Aukusti Uotilan (1858 - 1886) viimeinen ja keskeneräiseksi jäänyt työ.

Muuttojen yhteydessä taulu kulki pääjohtajien mukana. Kesäkadulla se oli vielä Eino S. Revon mukana, mutta sitten se katosi. Uudelleen näin Uotilan taulun Pasilassa. Taulu oli ollut kellarissa ja tuotu sieltä kuulemma ylös, jotta sen kullatut raamit eivät vaurioituisi. Uotilan maalauksesta viis' - kunhan kullatut raamit säilyvät.

Nuorisoseurojen edustajat esittivät pääjohtaja Eino S. Revolle kysymyksiä ja yksi niistä koski nuorisoraatia. Pääjohtaja sanoi: ”On huomattava, että tuollaisten raatien keski-ikä on usein 60 vuotta. Se, että nuorison ääni saadaan kuulumaan radiossa ja näkymään televisiossa, on kuitenkin erittäin tärkeää. Tässä joudutaan varmasti ristiriitaan kasvattajien kanssa - ja ehkä pitääkin joutua. Nuorten käyttäytyminen, tavat ja ajatukset on saatava mukaan. Ei pidä ehdottomasti pilkata heidän tyyliään kasvattaa pitkiä tukkia ja pukeutua omalaatuisesti - tietenkin sitäkin voidaan tehdä. Yleisperiaate on kuitenkin, että nuorison maailma on saatettava vanhempien tietoon. Kun minua kasvatettiin, oli lapsien ja nuorten omaksuttava vanhempien mielipiteet. Nyt se on kuitenkin jo harvinaista. Kehityksen suunta on oikea. Jokainen saa ajatella omat ajatuksensa ja kasvaa itsenäiseksi”.

Samassa lehdessä on Irma Fastin minusta tekemä haastattelu. Pääjohtaja Eino S. Revon kanssa olemme samoilla linjoilla

Irma Fastin haastattelussa kerron: ” Nuorten radio on kiinnostunut nuorista, heidän elämästään, olosuhteistaan, harrastuksistaan ja ongelmistaan. Nuorten radio haluaa tulla nuorten luokse, heidän arkipäiväänsä ja heidän juhlaansa, heijastaa heidän maailmaansa nuorille itselleen ja muille. Samalla Nuorten radio tarjoaa harjoituskentän nuorille ja kannustaa yrittämään itse. Kaikenlaiset ohjelma-avut ovat tervetulleita; aiheet ja ideat, yksityiset ja joukkoesiintymiset, käsikirjoitukset, kuunnelmat - mahdollisuuksia on paljon. Nuorten radio uskaltaa ottaa vastaan rohkeankin kokeilun - jos se on hyvä (Nuorten sanomat. Maaliskuu 1965)”.

Yksi asia, jota avustajilleni painotin; räväkkä saa olla, mutta on pidettävä mielessä toimittajana ns. sosiaalinen vastuu. Tästä samasta asiasta puhui Bremenin matkalla kaupungin tiedotuspäällikkö Horst Adamietz. Tohtori Adamietz oli harvoja henkilöitä, jotka sotien aikana saivat haastatella Adolf Hitleriä radiossa.

Opintomatalla Neuvostoliitossa 1966

Nuorisolehtien ja radion sekä television edustajien opintomatka Neuvostoliittoon tapahtui 24.11.-2.12.1966. Matkalla osallistuttiin Petroskoissa Suomen ja Neuvostoliiton nuorison V ystävyyspäivän juhlaan.

Virallinen valtuuskunta oli koonpanoltaan seuraava: matkanjohtajana toimi koulutusjohtaja Karl Johan Lång valtion nuorisotyölautakunnasta (matkan johtaja), maanviljelijä Oiva Koivisto Hämeen läänin nuorisotyölautakunnasta ja nuorisosihteeri Kosti Vepsäläinen Kymen läänin nuorisotyölautakunnasta.

Nuorisolehtien, radion ja television edustajina matkalla olivat: opiskelija Per Stenbäck Svensk Ungdom ja Svensk Framtid; tiedotussihteeri Lauri Sivonen Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto ja Nuorin siivin; päätoimittaja Riittasisko Jukkala-Benish Nuoren Keskustan Liitto ja

Keskusta; päätoimittaja Jarkko Sauli (toimittajaryhmän johtaja) Suomen Teiniliitto ja Teini-lehti sekä Yleisradiosta toimittaja Matti Hara Nuorten radiosta ja toimituspäällikkö Heikki Aarva TV 1:n lasten ja nuorten ohjelmista.

Heikki Aarvan kanssa olimme delegaatiossa Yleisradion edustajina. Toisilla oli jokin poliittinen sidosryhmä. Tämä asia tuli matkan aikana esille.

Matkamme alkoi Petroskoissa, joka oli pääkohteemme. Tutustuimme suomalaiseen teatteriin, radioon, paikallisiin lehtitoimittajiin ja osallistuimme ystävyyspäivän juhlaan.

Kirjaan matkasta kaksi itselleni merkittävää tapausta.

Kävimme Suojun-Viitanan metsäteollisuuspiirin sahalaityksellä. Vietimme siellä iltaa ja tutustuimme sukujuuriltaan suomalaiseen lääkäriin Edvard Karvoseen. Edvard ei osannut puhua suomea, mutta ymmärsi kieltä tyydyttävästi.

Matkamme jälkeen aloitimme kirjeenvaihdon ja Edvardin Suomen kieli alkoi kehittyä. Uskon, että Edvardin Eine-vaimo, joka työskenteli Petroskoissa suomenkielisissä ohjelmissa, alussa auttoi. Kirjeenvaihtomme perusteella Edvardin väitöskirjaa varten hommailin hänelle muutaman lääketiedettä käsittelevän kirjan Yhdysvalloista, koska neuvostoliittolaisista vastaavista teoksista oli poistettu sivuja.

Edvard kävi Suomessa Lääkäriliiton vieraana ja on muuttanut Suomeen. On harjoittanut lääkärin ammattia Lappeenrannassa, yhteydenpitoimme loppui samalla kun Neuvostoliitto hajosi ja Edvard perheineen pääsi muuttamaan Suomeen.

On se kummallinen piirre meillä suomalaisilla. Mitä kauempana tuttavamme on sitä enemmän pidetään yhteyttä. Sen sijaan vanhus tai vammautunut naapuri voi kuolla huomaamattamme seinänaapurina.

Toinen tapaus Petroskoissa liittyy illanviettoon. Karjalan kulttuuriministeri Kolmovski isännöi hotelli Pohjolan kabinetissa illallista, joka oli järjestetty meidän vierailumme kunniaksi.

Delegaatiomme jäsenet vuoron perään pitivät hyvin valmisteltuja puheita. Niissä olivat kaikki osiot paikallaan: Suomen ja Neuvostoliiton ystävyys, YYA-sopimus vuodelta 1948 ja tasavallan presidenttimme Urho Kaleva Kekkonen ponnistelut ydinaseettomasta Pohjolasta.

Kun samaa linjaa toistavat puheet oli pidetty, kulttuuriministeri Kolmovski katsahti Heikki Aarvaan ja minuun sekä esitti toiveen, että mekin sanoisimme jotakin.

Illan aikana Heikki Aarvan kanssa olimme vähitellen varautuneet tähän mahdollisuuteen ja sovimme, että minä puhun jotakin ja jossain sopivassa kohdassa puhettani Heikki spontaanisti nousee ja laulaa Venäjän kielellä laulun: Näkemiin (dasvidanja).

Kello oli jo aamu kolmen kieppeillä kun kulttuuriministeri toivoi meiltäkin jotain. Noustessani ylös seisomaan kysäisin Heikiltä, mistä puhuisin. Hän vilkaisi seinällä olevaan suurikokoiseen kultakehyksiseen tauluun ja tokaisi: ”Puhu vaikka tuosta taulusta”.

Entinen Nikita Hruštševin henkilökohtainen tulkki ja myöhemmin Maailma ja me -lehden päätoimittaja Jukka Petrov käveli viereeni ja odotti tulkkausta.

Katsoin taulua ja kysyin illan isännältä: ”Onko hän koskaan pohtinut katsoessaan seinällä olevaa taulua, mitä sen tekijä on sitä maalatessaan miettinyt?”

Kulttuuriministeri nosti päänsä ja katsoi tauluun. Minä jatkoin, että en tunne tekijää, mutta mielestäni hän on taitava ja koko illan olen pohtinut sanomaa, minkä taulun kuva sisältää.

Kerroin puron rannalla pyykkiä pesevästä naisesta, jalkojen juurella leikkivästä lapsesta ja purosta, jonka vedet virtaavat suureen Rauhan mereen....

En päässyt puheessani kovinkaan pitkälle, kun tulkkini Jukka Petrov purskahti itkemään ja meni kulttuuriministerin luo pyysi anteeksi, että hän ei kykene puhettani tulkkaamaan, koska ei löydä oikeita sävyjä tulkkauksessa.

Raimo Niemi, joka tuli myöhemmin Helsinkiin Trud-lehden kirjeenvaihtajaksi, asettui korvaamaan Jukka Petrovia.

Tässä hämmennystilanteessa Heikki Aarva nousi ja lauloi Dasvidanja-laulun.

Nyt kulttuuriministeri Kolmovskin alkoi kysyä ja hän tuli minua halaamaan. Sitten hän palasi pöydän päähän ja esitti, että minä ottaisin vastaan kutsun tulla Karjalan tasavallan kirjailijaliiton kunniajäseneksi. Kiitin ja lupasin harkita.

Seuraavana päivänä Heikki Aarvan kanssa emme osallistuneet viralliselle lähtölounaalle. Siellä kulttuuriministeri Kolmovski lahjoitti delegaatiomme johtajalle K-J. Långille taulun, joka oli Sulo Juntusen maalaama.

Kun yöllä puhuin, en tiennyt Juntusen olevan Neuvosto-Karjalan tunnetuin taiteilija. Ministeri oli mennyt välittömästi aamulla tapaamaan Sulo Juntusta ja saanut sieltä taulun, joka sitten Suomessa ripustettiin opetusministeriön seinälle.

Kulttuuriministeri viestitti minulle esittämänsä kunniajäsenyyskutsun Moskovaan ja kun siellä tapasimme Komsomolin edustajia, he uudistivat ministerin kutsun. Sovittelin sanani ja edelleen pyysin harkintaa ja asian sulattelua.

Suomeen ja työpaikalleni palattuani kerroin toimittaja Unto Miettiselle, joka oli tehnyt lukuisia ohjelmia Neuvostoliitosta, kulttuuriministerin kutsusta kirjailijaliiton kunniajäseneksi, Unto suorastaan voivotteli ja huokaili, mitä olin jättänyt tekemättä. Unto selitti, että hänelle - entiselle Skdl:n kansanedustajalle ja nykyiselle neuvostoystävälliselle toimittajalle - ei ole koskaan suotu tällaista huomionosoitusta.

Jos olisin hyväksynyt jäsenyyden se olisi merkinnyt ilmaista oleskelua Neuvostoliiton kirjailijaliiton ylläpitämissä kylpylöissä ja lomakodeissa. Neuvostoliiton sisäisillä matkoilla en olisi tarvinnut rahaa.

Neuvostoliittoa ei ole enää eikä taulukaan ole opetusministeriön seinällä. Kyselin taulusta kun kävin vuoden 2001 loppupuolella opetusministeriössä. Kukaan ei tiennyt, missä taulu on.

PTS-suunnitelma ja ohjelmaesite 1966

Ohjelma-avustajilleni pidin vuosittain palavereita, joissa pohdittiin ohjelmallisia tavoitteita. Yksi palaveri pidettiin 16.12.1966 ja kokoontumiseen laadin PTS-muistion, jolla esittelin omia näkemyksiäni.

Selvästi olen pohdinnoissani ottanut Yleisradioon perustetun PTS-elimien linjan. Kritisoin alustuksessani edelleen sitä, että ohjelmia nuorille tehdään hajautetusti ja ilman suunnitelmallista yhteistyötä ja linjaa.

...On täysin selvää, että niiden anti ei voi olla yhdenmukainen eikä se palvele nuorten ohjelmien kokonaisfunktioita”.

Mainitsen alustuksessani, että yhteiskunnan muuttuminen ja lisääntyvä vapaa-aika ovat kaksi varsin keskeistä tulevien vuosien kysymystä. Koulu-uudistus tulee myös aikanaan tuomaan varsin pulmallisia ja ratkaistavia kysymyksiä. Samoin ammattirakenteessa ja ammattikoulutuksessa tulee olemaan asioita, joihin on nyt vähitellen varauduttava myös ohjelmapoliittisesti.

Nuorten radio painatti syksyyn 1966 esitteen ohjelmistaan. Esitteen johdannossa viitataan epäsuorasti YK:n ihmisoikeuksien julistukseen:

...Yhteiskunta toimii ja sen piirissä tehdään kenties ratkaisuja, jotka tuntuvat loukkaavan nuoren perusoikeuksia olla olemassa ja olla oma itsensä. Oikeudet itsensä ilmaisemiseen, itsenäisyyteen, suojeluun sekä kasvatukseen ja siveelliseen ohjaukseen kuuluvat myös näitten perusoikeuksien joukkoon. Nuorten radio pitää tehtävänänsä kiinnittää näihin seikkoihin huomiota. Niihin liittyvät vaikeudet eivät ratkea riidellen ja hajottaen, meidän on oltava valmiita kaikkien kanssa rakentamaan. Yhteistyö valtion, kuntien, jokaisen nuorisotyötä tekevän ja

Sinun kanssasi on oikea tie onnelliseen tulevaisuuteen (Nuorten radio PTS-suunnitelmat 16.12.1966)”.

Nuorten yöradio 1966

Pitkään toivoin, että olisimme voineet aloittaa nuorille suunnatun yöradiotoiminnan viikonloppuisin. Eino Nykänen 18.11.1966 heittää kysymyksen, tarvitaanko yöradiota todella. Eikö ihmisiä ole muutenkin kyllästytetty informaatiolla. Sitähän tulvii pitkin päivää radiosta, televisiosta, lehdistä, kirjoista ja teattereista. Eikö myös hälyä ja musiikkia ole riittämiin?

”Yöradioajatusta on lähdetty kehittämään ns. palvelevan radion periaatteella, kertoo toimittaja Matti Hara. Musiikin lomassa pyrimme jakamaan jokaiselle, ennen kaikkea tarpeellista tietoa. Mitä nämä ”valistuspalat” sisältävät, on vielä ennen aikaista luvata. Olemme kuitenkin pohtineet vuodentakaisen seksiohjelmasarjan pohjalta muutamien kysymysten uusintakäsittelyä (Antenni 18.11.1966).”

Nuorisotyöntekijäin radio- ja tv-päivät 1968

Yleisradio koulutustoimisto järjesti 5.2. – 6.2.1968 Suomen Nuorisotyöntekijäin Liiton kutsumalle noin 30-40 henkilölle kaksipäiväisen koulutustapahtuman. Kysymyksessä ei ollut siis Nuorten radion järjestämä tilaisuus, mutta meillä sekä radion että tv:n ohjelmatoimittajilla oli mahdollisuus kertoa toimitustensa ohjelmista.

Toistin samat asiat, mitä esitin Jyväskylässä 25.1.1964.

Koulutustilaisuus kuvaa mielestäni sitä, että nuorisotyöntekijät pitivät tärkeänä sekä Nuorten radion että Tv:n vastaavan toimituksen tekemää työtä. Välineinä me saatamme tavoittaa nuoria, jotka eivät osallistu järjestettyyn nuorisotyöhön.

Siikarannan seminaari 1968

Siikarannassa pidettiin radio- ja tv-toimittajien seminaari. Nuorille suunnatusta ohjelmatarpeesta esitin, että nyt pitäisi olla paljon ja korkeatasoisia nuorten ohjelmia, koska väestön ikärakenne on radikaalisti muuttumassa. Vuoteen 1980 mennessä 20-30 -vuotiaiden osuus väestön kokonaisikäjakautumassa kasvaa räjähdysnomaisesti. Nousu on 13-prosenttiyksikköä. Tämän vuoksi nyt pitäisi olla ohjelmapolitiikan painopiste nuorissa. Nyt pitäisi ohjelmatoiminnalla myötävaikuttaa suurten ikäluokkien tulevaisuuteen

Revolta myllykirje 1969

Pääjohtaja Eino S. Repo ei saanut hoitaa toista viisivuotiskautta Yleisradion pääjohtajuutta. Tilalle tuli Erkki Raatikainen ja Repo siirrettiin Radion johtajaksi vuoden 1970 alussa.

Sävelradiossa oli Raimo Henriksson töissä ja hän otti minuun yhteyden ja ehdotti, että me voisimme laatia Eino S. Revolle miten yksi radiokanavista voitaisiin rakentaa. Raimolla oli tietoa ja taitoa, jota hän oli hankkinut myös Yhdysvalloista. Tarkoitus oli, että me loisimme Suomeen aivan oman viihteellis-informatiivisen kanavan. Olimme varmoja, että tuleva Radion johtaja olisi mielissään tästä meidän työpaikkademokraattista aktiviteeteistamme.

Raimon kanssa sovimme, että minä varaan kokoushuoneen Kesäkadulta ja kutsumme koolle ne mahdolliset henkilöt ja tahot, jotka mielestämme voisivat olla kehittelystä kiinnostuneita.

Tilasin kokoushuoneen ja kutsukirjeet lähtivät matkaan. Jotta Eino S. Repo on tietoinen asiasta, laitoin kutsun myös hänelle tiedoksi.

Kohta minulle tuli pääjohtajan kirjelomakkeelle laadittu ja pääjohtajan allekirjoittama kirje.

”Kun en voi saapua toimeksi saaneena kutsumaasi kokoukseen 26.11.69 klo 13.00 keskustelemaan radiotoiminnan muutoksista, pyydän Sinua sanomaan terveisinäni, että radiotoiminnan muutosten kehittäminen on minun asiani.

Kun tarvitsen siihen apua, kutsun avun ja harkitsen myös itse keitä henkilöitä tarvitsen apunani.

Eino S. Repo

Tiedoksi:

Erkki Raatikainen

Christoffer Schildt

Pekka Silvola

Helge Miettunen

Nils-Börje Stormbom

Eero Saarenheimo

Ralf Friberg

Antero Alpola

Erkki Melakoski

Martti Silvennoinen”.

Tässä kirjeessä (20.11.69) hän yksikantaan ilmoittaa, että kokoon kutsumallani väellä ei ole mitään syytä pohtia radion tulevia järjestelyjä. Hän tekee ne itse ja kutsuu ne henkilöt, jotka hän katsoo aiheelliseksi. Todettakoon, että Yleisradion hallintoneuvoston puheenjohtaja ja tuleva pääjohtaja Erkki Raatikainen oli tiedoksi saaneiden joukossa.

Kehystytin saamani kirjeen mustiin kehyksiin ja näytin sitä aina siinä yhteydessä, kun joku ehdotteli jotain uutta Yleisradioon.

Kritiikkiä 1970

Ohjelma-avustajani Tuula Lehmuksela (ent. Järvinen) oli hyvin perillä toimituksen sisällä tapahtuvasta kehityksestä. Hän kirjoitti marraskuun lopussa 1970 kriittisen kirjoituksen Antenni-lehteen.

”Nuorten ohjelmista, niin kuin mistä muusta asiasta tahansa, voisi esittää paljonkin kritiikkiä, mutta periaatteessa niiden nykyinen tendenssi olla rajoittumatta pelkkään ihmisen fyysiseen ikään, tuntuu hyvältä, vaikka se tavallaan mitätöikin nuorten ohjelma -nimikkeen (Antenni 48. 1970)”.

Antennissa Tuula Lehmuksela eritoten moittii toimituksen kummallisia ohjelmaotsikoita: Härkä ja kirppu, jolla kartoitetaan eri tieteitä ja niiden spesiaalisuutta. Tomaatti, Peruna ja Studio varpunen kuuluvat samaan joukkoon. Tuulan mielestä otsikot olivat ”karmaisevia”.

Pahimpana puutteena Tuula piti taideohjelmien puutetta.

Porvari puheenjohtaja... 1971

Kokoomuksen Nuorten Liiton ensimmäinen koulutuspoliittinen kesälukio pidettiin 1. - 24.6.1971 Pälkäneen Mallasmäellä. Rehtorina oli Tapani Ranki ja vararehtorina Peter Fagernäs. Tapani Ranki oli kokoomusnuorten kouluasiainsihteri ja otti toimitukseen yhteyden. Tapani kertoi, että he olivat saaneet puolueensa radiokiintiöstä aikaa tehdä Puolueiden puheenvuoroja -sarjaan ohjelman.

Käytännössä se merkitsi, että vastaavana toimittajana minun oli lähdettävä ääniauton kanssa Pälkäneelle. Kesälukiolaisille kerroin, miten ohjelmia tehdään, mutta äänitettävän ohjelman sisältöön en saanut mitenkään vaikuttaa.

Vesa Vares on koonnut Kokoomuksen Nuorten Liiton kesälukioista Poliitiikan approbatur - julkaisun, johon on koottu kesälukiotietoja yksiin kansiin vuosilta 1971-2001. Vares mainitsee, että kesälukion poliittisina ”profeettoina” toimivat Karl Popper ja Ralf Dahrendorf ja ideologina kriittinen rationalismi, jota kehiteltiin myös porvarismin nimellä. Tässä ideologiassa kaikkea tarkasteltiin yksilökeskeisyyden pohjalta, haluttiin lisätä yksilön mahdollisuuksia tehdä valintoja sekä taisteltiin kollektivismia ja sen kaikkia ilmenemismuotoja vastaan. Toisaalta kaikkea yhteisöllisyyttä ei pantu kollektivismiin kaatoluokkaan, vaan esimerkiksi valtio oli yksilön liittolainen taatessaan sosiaalipolitiikalla hänelle todellisen mahdollisuuden tehdä elämässään valintoja”(Vesa Vares. Poliitiikan approbatur. Edita Oyj, 2001 s. 7).

Keskeisenä hääri kesälukiolainen ja oppilaskunnan puheenjohtaja Ben Zyskowiec (myöh. kansanedustaja). Ääniteknikkomme Jussi Tiilikainen alkoi äänittää puheenvuoroja ja lukiolaisten tekemiä haastatteluja, mutta ei kestänyt pitkään kun Jussi hermostui, kun jatkuvasti kuuli puheenvuoroissa käytettävän ”porvari” -sanontaa. Demarina Jussi esitti nuorille, että nyt he tekevät pilkkaa työväenliikkeelle, jossa on ollut ikimuistoinen tapa puhutella toisiaan ”toveriksi”. Tilanne meni niin hankalaksi, että Jussi äänitti puheet pelkällä äänitysmittarilla. Jutun lopullinen koostaminen tapahtui siten, että Ben Zyskowiec kuunteli koko materiaalin ja laati sisällöstä sekunnilleen tarkan ns. nauhakartan. Jussille annettiin nauhakartta eteen ja ilmoitettiin sekunnilleen vain ne kohdat nauhoilta, jotka otettiin mukaan lopulliseen koosteeseen. Saumat Jussi kuunteli ja leikkasi jatkopaikat.

Päiväkirjassani on merkintä:

27.8.2002 kello 09.30. Hellesäät jatkuvat. Eilen oli Raha-automaattiyhdistyksen perinteinen Mediagolf kisa. Kisa käytiin raskaissa olosuhteissa. Reino Summasen (hallituksen puh.joht./Helsingin lehdentekijät) autokyydissä pääsin palkintojen jakotilaisuuteen RAY:n pääkonttoriin Tapiolan Keilarantaan. Heti Peuramaalta lähdettäessä Reino kertoi, että me olimme tavanneet toisemme 1971 Pälkäneellä, jossa hän oli mukana kokoomusnuorten kesälukiossa oppilaana. Olin opettanut heitä tekemään radiojuttua. Kesälukion jälkeen Reino on toiminut journalistina mitä moninaisimmissa tehtävissä, mm. Aamulehden eduskuntatoimittajana. Kävimme mielenkiintoisen keskustelun. Olimme yhtä mieltä siitä, että Mallasmaen kesälukio oli merkittävä avaus, jossa nuoret toivat uusia raikkaita poliittisia näkemyksiä, joita ukkopuolueen oli usein suorastaan mahdoton sulattaa. Totesimme, että useista lukioihin osallistuneista on tullut merkittäviä suomalaisen yhteiskunnan vaikuttajia.

Keilarannassa meille vasta selvisi, että Reino oli voittanut kisan ja minä oli tullut toiseksi”.

Ikäryhmien ristiriidat 1971

Pohjoismaitten radioyhtiöiden nuorten ohjelmien toimittajien yhteistyöseminaari pidettiin 3.11.1971 Oslossa. Esitin alustuksessani:

”Liian usein me toimittajat tiedostamme yhteiskunnasta vain näennäisen. Meidän tietomme ja asennoitumisemme tietoon perustuvat niihin rooliodotuksiin, joihin vallitseva yhteiskunta on meidät sopeuttanut. Toisin sanoen. Me elämme tiedon hämärässä keskiajassa, joihin edelleen vaikuttavat ne tekijät, joista yhdysvaltalainen sosiaaliantropologi käyttää termiä; post-figurativinen kulttuuri... Olisi todella korkea aika nähdä yhteiskunta tosiasioina ja siinä ”kapinoiva nuoriso” tälle yhteiskunnalle positiivisena funktiona eikä dysfunktiona. Tämän vuoksi nuorisolle on annettava oikeus vaikuttaa ja meidän tehtävämme on myös pyrkiä tukemaan tätä toimintaa. Silloin me vasta

toimimme sosiaalisen vastuun teorian mukaisesti... Mitä tämä merkitsee käytännössä? Se merkitsee modernisoitumisen hyväksymistä. Meidän on hyväksyttävä urbanisoituminen. Meidän on hyväksyttävä agraariyhteiskunnan muuttuminen teollisuusyhteiskunnaksi. Meidän on hyväksyttävä koulutusyhteiskunnan haaste koulutuksen ja uudelleen koulutuksen muodossa. Meidän on hyväksyttävä ristiriita kehittyneiden ja kehitysmaiden välillä. Meidän on hyväksyttävä saasteongelmat ja ikuinen uhka kolmannesta maailmansodasta. Vain näin tekemällä me voimme luoda ne mahdollisuudet, joita kofiguratiivinen kulttuuri meiltä odottaa. Vain näin menerttelemällä, me voimme taata tulevaisuuden... Se merkitsee, että ohjelmapolitiikkamme on painotuttava aivan uudella tavalla. Ekspressiivisistä, jopa usein suorastaan eskapistisesta ohjelmatuotannosta, on entistä enemmän siirryttävä instrumentaaliseen ohjelmatuotantoon. Erikoisesti juuri nyt näen tämän kysymyksen tärkeäksi, koska romantiikan aalto on alkanut pyyhkiä yli kontinentin... On tutkittava ja selvítettävä ne syyt yhteiskunnassa, jotka ovat aiheuttaneet romantiikan synnyn... Me toimittajat olemme tämän tosiasian edessä ja meidän asennoitumisestamme riippuu paljon, mitä vaikutuksia romantiikka aiheuttaa yhteiskunnassamme. Jos emme ota näihin asioihin minkäänlaista kantaa, niin silloin olemme vieraantuneet yhteiskunnasta ja näin ollen olemme kykenemättömiä tekemään minkäänlaisia ohjelmapoliittisia päätöksiä. Kysymys on sosiaalisesta vastuusta nuorille kuuntelijoillemme”.

Nuorten ohjelmista mietintö 1971

Yleisradion johtokunta 9.12.1971 antoi Pitkän tähtäyksen suunnittelu-elimelle (PTS-elin) tehtäväksi muodostaa työryhmä pohtimaan nuorten ohjelmien tavoitteen asettelua käyttämällä selvityksessään hyväksi vuosien 1968-69 vaihteessa suoritettua valtakunnallista nuorisotutkimusta. Työryhmän puheenjohtajana toimi Sirkka Minkkinen ja sihteerinä Birgitta Boucht, jotka molemmat olivat PTS-elimestä.

Muina jäseninä olivat: Pekka Gronow radion viihdeohjelmista, Matti Hara radion suomenkielisistä nuorten ohjelmista, Cely Landén radion ruotsinkielisistä lasten ja nuorten ohjelmista sekä Vesa Saarinen TV 1:n nuorten ohjelmista.

Tämä toimikunta kokoontui 11 kertaa ja toiminnan tuloksena laadittiin raportti: Nuorten ohjelmien PTS-työryhmän mietintö (Sarja A 1/1972).

Mietinnön aikaan saaminen oli merkittävä, koska ensimmäisen kerran virallisesti saatoimme yhteisesti pohtia yhteisiä tavoitteita ja pelisääntöjä.

Mielenkiintoisin kohta mietinnössä on yhteenvedossa oleva ehdotus:

”Nuortenohjelmien toimitusten yhteistyöelin tulisi perustaa välittömästi. Yhteistyöelimen tehtävänä olisi etenkin kausiohjelmien laatimisen yhteydessä pyrkiä takaamaan nuorisoyleisölle mahdollisimman monipuolinen ja täysipainoinen ohjelmisto ja välttää turhaa päällekkäistoimintaa nuortenohjelmien toimitusten kesken”.

Täsmälleen samanlaisia asioita yritin saada aikaan kun syksyllä 1963 ehdotin yhteistyön aloittamista.

Kristillis-yhteiskunnallista nuorisotyötä 1972

Kristillinen nuorisotyö oli jäänyt kunnallisen ja puoluepoliittisen nuorisotyön varjoon. Jonkin verran olin ollut settlementtien nuorisotyöntekijöiden parissa ja erikoisesti siellä nuorisohjaaja Roope Pyhtilän kanssa. Ihailin Roopen tapaa tehdä nuorisotyötä jengien parissa. Hän oli omaksunut ohjelmajohtaja Jussi Koskiluoman isän Sigfrid 'Sipi' Sireniuksen tavan tehdä nuorisotyötä. Roope kertoi, että Sipin havaittua Helsingin Kalliossa asuvien nuorten joutilaisuuden Suomen settlementityön perustaja oli hankkinut jalkapallon ja antanut sen sakilaisnuorille. Roope itse oli usein Helsingin rautatieasemalla ja teki siellä jengityötä.

Syksyllä 1971 kiertelin hiippakunnissa ja tutustuin kirkon suorittamaan nuorisotyöhön sekä pidin Jyväskylässä kirkon nuorisotyössä mukana oleville 22.-23.11.1972 kurssin. Tutustumismatkojen seurauksena tulin vakuuttuneeksi, että tälle kohderyhmällekin oli tehtävä ohjelmia. Saatiin aikaan nuorisolle suunnattu kristillis-yhteiskunnallinen ohjelma Tapuli, joka liitettiin muiden Nuorten radion ohjelmien joukkoon tammikuussa 1972.

Kotimaa-lehden haastattelussa kerron muutoksesta:

”Radion nuorten ohjelmia tuotettaessa olivat viihteelliset ohjelmat etusijalla 60-luvun alussa. Etenkin koulu- ja opiskelijamaailman herätessä yhteiskunnallisesti alkoi ohjelmapolitiikkakin muuttua. Tällä hetkellä vain murto-osa nuorten ohjelmista on luokiteltavissa pelkästään viihteellisiksi. Valtaosan muodostavat tietopuoliset ja yleensä muutakin kuin ainoastaan ajanvietettä sisältävät ohjelmat. Myös meidän tulisi pyrkiä olemaan alati kasvavan tiedon tulkkeja kaikille nuorisoryhmille (Kotimaa 22.2.1972)”.

Omasta työstäni nuorten ohjelmien toimituspäällikkönä painotan samassa haastattelussa ns. sosiaalisen vastuun merkitystä. Totean, että pienenkin jutun tekemisessä on tunnettava vastuuta sen vaikutuksista, jotka saattavat esiintyä vuosien kuluttua.

Kansainvälistä nuorisopolitiikkaa

Yleisradion eri ohjelmasektoreilla on perinteisesti ollut kanssakäymistä toisten radioyhtiöiden vastaavien ohjelmasektoreiden kanssa. Omalla toimikaudellani kanssakäyminen kohdistui perinteisesti Pohjoismaitten radioyhtiöihin. Tämä oli säännöllistä ja vuosittain tapahtuvaa. Isännyys vaihteli maasta toiseen. Käytännössä tehtiin selostuksia nuorten toiminnasta ja vaihdettiin ohjelmaideoita.

Tanska oli meistä erilaisin. Siellä lapset ja nuoret toimivat yhdessä ja tanskalaisten ohjelmat olivat kasvatukseen suuntautuneita. Norjalaiset toimivat samalla tavalla, mutta norjalaisten nuorten ohjelmat olivat lähellä raittiustyötä. Ruotsin lasten ja nuorten ohjelmat olivat samansuuntaisia kuin meillä Suomessa. Ruotsissa viihde oli kuitenkin enemmän kuin meillä etusijalla. Me vuorostaan olimme yhteiskuntasuuntautuneita enemmän kuin ruotsalaiset. Färsaarten ja Islannin nuorten ohjelmat olivat vähäisemmässä asemassa kuin muissa Pohjoismaissa.

Sosialististen maitten kanssa yhteistoiminta tapahtui opetusministeriön nuorisotoimiston kautta. Yhtä varmaa kuin keväällä muuttolintujen tulo Suomeen oli tehdä joka kevät huhtikuussa ohjelma Neuvostoliiton ja Suomen nuorison ystävyysviikon tiimoilta. Otsikoissa nimi vaihteli. Se oli toisinaan Ystävyyden sillan rakentajat tai Rakennetaan ystävyyttä. Toimittaja Antti Kovanen, jolla oli hyvä Neuvostoliiton ja sen politiikan tuntemus, teki ohjelmat.

Sisällöltään ”ystävyysohjelmat” noudattivat tiettyä vakiorakennetta ja -liturgiaa. Niissä oli mainittava vuoden 1948 YYA-sopimus ja jossakin sopivassa vaiheessa myös tasavallan presidentti Kekkosen ajatus ydinaseettomasta Pohjolasta. Viime mainittu asia oli keskeisenä, kun myöhemmin suunniteltiin Seitaa (1969) ja sen yhteydessä toimivaa valtion ylläpitämää ”kalottinuorison” leirikylää Inarin kuntaan Ivaloon. Hanke kuitenkin kaatui. Tästä kerron lisää jäljempänä ohjelmallisten tempausten yhteydessä.

Berliinin nuorisofestivaali 1973 oli merkittävä murtautuminen ”rautaesiripun” taakse. Sosialismin suljetussa yhteiskunnassa elänyt nuoriso kohtasi Berliinissä kapitalistisen nuorison. Väitän, että jo 1973 Berliinin muuri kaatui henkisesti.

Ystävyydsleireillä 1973 - 1974

Opetusministeriön nuorisotoimiston ja Neuvostoliiton vastaavan elimen välillä oli virallinen yhteistyösopimus. Tähän sopimukseen kuului järjestää vuosittain nuorison ystävyysleiri, johon osallistui nuorisojärjestöt ja niiden edustajat.

Puoluepoliittiset nuorisojärjestöt pitivät näihin leireihin osallistumista tärkeänä ja niiden aikana solmittiin suhteita, joilla on ollut merkitystä maittemme välillä. Aikuisina leireillä hankitut suhteet ovat osoittautuneet tärkeiksi.

Esimerkkeinä voi mainita muutamia henkilöitä, jotka olivat yhteistyössä mukana.

Merkittävimmät heistä olivat mielestäni Neuvostoliiton puolelta Gennadi Janajev ja Suomen puolelta Matti Ahde. Myös Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön (SAK) nuorisosihteeri Lauri Ihalainen osallistui näille nuorisoleireille.

Parille leirille osallistuin. Urheiluopisto Pajulahdessa kävin 29.6.1973 alustamassa ja osallistuin siellä työryhmytyöskentelyyn. Toimin yhtenä alustaja ja totesin mm.:

”Mikä sitten on Yleisradion nuorten ohjelmien toimituspolitiikka Kansainvälisissä kysymyksissä? Ulkopoliittisesti linja on selkeä. Me noudatamme tiukasti ja kiinteästi Suomen valtion omaksumaa Paasikiven ja Kekkonen linjaa. Teemme kaiken voitavamme, jotta suomalaisella nuorisolla ei olisi eikä syntyisi pienintäkään epäilystä tämän linjan merkityksestä maamme tulevaisuudelle. Mitä sitten olemme tehneet asian hyväksi? Tunnustan suoraan, että ehdottomasti liian vähän. Tosin viime vuosina jonkin verran enemmän kuin aikaisempina vuosina. Se mitä olemme tehneet - ja vieläpä runsaasti - on suuntautunut aihevalinnoiltaan voimakkaasti kehitysmaiden – toisin sanoen Kolmannen maailman asioiden käsittelyyn. Mutta sen sijaan mitä tulee Neuvostoliittoon ja muiden sosialististen maiden aihepiireihin, niin tässä suhteessa on rehellisesti tunnustettava tämän ohjelmatoiminnan vähyys. Vähyyttä jopa voisi ihmetellä, koska muuten Suomen kanssakäyminen Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden välillä on jatkuvasti lisääntynyt ja jopa huomasti kasvanut, mikäli vertaamme tätä suhdetta aikaisempiin vuosiin nähden.

Se, mitä me tähän asti olemme tehneet, on ollut niin vähäistä ja määrättyihin kaavoihin kangistunutta ja niillä mielestäni ei ole ollut vaikutusta. Onhan tämä ohjelmatoiminta käytännössä rajoittunut vain vuosittain yhteen ja parhaassa tapauksessa vain kahteen nuorten ohjelmien toimituksen tuottamaan ohjelmaan. Toinen keväällä, jolloin ohjelma-aiheena on ollut ystävyyspäivä ja toinen syksyllä, jolloin ystävyysviikon tapahtumia on selostettu radiossa. Television kohdalla tilanne on ollut vielä huonompi kuin radiossa. Nämä ohjelmat ovat olleet satunnaisia. On huomattava, että edellä esitetyt tiedot koskevat vain nuorten ohjelmia. Kun tilanne todella on näin surkea, niin meidän tulisi nyt yhdessä löytää ratkaisumalleja. Sen ei pitäisi olla mikään vaikea tehtävä, koska jokainen ajatus voi olla ensimmäinen askel tilanteen korjaamiseen”.

Mitä taas tulee Urheiluopisto Pajulahden antiin, niin selvästi lisäsimme otsikkoselostusten määrää, osallistuimme ystävyysleireille ja teimme niistä ohjelmia. Vierailin useasti Neuvostoliitossa tekemässä ohjelmia ja kanssa käyminen Moskovon radion suomenkielisen ohjelmatoimituksen kanssa laajeni. Moskovassa minulla oli ”oma ystävä” toimittaja Valeri Mitenev. Hän toimi muutenkin tiiviisti Yleisradioon päin. Oli pääjohtaja Erkki Raatikaisenkin ”matkakumppanina”. Valeri Mitenev tai kuten häntä myös kutsuttiin Pikku-Valeri oli kuulemma Moskovon radion suomenkielisen osaston ainoa kommunistisen puolueen (NKP) jäsen.

Pajulahdessa luotiin pohja tietokilpailuille, jossa kysymykset käsittelevät Suomen ja Neuvostoliiton asioita. Kilpailija vastasi ei oman vaan toisen maan asioita käsitteleviin kysymyksiin. Suomalainen voittaja oli Rauno ’Mitsi’ Matikainen. Kollegani Seppo Väisänen Yleisradiosta toimi Mitsin valmentajana ja voitto tuli. Voiton seurauksena Mitsi oli kutsuttu Helsingissä Tehtaankadulla Neuvostoliiton suurlähetystön järjestämälle ”nuorisovastaanotolle”. Kun Mitsillä ei ollut vastaanotolle sopivaa pukua, Pekka Saarnio Skdl:n nuorisojärjestöstä lainasi Mitsille housut. Ne olivat sen verran isoa kokoa, että Mitsin piti nojata takapuolelleen seinää vasten, jotta housut

eivät valahtaisi kinttuihin. Horjahtaessaan hän tarttui pöytäliinaan ja sen seurauksena pöydälle katetut tarjoamiset putosivat lattialle. Sen koomin minä en ainakaan saanut kutsua näille vastaanotoille. Tuskin niitä enää järjestettiin.

Kahdella leirillä olin leiriläisenä. Toinen pidettiin Hattulassa 1973 ja toinen Moldaviassa 1974.

Kenraalimajuri ja hanuristi 1973

Hattulan leiriltä on mieleeni on jäänyt pari henkilöä. Neuvostoliittolaisen delegaation mukana oli eläkkeellä oleva ilmavoimien kenraalimajuri Zaitsev ja moldavialainen hanuristi Vitali Muntjan. Osallistuin Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysleirille, joka pidettiin Hattulassa Liiketyöväen liiton kurssikeskuksessa. Neuvostoliittolaisen delegaation mukana oli lähes aina joku merkittävä aikuinen. Yleensä tämä aikuinen oli osallistunut ”Suureen isänmaalliseen sotaan”.

Hattulan leirillä oli kenraalimajuri Zaitsev. Hänellä oli ilmavoimien univormu päällä. Jotenkin minusta alkoi tuntua, että kenraalille oli järjestettävä jotain omaa oheisohjelmaa. Soitin Etelä-Suomen sotilasläänin esikuntaan Hämeenlinnaan ja kerroin kenraaliluutnantti Kai Halmevaaralle, että meillä Hattulassa Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysleirillä on ilmavoimien virkapukua käyttävä kenraalimajuri ja toisen maailmansodan aikaisen Normandian laivueen lentäjä. Halmevaaran oli vaikea uskoa, että joku muu kuin sotilasasiamies esiintyy hänen läänissään sotilaspuvussa. Kenraali Halmevaara lähetti auton Hattulaan. Tämän jälkeen muutamana päivänä neuvostokenraali noudettiin mustalla autolla aamulla ja palasi iltamyöhällä.

Ystävänä toimittaja Valeri Mitenev oli leirillä ja hänellä oli tuttu Neuvostoliiton Suomen suurlähetystöstä. Tämä lähetystövirkailija oli mukana ystävyysleirillä ja toimi neuvostokenraalin päällystakkina.

Sain tietää herrojen ohjelmasta, että panssareihin oli tutustuttu Parolassa ja illallisella joku suomalainen everstiluutnantti oli puhunut sen verran härskisti, että hän joutui seuraavana päivänä jättämään eroanomuksen puolustusvoimien virasta. Asiaa en ole varmentanut.

Sen verran itse ehdin kenraalimajuri Zaitseviin tutustua, että hänellä oli tosi mielenkiintoista asiaa toisesta maailmansodasta ja palvelustaan Ranskassa Normandian laivueessa. Lentojen välissä he pelasivat messissä biljardia. Tässä taidossa kenraali oli edelleen pistämätön ja esitteli taituruuttaan Hattulassa, jossa oli biljardipöytä.

Moldavian leiri pidettiin 1974. Se oli ”poliittisesti” mielenkiintoinen. Leirille osallistui runsaasti tulevia valtakunnan vaikuttajia. Delegaatiomme johtajana toimi valtion nuorisoneuvoston silloinen puheenjohtaja kansanedustaja Matti Ahde ja yhtenä leiriläisenä matkassa oli myös tuleva SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen.

Leirin lopussa käytiin poliittinen taisto siitä, mikä poliittinen nuorisojärjestö ja sen edustaja on oikea lukemaan leirillä laadittu suomalaisten julkilausuma.

Sosiaalidemokraatit voittivat, koska sillä hetkellä Suomen pääministerinä oli Kalevi Sorsa.

Keskustanuoret hävisivät poliittisen köydenvedon, vaikka vyöryttivät väitteensä tueksi ulkoministeri Ahti Karjalaisen ja silloisen tasavallan presidentin Urho Kaleva Kekkonen.

Muutenkin Moldavian ystävyysleiri oli varteen otettava kokoomusnuorten kannalta. Leirillä kokoomusnuoret kilvoittelivat emopuolueelle hovikelpoisuutta Kremliin. Tällöin sos.dem. nuorten seura ei kelvannut. Leirikumppaneita löytyi Jaakko Laakson johtamasta ryhmästä äärivasemmalta. Henkilökohtaisesti jouduin keskustanuorten kynsiin, kun erehdyin yhdelle aamulenkille panemaan demarinuorilta lahjaksi saamani punaisen paidan, jonka etumuksessa oli Karl Marxin kuva. Keskustanuoret uhkasivat kannella ohjelmajohtaja Pekka Silvolalle asiasta. Jäi kuitenkin pelkäksi uhkailuksi.

Kansainvälisten asioiden parissa työskentelevään Ludmila Morosovaan tutustuin Moldavian leirillä. Kohta leirin päättymisen jälkeen hän tuli Suomeen ja kutsui minut muutamia kertoja käymään Nordenskiöldinkadulla Neuvostoliiton tiede- ja kulttuurikeskuksessa. Mitään vakavahenkisiä poliittisia keskusteluja me emme käyneet. Kerran Ludmila vieraili perheineen kodissamme.

Berliinin nuorisofestivaali 1973

Suomen kannalta Berliinin maailman nuorison ja ylioppilaiden X festivaali vuonna 1973 sijoittui merkittävään ajankohtaan. Suomi oli sosialistisen leirin ulkopuolelta ensimmäinen valtio, joka tunnusti DDR:n - Saksan Demokraattisen Tasavallan. Tämän seikan me ohjelmatoimittajat saimme kokea Itä-Berliinissä konkreettisesti. Palvelu pelasi. Kaikki mahdolliset ohjelmiin liittyvät toiveet toteutettiin. Osa jopa niin nopeasti, että emme ehtineet edes asiaa esittää. Hotellissa meille oli varattu sviitti. Ruokaa ja virvokkeita riitti. Sitä mukaan kun huoneistomme jääkaappi alkoi osoittaa tyhjentymistä, täydennys tuli heti. Elimme sananmukaisesti ”sosialismin lihapatojen äärellä”. Samaan hotelliin, jossa asuimme festivaalin aikana, oli majoitettu kaikki valtiolliset arvovieraat. Mm. Suomen opetusministeri Ulf Sundqvist ja PLO:n johtaja Jasser Arafat. Turvatoimet hotellissamme olivat sen mukaiset. Kerran satuin tulemaan sisälle samalla ovenavauksella kuin Jasser Arafat. Hyvä, etteivät turvamiehet minua heti kampittaneet, koska Jasser Arafatin ja minun hihani koskettivat toisiaan.

Nuorisofestivaalin avajaisia oli mahtava selostaa. Juha Virkkusen kanssa paahdoimme nauhalle useita tunteja materiaalia.

Tunnelma 1936 Berliinin olympiakisojen avajaiset tuli väkisin mieleeni kun selostuskopista seurasimme festivaalinuorison ohimarssia, jonka vastaanotti DDR:n presidentti Erich Honecker seurueineen. Suomen uljaan rivistön kärjessä kantoi Suomen lippua Tuomo Saarinen (?). Vastaavaa juhluvuutta oli myös päätöstilaisuudessa.

Festivaalin aikana teimme päivittäin raportteja Suomeen. Matkassa oli mukana äänitarkkailija Jouko Lindgren, joka teki pitkiä päiviä koostaessaan ohjelmiamme. Kaikki ohjelmat me teimme itse hotellihuoneessamme ja puhelinlinjoja pitkin välitimme ne Helsinkiin. Erinomaisena apuna ja tulkinamme toimi Elisabet Taskinen, joka festivaalien aikaan asui Itä-Berliinissä Päivän Uutisten kirjeenvaihtajan Jussi Taskisen puolisona. Uutisten kirjeenvaihtaja Esko Lumikero oli päivittäin seuraamassa Itä-Berliinin puolella festivaalitapahtumia, joita riitti joka lähtöön. Suuressa suosiossa olivat pohjoisvietnamlaiset naissotilaat univormuissaan ja rintamus täynnä ansiomerkkejä tuhotuista amerikkalaista hyökkäysvaunuista tai surmatuista sotilaista. Myynnissä oli sormuksia, jotka oli tehty alasmuttereista amerikkalaisista lentokoneista.

TV 1:n festivaalitoimittajana oli Vesa Saarinen ja hän sai pyyhkeitä tv:n ohjelmaneuvostolta, kun oli pyytänyt yhtä vietnamlaista naissotilasta kertomaan filmille rintamuksessaan olleista ansiomerkeistä.

Meille toimittajille kaikki oli suurta. DDR:läinen nuoriso kirkkaan sinisissä paidoissaan antoi kuvan mallinuorisosta. Selostuksemme hehkuivat luottamusta sosialismin suurelle tulevaisuudelle. Tämä on sanottava, jotta totuus ei unohdu. Vasta jälkeinpäin silmäni ovat avautuneet. Berliinin muurin murtuminen saattoi ”henkisesti” alkaa jo kesällä 1973. Jotain samanlaista saattoi tapahtua Moskovon festivaalien yhteydessä myöhemmin. Kaksi mahtavaa valtiota on kadonnut kartalta. Ainakin toistaiseksi.

Nuorten radion ohjelmatoiminnasta 1963-1975

Seuraavassa pyrin sijoittamaan Nuorten radion ohjelmia aihepiireittäin siten, että käytän apuna edellä esittämäni jäsentelyä. Tällä on tarkoitukseni osoittaa, että Nuorten radion ohjelmiston pyrin rakentamaan siten, että se lähes identtinen aikuisille suunnatun ohjelmiston kanssa. Kohderyhmien ikä toimii erottelevana tekijänä. Nuorten radiossa pyrimme palvelemaan ikäjakautumaa 15 - 25 - vuotiaat. Liukuma varhaisnuorista nuoriin ja nuorista aikuisiin pyrittiin tekemään mahdollisimman joustavaksi. Jorma Pilkkeen ohjelmatoiminta varhaisnuorille koettiin toimituksessa tärkeäksi. Kun Nuorten radion toiminta loppui 1975, Jorma Pilke laajensi toimintansa ikäkohdennusta varhaisnuorista nuoriin ja osittain nuoriin aikuisiin.

Ajan seuranta 1963 - 1975

Nuorten radion ajanseuranta tapahtui ajankohtaismakasiineissa. Syvällisemmin asioihin puututtiin otsikkoselostuksissa. 1960-luvun alussa oli keskiviikkoisin Uutisnuotta ja torstaisin Akateeminen neljännes.

Uutisnuotan otsikko muuttui Kaarle Nordenstrengin aikana (1962-1963) Nuorten ikkunaksi. Sen jälkeen otsikkoina ovat olleet: mm. Kaikuluotain, Kuulemma ja Studio Varpunen. Vaikka lähetyksen nimi ajoittain muuttui, ohjelman rakenne ja sisältö parin yrityksen jälkeen aina palautui alkuperäiseen perusmuotoon. Lyhyitä juttuja ja väliin musiikkia. Sitojina yksi tai kaksi juontajaa. Mikäli oli kaksi, toinen oli tyttö ja toinen poika.

Studio varpunen 1971

Studio Varpunen oli viimeinen Nuorten radion ajankohtaisohjelma ennen toimituksen lopettamista. Leena Tamlander (nyk. Tamlander-Pulli) toimi ohjelman tuottajana ja vastuuhenkilönä. 1971 Studio varpusessa oli mukana yhtenä osiona Huoltoasema. Siinä draaman muodossa esitettiin jokin ajankohtainen nuorisongelma. Taustalla oli työryhmä: psykologi, maisteri Toivo Rönkä, nuorisosihteeri Toivo Pyhtilä sekä ohjaaja-dramaturgi Keijo Komppa. Minä olin mukana työryhmän työssä. Huoltoasemalla käsiteltiin itsemurhaa, autotyttöjä, ammatinvalintaa, huumausaineita jne.

Nuorten sarka kirjoittaa:

”Keijo Komppa laatii keskustelujen pohjalta käsikirjoitukset ja tapahtumapaikkana on kuvitteellinen huoltoasema jossakin päin Suomea. Huoltoaseman henkilörooleissa ovat: huoltoaseman hoitaja (Kauko Kokkonen, hänen tyttärensä baarin myyjätär (Ritva Vepsä), nuori asentajaoppilas (Pertti Roisko), vanhempi asentaja Salo sekä nuorempi asentaja Laine. Tapahtumat vyöryvät henkilöitten ylle nykyaikaisen elämänrytmin - teknistyneen aikakauden voimalla (Nuorten sarka 3. 1971 s. 18-19)”.

Akateeminen neljännes

Akateeminen neljännes siirtyi edeltäjältäni Kaarle Nordenstrengiltä Nuorten radion toimituksen tuotantoon. Ohjelma esitettiin poikkeuksellisesti rinnakkaisohjelmassa, kun Nuorten radion muu ohjelmatuotanto kuului vakio-ohjelmien osalta yleisohjelman antiin. Akateemisen neljänneksen etuliitteenä ei ollut Nuorten radion -nimikettä.

Yliopisto- ja korkeakoulunuorisolle suunnattua ohjelmaa toimittivat Helsingin ylioppilaskunnan Ylioppilaslehden toimittajat. Aluksi ohjelma esitettiin joka torstai, mutta 1964 se muuttui joka toinen viikko lähetettäväksi ja samalla sisältö muuttui kommentoivaksi. Toimittajista Vappu Tolvanen kunnostautui selostamalla Helsingin ylioppilaiden Akateeminen varti -juoksukilpailun. Kaarle Stewenin jälkeen toimittajina seurasivat Seppo-Heikki Salonen, Reijo Telaranta ja Vappu Tolvanen.

Härkä ja kirppu 1971

Tuomas Vesterinen kuului Tomaatti-ohjelman työryhmään. Hän alkoi 1971 itse tehdä ohjelmaa, jonka voisi luokitella tyyppiesimerkkinä informatiivisiin ajankohtaisohjelmiin. Tuomas toimitti tiistaisin kaksi kertaa kuukaudessa ohjelman. Härässä ja kirpussa välitettiin kuulumisia tieteen alalta. Sen tarkoituksena oli tieteellisten tulosten kansanomaisen esittäminen ja ohjelman aineistona oli lähinnä yliopistojen pro-gradu -tutkielmien aiheet ja niiden tekijät. Tuomas pyrki ottamaan esille sellaisia tutkielmia, joissa pohdittiin jotakin ajankohtaista yhteiskuntaan liittyvää asiaa. Otsikko ohjelmalle otettiin tunnetusta lasten laulusta: .. Eräs kirppu istui mun sänkyni laidalla ja se tuumaili ja mietti tällä tavalla. Oispa mulla voimaa kuin suurella härällä, ettei tarttis' aina pelata järjellä...

Tapuli 1971

Tapulin tekijöinä oli joukko seurakuntanuorissa aktiivisesti vaikuttavia henkilöitä. Ohjelmassa pyrittiin tuomaan esille seurakuntanuorten kristillis-yhteiskunnallisia ajatuksia. Lisäryytinä ohjelmassa oli Heikki Laitisen säveltämä musiikki. Heikki Laitinen oli merkittävä uranuurtaja ja hänen musiikkinsa toi seurakunnalliseen musisointiin uutta henkeä ja ilmettä. Heikki Sarmanto ja Maija Hapuoja sekä Lasse Mårtensson kuuluvat tähän jatkumoon.

Tempauksia 1965-1969

Vastaanotettuani viransijaisena vastuun Nuorten radiosta kesäkuussa 1963 vähensin omien ohjelmien tekemisestä. Keskityin avustajiini ja solmin yhteyksiä nuorisotyöntekijöihin ja heidän järjestöihinsä.

Onni oli myötäisenä, kun opetusministeriön nuorisotoimi, Kansakoulun Kerhokeskus, nuorisotyöntekijät kunnallisella ja järjestötasolla olivat huolestuneita nuorison moraalista ja veltostumisesta. Tarvittiin valistusta ja toimintaa.

Suomen Nuorisostyöntekijäin Liitto kutsui 10.9.1964 nuorisotyön keskusjärjestöjen edustajat ravintola Kestikartanoon, jossa pantiin alulle Nuoriso esiin -operaatio, jonka tarkoituksena oli:

- kiinnittää eri kansalaispiirien huomiota nuorisoon, sen harrastuksiin ja sen keskuudessa suoritettavaan työhön,
- antaa maamme nuorisolle käytännöllisiä tehtäviä ja työmuotoja,
- lisätä yhteistyön mahdollisuuksia eri nuorisopiirien kesken,
- ohjata nuoriso luovaan kulttuuritoimintaan ja
- eri toimenpiteiden avulla lisätä yleistä arvostusta maamme nuorisoa ja sen harrastustoimintaa, nuorisotyötä ja nuorisotyöntekijöitä kohtaan.

Tilaisuudessa oli mukana edustajat 22 nuorisotyön keskusjärjestöstä ja käydyn keskustelun jälkeen päätettiin perustaa valtakunnallinen Nuoriso esiin -toimikunta, johon Suomen Nuorisotyöntekijäin Liitto kutsui seuraavat jäsenet:

maisteri Helena Ahti (Kansalaiskasvatuksen Keskus), koulutuspäällikkö Keijo Voudinmäki (Kansakoulun Kerhokeskus) sekä sosionomit Tauno Kanerva ja Juhani Suolahti (Suomen Nuorisostyöntekijäin Liitto).

Lisäksi toimikuntaan kuuluivat asiantuntijajäseninä:

opetusministeriön nuorisoasiain esittelijä Heikki Klemola, valtion nuorisotyölautakunnan sihtööri Taisto Kärkkäinen, toimittaja Matti Hara Yleisradion Nuorten radiosta ja konttoripäällikkö Unto Silventoinen Paperinkeräys Oy:stä.

Toimikunnan puheenjohtajana toimi Suomen Nuorisotyöntekijäin Liiton puheenjohtaja sosionomi Tauno Kanerva.

Toimikunta päätti toteuttaa valtakunnallisen paperinkeräyksen, jonka tuotolla hankitaan Suomen Punaiselle Ristille sairaankuljetusajoneuvoja maamme syrjäseuduille. Tavoitteena oli saada ”kerätyksi” ainakin yksi sairaankuljetusajoneuvo lisävarusteineen.

Suomen Nuorisotyöntekijäin Liiton toiminnanjohtaja sosionomi Matti Nummelin sai hoitaa keräyksen suunnittelun ja johtaa operaation, joka toteutetaan kevättalvella 1965 (Nuoriso esiin 1965 -esite s.2).

Paperijuna Sallasta Inkeröisiin 1965

Toimikunta oli sitä mieltä, että järjestetään paperinkeräys, koska tiedettiin jätepaperia olevan eri puolilla Suomea ja mitä moninaisimmissa kätköissä. Mutta ongelmana oli, miten paperi saadaan esille ja lahjoitetuksi itse keräykseen. Samaan aikaan jätepaperia tuotiin ulkomailta kartonkiteollisuuden raaka-aineeksi.

Katseltuani Suomen karttaa, kiinnitin huomioni rautatiehen, joka alkoi pohjoisesta Sallasta ja päättyi etelään Suomenlahden rannalle.

Kun Inkeröisissä oli uusi ja ajanmukainen kartonkitehdas heitin ryhmälle ajatuksen; voisimmeko lähettää paperijunan liikkeelle Sallasta ja junan pääteasemana olisi Inkeröisten tehdas, jonne on rautatieyhteys.

Sallaan toimitettaisiin VR:n toimesta rautatievaunu, jota alettaisiin reitin varrella täyttää keräyspaperilla, ohjelmia tehtäisiin kerääjistä ja paikkakunnilla tapahtuvista toiminnoista.

Työryhmä, johon käytännössä kuuluivat lisäksi: nuorisosihteeri Benita Johanson Suomen Punaisesta Rististä, varatoimitusjohtaja Unto ’Unkka’ Silventoinen Paperinkeräys Oy:stä ja sosionomi Matti Nummelin Suomen Nuorisotyöntekijäin Liitosta, kannattivat ajatusta. Päätettiin ottaa yhteys Valtion rautateihin.

Paperit talteen - lähetyksiä

Paperinkeräys Oy:n varatoimitusjohtaja Unto ’Unkka’ Silventoinen tunsu henkilökohtaisesti kadettitoverinsa Reino ’Palle’ Palmrothin ja pyysi nimimerkki Pallea tekemään aktiolla tunnuslaulun. Palle suostui ja syntyi sanoitus:

Liikkeelle kaikki nyt vanhat ja nuoret,
korkeiksi nouskoot paperivuoret.
Paperit talteen, paperit talteen,
kaikki nyt kutsua kuunnelkaa.

Ahkeruus voittaa, kun intoa riittää,
pienikin työ toki tekijää kiittää.
Paperit talteen, paperit talteen,
kaikki nyt kutsua kuunnelkaa.

Siisteiksi nurkat ja komerot kuntoon,
likaa ei jää edes omaantuntoon.
Paperit talteen, paperit talteen,
kaikki nyt kutsua kuunnelkaa.

Ei ole häpeäks jos olet tarkka,
grammasta tonni ja pennistä markka.
Paperit talteen, paperit talteen,

kaikki nyt kutsua kuunnelkaa.

Paperi talteen -laulun sävelsi Rauno Lehtinen ja se soi kaikissa aktiosta laadituissa ohjelmissa ja sen suorissa lähetyksissä. Paperit talteen -laulua on pidetty Suomen ensimmäisenä ”radiomainoksena”. Paperijuna Sallasta Inkeröisiin käynnistettiin suoralla viihdeohjelmalla neljästä kaupungista; Helsingistä, Rovaniemeltä, Tampereelta ja Lahdesta. Asemapäällikkönä toimi Markus ’Masi’ Similä ja junanlähettäjinä Juhani Lavén, Pentti Lahti-Nuuttila ja Jouko Sinkkanen.

Markus Similä kantoi asemapäällikön vastuun myös Kuopiossa ja lopuksi junan pääteasemalla Inkeröissä. Kaikissa viihdeohjelmissa oli mukana joku sen hetkinen nuorten suosikki. Kuopiossa Carola ja Inkeröissä Lasse Mårtensson. Juhani ’Jussi’ Lavén seurasi junan kulkua ja teki matkan varrelta kaksi kahdenkymmenen minuutin kokoomaohjelmaa. Jussi toimi kuuluttajana reitin varrella järjestetyissä tapahtumissa, viihdeiltamissa ja paperinkeräystanssiaisissa. Matti Hara toimitti maaliskuun ensimmäisestä päivästä 27. päivään Sävelradioon musiikin lomaan ”uutisia” aktion kulusta. Yhden ohjelman kesto Sävelradiossa vaihteli kahdesta minuutista neljään minuuttiin ja esityskertoja oli yhteensä 77.

Kaikki mukaan

Valtion rautatiet lähti mukaan. Se järjesti tavarankuljetusvaunuja rataosuudelle Salla - Inkeröinen. Järjestäjille tuli suurena yllätyksenä heti alussa se, että Sallan Kursun kylästä kotoisin oleva 13-vuotias Reino Kursu kierteli hevosella pitkin kyliä ja yksi junavaunullinen jätöpapereita täyttyi jo lähtöasemalla Sallassa. Vaunussa oli papereita 5 844 kiloa. Inkeröisten päätöstilaisuudessa voittajaksi julistettiin Anita Manner, jonka kilpailutulos on 9.487 kiloa jätöpapereita, mutta tulos oli saavutettu porukkapäryksellä. Anita sai mopon. Seija Tulokas Sippolasta (9.080 kg) tuli toiseksi ja hänet palkittiin matkaradiolla. Pertti Ahlberg (7.700 kg) Kuusankoskelta tuli kolmanneksi ja hän sai kameran. Reino Kursu sai polkupyörän ”parhaan kerääjän palkinnon”. Reinon keräys oli henkilökohtainen huippusuoritus ja siinä mielessä täysin ylivoimainen. Tulokset vääristyivät, koska järjestäjät eivät huomanneet sulkea pois ns. kimppakeräämistä. Parikymmentä vuotta myöhemmin kun kävin Kemijärvellä tekemässä Reino Kursun Omat levyt -ohjelman sain kuulla, että hän oli tosi pettynyt palkintopolkupyörästä. Hän oli keräyksellään tavoitellut päävoittona ollutta mopedia. Syynä ”työtapaturmaan” oli, että Reino oli alaikäinen. Tämä asia tuli esille vasta tässä Omat levyt -ohjelmassa.

Arkistossani on postikortti, jonka on lähettänyt Sirpa Mäkelä Jämijärven Vihusta. Kortissa on maininta, että hän on kerännyt jätöpapereita 440 kiloa ja saanut siitä rahaa 13 markkaa 20 penniä. Rahat hän on siirtänyt SPR:n postisiirtotilille numero 94042. Kun kaikki keräyskilot - 1.500.000 kg - muutettiin rahaksi, niin tällä rahalla (100 000 markkaa) hankittiin Suomen Punaisen Ristin käyttöön viisi sairaankuljetusajoneuvoa syrjäkylille. Kaksi sairaankuljetusautoa tuli lisää, kun lopullinen keräystulos oli tiedossa, joten yhteismäärä on seitsemän.

Bellisoneilla mopo ja polkupyörä

Paperijuna Sallasta Inkeröisiin tempaukseen päätettiin liittää mukaan jäteparikeräyskilpailu. Seuraavassa tarinassa kerron, millaisiin henkilökohtaisiin tilanteisiin Nuorten radion vastaavana toimittajana saattoi toimensa puolesta joutua.

Toimikunnassa sovittiin, että otan yhteyden palkintoasiassa ohjelmajohtaja Jussi Koskiluomaan, mutta hän ei lämmennyt ajatukselle, että Yleisradio kustantaisi palkinnot.

Sen jälkeen soitin Suomen Työn Liiton toimitusjohtajalle diplomi-insinööri Veikko Linnalle ja puhelinkeskustelumme päätteeksi hän lupasi miettiä asiaa. Yllätys oli mieluinen, kun sain Linnalta puhelinsoiton ja kutsun lounaalle ravintola Mottiin.

Sovittuna päivänä ja kellonaikana menin Mottiin, joka 1960-luvulla oli suosittu ruokapaikka.

Eteisvahtimestarille jätin päällystakkini ja hän osoitti pöydän, jossa isäntäni odotti jonkun toisen herran kanssa. Tervehdimme.

Toimitusjohtaja Linna oli pyytänyt lounaalle myös ystävänsä Ilta-Sanomien toimittaja Matti Almilan, joka oli tunnettu pakinoistaan nimimerkillä Kai de Puu.

Nautimme maittavan lounaan ja odotin jännittyneenä, oliko palkintoasia edistynyt.

Tilattiin kahvit ja tässä vaiheessa Veikko Linna kertoi, että hän on Kaksipyöräiset r.y.:n puheenjohtaja ja yhdistys on päättänyt lahjoittaa paperinkeräyskilpailuun palkintoja ja että toimittaja Almilan kanssa he ovat kehitelleet minulle ”keräyskilpailun”. Kun olen nauttinut kymmenen bellisonia saan mopon ja sen jälkeen yksi bellison vastaa yhtä polkupyörää. On syytä muistaa, että yksi bellison vastasi viittä senttilittraa kupperkeikkavettä.

Kahden ja puolen tunnin kuluttua olin hankkinut mopon ja viisi polkupyörää. Valitettavasti tässä vaiheessa oli keskeytettävä kisailu, koska minun oli vielä ehdittävä yliopistolle tilastotieteen peruskurssin luennoille, mutta Porthanian ison luentosalin ovella päätin sattuneesta kansalaiskunnosta johtuen jättää luennon tällä kerralla väliin.

Unioninkadun työhuoneestani soitin kotiin ja vaimo tilasi taksin.

Safari 1967

Paperijuna Sallasta Inkeröisiin onnistui loistavasti. Sen innoittamana ryhdyttiin suunnittelemaan uutta aktiota. Osittain uuteen aktioon vaikutti se, että Matti Nummelinille piti saada työtä. Suomen Nuorisotyöntekijäin Liitto oli puoluepolitisoitunut ja sen seurauksena Matti potkittiin liitosta pellolle. Hänellä oli kuitenkin takataskussaan idea ja tuntosarvet nuorisotrendeihin.

Nuoriso alkoi enenevässä määrin olla kiinnostunut ns. kolmannesta maailmasta ja kehitysavusta. Jos puhuttiin tempausten yhteydessä aktioista, oli kehitysyhteistyön vastine vielä 1960-luvun loppuvuosina kehitysapu.

Matti Nummelin ehdotti, että voisimmeko toteuttaa yhteistyössä Punaisen Ristin kanssa kehitysapuaktion. Punaisen Ristin pääsihteeri Kai J. Warras, apulaispääsihteeri Gunnar Rosén ja nuorisosihteeri Benita Johansson olivat innostuneita tästä ajatuksesta. Valittiin Nigeria maaksi, koska kansainvälinen Punainen Ristikin panosti kehitysapua tähän Afrikan väkirikkaimpaan maahan.

Nuorten radiossa me lähdimme mukaan Safariin soveltaen siihen Paperijuna Sallasta Inkeröisiin kokemuksia. Tempaus toteutettiin syksyn 1967 ja kevään 1968 aikana.

Vuoden alussa (12.-13.1.1966) pidettiin kehitysapuseminaari Suomen Punaisen Ristin kurssikeskuksessa, johon osallistui nuorten ohjelmien toimitusten edustajia eri pohjoismaista. Alustin tilaisuudessa ja puhuin Safarista ja yleensä kehitysavusta (vrt. nyk. kehitysyhteistyö): ”Enskilda personer, organisationer och nationer har in många sammanhang poänterat utvecklinshjälpens betydelse. Utvecklinshjälpens är idag lika viktig som vilken som helst upprörande händelse. Den verkar hela tiden och resultatet kan man se i framtiden... Vi måste känna ansvar för framtiden och för de unga idag. Varför skulle vi lämna dem våra snäva attityder i arv. Det är ju, som känt svårt att lära gamla hundar sitta, med unga går det bättre”.

Radiopalstojaan julkaisevat lehdet olivat kiinnostuneita Nuorten radion uudesta tempauksesta . Antenni-lehti on asian ottanut etusivulleen:

”Nuorten radiota ei saisi nähdä itsetarkoituksena, vaan välittäjänä. Ja nyt me alistamme koneistomme ja luovat voimamme kansainvälisyyden asialle. Haluamme edistää sen seikan tajuamista, ettei kukaan meistä, ei yksilö eikä kansa, voi elää toisista riippumatta, vaan tämä aika on kaiken vaikutusta kaikkeen. Meidän jokaisen tulisi ymmärtää, että kehitysapumarkka kiertää, osa niistä tulee takaisin omaan maahan, kenties korkojen kanssa. Meillä suomalaisilla on taipumus puhua kauniita sanoja kehitysavusta. Mutta valitettavasti näyttää meillä olevan taipumus puhumisen jälkeen jättää asia silleen tai odottaa toisten tekevän. Nyt Nuorten radio tarjoaa puolueettoman foorumin ja tilaisuuden mitata, kuinka paljon puheiden takana on tekoja (Anteeni n:o 32 6.8.-12.8.1967 s. 3)”.

Nigeriassa alkoi sisällissota. Kehitysapumme muuttui katastrofiavun tukemiseksi. Tempaus sai uuden sisällön ja merkityksen. Voisi sanoa, että sanoista käytiin tekoihin.

Merkittävin uusi asia oli nuorille ja lapsille suunnattujen sävelalahjoitelmien aloittaminen. Esitin ensin Nuorten radiolle sävelalahjaa. Sille annettiin nimeksi: Nuorten sävelalahja 22001.

Ruotsinkielinen lasten ja nuorten ohjelmien toimitus aloitti: Barnens gåva i toner- ja Ungdoms gåva i toner-lähettykset.

Tästä huomaa, että toiminnan laajuus ja toteutus suuntautui kielirajojen yli Suomessa, mutta Punaiset Ristit ja radioyhtiöt pohjoismaissa olivat tukemassa Suomen synnyttämää kampanjaa.

Harjavallasta kotoisin oleva Juhani 'Jussi' Lavén oli noussut Nuorten radiossa yhdeksi keskeisimmäksi toimittajaksi ja vaikuttajaksi. Hänestä oli kehittynyt hyvä yleistoimittaja, joka hallitsi viihteen ja uutisten tekemisen. Hyvän näytön Jussi antoi jo Paperijuna Sallasta Inkeröisiin - ohjelmien yhteydessä, joten hänen kiinnittämisenä Nuorten sävelalahjaan oli itsestään selviö. Yhteen asiaan syyllistyin. Painotin Jussille, että Nuorten sävelalahjassa on löydettävä ”nuorekas” esitystapa. Pienellä pakolla sain Jussin puhumaan lähettyksissä nopealla puhetyylillä ja sen seurauksena Jussi sai rasitusvammana poskihermohalvauksen. Jussi ei silti luopunut ohjelman tekemisestä, vaan puhuessaan puristi sormilla suupielen suppuun ja juttu luisti kuin tyhjää. Nuorten sävelalahja 22001 alkoi syyskuussa 1967 ja jatkui kampanjan merkeissä joulukuuhun. Nuorten sävelalahjasta tuli instituutio, joka on jatkunut tähän päivään saakka.

Juhani Lavénin jälkeen Nuorten sävelalahja 22001 juontajan toimi Kari Roos. Yksi Nuorten sävelalahjan löytöjä on Tapani Kansa.

Lauantaisin rinnakkaisohjelmassa klo 16.05-17.00 soiva Nuorten sävelalahja siirrettiin vuoden 1971 alussa Nuorten radiolta musiikkiviihteeseen.

Juhani Lavén toimi aktiivisesti myös sosiaalidemokraattisessa nuorisotoiminnassa. Tästä osoituksena on hallussani oleva Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto r.y.:n (SNK) lähettämä tiedotuskirje perusjärjestöille.

”SAFARI on suuri kampanja, jossa SNK:n merkittävää panosta kaivataan. Safari-keräysrynnäkö, jonka tuotto luovutetaan Nigerian terveydellisten ja koulutuksellisten olojen kehittämiseen, suoritetaan maanlaajuisena tiistaina 24. päivänä lokakuuta klo 18-21. Toivomme mahdollisimman lukuisten SNK-laisten olevan mukana kerääjinä. Jotta näin voisi tapahtua, teidän on ensi tilassa otettava yhteys paikkakuntanne Suomen Punaisen Ristin osastoon tai piiritoimistoon, josta saadaan lisätietoja. Kiitos! Toinen tähän liittyvä asia on radion nuorten sävelalahja 22001. Haastakaapa perusjärjestönä muita SNK:n perusjärjestöjä. Keräys käyntiin illanvietossa ja rahat haastetekstin kanssa postisiirtotilille 22001 (Tiedotuskirje perusjärjestöille n:o 13/2.10.67/LS)”.

Tiedotuskirjeen allekirjoittajina ovat järjestösihteeri Matti J. Laine ja kirjeen laatija tiedotussihteeri Lauri Sivonen.

Vastaavia aktivoivia kirjeitä lähettivät toisetkin sekä ei poliittiset että poliittiset nuorisojärjestöt.

Veli Kärkkäinen oli mukana Safarissa liikkuvana reportterina ja Kymenlaaksossa hän kohtasi nuoren ja Velin mielestä kehityskykyisen laulajan. Veli nauhoitti Tapani Kansan laulua ja Jussi pyöräytti laulun eetteriin Nuorten sävellahjassa. Tämä saattoi olla ratkaiseva sysäys Tapani Kansan tulevalle laulajauralle.

Safari poikkesi Paperijuna Sallasta Inkeröisiin –ohjelmatoiminnasta siten, että nyt keskityttiin sekä asiaan että viihteeseen. Nigerian lähes kuukauden selostusmatkasta kertyi selostuksia ja muuta ohjelmia sekä Nuorten radioon että Kouluradioon.

Syyskuun puolella 1967 lähti liikkeelle viihteelliset ohjelmat. Ensimmäinen lähetys tuli kolmen valtakunnan rajapyykiltä Kilpisjärveltä. Tällä luotiin pohjaa pohjoismaalaisuudelle, nuorisovuodelle ja ennen kaikkea haluttiin tuoda yli rajojen tapahtuva saamelainen kulttuuri- ja heimosidonnaisuus.

Ruotsinkieliset nuorten ohjelmat painottivat ohjelmissaan nuorisovuotta ja yhteispohjoismaisuutta. Myös presidentti Kekkonen herättämää ajatusta ns. ydinaseettomasta Pohjolasta pyrittiin tuomaan esille. Tämä seikka konkretisoitui, kun Seitakylä r.y.:n edustajat kävivät Tamminiemessä luovuttamassa tasavallan presidentille kookkaan kelohongasta valmistetun Seita-symbolin. Haaparannasta välitettiin viihdettä, joka samalla liittyi Ruotsin Punaisen Ristin viikkoon. Kun Safari eteni Vaasaan saakka, oltiin jälleen pohjoismaisessa yhteistyössä ja nyt Uumajan radion kanssa.

Safarin päätepisteenä oli Helsinki ja Tähtisafari.

Safaripäivä ja Tähtisafari

Safari-tempauksen kampanjapäiväksi päiväksi oli valittu tiistai 24. lokakuuta 1967. Se oli tiistai ja myös YK:n päivä.

Päivätarjottimessa kello 12.15 aloitettiin, jolloin Suomen Punaisen Ristin pääsihteeri Kai J. Warras esitti keräysvetoomuksen ja kertoi illalla tapahtuvasta kolmen tunnin lipaskeräyksestä.

Sävelradiossa iltapäivän aikana muistutettiin illan tapahtumista eri puolilla Suomea.

Nuorten radiossa tasan kello 18 julistettiin keräys alkaneeksi. Ohjelmassa pääministeri Rafael Paasio esitti valtion puolesta keräysvetoomuksen. Tässä puolen tunnin suorassa lähetyksessä otettiin lyhyitä yhteydenottoja eri puolille Suomea ja kyseltiin aloitustunnelmia.

Kello 19.40 alkoi Tähtisafari radion ja television suorana yhteislähetyksen. Oltiin mukana tapahtumissa ja alettiin välittää keräystuloksia.

Tähtisafarin päätyttyä kello 21.15 lähetystä jatkettiin radiossa kello 22.30 aina puoleen yöhön.

Tähtisafaria oli valmistelemaan ja toteuttamaan nelisen sataa henkilöä: iskelmätahtiä, muusikoista, haastateltavia toimittajia, ohjaajia ja koko joukko muuta lähetystoiminnasta vastaavaa henkilöä.

Kerääjien lisäksi, oli puolensataatuhatta ihmistä, valvomassa keräyksen sujumista.

Ennen safari-illan alkamista televisiossa, Nuorten radiossa puhui päivänä pääministeri Rafael

Paasio. Hän esiintyi myös Tähtisafarissa yhdessä ulkoministeri Ahti Karjalaisen ja

valtiovarainministeri Mauno Koiviston ja sisäasiainministeri Martti Viitasen ja pääjohtaja Teuvo

Auran kanssa. Suomen YK-liiton pääsihteeri Hilka Pietilä ja toimistopäällikkö Jaakko Itoniemi

ulkoministeriöstä olivat myös Tähtisafarissa. Samoin Pekka Kuusi ja eduskunnan

ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja Kristian Gestrin. Joten arvokkuutta ja avoivaltaa Safarissa oli.

Mukana olivat viihteen huipputaitelijamme: Laila Kinnunen, Olavi Virta, Eino Grön, Laura ja Jarkko, Katri-Helena, Seija Simola, Danny, Ann-Christine, Fredi ja Martti Innanen. Alueilla esiintyivät omat suosikit.

Valitettavaa on, että lähetystä ei taltioitu. Tällöin olisi saatu arkistoitua Olavi Virran esityskin. Virta esitti Tähti ja meripoika -valssin. Kävelykeppinsä hän jätti kameran taakse ja lauloi ”mestarina” oman osuutensa hyväntekeväisyyslähetyksessä.

Laulunsa jälkeen Mestari poistui paikalta ja lähtiessään vahingossa oli pukeutut päälleen Fredin turkin, jota Fredi ei lähtenyt koskaan peräämään takaisin. Itse totesin yksityiskohdan hänen esiintyessään, että harvoin näkee jonkun hallitsevan mikrofoniteknikan niin hyvin kuin Olavi Virta. Mestarin kohtaaminen jäi minulle ainoaksi.

Television ja radion suoran Tähtisafari-lähetyksen (24.10.1967 klo 18.00-21.00) aikana nuoret keräsivät lippaisiin rahaa ovelta ovelle -keräyksenä SPR:n katastrofirahastoon 50 000 markkaa.. Juonsin Tähtisafarin ruotsinkielisen nuorten ohjelmien toimittajan Martin Englundin kanssa. Ilkka Keltanen piti ohjaajana kaikki lähetykselangat taitavasti käsissään. Mukana oli kolme ulkolähetyksautoa, yksi Vaasassa, yksi Turussa ja kolmas Suomen Punaisen Ristin keräyskeskuksessa Tehtaankadulla. Lisäksi oli suorat radioyhteydet: Rovaniemelle, Jyväskylään ja Lappeenrantaan. TV-studiot Oulussa ja Helsingissä. Ohjelmallisia palasia oli noin 50 kappaletta. Keräystulos oli tämän yhden illan seurauksena 500 000 markkaa.

Gunnar Rosén on maininnut sekä Paperijuna Sallasta Inkeröisiin että Safari-operaation kirjassa: Sata sodan ja rauhan vuotta. Suomen Punainen Risti 1877 – 1977 (s. 465 Suomen Punainen Risti. Helsinki 1977)

Riitta Mäkelä on Silmäkkäin-palstallaan laatinut Tähtisafarista arvion, joka mielestäni osuvasti kuvaa koko tempausta: ”Tähtisafari television ja radion yhteislähetyksenä tiistaina 24.10. SPR:n hyväksi oli niin suurisuuntainen yritys kymmenine yhteyksineen eri puolille Suomea ym., että siitä ei edes uskallettu odottaa ihmeitä. Mutta ihmevä tapahtuikin: suunnaton sekuntitaikataulu ei klikannut hetkeksikään, kaikki yhteydet saatiin juuri kuten pitikin ja koko valtava organisaatio pelasi kuin unelma. Tuloksena oli harvinaisen reippaasti ja vauhdikkaasti edennyt suurohjelma, jossa varmasti lähes kaikki television ja radionkin tekniset mahdollisuudet käytettiin hyväksi. Jopa paneeli, jollainen tämantapaisten asiaviihdeohjelmien ollessa kysymyksessä usein muodostuu kivireeksi, oli reipas ja lyhytsanainen. Kaiken kaikkiaan: Matti Hara (paitsi juontaja myös suunnitteluvaiheessa ohjelman ”isä”) ja ennen kaikkea ohjaaja Ilkka Keltanen ansaitsevat täyden ja ison kympin suorituksistaan, samoin kuin kaikki ne nimeämättömät tekniikan miehet, jotka pystyivät pitämään yhteydet Helsingistä Ouluun ja kaikkialle siltä väliltä selvinä. Kaiken kaikkiaan kuitenkin katsojat kuten kuuntelijatkin pääsivät niin mukavasti myötelämään keräystunnelmissa ympäri maata, ettei ole ihme, jos lipastyttöjen soittaessa ovikelloa heltyi luopumaan vihoviimeistäkin markastaan (Antenni 45. 5.11.-11.11.1967)”.

Safarin ”jälkilöylyt”

Radiossa saatiin Safarin keräystulos lähes lopullisesti valmiiksi puolen yön maissa. Lähetyksen loputtua kiiruhdin Juhani Lavénin kanssa Suomen Punaisen Ristin keskustoimistoon järjestettyyn karonkkaan kohta puolen yön jälkeen.

Hämmästykseni oli suuri. Kabinetissa oli joukko hiljaisia ihmisiä. En oikein tiennyt aluksi, mistä moinen apeus ja alakuloisuus. Eino Grön otti pöydän alta olutpullon ja ojensi sen minulle samalla todeten, että olen sen ansainnut. Sitten sain tietää, että porukan tultua kabinettiin, oli sieltä ”iltapala” mennyt jo alkuillasta vahingossa parempiin suihin. Tietenkin tämä sapetti. Otin selvää, mistä moinen munaus oli johtunut. SPR:n edustajan tultua kabinettiin kuulin häneltä ”herrojen” nauttineen vahingossa taiteilijoille tarkoitettut nakit ja perunasalaatit. Harvoin suutun, mutta nyt

katsoin aiheellisenä vihaisena esittää, että kyllä sattunut ”työtapaturma” olisi voitu hoitaa vaikka viemällä joukko lähellä sijaitsevaan Kaivohuoneen ravintolaan. Mutta sattunut mikä sattunut. Pyysin välittömästi vapautuksen Suomen Punaisen Ristin nuorisovaliokunnan jäsenyydestä, jossa runsaan vuoden ollut. Katsoin, että tämä oli vähin, mitä saatoin tehdä menettämättä kasvoja illalla Tähtisafarissa esiintyneiden taiteilijoiden silmissä.

Heti seuraavana työpäivänä otin yhteyden ohjelmajohtaja Jussi Koskiluomaan ja kerroin sattuneesta ”munauksesta”.

Koskiluoma ymmärsi asian ja antoi minulle luvan järjestää Unioninkadun ruokalassa Safarin jälkikaronkan. Tuumasta toimeen.

Sain tarjota hyvää ruokaa ja juomina viiniä ja olutta sekä sain käyttää myös niitä juomia, jotka radion kuunnelmaosaston syyskauden avajaisista ovat jääneet jäljelle. Tämä oli Koskiluoman heitto. Hän hyvin tiesi, ettei kuunnelmaosaston avajaisista koskaan ole räppiäisiä jäänyt toisille. Otin yhteyden Unioninkadun ruokalaan. Kerroin toiveeni ja lisäksi sen, että saamme juomapuoleen laskea mukaan myös teatterilaisilta jääneen juomapuolen. Se oli jäänyt kokonaan käyttämättä, koska tilaisuutta ei jostakin syystä ollut järjestetty. Nyt oli asia reilassa ainakin siltä osin, että juomapuoli tuli riittämään.

Kutsut lähetettiin. Suomen Punaisesta Rististä tulivat pääsihteeri Kai J. Warras ja apulaispääsihteeri Gunnar Rosén. Taiteilijoista Eino Grön vaimoineen, Fredi ja Martti Innanen. Meitä ohjelmantekijöitä olivat ainakin Juhani ’Jussi’ Lavén ja Uolevi ’Uokki’ Taskinen. Orvo Kontio ja Ilkka ’Keltsu’ Keltanen taisivat myös olla mukana. Jälkisafari alkoi jo heti kättelyvaiheessa railakkaasti. Alkukoktailina oli ruokaryyppy raakaa koskenkorvaa. Sitten pöytään, jossa alkuruokana katkarapusaali ja pääruokana poronkärjistystä.

Illan isäntänä minun piti itseäni toppuutella juomapuolella. Fredi istui vieressäni ja hän pani merkille varovaisen alkukiihdytykseni ja kysäisi; jarruttelenko sen vuoksi, että pelkään juomien loppuvan. Sanoin, että moiseen pelkoon ei ole vähäisintäkään aiheutta. Todisteeksi Fredi pyysi minua tuomaan hänelle whisky-pullon. Livahdin keittiöön, otin täyden pullon, jonka matkalla korkkasin ja panin sen Fredin eteen. Fredi naukkasi aimotujaukset, nuokahti ja hänet siirtyi takaoikealle Unioninkadun ruokalan takaosaan kellon alle lepäämään. Ruokailu sujui osittain myös liikunnan merkeissä. Uolevi Taskinen ei millään voinut uskoa, että Eino ’Emppu’ Grön on hyvä painija. Harrastanut painia Reposaarella ja menestynyt hyvin painikilpailuissa. Uokki haastoi Empun useaan otteeseen painimaan kanssaan. Molskina oli johtokunnan kabinetin eteisaulan kivikova lattia.

Illan isäntänä yritin pitää parhaan kykyni tilanteen ohjat käsissä. Joskus aamutunneilla Punaisen Ristin herrat Warras ja Rosén poistuivat paikalta. Meillä juhlat jatkui.

Aamulla kuuden maissa huolestuin, miten saan porukan pois johtokunnan kabinetista. Johtajilla oli näet tapana tulla ennen virka-ajan alkua nauttimaan kabinetissa aamukahvit. Onneksi muistin, että Punaisen Ristin keskustoimiston yhteydessä toimii hotelli ja siellä on sauna. Soitin ja päivystäjä vastasi. Kerroin pikaisesta saunatarpeesta. Päivystäjä ei oikein uskonut asiaani. Sanoinkin, että tähän aikaan vuorokaudesta vain pääsihteerin luvalla hän voi panna saunan lämpiämään. Sanoin, että luvan saanti ei onnistu, koska pääsihteeri on lähtenyt tilaisuudesta kotvan aikaa sitten eikä ole syytä pääsihteerin lähteä herättelemään. Päivystäjä jatkoi, että siinä tapauksessa lupa on syytä pyytää apulaispääsihteeriltä. Vastaukseni oli sama. Nyt päivystäjä uskoi, millaisesta katastrofihälytyksestä oli kysymys. Sauna pantiin lämpiämään.

Varasimme saunajuomia muovikasseihin ja lähdimme saunomaan. Martti Innanen, joka oli vielä tuohon aikaan Yleisradion johtokunnan kerroksen vahtimestari, laittoi vahtimestarin luukulle lapun: Innanen ei töissä! Valitukset Meilahden palvelukoirat ry:lle.

SPR:n saunan jälkeen kokoonnuimme jatkoille Nuorten radion toimitukseen Kasarminkadulle. Toiset jäivät virvoittelemaan, minä lähdin Lavénin Jussin kanssa Helsingin yliopistollisen sairaalan fysikaaliselle laitokselle ottamaan Jussin poskihermonhalvaukseen hoitoa.

Olihan pakko lähteä Jussin mukaan, koska olin tavallaan syyllinen Jussin sairastumiseen. Jussin poskihermon halvaantuminen oli rasitusvamma, koska olin kehottanut Jussia puhumaan jenkkityyliä ja niin nopsaan kuin suinkin Nuorten sävellahja 22000 -lähetyksissä. Tämä nuorille suunnattu sävellahja ideoimani pantiin alulle Safari-keräyksessä ja Jussi oli tämän lähetyksen ensimmäinen juontaja.

HYKS:issä Jussi sai hoitoa ja minä lepäilin rusettikaulassa vihreän verhon takana. Jussi kertoi pois lähtiessämme, että hoitajat olivat availleet ikkunoita tuulettamista varten. Raikas ilma sai korvata viinan löyhkät.

Jälkisafari jatkui vielä useita päiviä toimituksemme tiloissa.

Kaikki eivät purematta nielleet varainkeräystä. Helsingin Sanomissa nimimerkki lehtori kirjoitti otsikolla Keräysvillitys:

”Kaikenlaiset keräykset - joiden tuotto menee ulkomaille - alkavat vähitellen tulla maanvaivaksi.

Joillakin tuntuu olevan tavattomasti aikaa tällaisten organisoimiseen. Radio-TV vauhkoutuu sitten mukaan – on tähtisafaria, haastatteluja ja muuta höpötystä pitkin päivää! Varsinainen ”kenttätyö syydetään sitten totuttuun tapaan kouluväelle, esim. oppikoulujen IV-luokkalaisille kouluajan päätyttyä ja opettajille (joilla työtä on muutenkin riittävästi kouluajan päätyttyäkin).

Organisaattoreilla tuntuu olevan se käsitys, että opettajat ja oppilaat ovat ”hyväntekijöitä Jumalan armosta”. Vaihteeksi näkisi mielellään arv. Organisaattoreiden kerjäävän ovelta ovelle (Helsingin Sanomat 25.10.1967)”.

Toivuttuani Safarista, yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa jatkui ja on ulottunut tähän päivään. Arvostan Punaisen Ristin työtä. SPR on arvostanut panokseni monin tavoin. Olen saanut vastaan ottaa sekä pronssisen että hopeisen ansiomitalin.

Eläkkeelleläähtötilaisuudessa Katajannokan upseerikerholla 1.6.1999 SPR:n pääsihteeri Markku Niskala muisti vielä ansiolevykkeellä ja kiitti vuosista, joita olen käynyt humanitäärisillä ”sotakentillä”.

Olen Suomen Punaisen Ristin Kontulan osaston rivijäsen ja edelleen mukana nälkäpäiväkeräyksissä. Markun kanssa teimme suoria nälkäpäivälähetyksiä Kolmen sepän patsaalla ainakin kymmenenä vuotena. Keräsimme ohikulkijoilta lippaisiimme rahaa katastrofirahastoon..

Tuusu 1967

Karkkilasta kotoisin oleva Veli Kärkkäinen oli toimituksessamme henkilö, joka oli erinomainen uutis- ja ajankohtaistoimittaja. Sen lisäksi hänellä oli taito hoitaa suhdetoimintaa. Velin ajatuksesta lähti liikkeelle toimituksen auton hankinta.

Veli tunsikin Karkkilassa Shell-huoltoaseman hoitaja Pauli Lehtorannan, joka omisti vuosimallia -35 olevan henkilöauton. Auto oli erinomaisessa kunnossa ja harvinaista vuosimallia, koska vähän ennen sotiamme valmistetut autot tuhoutuivat sodissamme. Lehtorannalla sattui sillä hetkellä olemaan pitovaikeuksia ja hän oli valmis luopumaan autostaan 2000 markan hinnasta.

Tarjouksessa Lehtoranta totesi 5.12.1967: ”Toivon, että ajoneuvon uusi omistaja täyttää autoon kohdistamani ajatukset, käyttää ja hoitaa sitä sille kuuluvalla arvonnalla ja huolellisuudella”.

Tein esityksen 6.12.1967 Yleisradion ohjelma-asiain toimikunnalle esityksen, joka hyväksyi ostotarjouksen.

Laatimassani esityksessä on asioita, jotka kuvaavat Nuorten radiota ja sen toimintaa.

”Nuorten radio on pitemmän aikaa pyrkinyt löytämään toiminnalleen symbolin, joka kokoaisi sekä ohjelmien tekijät että kuuntelijat yhteen. Onhan tiettyä, että Nuorten radion toiminta ei ole pelkkää

ohjelmien laatimista ja niiden valmistamista, vaan siihen liittyy yksi nuorisotyön muodoista: radion nuorisotyö.

Radio kasvattaa ohjelmatyöstä kiinnostuneita nuoria kerhomaisesti asteittain vaativampiin ohjelmasuorituksiin eli kasvattamaan vanhempien ohjelmiin uutta avustajavoimaa. Tähän kerhotoimintaan liittyen auto muodostaisi ryhmän kiinteyttä lisäävän tekijän.

Kuuntelijoihin nähden auton symbolinen merkitys on myös tärkeä. Kuuntelijoille voitaisiin keksiä, autoa viitekehyksenä käyttäen, mitä moninaisimpia toimintoja; joku ammattikoulu voisi huoltaa ja korjata, auton ilmestyminen tietylle paikkakunnalle olisi merkkitapaus jne...

...Nuorten radio on suunnitellut uutisohjelman, jossa ko. autolla olisi tärkeä tehtävä. Tämä olisi Nuorten radion keskeisin ohjelma. Se kiinnittäisi erikoisesti huomion niihin uutisaiheisiin huomiota, jotka vaativat jonkun konkreettisen ratkaisun.

Esimerkkinä tapaus. Nuorten radiolle on saapunut kirje, jossa kerrotaan jonkun koulun tai nuorisotilan savuttamasta kamiinasta. Useista yrityksistä huolimatta epäkohtaan ei ole saatu aikaan parannusta. Kerää kysymys. Miksi? Nuorten radio tutkii asian ja jos se on sen väärtti, niin ryhtyy toimenpiteisiin. Äärimmäisenä keinona on ”uhkaus” – ja nesiset (kirj. lisäys. Elliot Ness oli suositun tv-sarjan poliisi, joka kävi jatkuvaa taistelua rikollisia vastaan) saapuvat ottamaan paikalle selvää. Sanalla sanoen Nuorten radio pyrkii palvelemaan....

Nuorten radio on alkanut suunnitella suurta avustusoperaatiota yhdessä Suomen Punaisen Ristin Kansakoulun Nuorisotyön Keskuksen ja Puolustusvoimien kanssa. Kyseessä on talkoohenkeen perustuva valtakunnallinen avustusprojekti, jolla pyritään auttamaan maamme vähäosaisia ja kärsiviä kansalaisia ja niiden perheitä. Operaatio on vastine äsken toteutetulle Safari-operaatiolle. Suunniteltu tempaus tulee ylittämään Safarin. Toteutus vaatii kuitenkin tarkan suunnitelman ja tapahtunee aikaisintaan kahden vuoden kuluttua. Hankittava auto palvelisi keskeisesti operaatio Auraa, koska se liikkuvana elementtinä muodostaisi tällekin toiminnalle erinomaisen viitekehyksen”.

Nimikilpailu järjestettiin voitti Eeva Mäkelä. Tuksun ristiäiset pidettiin ja kummeiksi kutsuttiin seuraavat henkilöt: Eeva Mäkelä ja Tuksun edellinen omistaja huoltoaseman hoitaja Pauli Lehtoranta itse oikeutettuina, koulutuspäällikkö Birger Eirilä (Autokoulun opettajain liitto), tiedotuspäällikkö Pertti Eteläpää(Yleisradio), toimittaja Ilkka Kortenesniemi (Sävelradio), kuljetuspäällikkö Ilpo Krootila (Yleisradio), toimituspäällikkö Juhani Lavén (Työväen Tietotoimisto), osastopäällikkö Kalevi Lehtonen (Liikenneturva), markkinointipäällikkö Carl-Johan Nyman (Suomen General Motors), toimittaja Veikko Pajunen (Liikenneviikko), johtaja Antti Pasanen (Ol. Ahjo Karkkila), korjaamopäällikkö Olavi Raunio (Suomen General Motors), toimittaja Martti Silvennoinen (Yleisradio, mainospäällikkö Osmo J. Tuomala (Suomen General Motors) ja mainospäällikkö Matti Tuura (Union Öljy).

Helsingin poikien teknillinen ammattikoulu purki, huolsi ja maalasi Tuksun edustuskuntoon. Tuksun kaasutin oli huonokuntoinen. Tanskan radion nuorten ohjelmien välityksellä saatiin kaasutin ja Suomesta jonkun ladon takana olevasta lantakasasta löytyi Tuksulle vaihtomoottorikin. Varaosien hankinta oli vaikeata, koska suurin osa tämän vuosimallin autoista tuhoutui sodan jaloissa. Tuksu säästy, kun se oli ollut piilotettuna koko sodan ajan heinäladossa heinien alla. Sen omisti silloin karkkilalainen kauppias.

Tuksulle ideointi jopa selostusmatkan tekemistä Siperiaan, mutta tämä ei kuitenkaan toteutunut. Tarkoitus oli mennä seuraamaan, miten neuvostonuoret rakensivat Siperian poikki menevää BAM-rataa (Baikal-Amur-Murmansk).

Vaikka Siperian matka ei toteutunut, Tuksu liikkui paljon ja nuoret oppivat sen tuntemaan.

Iltasanomien ja muittenkin lehtien etusivulle kuvien kera päästiin, kun Kristiina Hautala lähetti 3.4.1968 Lontooseen edustamaan siellä Suomea Eurovision laulukilpailussa. Television pukuvarastosta olimme lainanneet 1930-luvun tyyliin gangsteriasut ja Santahaminasta saimme käyttöömmme Suomi-konepistoolit lippaineen ja harjoituspatruunoineen. Saatuamme tietää Kristiina Hautalan aamuvarkaisen lähtöajan, me asetuimme väijymään heidän asuntonsa lähelle Oulunkylässä. Kun Kristiina tuli kotiovestaan ulos me hyökkäsimme konepistooleja räiskytellen ja sieppasimme Kristiinan Tuksun kyytiin ja veimme lentokentälle. Tv:n Laajakulma kuvasi tapahtuneen tempauksen.

Kuuluisuudet ratissa -tapahtumaan (5.5.1968) osallistuimme ja vierailimme kesätapahtumissa. Veli Kärkkäinen kokosi Tuksulla materiaalia kesällä 1968 Kaikuluotaimeen eri puolilla Suomea. Sitä ennen Veli teki ohjelmia autokoulusta, jotta sai itselleen ajokortin.

Reportterikerho 1968

Syyskaudella aloitettiin iltapäivälähetyksenä kerran kuukaudessa 50 minuutin mittainen Reportterikerho. Olin mukana sitä tekemässä Leena Tamlanderin kanssa. Leena oli tullut toimitukseemme ja hänellä oli toimenkuvassa eritoten tytöt, mutta pienestä henkilökunnastamme johtuen Leena joutui tekemään paljon muutakin. Eritoten nuorten ammattiyhdistystoiminta tuli Leenalle läheiseksi. Sen parista löytyi mm. Lauri Ihalainen.

Reportterikerhoa me teimme yhdessä. Nuoret saivat lähettää kotinauhureilla tekemiään juttuja meille. Esitimme niitä ja annoimme samalla palautekritiikkiä. Yhdessä lähetyksessä jouduin pitämään ex tempore esitelmän, kun olin laskenut osamateriaalin kokonaiskeston liian lyhyeksi.

Monte Carlon Radiossa oppimaani laivastopeliä me pelasimme ja pidettiin reportterikilpailuja.

Mm. Markku Laukkanen (nyk. kansanedustaja) osallistui reporteri kilpailuun 21.10.1968 aiheellaan: Alkoholistin laulu. Samassa lähetyksessä oli mukana myös Risto Lasila (nyk.

Yleisradion toimittaja) aiheella: Moottorikärpänen.

Kuuntelijat saivat äänestää voittajan. Kaikille annettiin reportterikehon merkki ja voittaja sai 40 markkaa, mikä oli suoraan ohjelmatariffeista.

21.10.1968 Reportterikerhon lähetyksessä haastattelin Pekka Tiilikaista, Ari Valjakalta oli raportti Lontoosta BBC:n nuorten ohjelmista ja Antero Ikonen haastatteli radioamatööriä. Palaset sidottiin toisiinsa menevällä musiikilla.

Sanasta miestä - sarvesta härkää 1967

Nuorten radion toimitus päätti antaa vuoden 1967 ”parhaalle haastateltavalle” ja ”myönteisimmälle ohjelman suorittajalle” Sanasta miestä - sarvesta härkää -palkinnot. Palkinnon hankkimisen annoin tehtäväksi toimituksen ”pr-päällikölle” Veli Kärkkäiselle.

Varhain aamulla Veli kävi Helsingin kaupungin teurastamossa Sörnäisissä ja sai sieltä kaksi lehmän sarvea. Veli nikkaroi sarvista palkinnot.

Maaherra Kaarlo Pitsinki oli valittu vuoden haastateltavana ja näkövammaisen Eero Vartio ohjelman suorittajana palkinnon saajiksi.

Tilasin maaherra Pitsingin sihteeriltä vastaanottoajan, jonne myös fil. yo Eero Vartio saapui. Vielä maaherran odotustilassa Veli hio palkintosarviin viimesilaukset, mutta itse jakotapahtuma, jossa toimituksesta oli mukana myös Leena Tamlander, sujui hyvin.

Maaherra Pitsinki ei tarjonnut samppanjaa skoolattavaksi, vaan saimme pullakahvit sekä vesilasissa vitamiinipitoiset poretabletit.

Luovutus tapahtui 22.12.1967 ja se sai runsaasti huomiota lehdistössä.

Seita 1969

Safarin jälkeen 1967 Matti Nummelin sai jäädä Suomen Punaiseen Ristiin. Juhani Lavénista ja minusta alkoi tuntua siltä, että tempaukset alkavat jäädä syrjään ja Nuorten radiossa me alamme keskittyä toisiin aatoksiin. Siis ”troikka”: Matti Nummelin, Juhani Lavén ja minä olimme näiltä osin tehneet tehtävämme. Juhaniilla veri veti politiikan pariin, mutta edelleen Jussi oli aktiivisesti mukana Nuorten radiossa. Uskoimme, että Paperijuna Sallasta Inkeröisiin ja Safari eivät enää saa jatkoa. Toisin kävi.

Nummelinin Matti soitti yhtenä kauniina päivänä Jussille kertoen, että hänelle on tullut vaikeuksia Ristissä. Hän ei viihdy siellä rutiinitöissä, joita Safarin jälkeen hänellä oli ja että yksi henkilösuhteisiin liittyvä asia pahoitti Matin mieltä.

Safarin jälkeen valmiuspäällikkö evl. evp. Jaakko Savilahti oli kehuskellut Nummelinia hienosti organisoidusta keräyksestä ja, että viestiyhteydet olivat toimineet hyvin. Savilahti uskoi, että toteutuksesta päätellen Nummelin oli upseeri, joita pilvin pimein oli SPR:n palveluksessa. Kun Savilahti kuuli Nummelin olevan reserviläinen ja koulutukseltaan komppanian kirjuri ja sotilasarvoltaan korpraali, Savilahden asenne oli muuttunut Nummeliniin nähden vältteleväksi ja suorastaan torjuvaksi. Enää ei pidetty suotavana hänen lounastavan everstin pöydässä.

Sotilasarvoon perustuva status oli vielä tuohon aikaan varsin yleistä.

Matin huolestuneen yhteydenoton jälkeen aloimme mietiskellä, voisimmeko me vielä jotakin tehdä tälle pulmalliselle tilanteelle. Jussi tiesi Matin rakkaudesta Lappiin ja toiveesta päästä sinne tekemään taidetta.

Valtion maata Inarissa

Kampanja- uutisauto Tuksun yhteydessä oli maininta ”Operaatio Aurasta”. Tällä nimellä se ei toteutunut, vaan sen tapahtui Seita-operaationa. Veli Kärkkäinen oli aluksi reporterina ja sen jälkeen Päiviö Pyysalo, joka oli uusi nouseva voima Lappeenrannasta. Safarin kokemuksia oli tarkoitus hyödyntää Safarissa. Television puolella saatiin runsaasti filmiryhmäkapasiteettia. Yhtiön ohjelmajohdossa eli sama usko kuin meilläkin, että Seidasta tulee kaikin puolin parempi ja laajempi kuin edeltäjästään Safarista. Safarissa oli valmiina Suomen Punaisen Ristin kenttäorganisaatio. Seidan kohdalla kaikki oli rakennettava.

Matti Nummelinilla oli hyvät ja toimivat suhteet Opetusministeriön nuorisotoimistoon ja siellä esittelijä Taisto Kärkkäiseen. Matti otti selvää valtion omistamista maista. Paikka löytyi Inarin kunnasta. Luonnonkaunis alue, jossa oli muutamia pikkulampia. Lentokenttä sijaitsi Ivalojoen toisella puolella. Kun siihen rakentaa sillan, matkaa kentälle ei ole kuin nimeksi. Inarin kunta sopi muutenkin hyvin Matin suunnitelmiin. Kunnan alueella asui rataa pitkin etelästä tulleita lappilaisia Ivalossa, alkuperäistä saamelaisväestöä Inarissa ja kolttia Sevettijärvellä.

Matilla oli mielessään hahmotelma ja mapillinen työpiirustuksia Valtion leirikylää sekä kulttuuri- ja käsityökeskusta varten.

Visuaalisesti kaikki sopi erinomaisesti myös television suunnitelmiin. Joten ryhdytään porukalla talkoisiin ja pannaan Valtion leirikylä pystyyn. Ohjaaja Ilkka ’Keltsu’ Keltanen otti television puolella ja minä Nuorten radiossa ohjat käsiin.

Seitakylä ry. perustetaan

Niilo ’Tarva’ Tarvajärvellä ajatukset olivat leijailleet revontulten myötä Unicefiin ja maailmanrauhaan.

Loistoajatus kaatui siihen, että perustettiin osakeyhtiö eikä rekisteröityä aatteellista yhteisöä. Aatteellista yhteisöä Yleisradio ohjelmatoiminnallaan voi tukea, mutta ei kaupallista osakeyhtiötä.

Tarvan ongelmista tietoisena kävin tapaamassa Rovaniemellä Joulumaa Oy:n ja Lapin matkailu Oy:n henkilöitä. Puhuin heille suorastaan ”Tarvan pelastusoperaatiosta”. Vetoomukseni kaikui kuuroille korville ja tuntureille. Tarva jäi pantiksi Joulumaa Oy:lle.

Joulumaan sekoiluista viisastuneena Nummelin ryhtyi perustanmaan yhdistystä, jonka toiminnanjohtajaksi hän ”idean isänä” toivoi luonnollisesti pääsevänsä. Matti keksi yhdistyksen nimeksi Seitakylä ja suunnitteli sille oman logon. Punaisella pohjalla on musta tyylitelty seita. Seitakylä r.y.:n ensimmäiseen hallitukseen kutsuttiin kaikki silloiset Lapin läänistä eduskuntaan valitut kansanedustajat ja ministerit: Martti Miettunen (pj. kesk.), Olavi Lahtela (kesk.), Jouni Mykkänen (kok.) ja Anna-Liisa Tiekso (skdl).

Koska toiminta suunnattiin alkuperäisväestön kulttuurin vaalimiseen ja tutkimiseen sekä nuorison työllistämiseen, yhdistys kutsui saamelaisnuorten edustajana johtokuntaan opettaja Nils-Aslak ’Ailu’ Valkeapään.

Puoluepoliittiset nuorisojärjestöt ja kunnalliset nuorisotyölautakunnat sekä Opetusministeriön nuorisotoimisto Valtion nuorisotyölautakuntineen olivat mukana.

Suomen Kulttuurirahaston esimies Lauri Adolf Puntila suhtautui Seitaan jatkorahoitusmielessä myönteisesti.

Opetusministerinä oli Johannes Virolainen (ml.), maatalousministerinä Martti Miettunen (ml.) ja valtiovarainministerinä Olavi Raunio (Sdp). Maatalousministeri ja Lapin läänin maaherra Martti Miettunen oli Seitakylä r.y.:n linkki valtion hallituksen ja ennen kaikkea opetusministeriön suuntaa. Juhani Lavén hoiti suhteet kuntoon valtionvarainministeriöön päin.

Sävellahja 22000:n johtokunta myönsi Seita-operaation käyttöön Nuorten sävellahjan 22001 1.10.1968 - 30.4.1969. Nuorten sävellahja 22001 toimisi perusrahoituslähteenä rakennettavalle leirikylälle. Muu varsinainen tukiohjelmatoiminta oli tarkoitus keskittää maaliskuulle 1969. Puolustusvoimain komentaja kenraali Yrjö Keinonen näytti ”vihreätä valoa”, jotta pioneerien koulutuksessa voitaisiin rakentaa siltä Ivalojoen yli, jotta matka lentokentälle lyhenisi merkittävästi. Kylän rakentajat oli kaavailtu rekrytoida koko kalotin alueelta, koska tällä toteutettaisiin tasavallan presidentti Urho Kaleva Kekkonen linjaa ja ajatuksia ns. ydinaseettomasta Pohjolasta. Safariin nähden Seidalla oli se ero, että koko Yleisradio oli hankkeessa mukana. Nuorten radio keskitti maaliskuun 1969 ohjelmatoiminnan kolmeen sarjaan: Seitaketjuun, Seitauutisiin päivittäin ja Seitaluotaimeen. Joten viihdettä ja asiaa oli tarjolla runsaasti ja ohjelmallisesti enemmän kuin Safarissa. Kohderyhmänä saamelaisnuoret. Asiana työllistäminen ja saamelaiskulttuuri.

Kaikki hyvin, mutta...

Kaikki suunnitelmat olivat kunnossa, mutta sitten tapahtui meille täysin odottamaton asia. Nuori sosialidemokraatti ja Lapin alueradion toimittaja Rovaniemeltä Esko Juhani Tennilä otti minuun yhteyden ja halusi päästä Seitakylä r.y.:n johtokuntaan. Tennilä matkusti Helsinkiin ja esitti minulle sosialidemokraattisesti suuntautuneelle, että me voisimme raivata vaikka Anna-Liisa Tiekson pois johtokunnasta. Esko Juhani oli sitä mieltä, että johtokunta ehdottomasti tarvitsee lappilaisten nuorten edustajan ja että Tiekson syrjäyttämällä samalla muokattaisiin sosialidemokraateille maaperää Lapin politiikassa. En hyväksynyt ehdotusta, vaan olin perussuunnitelman kannalla.

Tennilällä oli mukanaan artikkeli seitatoiminnasta ja sen haitallisuudesta sosialidemokraateille. Hän sanoi vievänsä artikkelin päätoimittaja Pauli Burmanille, ellemme suhtaudu myönteisesti hänen ehdotuksiinsa. Luin silmäillen artikkelin ja totesin sen olevan täyttä p...kaa eikä siinä ole siteeksikään totta.

Niin siinä kuitenkin kävi, että seuraavana aamuna Lavénin Jussi soitti ja kysyi, olenko lukenut Demarista (Suomen Sosialidemokraatti) Tennilän jutun. Sanoin, että luin sen jo edellisenä päivänä. Jussi oli sitä mieltä tapahtuneesta, että SNK:lla (Suomen Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto) ei hänen käsityksenä mukaan ole mahdollista olla enää mukana seitahankkeessa. Puolueen pää-äänenkannattaja oli ottanut sen verran tiukan kannan asiassa.

Itse en ole artikkelia lehdessä nähnyt, mutta muistan siinä mainittavan kohdaltani, että Yleisradio ja siellä toimittaja Hara on maaherra Martti Miettusen aisankannattaja ja ovat sitomassa Lapin nuorison lopullisesti turpeeseen...

SNK:n hallitus, johon Lavénin Jussi tuolloin kuului, luopui seitahankkeesta. Kun tämä päätös tuli tietooni, ilmoitin välittömästi mm. Ilkka Keltaselle, että nyt on piru merrassa... Meidän on pantava koko homma sordiinolle. Me emme voi olla mukana, jos suurin poliittinen nuorisojärjestö on vetäytynyt syrjään.

Tilanne oli käytännössä meille hankala. Teknisiä valmisteluja ja tuotantotilauksia filmiryhmineen oli tilattu ja saatu käyttöön. Ohjelmien tekeminen ja ohjelma-aikojen varaaminen ohjelmistoihin oli tehty. Toisaalta rahaa ei tule keräyksessä ja jotenkin on luovuttava alkuperäisistä suunnitelmista.

Ennakkovalmistelumatkoilla olimme kiinnittäneet huomiomme, että Lapissa oli tyhjiilleen jääneitä, hyväkuntoisia kouluja. Kun keskitettyä ”seitakylää” Ivaloon emme pysty rahan puutteen johdosta rakentamaan, mennään suoraan näihin valmiisiin ja tyhjiillään oleviin kouluihin ja perustetaan työpajoja niihin. Koulutus voitaisiin toteuttaa joko paikkakuntia ja kouluja kiertäen tai mahdollisesti Inarissa kristillisessä opistossa. Ohjaaja Ilkka Keltasella oli kuvausryhmiä käytettävissä ja niin alettiin kuvata näitä kouluja. Se oli paha asia. Suututimme lähes kaikki Lapin kunnat, kun julkistimme koulut, joita ajanhammas alkaa vähitellen purra. Perheet lapsineen olivat muuttaneet pois ja koulut olivat jääneet tyhjiilleen. Kunnan virkamiehet ja luottamusmiehet suutuivat meille ikipäiviksi. Minutkin uhattiin ”polkhea jänkhän”. Kemijärven maalaiskunta ja siellä Suomun korpipotelliyrittäjä Martti Kinnunen ja Kittilä kuntana antoivat meille liikkumismahdollisuuden. Seitakylä r.y.:n loppumetreillä Matti Nummelin oli sijoittunut Kittilässä Tonkopuron kansakoululle, jossa parin työttömän kanssa teki seitakalusteita

Huhut levisivät salamavauhdilla Lapin perukoille Inariin ja siellä Kristillisen kansanopiston rehtorille Elias Kytömäelle. Olin valmisteluvaiheessa käynyt opistolla ja todennut sen kuuluvan myös hankkeeseen, koska siellä on vaalittu saamelaisen kulttuurin ja käsityön perinnettä. Kun opistolla oli velkaa jonkin verran sanoin rehtorille, että ne maksetaan pois keräyksellä saaduilla rahoilla. En tiedä, miten pastori ja rehtori Elias Kytömäki oli saanut sellaisen käsityksen, että minä olisin häntä huijannut antamillani lupauksilla. Samalla seitahanke sai tuomion Lapin lestadiolaisissa piireissä.

Pastori Elias Kytömäki otti yhteyden Oulun piispaan, joka vuorostaan kutsui papiston koolle. Sovittiin, että seitahanke on tuomittava, koska sillä pyritään elvyttämään Lapin epäjumalaa - Seita. Kun Utsjoella auton katolle kiinnitettiin paksu seitapölli, josta oli tarkoitus leikata siivuja mukana oleville kunnille, joku Lapin-ukko oli tokaissut: ”Pankaa Kristus auton katolle ja vetäkää moottorisahalla siitä viipaleita, kun kiertelette ympäri Suomea”.

Tamminiemeen toimitettiin yksi seitapölli. Olin mukana, kun tasavallan presidentti Urho Kekkoselle pölli luovutettiin. Se oli vuosikausia Tamminiemen pihalla Seita-operaation jälkeen.

Martti Mieltunen erosi Seitakylä ry; hallituksesta marraskuussa 1969. Helsingin Sanomissa asia uutisoitiin ja samalla kritisoitiin koko hanketta.

Saamelaisten kristillisen kansanopiston johtaja mainitsee lehden haastattelussa:

”Hyvin monet keräykseen osallistuneet yksityiset henkilöt ja yhteisöt tiedustelevat meiltä, mitä kaikkea olemme saaneet rakennetuksi Seitakeräyksen tuotolla. Olemme vaikeuksissa, sillä meidän on vastattava: emme ole saaneet pennikään”.

Yleisradion aluepäällikkö ja entinen Nuorten radion ohjelma-avustaja:

”Seitakeräys on esimerkki siitä, miten epätoivoista on yrittää tasoittaa kansallisia tuloeroja vapaaehtoisilla keräyksillä. Keräyksen hyvä puoli oli se, että se suututti tarpeeksi monta ihmistä näkemään tällaisen toiminnan mahdottomuuden (Helsingin Sanomat 8.11.1969)”.

Pastori Elias Kytömäen kanssa kävimme myöhemmin seitakeskustelun läpi ja Elias pyysi minulta anteeksi. Selvitin, miten hanke kaatui Esko Juhani Tennilään.

Seita-operaation jälkipyykkiä vielä pestiin 14.7.1982 TV 1:n A-studiossa.

Lähetykseen suostuin ehdolla, että kerron asiassa kaiken sen, minkä tiedän.

Päiväkirjaani olen kirjoittanut:

”14.7.1982 (keskiviikko)

Kello 22.30. Illan A-studiossa olin haastateltavana Seita-asiassa.

Jotenkin ohjelma oli torso ja jätti pahan maun. Minun osuuttani oli aika törkeästi leikattu. Lavénin Jussi soitti. Ei ollut nähnyt ohjelmaa, mutta pyysi minua hoitamaan sen taltioinnin. Ehkä ohjelmajohtaja Silvolan on puututtava asiaan.

Miksi asia piti ottaa telkkariin” Esim. Nummelinin Mattia ei oltu saatu ohjelmaan. On Espanjassa. Mielestäni ilman Nummelinia juttua ei olisi kannattanut esittää”.

Haastattelua oli päätetty ja haastattelustani otettiin lähetyksen loppuun käytännöllisesti katsoen vain yksi lause: ” En voi muuta kuin valittaa”.

Ohjelman tekijät saivat tästä ohjelmajohtaja Pekka Silvolalta huomautuksen, koska oli menetelty Ohjelmatoiminnan säännösten (OTS) vastaisesti.

A-studion lähetyksessä minusta tehtiin ”aasi”. Jos sota-aikana esiinnyin Talkoojuhliissa sikana, oli tämä mielestäni paljon pahempi asia. Sen opin, että toimittajakollegaan ei pidä luottaa. Mikäli olisin katsonut ennakkoon osuuteni, olisi sen ehdottomasti vaatinut poistettavaksi.

Juhani Lavénin kanssa kävin 13.9.2001 Salossa tapaamassa Matti Nummelinia. Jussin kesäasunnolle Karunassa muistelimme yhteisiä projekteja. Seita-projektin suhteen olimme yhdestä asiasta edelleen vakuuttuneita, että Esko Juhani Tennilä kaatoi Seitakylä r.y.:n omilla henkilökohtaisilla pyrkimyksillään.

Mielestäni nykyinen vasemmistoliiton kansanedustaja Esko Juhani Tennilä voisi elvyttää asian muistojen unholasta ja rakentaisi kylän EU:n rahoittamana. Se olisi todellinen Lapin miehen teko. Ivalon tontti ja suunnitelmat ovat tallessa ja käytettävissä.

Seidan jälkeen erottiin

Matti Nummelin jäi Lappiin. Oli vähän aikaa Kemijärvellä, jossa Heikki Kinnunen oli avannut Suomen ensimmäisen erämaahotellin Suomun juurelle. Kittilässä oli tyhjiin jäänyt kansakoulu. Matti perheineen muutti koululle ja alkoi keloista tehdä huonekaluja parin työttömän kittiläläisen kanssa. Yksi kalustoista

saatiin myydyksi Laanilan matkailuhotellille ja toinen Turun kaupungin nuorisotiloihin. Matti itse keskittyi taiteen tekemiseen. Maalasi ja valmisti luonnosta saamistaan materiaaleista taideteoksia. Kävin Kittilässä tapaamassa Mattia ja siinä yhteydessä kiertelimme paikkoja. Yksi autiokylä oli kiinnostava. Luulisin, että samaa kylää käytettiin Timo K. Mukan Maa on syntinen laulu -elokuvan kuvauksissa. Maisema oli mitä kaunein ja Matin kanssa tuli todetuksi, että täälläkin voisi jotenkin

Kehitellä myttyyn mennyttä Seitaa. Taideteollisen korkeakoulun opettaja professori Kaj Frank kiinnostui samaisesta kylästä, kun hän sai siitä tietää. Franck ideoi, että hän opiskelijoiden kanssa voisivat pohtia, miten lammasta voisi siellä teollisesti hyödyntää ja siten, että lampaasta käytettäisiin kaikki mahdollinen. Franck kertoi, että Pohjois-Norjassa lampaita kasvatetaan ulkosalla ja näitä lampaita voisi tuoda Kittilään. Muuten niistä ei tarvitsisi huolehtia kuin talvella varata niille ruokintakatoksiin ruokaa.

Puhuin Franckin ideasta myös Kehitysaluerahaston johtajalle DI Veikko Vuorikarille, jonka olin oppinut tuntemaan ilmavoimien ajoiltani. Vuorikari oli lentokoneinsinööriä ilmavoimien esikunnassa Munkkinimessä, mutta vaihtoi työpaikan Kehitysaluerahastoon. Vuorikari ei pitänyt Frankin ajatuksia huonona eikä sitäkään, että Kittilän autiokylä rakennuksineen voisi toimia jonkinlaisena Kehitysaluerahaston tukemana ”taide- ja kulttuurikylänä”. Kylässä voisivat asua mm. taiteilijat, kirjailijat ja suunnittelijat.

Henkilökohtaisesti olin masentunut Seitakylä-hankkeen kaatumisesta ja harkitsin eroa Yleisradiosta. Vaimoni oli kuitenkin sitä mieltä, että Kittilän kaamoksessa en tulisi viihtymään. Puhetta oli, että kesät tekisin ympäri vuorokauden töitä ja talvet asuisimme vaikkapa etelän auringossa. Kittilä siirtyi pois päiväjärjestyksestä. Nummelinin Matti perheineen asui siellä vähän aikaa. Sitten Matin vaimo ja kaksi poikaa muuttivat takaisin Turkuun. Matti jatkoi vielä Kittilässä vähän aikaa, kunnes avioero erotti Matin muusta perheestä.

Lapset valtaavat radion 1970

Laadin esityksen Radion johtaja Eino S. Revolle, että lapset voisivat tulla YK:n lapsen oikeuksien päivänä 20.11. ”valtaamaan radion”. Lähtökohtana olisi se, että työntekijöiden lapset saisivat tulla tutustumaan vanhempiensa työpaikkaan ja toimimaan samoissa tehtävissä kuin heidän vanhempansa.

Revon sihteeri Helena Kaukonen sovelsi ajatustani ja organisoi tapahtuman. Henkilökunnan lapset tulivat Kesäkadulle 20.11.1970. Henkilökuntalehti Linkki on haastatellut Helena Kaukosta lasten päivän ”äitinä”:

”Emme halunneet järjestää mitään lastenjuhlaa, johon lapset olisi pitänyt laittaa ja pyntätä, vaan tahdoimme kutsua heidät seuraamaan ihan tavallista arkipäivää (Linkki n:o 49. Jouluk. 30 p:nä 1970)”.

Repo asetti työryhmän: Henrik-Otto Donner, Tytti Paavolainen, Heikki Peltonen ja Matti Hara suunnittelemaan 20.11.71 vietettävää päivää, jolloin lapset valtaavat radion. Valtauspäivä on sama kuin YK:n lapsen oikeuksien päivä ja tarkoitus oli tuoda esille lasten hätä kolmannessa maailmassa. Lapsen radiovaltaus liittyi Unicefin stipendimatkaan ja sen yhteydessä tehtyihin ohjelmiin. Sävellahjat valjastettiin soimaan YK:n kehitysaputyön hyväksi. Tyttäreni Terhi toimi Pentti ja Marjatta Fagerholmin pojan Matin kanssa kuuluttajina. Matti myöhemmin tunnettiin taitelijapiireissä Hanoi Rockin Mike Monroena.

Kuntokärry 1971

Suomen ja Ruotsin välillä on käyty vuosien saatossa maaotteluja yleisurheilussa, kansanuinneissa, kansanhiihdoissa ja kansankävelyssä. Joka kerta Suomi on lähtenyt liikkeelle, kun kisavastustajana on ollut Ruotsi.

Kesällä 1971 oli kuntokävelymaaottelu Ruotsia vastaan. Nuorten radiolla ei alun pitäen ollut tarkoitus osallistua aktiivisesti kävelytapahtumaan. Osallistuminen oli pakon sanelema

Juttu ja sen aiheutti Markus Similä.

Markus ' Masi' Similä oli jostain saanut päähänsä idean ehdottaa Nuorten radiolle kesäistä ohjelmasarjaa ratsastaa hevosella Oulusta Niinisaloon vanhaa postitietä pitkin. Tarkoitus oli hevosella ratsastaa ja pyrkiä etsimään vanhoja "kavionjälkiä" ja kertomaan mitä niiden tilalle on tullut. Startti tapahtuisi Oulusta ja lähtö olisi siellä messualue.

Pidin Similän ajatusta hyvänä ja toteuttamiskelpoisena. Päivittäin Masi raportoi ratsastuksensa kulkua.

Matkaan tuli kuitenkin yksi mutta. Masi ei koskaan ollut ratsastanut. Tähän seikkaan me emme lannistuneet, vaan Masi lähti ottamaan ratsastustunteja ja edistyi sen verran mallikkaasti, että ratsastamaan päätettiin lähteä.

Oulun messujen järjestäjät olivat tyytyväisiä, kun saivat messuille vetonaulaksi ratsastusohjelman. Yksityiskohdista oli tarkoitus neuvotella. Sovimme päivän ja ajan, mutta Masi ei saapunut lentokentälle. Menin yksi ensimmäiseen kokoukseen. Kerroin valitettavasta esteestä. Sovimme seuraavan kokoontumisen.

Taas kävi samalla tavalla. Masi ei saapunut kentälle. Oli nolo tilanne. Ryhdyin kuumeisesti pohtimaan hätävaletta ja vedenpitävää selitystä Masin poissaololle.

Siinä kiperässä tilanteessa mieleeni tuli parhaillaan käynnissä oleva kuntomaattelu Ruotsia vastaan. Mistä mieleeni putkahti kuntopyörä ja polkupyörä ja kottikärry ja polkupyörän matkamittari. Lentokoneessa matkalla Ouluun hahmottelin lehtiöön piirustuksen kuntopyörästä.

Oulun messujen järjestelyväki ihmetteli Similän poissaoloa, mutta annoin heille selvityksen. Kerroin, että meille oli tullut hankaluuksia sopivan ratsun hankkimisessa ja muonittamisessa. Tämän vuoksi Nuorten radio ei järjestä varsinaista ratsastusta, mutta olisimme kiinnostuneita osallistumaan Ruotsin ja Suomen väliseen kuntomaatteluun. Vanha Ruotsin vallan aikainen postireitti Oulusta Niinisaloon olisi edelleen mukana, mutta nyt matka tehtäisiin kuntopyörää työntämällä. Jotta luotaisiin oikeata kisa- ja maaottelutunnelmaa, esitin, että matkareitin varrella olevat kunnat kamppailisivat keskenään. Kunta voisi pitää kärryä vuorokauden oman kunnan alueella ja luovutus seuraavalle kunnalle tapahtuisi kuntien rajalla.

Oulun messujen järjestäjät pitivät esityksestäni. Heidän toimestaan Oulun ammattikoulussa tehtiin piirustusteni mukaan keltaiseksi maalattu kottikärryn näköinen kuntopyörä. Peltisessä laatikossa oli kirja, johon kuntien alueella kirjattiin työntösuoritukset.

Tuula Kajander kirjoittaa Katso-lehdessä:

"Suomalaiset innostuvat helposti kaikesta, kärrytkin kulki noin kolmessa viikossa yötä päivää Niinisaloon. Sitä kuljetti 1 637 eri ihmistä ja noin 1 577 kilometrin matkan... Matkan varrella lahjoitettiin paikkakunnilta erilaisia muistoja. Laihialta saatiin oikea Laihian markka. Kärryyn kiinnitettiin myös viirejä paikkakunnilta, joissa kärryjä lykättiin (Katso lehti 1982)."

Kuntokärryt kulkivat matkassani vuosia. Tarkoitus oli ne luovuttaa jossain vaiheessa Lahteen radiomuseolle. Kun asiaan ei tunnettu niin suurta museaalista kiinnostusta, kuntokärry suorituskirjoineen saattaa olla jossakin. Ties' missä - vaikkapa roskatunkiolla.

Nuorison liikennekilpailu 1972

Liikenneturvallisuustyön Keskusjärjestö ry: n (nyk. Liikenneturva) taholta otettiin yhteys sekä tv:n että radion nuorten ohjelmien toimitukseen ryhmäliikennekilpailun toteutukseen mukaan.

Lähtökohtana oli, että Liikenneturvassa oltiin huolestuneita lasten ja nuorten liikennetapaturmien

lisääntymisestä. Toisaalta tiedettiin, että oikealla lapsiin ja nuoriin suunnatulla tiedottamisella voidaan vaikuttaa ja muokata mieliteitä ja saada niistä muodostumaan asenteita. Toimittaja Orvo Kontiolla oli suunnittelussa päävastuu. Orvon piti alun pitäen toimia projektissa ohjaajana ja tv:n uutistenlukija Arvi Lindin piti olla, ”vitsikkäänä” juontajana kanssani. Orvon kanssa juonsin radiolähetyksen, jossa oli mukana nuorten liikennetietokilpailu. Arvin oli määrä olla ”siviiliminänä ja vitsikkäänä”, mutta toisin kävi. Arvi ei päässyt millään irti ”uutisminästä”, vaan meni täydellisesti kipsiin. Useiden yritysten jälkeen teimme lähetysten rooleissa, mihin kuuntelijat ja katselijat olivat vuosien mittaan tottuneet.

Valistus ja kasvatus 1965 - 1971

Yleisradion toimiluvassa edellytetään, että ohjelmien tulee olla vaihtelevia, sisällöltään ja esitykseltään arvokkaita, asiallisia ja tasapuolisia sekä myös sopivaa ajanvietettä tarjoavia. Niiden järjestämisessä on pyrittävä kansansivistyksen edistämiseen ja hyödyllisten tietojen ja uutisten toimittamiseen ottamalla huomioon, ettei kenenkään oikeutta loukata... Toimiluvan määräykset sitovat myös velvoittavasti Nuorten radiota ja tässä mielessä tuli tarve laajentaa ohjelmatoimintaa.

Liipan lähteestä 1965

Vuonna 1964 olin laatinut alustavia suunnitelmia jonkinlaisesta tietoa välittävästä sirpaleohjelmasta. Käytettävissäni oli tuttuja eri alojen tietäjiä: kosmetologi Ritva Jokinen (kauneus ja terveys), diplomi-insinööri Jussi Juurikkala (tekniikka ja ammatti) sekä kotitalousopettaja Anna-Maija Tanttu (kotitalous). Pulmana oli löytää ohjelmalle juontaja, joka persoonallisesti sitoisi sirpaleet toisiinsa. Kansakoulun Kerhokeskuksen koulutuspäällikkö Keijo Voudinmäkeen (myöh. opetusneuvos) olin tutustunut lukuisissa nuorisotilaisuuksissa ja tiesin hänellä oli hyvät suhteet nuorisojärjestöihin sekä nuorisotutkimukseen. Keijo oli työskennellyt jenginuorison parissa ja teki ohjelmia television lasten- ja nuortentoimitukselle.

Keijo Voudinmäki muistelee 15.7.2001:

”Ensimmäinen kosketukseni Nuorten radioon osui kansakunnan viattomuuden aikaa. Nuorisopolitiikasta ei vielä puhuttu. Nuorisosta kyllä. Järjestöjohtajat valittivat nuorten passiivisuutta, koska järjestöihin kuului vain n. 50%. Nuoret olisi haluttu pitää hyvien harrastusten parissa. Sitä tarjosivat huolestuneiden mukaan vain aikuisten kontrollissa toimivat nuorten organisaatiot ja koulu. Radiota ei epäilty. Lievästi huolestuneita oltiin kuitenkin joistakin ohjelmista. Ongelmiksi koettiin nuorten omat ryhmät, ”lättähatut”, jotka tuntuivat jatkavan kauan piilossa olleiden sakilaisten kulttuuria höystämällä sitä rock’n rollilla. Radion kasvatustehtävästä olivat nuorison parissa puuhaavat ja Yleisradion johtajat yksimielisiä. Nuorten radion omien ohjelmien tuli olla valistavia ja vallitsevien arvojen mukaista. Kun tein ensimmäistä ohjelmaani Hilapataan, muistaakseni v. 1958 tai –59, painotti Paavo Noponen tulokkaalle hyvän Suomen kielen tärkeyttä. Seuraava vuosikymmen oli joukkoviestinten, itsenäistyvien nuorisoryhmien, suurten ikäluokkien ja nuorisopolitiikan aikaa. Yhteiskunta alkoi kiinnittää yhä enemmän huomiota jenginuorison ja nuorison alakulttuureihin. Valtion nuorisotyölautakunnan puheenjohtaja Mikko Juva katsoi, että aatteellisuus oli heikentynyt ja nuoria vaikea tavoittaa. Vanhemmat, opettajat ja nuorisajohtajat koettiin idealisteina. Kansalaiskasvatuksen Keskus alkoi tehdä nuorisopoliittista suunnitelmaa. Itse sain vahvoja vaikutteita muutoksesta erityisesti Settlementtinuorten liiton, Mannerheim-liiton, Punaisen Ristin, Kansalaiskasvatuksen Keskukseen ja Valtion nuorisotyölautakunnan kautta. Jälkimmäiselle tekemässäni selvityksessä, joka käsitteli nuorisojärjestöjä ja joukkotiedotuksen nuorisolle tarkoitettuja ongelmia, muutosta ei juuri näkynyt. Orastelua kylläkin (Opetusneuvos Keijo Voudinmäen kirje 15.7.2001)”.

Sain Keijo Voudinmäen suostumaan ja tekemään ohjelmasarjaa, jolle hän keksi nimeksi Liipan lähteestä ja hän itse toimisi ohjelman Liippana. Annoin Keijolle vapaat kädet täydentää ohjelmaa toisillakin asiantuntijoilla.

Keijo Voudinmäki laati ohjelmassa esiintyvien asiantuntijoiden kanssa esitevihkosen ”Annoksittain”.

Esitteen esipuheessa todetaan: ”Liipan lähde suoritti 1964 tiedustelun, kuinka moni katsoisi hyödylliseksi pienen, kutakin ohjelmaa esittelevän painotuotteen jakamiseksi ohjelmaa seuraaville, sai se vastaanottaa yli 11 000 pyyntöä. Monien vaiheiden kautta ajatus on nyt toteutunut. Alku on tosin vaatimaton, mutta toivomme siitä olevan hyötyä ei vain yksityisille kuuntelijoille, vaan myös kerhoille, joiden olemme kuulleet ohjelmaa seuraavan. Toivomme, että tulevaisuudessa ilmaantuisi mahdollisuus rakennuspiirustusten ja valokuvien runsaampaan käyttöön.

Nämä lyhyet esittelyt on tarkoitettu luettavaksi ennen ohjelmaa. Samaten ne on syytä pitää esillä ohjelman aikana, koska esittäjät voivat niihin viitata jotakin yksityiskohtaa selvittäessään. Artikkelin laatijat ovat asiantuntijoita, jotka kuitenkin haluavat pysyä tunteuttomina. Suotakoon tämä heille. Sitten onkin vuoro siirtyä varsinaiseen asiaan (Annoksittain-esite. 1965)”.

Ohjelmasarjaa lähetettiin keskimäärin kerran kuukaudessa. Otsikoita: Trimmaus alkaa kaasuttimesta, Kaapit kuntoon ja huone kotoisaksi, Päivittäinen terveyden- ja kauneudenhoito ja Liikuntaa omalla pihalla.

Sukupuolielämä 1965

Syksyllä 1965 Nuorten radio oli paljoin esillä lehtien palstoilla, johtuen Sukupuolielämä-ohjelmasarjasta. Tuula Lehmuskela (myöh. Järvinen) oli yksi aktiivisimmista ohjelma-avustajistani, mutta myös ahkera lehtiin kirjoittava freelance-toimittaja. Tuula kirjoitti Kerholaiseen, joka on kansalaiskoululaisille ja kerhonorille tarkoitettu nuorisolehti syksyn Nuorten radion ohjelmatarjonnasta mainiten, että muutoksia on tapahtumassa.

Tuula Lehmuskelan haastattelussa totean: ” Syksyn kaikkein vaativin aihe käsittelee nuorten sukupuolielämää. Tiistaina 14.9. kokoontuvat aiheesta keskustelemaan vanhemmat ja viikon kuluttua keskustelevat nuoret samasta aiheesta ja sen jälkeen lähdetään varsinaista sarjaa toteuttamaan. Aiheina ovat seurustelu, ehkäisyvälineet, sukupuolitaudit, sukupuolielämän etiikka ja moraalit, homoseksualismi, onania, normaali- ja epänormaali sukupuolinen käyttäytyminen (Kerholainen n:o 7 1965 s. 8-9)”.

Pirkassa on laaja artikkeli Sukupuolielämä-sarjasta ja kerrotaan asiantuntijaraadin kokoonpano: tohtori Kaisa Turpeinen Väestöliitosta, ylilääkäri Martti Paloheimo, joka työskentelee oikeusministeriön vankeinhoito-osastolla ja on psykiatri, pastori Jouni Apajalahti, joka edustaa seurakuntien perheasiain neuvottelukeskukseen nuoriso-osastoa, nuorisoasiain esittelijä Heikki Klemola opetusministeriöstä ja nuorisotyöntekijä Pentti Mäkinen, joka on erikoistunut vaikeisiin nuoriin ja on nyt Kallion oppilaskodin johtajana. Mukana on myös hum.kand. Kaarle Nordenstreng sekä Hilka ja Martti Peltomäki, jotka ovat suorittaneet suurimman työn keräämällä kesän aikana kaksisataa haastattelua ja jotka nyt toimittavat tätä erikoisohjelmaa (Pirkka n:o 22 1965 s. 18).

Ilta-Sanomissa mainitaan vanhempien keskustelussa 14.9. kello 18 olevien nimet: rouva Orvokki Syrjävaara, rouva Leila Voudinmäki, maisteri Pentti Ikonen ja maisteri Ralf Friberg. Keskustelun puheenjohtajana toimii lääket.lis. Eero Rechardt (IS 14.9.1965).

Sukupuolielämä-sarja herätti suurta kiinnostusta. Pohjoismaitten kollegoiden kanssa asiasta vaihdettiin mielipiteitä. Yhdysvalloista perheasioihin perehtynyt tohtori Lester Kirkendall kävi

tapaamassa ja lehdet kirjoittivat valistuksesta puolesta ja vastaan. Toimitukseen tuli runsaasti kirjeitä.

Laatimassani julkaisemattomassa raportissa olen 1966 kirjannut yhteenvedossa seuraavaa: ”Sarjan alussa, jolloin annettiin informaatiota seurustelusta ja raskauden ehkäisemisestä, olivat nuoret kiinnostuneita. Tällöin ei myöskään sanottavammin saapunut tuomitsevia kirjeitä. Sen sijaan lähetetyissä kirjeissä kysyttiin paljon ja suoraan mitä moninaisimpia asioita. Mutta eniten kiinnostusta tunnettiin raskauden ehkäisemiseen, itsetyydytykseen ja mistä saa sukupuoliasioita käsittelevää kirjallisuutta (ks. taulukko 3)

Taulukko 3

Kirjeissä esitettyjen kysymysten jakaantuminen aihepiireittäin

	Alaikäiset tytöt	Alaikäiset pojat
	%	%
Seurusteluun liittyvät	3	
Yhdyntään liittyvät	23	30
Ehkäisykeinot	38	40
Raskauden oireet	5	
Abortti	10	
Itsetyydytys	10	10
Homoseksuaalisuus	3	10
Sukupuolitaudit	5	10
Mistä saa kirjallisuutta	3	
Yhteensä	100	100
N= 253		

On myös huomattava, että tiedonhaluiset kirjoittajat suurimmaksi osaksi esiintyivät omilla nimillään. Kun siirryttiin käsittelemään masturbaatiota sekä normaalia ja epänormaalia ja poikkeavaa sukupuolista käyttäytymistä, niin silloin alkoi tuomitsevia asenteita ilmaantua. Kirjeet olivat useimmiten hyvin hyökkäviä, iäkkäämpien kuuntelijoiden lähettämiä, uskonnollisesti sävyttyneitä ja kirjoittajat kätkeytyivät jonkun nimimerkin taakse sekä viittasivat Yleisradion toimilupaan, mutta tuomitsijat eivät kiinnittäneet huomiota toimiluvan siihen kohtaan, jossa mainitaan,

että Yleisradion toiminnan päämääränä on pidettävä kansansivistämistä ja hyödyllisten tietojen ja uutisten levittämistä ja

että ohjelmat on valittava niin, että voidaan edellyttää esityksien kiinnostavan huomattavan suurta osaa kuunteluluvan haltijoista ja niin,

että hyväksyttävät harrastusalat tulevat tasapuolisesti huomioon otetuiksi (Sukupuoliopetusta radiossa (Julkaisematon raportti 1965)”.

Kaarle Nordenstreng laati 1968 Sosiologia-lehteen artikkelin, jossa viittaa sarjan aikana tehtyyn neljään postikyselyyn ja saapuneista kirjeistä tehtyyn sisällönanalyysiin. Osassa kirjeistä kritisoitiin sarjaa, mutta suurin osa toimitukseen saapuneista kirjeistä oli asiallisia ja niissä paljastui nuorison keskuudessa oleva tietämättömyys sukupuoliasioista (ks. enemmän Sosiologia 2:1968. Viides vuosikerta. ss. 69-76).

Yleisradio kuuntelijoille ja katselijoille maaiskuun lopussa 1968 ”sukupuoliviikon”, joka huipentui perjantaina 29.3.1968. Sekä televisiossa ja radiossa valistettiin kuuntelijoita ja katselijoita seitsemän tuntia.

Televisiossa oli Ehkäisy-Ylimäärä ja sen päätyttyä kello 23.30 radiossa jatkettiin puhelinkontaktiohjelmalla. Lähetys jatkui aamuun ja sen toimittivat Matti Hara ja Leena Hallman. Ohjelmat olivat jatkoa 1965 Sukupuolielämä-radiosarjalle (Turun Päivälehti 20.3.1968).

15 vaan ei 17 (1966)

15 vaan ei 17 -ohjelmasarjan tavoitteena oli jatkaa keskustelua, mikä virisi vuotta aiemmin esitetyn Sukupuolielämä -ohjelmasarjan aikana ja sen jälkeen. Todettiin, että puheyhteys nuorten ja vanhempien välillä ei aina onnistu. Tämän vuoksi pyrittiin löytämään yhteisiä keskusteluaiheita ja samalla välittämään vanhemmille tietoa, mitä heidän nuorensa puuhaavat kodin ulkopuolella. Sarjan suunnittelijoina toimivat Raija Kärkkäinen ja Jaani Viherluoto. Kuten Sukupuolielämä -sarjassa Hilka ja Martti Peltomäki kiertelivät nuorison parissa ja taltioivat sarjaa varten pari sataa haastattelua. Tämän taustamateriaalin lisäksi sarjan toimittajilla oli käytössään ohjelmia varten lähetettyjä kirjoituksia.

Samalla tavalla kuin Sukupuolielämä-sarjassa oli 15 vaan ei 17 -sarjassa neuvoa antava raati: professori Arvo Lehtovaara, lehtori Irja Kilpeläinen, maisteri Klaus Mäkelä, hovioikeuden auskultantti Matti Cederberg, toimistopäällikkö Heikki Klemola, nuoriso-ohjaaja Pentti Mäkinen ja psykiatri T-B. Hägglund sekä raadin puheenjohtaja maisteri Toivo Rönkä Mannerheimin Lastensuojeluliitosta.

Ensimmäinen 15 vaan ei 17 -ohjelma esitettiin 27.9.1966. Ohjelmia oli kerran kuukaudessa 1967 toukokuuhun saakka.

Seuraavia teemoja käsiteltiin: vapaus, koulu, työ, koti, toverisuhteet, toinen sukupuoli, järjestötoiminta, häiriintynyt nuori ja elämän tarkoitus.

Olen kirjoittanut sarjasta: ”Kiireinen elämän rytmi iskee myös perheisiin - koteihin, elämän perusyksikköön. On jatkuva elintason taistelu. Kaikkien on saatava yhtä paljon jaettavasta kakusta. Kukaan ei saa olla huonompi kuin Virtanen tai Lahtinen. Nuoret unohtuvat helposti Heistä pikemminkin voi tulla hankala ja ikävyyttävä este elintason taistelussa. Unohdetaan, että nuorissa sittenkin on tämän yhteiskunnan kallein pääoma, jota ei korvata uudella loistoautolla tai minkkiturkillä. Todellisuus, ikävä kyllä, huomataan usein vasta sitten, kun tämä ”pääoma” on menetetty. Silloin kun kullassa ja loistossa hykertelevät vanhemmat saavat nähdä poikansa tai tyttärensä oikeusistuimen edessä - syytettynä (Katso 11.9.-17.9.1966 s. 17)”.

Askeleen edellä ammattiin 1966

Vuonna 1966 Nuorten radio otti keskeiseksi teemaksi nuoren ihmisen sijoittumisen yhteiskuntaa. 15 vaan ei 17 -ohjelmasarjassa keskityttiin ihmissuhteisiin. Askeleen edellä ammattiin -sarjassa vuorostaan tarkasteltiin nuoren sijoittumista yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Yksittäisten ohjelmien aihepiirien otsikkoina olivat: Vastuu, Koulusta työhön, Nuoresta aikuiseksi, Ammattitaidolla eteenpäin, Työt alkavat, Ei vara venettä kaada..., Yhteiskunta toimii, Nuoret kansantaloudessa, Onko oikea suunta, Miten käytän rahani ja Olen askeleen edellä.

Askeleen edellä ammattia pohjustettiin kahdella keskustelulla ja vanhempien ja nuorten ihmissuhteisiin liittyvillä teemoilla: Vapaus, koulu, työ, koti vai vankila. Sarjan kokonaissuunnittelun suoritti psykologi Marjatta Kärkkäinen. Haastattelijoina Sukupuolielämä-sarjan (1965) tapaan toimivat Hilka ja Martti Peltomäki. Ohjelmat koosti Jaani Viherluoto. Askeleen edellä ammattiin -sarjan asiantuntijoina toimivat: maisteri Irja Kilpeläinen, nuoriso-ohjaaja Pentti Mäkinen, varatuomari Antti Riihimäki maisteri Toivo Rönkä, maisteri Klaus Mäkelä Sekä esittelijä Heikki Klemola.

Nuori politiikka 1968

Eino Nykänen kirjoitti 3.1.1968 Nuorten radion uutuussarjasta:

”Vaalivuoden alkajaisiksi käynnistyi Nuorten radiossa eilen 2.1. ohjelmasarja, jonka otsikkona on ”Nuori Poliitiikka”. Tässä sarjassa puolueittemme nuorisojärjestöt esittelevät toimintaansa, periaatteitaan ja päämääriään. Järjestöt ovat itse suunnitelleet ja toteuttaneet ohjelmansa käyttäen taustatukena Nuorten radion antamaa asiantuntija-apua. Samanaikaisesti levitetään Nuorten radion kustantamaa opaskirjasta kaikkialle järjestöihin, kouluille ja opintokerhoihin. Tähän kirjaseen on tiivistettynä koottu kaikkien järjestöjen historiikit ja nykypäivän tavoitteet (Turun Päivälehti 3.1.1968)”.

Nuorten kirjelaatikko 1971

Nuorten kirjelaatikko vuorotteli Härkä ja kirppu -ohjelman kanssa. Kirjelaatikon toimittajina toimivat Tarleena Sammalkorpi ja Seppo Bruun. Kirjekysymykset käsittelivät kaikkea mahdollista, mutta suurin osa keskittyi ammatinvalintaan, iskelmästähtiin ja sukupuolivalistukseen.

Kriittis-yhteiskunnallinen ohjelmatoiminta 1969 – 1970

Pääjohtaja Eino S. Revon aikana Yleisradioon synnuyttiin tutkimusta ja pitkän tähtäyksen ohjelmapoliittista suunnittelua varten PTS-elin ja siihen rekrytoitiin monipuolista tutkimukseen ja toimitustyöhön perehtynyttä lahjakkuutta.

Päälliköksi palkattiin toimittaja Nils-Börje Stormbom. Tutkimusasiantuntijoiksi kiinnitettiin entinen Nuorten radion vastaava toimittaja FT Kaarle Nordenstreng ja yliopistomaailmasta professori Yrjö Ahmavaara. Tutkijoina oli nuoria maistereita, kuten Sirkka Minkkinen, joka perehtyi erityisesti lasten ja nuorten ohjelmien kysymyksiin. Sirkka oli hyvin keskeinen toimija, kun laadittiin Nuorten PTS-suunnitelma vuonna 1972.

PTS:n toimesta ilmestyivät Yleisradion Suunta -teokset (1967-1969), jotka toimitettiin yhtiön sisällä laajaan käyttöön. Ne herättivät monipuolisen ohjelmapoliittisen keskustelun ja ensimmäistä kertaa oli jonkinlaisia työkaluja, joita voi käyttää ohjelmien suunnittelussa apuna.

Tomaatti 1969

Ritva ja Yrjö Engeström sekä Tuomas Vesterinen ottivat Nuorten radion toimitukseen yhteyden. Myöhemmin ohjelman tekijöiden joukkoon tuli Rauni Paalanen. Jo ensimmäisessä kohtaamisessamme havaitsin, että olin tekemisissä yhteiskunnallisesti aktiivisen ja kantaa ottavan nuorison kanssa. Heillä oli selvästi yhteiskunnallista tietoa ja uusvasemmistolainen mielenlaatu. Kuinka aktiivisia he olivat varsinaisessa puolue-toiminnassa tätä en pyrkinyt mitenkään selvittämään. He olivat mielenkiintoisia nuoria, joilla oli selkeitä tavoitteita ja rohkeutta niiden toteuttamiseen.

Tomaatin suunnittelun pohjaksi he esittivät tuoreen Valtakunnallinen nuorisotutkimuksen, jossa nuoriso jaettiin karkeasti kahteen ryhmään - rasviksiin ja poppareihin. Ohjelmatekijöillä oli halu suunnata molempiin ryhmiin, mutta ristiriitaisella tavalla.

Musiikiksi päätettiin ottaa ns. rasvisten musiikkia. Soitettiin tangoja ja suomenkielisiä päivän suosikki-iskelmiä. Ts. samaa musiikkia kuullaan huoltoasemien ja baarien levyautomaateissa. Puheena käytiin poppareita kiinnostavaa ”täyttä asiaa”. Se oli yhteiskuntatietoisien teini- ja ylioppilasnuorison asiaa. Kolmannen maailman riisto ja hätä sekä rauhanliike sai kuulua ohjelmissa.

Jonkinlainen älyllisesti aktivoiva ja viihteen avulla toteutettava ”nuorison vallankumous” oli hakusessa. Yhdessä tapasimme professori Yrjö Ahmavaaran, jolta saimme lisäpontta kyberneettisen ajattelun myötä.

Sisältö ja muoto saatiin suhteellisen helposti valmiiksi. Mutta ohjelmalta puuttui nimi. Omalaatuisella huumorillani ehdotin Sirppiä tai Vasaraa, mutta loppujen lopuksi siitä tuli Tomaatti. Ohjelman tekijöiden mielestä nimen piti olla: makea, punainen, miellyttävä, mieltä ravitseva... Se oli Tomaatti ja ensimmäinen ohjelma esitettiin sunnuntaina kesäkuussa 1969. Ohjelman toimittajat saivat palautetta. Se oli puolesta ja vastaan. Rasvikset haukuivat asiasisältöä ja vaativat lisää musiikkia. Popparit vaativat erilaista musiikkia ja kiittelivät asiaa.

Sunnuntaina 8.3.1970 Tomaatissa kerrottiin seuraavana päivänä tapahtuvasta Suomen Ylioppilaskuntien liiton mielenosoitusmarssista. Maanantain Uusi Suomi otti asian etusivulleen ja piti Tomaatissa esitettyä asiaa ”provokaationa”.

Ilta-Sanomat haastatteli minua:

”En nähnyt siinä mitään pahaa. Maininta mielenosoitusmarssista tuli melko kevyesti, siinä ei mielestäni millään tavalla pyritty provokaatioon. Eilisestä Tomaatista ei saa hakemallakaan löydä mitään vallankumouksellista. Tomaattia väitetään usein punaiseksi ja se on varsinkin oikeiston ja keskustan kynsissä. Mielestäni Tomaatissa käsitellään yhteiskunnallisia asioita, joista on vähemmän puhuttu (Ilta-Sanomat 9.3.1970)”.

Kohta Uuden Suomen ”hyökkäyksen” jälkeen Simo Hämäläinen Me-lehdestä haastatteli Tomaatin tekijöitä:

”Tomaatti pyrkii ennen kaikkea antamaan tietoa, varsinkin sellaista, jota kouluopetuksessa ei saa. Periaatteena on, että mielipideryhmät pääsevät itse esittämään kantansa. Jos jotain asiaa Tomaatissa käsitellään, otetaan kyllä mukaan eri näkökulmat”.

Tomaatti oli aluksi joka sunnuntai, mutta alkoi vuorotella Perunan kanssa. Ohjelmien eroista totean:

”Tomaatti antaa tietoja yhteiskunnasta, kertoo rakennetekijöistä, pistelee mätäpesäkkeitä ja herättelee. Peruna taas on puhdas nuorten palveluohjelma, jolla on selvä erityisala. Peruna käsittelee ammatinvalintaa, opiskelua ja työhönsijoittumista (Me-lehti n:o 6. 26.3.1970)”.

Peruna 1969

Perunat tekijät Tuula Sarrolan ja Eero Metsälän löysin Yleisradion koulutustoimiston järjestämältä ohjelma-avustajakurssilta. He ryhtyivät vuorottelemaan Tomaatin kanssa sunnuntaisin ja Perunalle luotiin toimituksen taholta tietyt lähtökohdat.

Toimittajien tukena oli kolme ammatinvalinnanohjaa, jotka olivat lähetyksessä mukana. He vastasivat puhelimesta ja kirjeissä esitettyihin kysymyksiin. Kussakin ohjelmassa oli käsiteltävä jokin työala: sen koulutus, palkkaus ja työmarkkinatilanne. Perunan pääpaino oli ammattiesittelyssä.

Eero Metsälän siirryttyä television puolelle Tuula Sarrola alkoi toimittaa ohjelmaa yksinään. Tuula loi Perunalle uutta linjaa. Voisi väittää, että hän alkoi tuoda tietoisesti naisnäkökulman Perunaan. Hän käytti naisista kokoonpantua keskusteluryhmää Perunassa.

Perunaa alettiin vähitellen tulkita ”taistelevan työväenluokan ” ohjelmaksi. Kannanotot radikalisoituivat. Olkoon seuraava totta tai tarua, kerrotaan puheenjohtaja Sulo Penttilän laushtaneen metallilakon aikana: ”Jos Sarrola ilmestyy käytäville, se merkitsee lakon jatkumista ainakin viikolla”.

Vappuperuna ja Revon pakkoloma 1970?

Yksi asia Eino S. Revosta on heti ja rehellisesti todettava, hän ei koskaan jättänyt toimittajaa pulaan, vaan otti itse vastuun.

Nuorten radiossa tämä vastuunkanto tuli kristallin kirkkaasti esille Tuula Sarrolan toimittaman Vappuperunan yhteydessä vappuna 1970(?).

Vappuperunassa puhuttiin mm. vasemmiston yhteistyöstä, jota Kalevi Sorsa ja Aarne Saarinen yrittivät parhaan kykynsä mukaan saada aikaan. Tuula Sarrolan ohjelmassa oli kohta, jossa todettiin vapaasti mukaillen seuraavaa: ”Meille kansandemokraateille vappu on kuin ainoa poika menisi naimisiin, mutta noille sosialidemokraateille vappu on vähäpätöinen ja tämän huomaa vappumarssijoiden määrässä”.

Kuuntelin Vappuperunan edellisenä päivänä ja mielestäni edellä vapaasti siteeraamani kohta ei ollut välttämätön ottaa mukaan ja pyysin Tuulaa leikkaamaan sen pois. Tuula pani hanttiin, jolloin katsoin aiheelliseksi ottaa lähimpään esimieheeni yhteyden ja kertoa tilanteesta hänelle. Lähintä esimiestäni en saanut käsiini, joten käännyn suoraan Radion johtaja Eino S. Revon puoleen. Hän tuli ja kuunteli kohdan ja oli samaa mieltä kanssani kohdan poisleikkaamisesta. Otin uudelleen yhteyden Tuula Sarrolaan ja sanoin, että hyllytän ohjelman, ellei hän leikkaa mainittua kohtaa pois. Tuula Sarrola lupasi harkita ja sanoi soittavansa minulle päätöksen. Jonkin ajan kuluttua Tuula Sarrola soitti ja kertoi, että hän on antanut Kansan Uutisille tiedon tästä Vappuperunasta ja sieltä pitäisi saada juttu pois, jos Vappuperuna hyllytetään. Otin tämän jälkeen yhteyden Repoon ja pyysin häntä soittamaan Kansan Uutisten toimitukseen, koska hänellä saattaisi olla sinnepäin enemmän arvovaltaa kuin minulla. Tähän Eino S. Repo sanoi, että tätä hän ei tee missään tapauksessa. Jos hän soittaa, voimme olla varmoja seuraavan päivän Kansan Uutisten etusivun tekstistä: Repo hyllytti Perunan. Niinpä sovimme, että minä soitan ja näin menettelin. Saatuaani yhteyden Kansan Uutisten toimitukseen siellä todettiin, että Sarrolan juttu Vappuperunasta on mennyt vähän aikaa sitten painoon. Menin Revon luokse ja hänen päätöksensä oli, että hän kantaa vastuun ohjelmasta yksinään. Hän antaa ohjelmalle lähetysluvan.

Vappuperuna meni ulos ja se ärsytti sosialidemokraatteja kuten olimme arvelleet ja seurauksena oli hallintoneuvoston antama pakkoloma Eino S. Revolle.

Olisin mielelläni ottanut Vappuperunasta osavastuun, mutta tämä Eino S. Repo minulta päättäväisesti epäsi. Tässä asiassa olen häntä ihaillut ja kunnioittanut.

Vappuperunan jälkeen Peruna jatkui. Edistyksellisen osuustoimintaliike Elannon myymälätyöntekijöiden ”riisto” alkoi tulla Perunassa entistä useammin esille. Kun Elanto haki itselleen tiedotussihteeriä Tuula haki paikkaa ja sai sen. Elannon juristi varatuomari Paavo Jauhiainen kertoi myöhemmin, että pääjohtaja Ylermi Runko ja hän päättivät ottaa Tuula Sarrolan tiedotussihteerikseen, koska uskoivat tämän toimenpiteen hillitsevän Sarrolaa Elannon työntekijöiden moittimisessa. Peruna oli nostettu laariin.

Kuunnelmat ja viihde 1963 -

Nuorten radion aikanani jatkui perinne, että perjantain lähetykset omistettiin pääasiassa kirjallisille aiheille: kuunnelmille ja kuulokuville. Nuorisokirjallisuudet klassikoita sovitettiin radiolle.

Ohjaajina ja sovittajina toimivat nimekkäät kuunnelma- ja teatteri-ihmiset: Lauri Kuosmanen, Eero Leväluoma, Keijo Komppa ja Outi Pennanen.

Näyttelijäohjaaja Keijo Komppa toimi koko toimikauteni ajan ikään kuin Nuorten radion teatteripäällikkönä. Hän ohjasi. Kirjoitti ja dramatisoi sekä toimi Nuorten radion teatterikoulun rehtorina.

Äyskäri 1963

Ohjelmassa Riitta Lindegren ja Jaani Viherluoto tarkastelivat nuorekkaasti ja kriittisesti taiteen eri aloja.

Hyppy huipulle 1964

Hyppy huipulle oli 40-minuutin mittainen viihdeohjelma kerran kuukaudessa lauantaina. Juhani Lavén kierteli eri puolilla Suomea etsimässä uusia kykyjä. Paikkakuntina olivat Pori, Oulu, Rovaniemi ja Kajaani. Kunnalliset nuorisotyöntekijät avustivat paikkakuntakohtaisten kykyjen etsinnässä.

Ankkurit ylös

Suomen Joutsenen sijoituspaikasta Aurajoen rannalle käytiin keskustelua. Jotkut olivat sitä mieltä, että alus pitäisi palauttaa takaisin Helsinkiin. Suomen Joutsenen tiloihin oli perustettu kokeille ammattikoulu.

Nuorten radiossa meitä kiinnosti Suomen Joutsen romanttisine kaukomatkoineen. Juhani Lavén oli tutustunut Tamara Lundiin ja Rami Sarmantoon. Ne olivat kihlapari ja nousevia tähtiä. Kolmikko oli automatkalla ja heidän autonsa ajoi rekan perään sillä seurauksella, että Rami Sarmanto menehtyi. Jussi otti toimitukseen yhteyden ja toivoi, että he voisivat yhdessä alkaa tehdä Suomen Joutsenen kannelta suoraa nuorisolle suunnattua viihdeohjelmaa. Ohjelman tekeminen tässä tilanteessa saattaisi olla hyvä myös Tamara Lundin toipumiselle.

Suostuin ja niin ohjelmia tehtiin Suomen Joutsenelta. Yksi ohjelmista tehtiin tv:n kanssa yhteistuotantona.

Kauneuspilkku 1973.

Stig Framåt (Ilkka Uotila) toi ohjelmistoon viihdettä ja informaatiota. Ohjelman anti perustui tekijän persoonalliseen tapaan esittää asioita. Musiikin käyttö oli motivoitua ja tuki puhuttua sanaa. Ohjelman tekotapa muistutti, mutta ei kuitenkaan kopioiden, Jorma Elovaaran ja Pentti Kemppaisen tekemiä FAB 1 -ohjelmia. Stig Framåt'in Kauneuspilkussa oli viitteitä myös Ilkka 'Mau' Korttesniemen toimittamiin puhemusiikkipakinoitiin. Ehkä Stig Framåt oli ohjelmissa sosiaalikirittinen, kun Ilkka Korttesniemi edusti konservatismia ja sen arvoja.

Fab 1

(Pena Kemppainen on luvannut kirjoittaa)

Varusmiesohjelmat 1972 – 1975

Yleisradiossa on jo 1930-luvulta lähtien tehty ohjelmia puolustusvoimista ja käsitykseni mukaan niiden sisältö ja toteutus ovat aina kuvanneet sitä yhteiskunnallista todellisuutta ja ajanhenkeä, mikä kulloinkin on vallinnut.

1960-luvulla yhdenasianliikkeet ja pasifismi puhuttivat suomalaista yhteiskuntaa. Pasifismi muuttui russelilaisesta aseettomasta pasifismista aseelliseen pasifismiin. Russelilainen pasifismi kielsi filosofiana väkivallan, mutta aseellinen pasifismi hyväksyi mm. kolmannessa maailmassa tapahtuvat itsenäisyyspyrkimykset aseellisin keinoin.

Suomessa nuoret radikaalit alkoivat varuskuntien ulkopuolella vaikuttaa ja pyrkiä siihen, että demokratiaa saatettaisiin viedä varuskuntien muurien sisäpuolelle.

Varusmiesliitto perustettiin 1971 ja samaan aikaan puolustuslaitoksessa aloittivat toimintansa varusmiestoimikunnat. Varusmiesliitto perustettiin yhteistoimintajärjestöksi ja se kuuluu ns. yhden asian liikkeisiin. Liiton johtajat ja jäsenet olivat joko varusmiespalvelunsa jo suorittaneita, varusmiespalveluksessa parhaillaan olevia tai jopa aseistakieltäytyjiä. Poliittisista nuorisojärjestöistä liittoon kuului jäseniä kaikista muista paitsi ei kokoomuksesta ja Skdl:n enemmistöstä.

Ensimmäinen puheenjohtaja on nykyinen kansanedustaja Jouko Skinnari (Sdp). Kun hänet valittiin Varusmiesliiton puheenjohtajaksi, hän oli vielä varusmiespalvelustaan suorittava upseerikokelas Kaakkois-Suomen sotilasläänissä.

Puolustuslaitoksessa ja rajavartiolaitoksessa Varusmiesliiton synty koettiin uhkaksi ja se oli ristiriidassa varusmiestoimikuntien toiminnan kanssa. Kenraalimajuri evp. Risto Setälä oli pääesikunnan tiedotusosaston toimistopäällikkö ja osastopäällikkö (1968-1974) ja hän kutsui minut neuvottelemaan asiasta; miten me Nuorten radiossa suhtaudumme Varusmiesliittoon ja varusmiestoimikuntiin. Kerroin, että linjauksemme on selvä. Me välitämme tietoa tasapuolisesti molemmilta tahoilta.

Neuvottelu pääesikunnassa tapahtui kohta Varusmies-ohjelman alettua. Ehkä Varusmiesliiton puheenjohtaja Skinnari esiintyi pääesikunnan mielestä liian usein ohjelmassa. Keskustelujen jälkeen tilanne tasaantui ja sovittuja pelisääntöjä noudatettiin suuremmitta vikinöittä.

Varusmiesliiton ja puolustuslaitoksen välit ”normalisoituivat” ja kun Ollijuhani Auvinen siirtyi vuoden 1975 alussa Varusmiesliiton pääsihteeriksi, elettiin jo hedelmällistä vuorovaikutuksen aikaa.

Yleisradion ja puolustuslaitoksen yhteistyön ”normalisointia” varten perustettiin ns. työryhmä Silvola. Nuorten radiosta kuuluiin työryhmään. Sovittiin pelisäännöt, jotka eivät mitenkään poikenneet Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstöstä (OTS). Mietinnön luovutus tapahtui pääesikunnan keskuspaviljongissa 16.11.1972 ja kutsuja oli puolustusvoimain komentaja kenraali K.O. Leinonen.

Yksi mietinnön käytännön tuloksista oli säännölliset vierailut Etelä-Suomen Sotilasläänin ja Yleisradion välillä. Vierailut tapahtuivat vuorotteluperiaatteella.

Itse osallistuin säännöllisesti tiedotusalan kertausharjoituksiin, joten tietoni puolustuslaitoksesta ja rajavartiolaitoksesta pysyivät ajan tasalla.

Laki puolustusvoimista tuli voimaan 1974. Sitä ennen sotilaallista turvallisuuspolitiikkaa Suomessa toteutettiin asetuksen suomalla valtuutuksella ja käytännössä asiaa hoiti puolustusministeriön alaisuudessa puolustuslaitos. Lain tultua 1974 voimaan puolustuslaitos nimikkeenä poistui ja tilalle tuli puolustusvoimat. Sisäasiainministeriölle on kuulunut ja kuuluu edelleen rajavartiolaitos. Koska meillä koko sotilaallinen puolustus on pohjautunut lakisääteiseen asevelvollisuuteen se on merkinnyt, että suurin osa Suomen miespuolista kansalaisista on suorittanut asevelvollisuuden. Tätä kirjoittaessani mukaan on tullut naistenkin mahdollisuus vapaaehtoisena suorittaa varusmiespalvelus ja hakeutua sotilaan ammattiin.

Varusmies 1972

Varusmies-ohjelma aloitettiin 4.2.1972. Ensimmäisen lähetyksen juonsi urheilutoimittaja Juhani Sipilä ja hänen jälkeensä varusmiespalvelunsa vasta päättänyt Ollijuhani Auvinen teki Varusmiestä aina vuoden 1974 loppuun.

Nuorten radion toimitus lakkautettiin radioyksikön kahtia jakamisen yhteydessä, mutta varusmiehille suunnattuja ohjelmia ei lopetettu, vaan jatkoin ko. ohjelmien tuottajana. ja Auvinen siirtyi Varusmiesliiton pääsihteeriksi..

Radion kahtiajakautumisen jälkeen Varusmies jäi roikkumaan siivelleni.

Ollijuhani Auvisen jälkeen vuoden 1975 alusta Varusmiestä toimitti ”troikka”: Juhani Niska (Rovaniemi), Jouko Färd (Pori) ja Juha Snåre (Kuopio). He tekivät ohjelmaa vuorotellen. Vuonna 1981 mukaan tuli Osmo Welling, joka keskittyi varusmiesten sosiaalsiin kysymyksiin ja Juha Snåre jättäytyi syrjään.

Puheohjelmien sihteeri Marja-Leena Granlund (nyk. Niemenkari) hoiti yhteydenpidon ohjelman tekijöihin. Toimi ikään kuin ohjelman ”vääpelinä”.

Tähän aikaan kuuluin tiedotusalan kertausharjoitettaviin ja varmasti maanpuolustusalueita muistuttavan mallin olin kehittänyt kertausharjoituksista.

Nuorten radion toiminta lakkautettiin 1975, mutta Varusmies jäi matkaani.

Ruotuväki-lehdessä Seppo Keränen kirjoittaa:

”Torstai-iltaisina radion yleisohjelmassa ”Varusmiesohjelman” toimittajat kaipaavat palautetta. Ohjelman tekijöiden mielestä lähetysaika (20.15-20.45) on ”kehno”. On Sotkun, TV-uutisten ja iltavapaan aika (Ruotuväki 9.10.1981)”.

Varusmiehen 10-vuotislähetyksessä 4.2.1982 kerroin varusmiehille suunnatuista ohjelmista ja totesin:

”Varusmies ei suinkaan ole ensimmäinen Yleisradion varusmiehille kohdistama ohjelma ja tänään haluankin suurella lämmöllä muistaa edesmenneen kapteeni Paavo Louekarin 60-luvulla toimittamat Taakse poistu -ohjelmat. Yhteiskunnan ja puolustusvoimien sekä sen myötä Varusmies-ohjelman suhde on vuosikymmenen aikana selvästi parantunut ja keskinäinen luottamus on lisääntynyt. Tämän vuoksi haluan kiittää yhteistyöstä puolustusvoimia ja rajavartiolaitosta sekä kaikkia järjestöjä ja jokaista henkilöä, jonka kanssa me olemme olleet tekemässä tätä ohjelmaa. Kymmenvuotisjuhlan järjestämisestä erityiskiitokset Pääesikunnan tiedotusosastolle ja Kaartin pataljoonalle. Hernekeitto on ollut erinomaista ja sitä on ollut riittävästi sekä järjestys täällä Kaartin pataljoonan ruokalassa on ollut hyvä. Sydämellinen kiitos teille kaikille”.

Juhani Sipilä juonsi 10-vuotislähetysten ja paikalla oli myös isäntien edustajana Pääesikunnan päällikkö kenraaliluutnantti R.W. Stewen. Yleisradiosta oli paikalla ohjelmajohtaja Pekka Silvola, jolle paikalla olleet varusmiehet esittivät toiveena saada Varusmiehelle nykyistä parempi lähetysaika.

Aamukampa 1976-1985

Neuvottelut Aamukammasta aloitin Radion suunnitteluelimen kanssa keväällä 1976. Kättä väännettiin toden teolla, koska ajan henki Yleisradiossa ei suosinut sotilaille suunnattuja ohjelmia. Viimein lähetyspaikka Aamukammalle löytyi, Se sijoitettiin 1.6.1976 alkaen tiistaiaamuun heti uutisten jälkeen.

Yleisötutkimukset eivät antaneet viitteitä runsaasta kuuntelijoiden lukumäärästä. Oltiin sitä mieltä, että kukaan ”normaali ihminen” ei kuuntele radiota kello kuuden Aamu-uutisten ja Aamunpeilin jälkeen. Tämän vuoksi Aamukampa voidaan panna näitten jälkeen ja päättymisajankohdaksi kello seitsemän uutiset.

Samana tiistaiaamuna kun Aamukampa meni ulos oli Jake Nymanin toimittama Rokkivekkari heti seitsemän uutisten jälkeen. Jaken kanssa minulle tuli erimielisyys soittamastani musiikista. Hän nyrpisti mielensä ja alkoi Aamukampaani kutsua Ampukaapa –ohjelmaksi. Jake oli sitä mieltä, että minä en saisi soittaa uutuuslevyjä, koska Rokkivekkari on sitä varten. Lupasin muuttaa tapani ja en

enää soitellut levytuottajien lahjoittamia näytelevyjä. Aloitin selkeän kotimaisen linjan ja soittelin samoja levyjä, mitä kuuli huoltoasemien levyautomaateista. Aamukamman supersuosittuja olivat: Hannen esittämä Hän on mun, hän on mun, lökäpöksyni mun... ja Bamberos-yhtyeen Tule kanssani kylpyyn, tule samaan ammeeseen...

Yksi yksittäinen levytoivoja ja levytoive on jäänyt mieleeni. Joku tyttö alkoi joka viikko lähettää samaa toivetta ja toivelevytoivetta. Teksti oli seuraava: Tiina lähettää suussa sulavia ja sydämessä palavia terveisiä Matille urheilujoukkoihin Lahteen ja toivelevynä on: Tiina menee naimisiin. Soitin tämän levyn joka viikko, kunnes Matti pääsi siviiliin. Saattoi muuten olla itse Matti Nykänen?

Aamukampa paljasti, että radiolla on sittenkin tuonakin ajankohtana paljon kuuntelijoita, joten se siirrettiin maanantain yleisohjelmaan kello 20.15-21.00 ja siis television iltauutisten aikaan. Vuosilomalla tai matkoilla ollessani Aamukampaa ja Varusmiesterveisiä tekivät myös Leena Pikkarainen (nyk. Priha), Matti Kyllönen ja Heikki Kuvaja.

Keskiviikko on varusmiesten perinteinen iltalomailta ja sotilaskodeissakin on televisio uutisten aikana auki. Joten ohjelma ei tavoita oikeita kohderyhmiä. Ohjelman nimi muuttui Varusmiesterveiset -ohjelmaksi, kun se muutettiin iltaan. Keskiviikosta Varusmiesterveiset panttiin tiistai-illan rinnakkaisohjelmaan kello 18.40.

Yhtä asiaa sijoittajat eivät ottaneet huomioon. Kotona kuunneltiin ja varuskunnissa päivystäjät alkoivat nauhoittaa lähetyksiä ja niitä esitettiin varuskuntien sisäisessä radioverkossa useita kertoja. Terveiset menivät tälläkin tavalla perille.

Yhdeksän vuotta tein Aamukampaa ja viimeisessä Aamukammassani 2.4.1985 toivotin poikani Markon tervetulleeksi seuraavana päivänä kotijoukkoihin ja reserviin. Kappaleena oli: Ohi on.

Aamukammassa soitin joka kerta kello 6.30 oululaisen toimittajakollegani Leena Jakkulan sanoittaman ja oululaisen äänitarkkailija Raimo-Paavali Savolaisen sanottaman laulun: Hyvää huomenta kulta.

Aamulaulu

Sanat: Leena Jakkula

Sävellys: Raimo-Paavali Savolainen

Hyvää huomenta oma kulta, hyvää huomenta kulta
Hyvää huomenta oma kulta, jaksaisitko jo nousta
Aamusuukko ja suihku raikas, tuoss' on sukkas' ja
Tässä paitas', aamupuurokin kenties maittais', jaksaisitko
jo nousta.
Lämmin poskesi peiton alta, tuntuu aina niin mukavalta,
kädet myös sekä pieni jalka, jaksavatko jo nousta.
Katsoin valmiiksi ikkunasta, hieno ilma on oottamassa,
omaa kultaista pikkulasta päivän leikkeihin uusiin.
Hyvää huomenta oma kulta, hymyn kanssa on kiva nousta,
päivän lämpimään peiton alta, hyvää huomenta kulta.
Hyvää huomenta kulta.

Hyvää huomenta kulta -laulu oli niin suosittu, että se piti soittaa joka lähetyksessä. Sain kuuntelijoilta palautetta, että monet olivat nauhoittaneet sen ja soittivat ns. herätyslauluna lapsille. Kun Radio Suomessa aloitettiin Herää Suomi, otin tämän saman laulun uudelleen käyttööni ja soitin sitä torstaiaamuina kello 05.30.

Johtaja Tapio Siikalaan otti eräs naiskuuntelija yhteyden ja voimakkaasti Siikalaa painostamalla, laulu oli poistettava lähetyksestäni.

Nainen soitti minullekin ja sanoi, että hän kärsii suunnattomasti kun kuulee laulua soitettavan, koska hänelle ei hartaista toiveistaan huolimatta ole siunaantunut omaa lasta. Hänelle ei riittänyt, että hän ei torstaiamuna kuuntelisi radiota kello 05.30. Hän ahdistuu siitäkin, kun tietää laulua tuolloin soitettavan.

Kontaktiohjelmat

Nuorten radiossa otettiin tavoitteeksi saada nuoriin suora kontakti. Ei tyydytty siihen, että nuoret olisivat passiivisia kuuntelijoita tai tilaisuuden seuraajia, vaan aktiivisia osallistujia. Ensimmäin lähettiin kehittämään Puolesta ja vastaan -ohjelmaa, sen jälkeen tuli mukaan Pellolta ja Pellon laidalta ja lopuksi ikään kuin kahden edellisen synteessä Kuumalinja. Puolesta ja vastaan -ohjelmassa osallistuminen tapahtui samassa tilassa, Pellolta ja Pellon laidalta sekä Kuumassa linjassa aktiivisena osallistujia tuli lähetykseen mukaan puhelimen avulla.

Puolesta ja vastaan 1966

Ohjelman kehittäminen lähti ajatuksesta, miten voisimme tehdä ohjelman, jossa toteutuisi brittiläinen ”Hydepark-väittely” ja että tilaisuus olisi samalla viihdyttävä. Kerroin asiasta kokeneelle Yleisradion uutis- ja ajankohtaisohjelmien toimittajalle Esko Lumikerolle, joka innostui asiasta ja yhdessä lähdimme ohjelman kehittelyyn. .

Ensimmäiseksi sovittiin, että ohjelmat tehdään yleisötilaisuuksina ja nuoria houkutellaan paikalle jollakin suositulla iskelmätahtidellä. Lisäksi tarvitaan kiinnostava aihe ja sitä puolustamaan tai kumoamaan kaksi erimielistä väittelijää.

Henkilökohtaisesti olin innostunut teknisestä laitteesta, jolla voidaan mitata saliyleisön mielipidettä. Tiesin, että Fabianinkadun ”pajalla” oli töissä Signora-sikareita poltteleva Voldemar ’Voke’ Vuori, joka oli entuudestaan tunnettu melkoisena keksijänä. Voke muun muassa kerran piilotti mikrofonin ruusun terälehtiin yhtä keskiviikon gallup-ohjelmaa varten.

Menin Voken juttusille ja kysyin, voisiko hän kehittää meille jonkinlaisen ”äänestyskoneen”. Periaate olisi sellainen, että tilaisuuteen saapuvista otetaan sadan henkilön otanta. Valitut henkilöt istutetaan salin etuosaan ja heille annetaan käteen laite ja kun he painavat laitteessa olevaa nappia, tieto kirjautuu toimittajan edessä olevaan näyttölaitteeseen. Sadan henkilön otanta merkitsee sitä, että mielipiteistä saadaan suoraan %-jakautuma. Vokelle tällaisen laitteen kehittäminen oli helppo. Salissa oli lisäksi puhujapöytä mikrofoneineen, jotta saliyleisökin pääsee esittämään omat näkemyksensä ”puolesta tai vastaan”.

Lisäksi valmistettiin hopeasta naula, joka annettiin tilaisuuden nasevimman mielipiteen esittäjälle.

Ensimmäinen lähetys tapahtui Helsingistä Kauppakorkeakoulun juhlasalissa. Iltapäivällä lähdin seuraamaan teknistä rakentelua ja lähetyksen harjoittelua.

Yhtyeenä oli The Islanders ja solistina Johnny (Liebkind). Musiikista vastaavana kapellimestarina toimi Rauno ’Rane’ Lehtinen. Hän harjoitutti yhtyen ja teki tarvittavat sovitukset. Itse en koskaan aikaisemmin ollut kuullut ”rautalankayhtyeen” soittoa muuten kuin äänilevyiltä, joten salista kantautuva kova meteli sai aikaan sen, että pyysin Ranen luokseni. Toivoin, että he vähentäisivät korvia vihlovan mölyä siedettäväksi. Rane katseli minua hämmästyneenä näköisenä ja totesi kohteliaasti vältellen, että en ainakaan nuorisomusiikista tiedä mitään. Luonnollisesti nolostuin, mutta myöhemmin olemme musiikkineuvoksen kanssa sattunutta huvittuneina muistelleet. Teemana meillä oli 1930-luvun ja 1960-luvun isänmaallisuus. 1930-luvun edustajana oli opetusneuvos Yrjö Kallinen ja 1960-lukua edusti nuori Ilkka-Christian Björklund.

Harmillista, että lähetystä ei taltioitu nauhaan.

Puolesta ja vastaan -lähetyksiä Esko Lumikero kävi tekemässä myös Tampereella

Pellolta ja pellon laidalta 1967

Helsingin Sanomat kirjoittaa lokakuussa 1967 Vuokko Jarvan ohjelmasta Pellolta ja pellon laidalta: Kuuma linja nuorille radiokuuntelijoille:

”Oletko nuori ihminen, jolla on vaikeuksia. Voit soittaa meille ja yritämme yhdessä löytää ratkaisun pulmaasi. Näin lähestyy Nuorten radio kuulijoitaan torstaina klo 16.30 ohjelmassa Pellolta ja pellon laidalta. Yhteiseksi ”linkiksi” avataan radion ja kuuntelijoiden välille kuuma linjayhteys muutamaksi tunniksi jälleen 23.11. Samaan aikaan lähetetään Nuorten radion ohjelma, joka on tehty saapuneiden kirjeitten ja puhelinsoittojen pohjalta. Kuuma linja -ohjelmaa jatketaan kuukauden väliajoin. Ohjelman toimittaa Vuokko Jarva”.

Kuuma linja 1968 -

Pellolta ja pellon laidalta -ohjelmasta päätettiin luopua ja omaotsikkoisen Kuuman linjan toteutuksen suunnittelu aloitettiin talvella 1968. Delegoin asian hoitamisen Vuokko Jarvalle, koska hänellä oli erinomaista kokemusta Pellolta ja pellon laidalta -ohjelmasarjan tekemisessä. Siinä oli jo mukana eräänlainen ”kuuma linja”, kun nuoret kuuntelijat saattoivat soittaa studiossa olevalle toimittajalle ja asiantuntijalle.

Täysin uutta tulevassa Kuumassa linjassa oli se, että puhelinvastaajat koulutettiin tehtävään. Tärkeätä oli, että soittajaa ei saanut jättää ahdistuneeseen tilaan. Pahimmassa tapauksessa soitto jopa saattoi vahvistaa ahdistuneisuutta. Tämän vuoksi vastaajien koulutus oli ehdoton asia. Vuokko Jarva suunnitteli koulutuksen yhdessä silloisen Suomen Mielenterveysseuran toiminnanjohtajan Irja Rantalaisen kanssa.

Kuuma linja teki yhteistyötä 29.3.1968 television kanssa Yleisradion seksiviikon päätöspäivänä ja varsinkin sen yönä. Kuuma linja jatkoi tv:n Ehkäisy-Ylimäärän jälkeen kello 22.30 aina aamuun saakka. Asiantuntijat keskustelivat ja vastasivat kuuntelijoiden kysymyksiin. Radion puolella ohjelmakokonaisuudesta vastasi työryhmä: Martti Silvennoinen, Vuokko Jarva, Jukka Häyrinen, Matti Hara ja Paavo Eini. Vuokko Jarva toimi pääsuunnittelijana. Palaute oli samanlaista kuin 1965 Nuorten radion Sukupuolielämä-sarjan yhteydessä. Saimme runsaasti kiukkuista palautetta.

Nuorten radion toimitukselta Kuuman linja tuotanto siirtyi toimituksen lopettamisen yhteydessä 1975 Radio 2:n yhteiskunnalliselle toimitukselle. Olin seuraamassa jouluaattona 1977 Kuumalinjan koko yön kestävästä lähetyksestä. Vuokko Jarva oli organisoinut eri puolelle Suomea henkilöitä, jotka tarvittaessa lähtivät vaikeuksissa olevan henkilön luo. Asiantuntijana studiossa oli psykiatri Claes Andersson.

Jouluaaton Kuuma linja on pysyvästi jäänyt mieleeni. Ennakkoon olin kuvitellut, että ihmiset viettävät leppoisaa ja rauhallista jouluaattoja. Mutta maassa ei ollutkaan rauha ja ihmisillä hyvä tahto. Sen sijaan ahdistusta ja kodeissa väkivaltaa.

Maria Moldovan tapaus 1969

Juha Virkkusen kanssa olin Italiassa, jossa Mantovan kaupungissa pidettiin 8.9.1969 perinteinen Prix Italia -kilpailu. Me emme kuuluneet kilpailun tuomaristoon, vaan saimme olla mukana seuraajina.

Kumpikin meistä ihastui Maria Moldovan tapaukseen. Siinä kerrottiin romanialaisesta opettajasta, joka lähti luokkansa oppilaiden kanssa päivän autoretelle.

Opettaja retkeili luokkansa kanssa. Autonkuljettaja oli aikansa kuluksi mennyt kylän miesten kanssa nautiskelemaan alkoholia ja kotimatalla tapahtui onnettomuus. Juopunut kuljettaja ajoi autonsa tieltä ja sen seurauksena Maria Moldovan pysyvästi halvaantui.

Romanian radiossa toimittaja kehitti ohjelman. Kuuntelijat saivat lähettää kirjeitä ja suoran lähetyksen aikana kuuntelijat puhelimitse saattoivat esittää Marialle tukeaan. Italian radiossa oli järjestetty vastaava ohjelma ja hekin lähettivät Marialle tukiverseisiä.

Suomeen palattuamme tilasimme käsikirjoituksen ja kopion Mantovassa kuulemastamme ohjelmasta. Muokkasimme sen suomenkieliseen asuun. Maria Moldovaa esitettiin useina uusintoina.

Sekalaista vuosien varrelta

Nuorten radiossa oli ainakin kerran viikossa jokin selostus tai selostussarja. Päällikkönä tein joitakin reportaasimatkoja, joiden yhtenä tarkoituksena oli liikkua sekä kotimaassa että ulkomailla ja hakea kansainvälisiä vaikutteita, joita voisi soveltaa omaan tuotantoomme.

Usein sain liitetyksi matkani johonkin muuhun ohjelmatuotantoon.

Keväällä 1966 Mauri Soikkanen lähti vastaanottamaan Euroopan kevääntuloa. Kun ääniauto olisi ajanut mitään tekemättä ja tyhjillään Helsingistä Roomaan, varasin auton käyttööni. Euroopan lilliputtivaltioihin lähdin tutustumaan, koska niissä toimi virkeitä kaupallisia radioyhtiöitä.

Mielestäni Nuorten radion tapa tehdä ohjelmia voisi muistuttaa ns. kaupallisen radion ohjelmien tekotapaa. Nykyisin puhutaan formaateista. Tämä matka toteutui 1968 ja väliin ajallisesti olisi sijoittunut Napapiirin lentoralli 1966.

Eurooppaa ristiin ja rastiin 1966

Keväällä 1966 joskus huhtikuun lopussa ennen vappua tein kymmenen päivän selostusmatkan Eurooppaan ja ajoa kertyi mittariin lähes 3000 kilometriä. Matkakumppaninani oli radion ulkotuotannosta Henry 'Henkka' Häggblom. On välttämätön pakko muistella tätä matkaa, koska sen aikana ehti tapahtua kaikenlaista.

Ajatus lähteä liikkeelle ja ajamaan läpi Euroopan sai alkunsa, kun komentajakapteeni evp. Erkki Ainamo kertoi tyttärensä olevan töissä tekstiilitehtaassa Neumunsterissa ja että siellä on muitakin suomalaistytöjä samaan aikaan töissä. Tytöt olivat töissä ja saivat samalla kieliovetusta. Suomessa kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö oli mukana näitten työpaikkojen järjestämisessä.

Tarkoitus ei ollut lähteä tonkimaan epäkohtia, vaan kyselemään kuulumisia ja viihtymistä sekä kielen opiskelua. Tämäntapainen järjestely voisi muutenkin olla hyvä malli.

Samaan aikaan osastolla oli toinenkin ohjelmahanke meneillään ja oli mahdollista yhdistää saman tekniikan käyttö. Nimittäin maisteri Mauri Soikkanen oli tekemässä Muuttolintujen matkassa – ohjelmaa siten, että hän aloittaisi ohjelmien tekemisen Sisiliassa. Sieltä hän siirtyisi muuttolintujemme matkassa vähitellen Suomeen.

Soikkasen ohjelman toteutus edellytti ääniauton ajamista Italiaan, joten samaa tekniikkaa voisi hyödyntää menomatalla.

Kun ääniauto liikkui läpi Euroopan tavallaan toimettomana, esitin oman ohjelmahankkeeni ja sain ääniauton käyttööni kymmeneksi päiväksi.

Tärkein kohde oli suomalaistytöjen tapaaminen Pohjois-Saksassa. Hollanti tuli mukaan matka-ohjelmaan, kun Fabianinkadun yläkerran kahvion hoitaja oli mennyt naimisiin hollantilaisen miehen kanssa ja hän ehdotti, että koukkaisimme Rotterdamin kautta ja ottaisimme jotakin muuttoon liittyvää pikkutavaraa mukaamme ja jättäisimme hänen tulevaan kotiinsa.

Koska emme voi toimia suoranaisena muuttoliikkeenä, keksin Hollannista yhdeksi ohjelma-aiheeksi Madurodamin pienoiskaupungin, jonne kaikki maan tärkeimmät nähtävyydet on rakennettu pienoiskoossa.

Matkaan lähdimme Helsingin Etelä-satamasta m/s Finlandialla ja suuntana Lyypekki. Laivalla oli paljon koululaisia, jotka olivat menossa Saksaan kesätöihin. Monet heistä olivat päässeet ensimmäisen kerran irti kodin holhoavasta ilmapiiristi ja irrottelivat laivalla reippaasti. Jotkut jopa simahtivat ja silloin Henkka, joka on tunnettu kepposten järjestelijä, ehdotti nuorille tehtäväksi pientä, opettavaa jekkua. Henkka haki nauhurin hytistä ja aloimme haeskella sopivia uhreja. Kun näimme jonkun torkkuvan, menin hänen luokseen ja koputtelin hartioita. Siinä vaiheessa kun tajunta alkoi nuoreen palautua aloin selostaa: ”Täällä jälleen Yleisradio. Sarjamme nuoria alkoholisteja jatkuu. Anteeksi. Mikä on nimesi ja voitko heti lähettää terveisiä kotiin isälle ja äidille”.

Harvoin olen nähnyt niin äimistyneitä ja pelokkaita ilmeitä.

Rantauduttuamme Lyypekkiin suuntasimme matkamme ensimmäiseen kohteeseemme Neumunsteriin.

Kaupunki on pieni, mutta emme hyvästä yrityksestä huolimatta löytäneet tehtaalle. Näimme poliisiaseman ja pyysimme virka-apua. Ystävällisten poliisien perässä ajelimme tehtaalle. Siellä haastattelin tyttöjä ja varsin tyytyväisiä he olivat. Koko ajan haastattelujani seurasi tehtaan naisjohtaja hyvin epäluuloisena.

Ääniteknikkoni Henkka ehdotti minulle, että olisi kohteliasta haastatella myös tehtaanjohtajaa.

Koska Saksan kielen taitoni oli heikko, Henkka hyvänä kielimiehenä lupasi kuiskata minulle sopivia saksankielisiä kysymyksiä tarpeen mukaan. Se pelaa, joka ei pelkää periaatteella suostuin Henkan ehdotukseen ja tein saksankielisen haastattelun - käytännössä ymmärtämättä sanan sanaa. Luonnollisesti pelkäsin, että Henkka kuiskaa korvaani jonkun asiattomuuden ja toistan sen papukaijan tapaan haastateltavalle. Onneksi kerrankin Henkka pysyi asiassa ja armahti kielitaidottoman toimittajan.

Neumunsterista suuntasimme kohti Hollantia, kanavien ja tulppaanien maahan. Rajalla jouduimme tullin tehosiyniin. Tulliupseeri ihmetteli, mitä ihmeen ”muuttokuormaa” me kuljetamme radioyhtiön autolla. Yritimme selittää asian niin hyvin kuin suinkin, mutta tulli ei ottanut millään uskoakseen. Tullimiehet tarkastivat juurta jaksain kuormaamme. Jopa viikkolehtien sivut yksitellen läpivalaistiin, jotta lehtien väliin ei olisi sujautettu jotakin laitonta. Niin sinä meni muutama tunti tullin touhua ihmetellessä ja tulliaseman vieressä avautuvaa värikästä tulppaanikettoa katsellessa.

Vasta illansuussa olimme määräosoitteessa Amsterdamissa. Kävimme ilmoittamassa tulomme vastaanottajalle. Hän nyökkäili päällään ja viittoili käsillään meille tavalla, jonka sanoma ei meille mitenkään jäänyt epäselväksi. Saimme raahata kapsekit, lastenrattaat, likapyykit ja muut muuttotarvikkeet ahtaita portaita rakennuksen toiseen kerrokseen. Ehkä Fabianinkadun emäntämme hollantilainen aviomies oletti, että Suomen Yleisradiolla on muuttoyksikkö. Näin me asian tulkitsimme, kun jatkoimme ajoamme pimenevässä illassa kohti yöpymiskaupunkiamme Rotterdamia.

Rotterdamissa olimme puolen yön jälkeen. Olisikohan kello ollut jossain yhden maissa. Säkkipimeätä oli ja kadut ammottivat tyhjiyytään. Hotellimme löytyi pienen kaupunkikerroksen jälkeen.

Vastaanotossa tiedustelimme ruokailumahdollisuutta, koska päivän aikana meillä ei ollut aikaa ja mahdollisuutta käydä missään matkan varrella syömässä. Sen verran aikaa tuhraantui raja-asemalla ja muuttokuorman purkamisessa Amsterdamissa. Hotellista ei enää ollut näin myöhään ruokailumahdollisuutta ja vastaanottovirkailija oli muutenkin sitä mieltä, että mistään muualtakaan

me emme löytäisi ruokaa. Kaikki paikat ovat sulkeneet ovensa. Jostain Rotterdamin keskusta saataisimme löytyä joku yöklubi, mutta pelkän ruuan perään ei sinne viitsi lähteä.

Sinnikkäinä suomalaisina päätimme kuitenkin lähteä katsomaan, olisiko joku nakkikioski tai joku muu vastaava ruokapaikka vielä auki. Vähän aikaa käveltyämme Rotterdamin satamakorttelin huonosti valaistuja katuja, näimme erään talon pohjakerroksessa valaistun ikkunan. Vähän lähemmäksi päästyämme havaitsimme edessämme olevan pienehkö ravintola. Se näytti olevan auki. Lisäsimme vauhtiamme, jotta se ei ehtisi sulkeutua aivan nenämme edessä. Vauhtia lisäsi kurniva nälkä vatsan pohjassa. Paikka oli selvästi auki, joten oikopäätä menimme sisälle. Huone oli täynnä imelänhajuista tupakansavua ja tiskillä olevasta kasettisoittimesta kuuluva itämainen musiikki täytti korviasärkevästi koko huoneen tilan. Jos nälkä ei olisi ollut, olisimme varmasti kääntyneet jo ovella pois.

Ruokottoman näköisiä miehiä nojaili baaritiskiin. Päästyämme kunnolla sisälle yksi miehistä käveli taaksemme, veti ikkunaverhot alas ja napsautti kasettisoittimen kiinni. Enää puuttui vain valomerkki ja joku olisi tullut meille sanomaan: ”Tarjoilu on loppu. Herrat voivat poistua”. Syntynyt tilanne oli jotain aivan muuta. Ilmapiiri suorastaan oli uhkaava. Miehet baaritiskin äärellä tuijottivat meitä.

Pidimme pikaneuvottelun ja päätimme, että nyt ei tehdä muuta kuin ollaan rauhallisia ja puhutaan suomea.

Baarin pitäjä laahautui verkkaisesti eteemme ja kysyi englanniksi, mistä olimme. Sanoimme olevamme Suomesta. Silloin körmyniskainen, keskiraskaan sarjan painijaa muistuttava mies tuli baaritiskin toiselta puolelta luoksemme ja helpotukseksimme sanoi meidän olevan sukulaisia. Nyt selvisi, että he olivat turkkilaisia. Tilasimme tartar-voileivät ja ne syötyämme palasimme hotelliimme.

Vastaanottovirkailija ei uskonut korviaan, että olimme olleet turkkilaisravintolassa. Hän sanoi, että joukko on pahamaineinen ja epäillänsä heillä olevan selvittämättömiä murhia tilillään.

Henkan tuurilla, joka tunnetusti on ollut hyvä, selvisimme pelkällä säikähdyksellä. Henkan hyvää tuuria on sekin, että hän oli siinä Yleisradion joukossa, joka joutui Tokion olympiakisamatkan yhteydessä lentokonekaappaukseen, joka päättyi onnellisesti.

Suuntana ja tavoitteena sininen Välimeri

Yövyttyämme Rotterdamissa tein seuraavana päivänä selostuksen Madurodamin lilliputti-kaupungista. Se oli suurenmoinen paikka. Tunsin itseni Gulliveriksi kääpiöiden valtakunnassa. Paikan täydellisyyden tavoittelua kuvaa mielestäni hyvin pieni yksityiskohta. Siellä kukkivat aidot minitulppeinit.

Hollanti sai jäädä taaksemme ja otimme suunnan kohti sinistä Välimerta. En koskaan aikaisemmin ollut nähnyt Välimerta ja tämän vuoksi suorastaan hoputin Henkkaa matkan tekoon. Häinkin oli halukas jatkamaan matkaa, vaikka ajokilometrejä oli paljon. Jutuntekovelvoitteeni olin jo toteuttanut ja nyt oli vain tapettava aikaa. Soikkanen tulee Rooman lentokentälle kolmen päivän kuluttua, joten meillä on mahdollisuus ainakin yhden ellei kahden päivän ylimääräiseen vapaapäivään ja missäpä muualla kuin sinisen Välimeren rannalle tätä vapaata viettämään. Ylitimme Alpit ja sää oli todella keho. Satoi välillä vettä tai lumiräntää. Edellisenä päivänä lumivyöry oli vienyt kaiteet rotkoon.

Sininen Välimeri tuli eteemme. Minulle tämä sinisyys oli uutta, koska en aiemmin ollut Välimerta nähnyt.

Päätimme etsiä läheltä Roomaa jonkun pienen paikan. Matkaoppaasta luin, että autostradat Italiassa ovat maksullisia paitsi ammattiliikenteeltä. Tulkitsimme asiaa siten, että ammattimaisuus koskee myös meitä. Menimme La Strada del Sol -autostradalle rekkujen perässä ja päätimme ajaa sitä lähelle Roomaa ja sieltä ulos etsimään sopivaa paikkaa ja mielellään Välimeren rannalta.

Siirtyessämme autostradalta pois, meiltä kysyttiin jotakin lipun tapaista. Nyt oli minun vuoroni toimia, koska kumpikaan meistä ei osannut italiaa. Rotterdamin yökapakkakokemus opetti, että hankalassa tilanteessa selviää aina suomella. Kun koppelakkipäässä ja pistooli vyöllään oleva italialainen ”stradapoliisi” korotti äänensä, minä suomeksi tavoittelin samaa äänen korkeutta. Kun tämä ei tuntunut tepsivän, otin ”stradapoliisia” käsikynkästä ja aloin häntä kävelyttää automme ympärillä ja välillä suomeeni liitin diplomaatti-sanan ja välillä Finlandia-sanan. Tärkeätä oli välillä hymyillä ja taputella ”stradapoliisia” olkapäälle. Kymmenkunta minuuttia kävelimme käsikynkkää ja sitten helpotti. ”Stradapoliisi” viittoili meille siten, että oli viisasta poistua hänen silmistään ennen kuin hän alkaa hamuilla pistoolia vyökotelosta.

Napolilainen kalastaja

Löysimme pienen kalasatajakaupungin Castillione della Pescaian Toscanasta. Kaupunki oli kuin suoraan kopio Isä Camillon kylästä. Välimeri välkehti turkoosinsinisenä. Täälläkin oli pappi, joka liikkui ihmisten keskuudessa kuin konsanaan Don Camillo. Suureksi ihmeeksemme kaupungissa oli suomalaisen rouvan pitämä viehättävä ravintola La Crotta. Salaisuuskin selvisi, sillä lähistöllä on pohjoismaalaisten suosima lomarannikko - Riva del Sol – hotelleineen. Jäimme muutamaksi päiväksi ja perehdyimme kalastajayhteisön elämään. Parturissa käynti on jäänyt eritoten mieleen. Menin sisälle ja heti verhon takaa ilmestyi nuori poika, joka istutti minut parturituolille, kietoi valkoisen suojaliinan kaulaani ja alkoi teroittaa partaveistä nahkavyöhön. Kun ennakkovalmistelut oli tehty, mestari ilmestyi verhon takaa. Mittaili ja tarkasteli hiuksiani ja alkoi partaveitsellä leikata niitä. Välillä potkaisi pyörillä varustetun tuolin muutamia metriä eteen, sivulle tai taakse päin. Kun posteljooni, poliisi tai joku muu tuttu kulki liikkeen ohi, keskeytti hän työnsä ja meni vaihtamaan kulumiset. Pari tai kolme tuntia vierähti parturissa, mutta työntulos oli mitä mestarillisin. Mielelläni olisin siellä paikallisena Don Camillona, koska uskon siellä asuu myös paikallinen kommunistipomo Peppone, jota emme kuitenkaan tavanneet. Sen sijaan tapasimme kalastajia, kun he saapuivat illansuussa mereltä. Nauhoitimme heidän ääntään ja esittämiään kalastajalauluja. Alussa emme saaneet heiltä äänitettyä mitään, mutta joku heistä kuuli vahingossa oman äänensä nauhalta ja sen jälkeen kaikki olisivat halunneet kuulla, miltä heidän äänensä kuulostaa. He eivät koskaan olleet ääntään kuulleet nauhalta. Vahdinvaihto tapahtui Rooman lentokentällä. Soikkanen tuli lentokoneella Roomaan ja minä vastaavasti lähdin sinivalkoisin siivin Helsinkiin. Henkka jäi Soikkasen seuraan ja palasivat muuttolintujen kera kotiin.

Napapiirin lentoralli 1966

Kesällä 1966 Suomen Ilmailuliitto järjesti lentorallin, jonne saapui osanottajia myös ulkomailta, eritoten Sveitsistä. Napapiirin lentorallissa (The Polar Circle Air Rally) kierrettiin eri Suomen lentokenttiä. Lähtökenttänä oli Turku ja päätöskenttänä Helsinki-Malmin lentokenttä. Reittilennon aikana piti pysyä määrätyllä reitillä ja matkan aikana oli piti suorittaa erilaisia tehtäviä. Lyöttäydyin ralliin mukaan ja pääsin ”pelkääjän paikalle” Helena Heiden koneeseen. Raportoin päivittäin Sävelradioon rallin edistymistä. Helena Heide oli mukana ainoana naisena ja hänellä oli vakaa tarkoitus päästä liikennelentäjäksi, mutta vielä tähän aikaan suhtauduttiin suurella epäluulolla naisen mahdollisuuteen toimia ansiolentäjänä. Sijoituksemme ei ollut häävi. Parhaamme yritin, mutta sittenkin voitto ei ollut pääasia, vaan mukava huippuluokkaa oleva ilmailuhenki. Reitin lensimme läpi ja 24 koneen kisassa jäimme viimeistä edelliseksi. Lähestymislentomme Malmille hylättiin, kun vahingossa ylitimme tulolinjan liian aikaisin.

Reitin varrelle oli järjestetty tutustumistilaisuuksia paikkakuntaan ja sen nähtävyyksiin. Yksi mielestäni todellista ”ilmailuhenkeä ” kuvaava hauska tapaus Kuopiosta on jäänyt mieleeni. Sveitsiläinen konekunta oli ottanut miehistöönsä matkustajaksi don camillomaisen, mustakaapuisen papin. Mikään niuhottaja hän ei ollut ja siinä suhteessa sopisi meidän luterilaisille pappisveljilleen hyväksi esimerkiksi. Katolilainen matkapappimme nautti ruuasta ja viinistä. Hatarassa mielikuvassani on, että myös meidän Martti Lutherimme piti hyvästä seurasta, musiikista ja saattoipa nauttia siinä palan painikkeeksi viinitilkkasen ja joskus vähän lisää. Meillä Lauri Leevi Laestadius ja raittiusliike on alkoholista tehnyt suoranaisten perisynnin. Sveitsiläisten sielun paimen oli iloluontoinen veikko ja kaikessa mukana.

Hänellä oli kamera ja nauhuri matkassa. Hän näpsi valokuvia ja samalla hän selosti nauhalle kuvauskohteen. Kuopiossa Hotelli Puijonsarvessa oli päivälliset ja munkki tapansa mukaan kuvasi ja selosti. Kun hän pistäytyi ”nurkan takana”, otti yksi seurueen jäsen munkin nauhurin käyttöönsä ja selosti, kuinka arvon munkki viilettää parkettien partaveitsenä tanssilattialla. Munkkiveljet luostarissa ovat varmasti hämmästyneet, mikäli selostus on lipsahtanut heidän korviinsa.

Merkintä päiväkirjasta:

”19.10.2002 Torstaina kello 15.00. Harmaa taivas. Plus yksi astetta. Liisan kanssa Paloheinässä hakemassa golfmailani kotiin talvisäilöön. Kentällä väylät ja griinit ohuen lumen peitossa. Caddiemasterin toimistossa kolme henkilöä: Timo ’Tikki’ Ervasti (PGA pro), Hanna Teerijoki (Paloheinä Golf Oy:n toimitusjohtaja) ja Herra X. Juodessamme Hannan tarjoamia kahveja, Herra X:n henkilöllisyys selvisi. Hän oli Mark Baker. Olipa yllätysten yllätys! Tapasimme lentorallissa (1966). Mark oli kisan nuorin osanottaja. Mark on pitänyt lentokoulua Malmilla ja lennätti Terhiä, joka oli siinä kuuden paikkeilla (n. 1967-68) ja Marko vajaat kolme. Marko ei uskaltanut lähteä mukaan, vaan tarrautui äidin kaulaa ja sanoi: ”Pope ei lähde. Kone puttoo”. Mark on ollut Hannan kanssa tekemisissä useita vuosia lentämisen merkeissä. Hanna on ollut SAS:illa liikennelentäjänä ja lentänyt mm. Norjasta käsin öljynporauslauttalentoja helikopterilla. Teen Hannasta haastattelun Finnish Golf Finland (FGF) -lehteen. Otsikko: Hannan hurjat. Ilmestyy helmikuussa 2003.”

Euroopan pikkuvaltiot 1968

Kesällä 1968 tein selostusmatkan Raimo ’Rammy’ Häyrisen ja äänitarkkailija Jouko ’Joli’ Lindgrenin kanssa. Matkamme suuntautui Euroopan pikkuvaltioihin: Liechtensteiniin, San Marinoon, Monacoon, Andorraan ja Luxemburgiin.

Matkailu avartaa mielessä oli tarkoitus matkustaa ja tehdä päivittäin raportteja matkan varrelta ja kerätä materiaalia tuleviin otsikko-ohjelmiin. Silti kaikkein suurin vaikutin tälle matkalle oli se, että halusin perehtyä Euroopan pikkuvaltioiden radiotoimintaan. Halusin selvittää, oliko pikkuvaltioiden kaupallista radiotoimintaa teknisesti soveltaa Nuorten radion ohjelmatoimintaan. Minua henkilökohtaisesti kiinnosti, miksi nuoret etsivät kaupallisten radioitten asemia kuuntelemiseen. Niissä esitetty äänilevy musiikki saattoi olla keskeisin syy, mutta onko jotain muutakin, jonka voisi soveltaa meille.

Matka alkoi laivalla Travemundeen.

Laivamatkalla tapasimme Henrik Tikkasen Helsingin Sanomista. Hänen kanssaan keskustelimme matkan aikana eräänä päivänä, kun satuimme istuutumaan samaan pöytään. Henrik Tikkanen oli jonkin verran hämmästynyt matkamme tarkoituksesta. Hänen mielestään olisi ”lilliputtimatkailun” asemasta kiinnitettävä vakavaa huomiota tiedotusvälineissä ns. kurdikysymykseen. Minulle täysin uutena asiana Tikkasella oli tiedossaan kurdien kansanmurha Turkissa ja sen naapurivaltioissa. Kun olimme menossa myös San Marinoon, Tikkanen halusi meitä ”varoittaa” joutumasta vakoilijoina vangituksi. San Marinon ja Suomen välillä nimittäin vallitsi edelleen sotatila, koska

San Marino ei ollut allekirjoittanut Pariisissa 1947 rauhansopimusta Suomen kanssa. Tämä asia vahvistui, kun tapasimme San Marinon ulkoministerin.

Kaupallisista radioista Radio Monte Carlo oli mielenkiintoisin. Sieltä sain virikkeitä.

Ensimmäiseksi kiinnitin huomioni siihen, että lähetyksen aikana heillä oli studion ikkuna kadulle auki. Ihmetellessäni tätä, toimittajat antoivat järkevän selityksen. He saivat suoraan autenttista ääntä Monte Carlosta ja se toi eloa lähetykseen muuten äänettömään ja steriiliin taustaan.

Radio Monte Carlosta toin matkatuliaisena laivastopelin sovellutuksen. Peliä pelataan samaan tapaan kuin laivastopeliä. Otetaan käyttöön 10 x 10 ruudukko.

Suomeen tultuani soitin ”vanhalle Paperijuna Sallasta Inkeröisiin tuttavalle” Suomalaisen Työn Liiton toimitusjohtaja Veikko Linnalle. Hän järjesti 100 suomalaista tuotetta ruudukon ruutuihin ja näitä palkintotuotteita kuuntelijat saivat ”ampua” itselleen Ylen aikaisen lähetyksessä. Mikäli puhelimella soittanut ”ampui” ruutuun, jossa ei enää ollut voittoa, tuli vuoroon seuraava soittaja.

Parista sattumuksesta voin kertoa. Matkalla Andorraan pysähdyimme Nizzassa ja ostimme torilta kirsikoita. Näitä napostelimme matkalla lumipeitteisten vuorten yli Andorran pääkaupunkiin Andorra la Vellaan.

Seuraavana päivänä löysin pussin pohjalta vielä muutaman kirsikan. Ne olivat mustuneita, mutta maistuivat herkullisilta. Seuraavana yönä heräsin siihen, että olisin jonkinlainen ”ilmavaiva” ja oli tarve laskea suolipaineita. Jotta huonetoiverini Rammy Häyrinen ja Joli Lindgren eivät heräisi; päätin suorittaa toimen peitteeni alla ja ikään kuin sukkasillaan ja varovasti. Mutta silloin rävähti. Oli kuin varpusparvi olisi lähtenyt pensaasta lentoon. Lakanat ja pyjamani olivat siinä samassa röpössä. Minuun oli iskeytynyt ajatustakin nopeampi ripuli. Syykin oli selvä. Pilaantuneet kirsikat.

Varovasti nousin vuoteesta ja hiippailin kylpyhuoneeseen ja siellä suihkuun pyjama päällä.

Huonetoiverit nyrpistelivät neniään, kun keräsin lakanat vuoteesta ja panin ne viikattuna huoneemme ulko-oven viereen.

Otin laukusta sanakirjan ja sen avulla kirjoitin valitteluni, jonka panin ulko-ovella olevien töhriintyneiden lakanoiden päälle. Aamulla kun poistuimme huoneesta, pari siivoojajanaista katseli osanottavan näköisinä meitä.

Satuin sopivasti olemaan Häyrisen selän takana ja niinpä osoitin sormellani Häyristä. Vähän myöhemmin Häyrinen sanaili, että kerrossiivoojat ovat ilmeisen ihastuneita häneen, koska ovat hänelle hymyilleet niin kutsuvasti.

Muuten ripuli oli tosi hankala. Töitä piti tehdä suunnilleen siten, että otti välietapeiksi vessoja.

Lopulta sain ripulin lannistetuksi sillä, että pikkulusikalla aloin tyhjään vatsaan ottaa lusikallinen kerrallaan konjakkia. Se rauhoitti vatsani. Ahneella oli p....nen loppu.

Barcelonassa kävimme katsomassa härkätaistelua, josta en pitänyt lainkaan. Andorrasta siellä pistäytyi päivässä ja mitään tullimuodollisuuksia ei ollut Espanjan ja Andorran välissä. Muutaman päivän päästä päätimme lähteä Suomeen ja menimme vaihtamaan pankkiin valuuttaa. Häyrinen laskeskeli tarkkaan kurssveja. Lindgren ja minä vaihdoin niitä valuuttoja, mitä meillä oli eniten. Päästyämme pankista Häyrinen totesi meidän kärsineemme kurssitappiota ja oli iloinen omista kurssivoitoistaan. Vähän ajan kuluttua hänen ilmeensä synkkeni. Hän oli laskenut väärin. Me olimmekin voittaneet. Lupasimme hyvittää Häyriselle hänen kärsimänsä kurssitappion.

AA 1970

Ryhmä AA-laisia otti yhteyden ja ehdottivat yhteistyötä. Radio olisi heidän mielestään väline, jolla voidaan saada kontakti alkoholisteihin. Sovittiin, että valjastetaan asialle koko päivän ohjelmisto. Maanantaiaamusta oli sopiva aloittaa, koska viikonloppuryypäminen voi olla katkaisun paikassa.

Puhelin otettiin käyttöön ja vastaajiksi AA:n auttavan puhelimen omia vastaajia, jotka ovat alkoholisteja.

Puheluja alettiin heti aamuvarhaisella nauhoittaa. Osa valittiin Tänään iltapäivällä -lähetyskseen. Ääntä muokattiin, jotta ääni ei olisi tunnistettavissa. Lähetyksessä kommentoitiin nauhoja. Illalla kello 20.00 kuultiin Kullervo Rantasen kirjoittama kuunnelma: Tarjoilija-tarjoilijatar. Studio varpusessa klo 21.00 pohdittiin nuorten alkoholin käyttöä.

Juhannushäitä ja juhannuspitäjiä 1968 -

Juhannushääparilähetykset alkoivat Nuorten radiossa jo juhannusaattona 21.6.1968 klo 18.10-18.35. Lähetyspaikkana oli Seurasaarella sijaitseva Karunan kirkko. Tällöin tehtiin radiohistoriaa. Tuskinpa ennen tai tämän tapauksen jälkeen ohjelma-avustajani toimivat kahdessa roolissa. Selostajina ja liturgisina suorittajina.

Nuorten radion ohjelma-avustaja ja pastori Heikki-Tapio Nieminen (nyk. teol.tri) selosti tilaisuuden ja samalla vihki juhannushääparin ja toinen ohjelma-avustaja Markku Kilpiö toimi urkurina.

Leena Tamlanderin kanssa esiinnyimme lähetyksessä perinteisesti selostajina. Emme kuitenkaan itse sisällä vihkitilaisuudessa vaan kirkon ulkopuolella. Kuuluimme ikään kuin kuokkavieraina häävieraiden joukkoon. Kun vihkitilaisuus oli päättynyt me jatkoimme silminnäkijöinä selostusta Karunan kirkon ulkopuolella. Tarkoituksemme oli välittää kuulijoille suoraa lähetystä aina Antin talolle saakka. Käytössämme meillä oli uuden uutukaiset reportterilähettimet.

Leena aloitti kirkon ulkopuolella ja oma selostuspaikkani oli parin sadan metrin päässä. Kolmas paikka oli lähellä Antin taloa.

Koko lähetys oli tapahtumarikas. Kun vihkitilaisuuden radiointi Karunan kirkosta alkoi, samaa aikaa Seurasaarta lähestyi ukkosrintama. Se aiheutti lähetykseen katkoja ja ne sattuivat kesken papin eli Heikki-Tapio Niemisen vihkipuhetta. Kun puheeseen tuli katkos, laittoi lähetystarkkailija Fabianinkadulla äänilevyn soimaan. Levylautasella oli Kai Hyttisen laulamana: Käymään vaan, tänne tullaan eikä olemaan ... kaikki loppuu aikanaan...

Sen kummemmin katsomatta ja kuuntelematta levyä, äänitarkkailija soitti levyä uudelleen ja yhä uudelleen. Jotta äänilevy ei kesken kaiken päässyt loppumaan, lähetystarkkailija siirsi puhekatkoksen jälkeen äänilevyn alkuun ja sen seurauksena sama kohta uusiutui muutaman kerran ja aina samasta kohdasta: Käymään vaan jne.

Nuorten vakuutettua toisilleen ikuista rakkautta he tulivat kirkosta ulos ja siirtyivät hevosten vetämille rattaille ja lähtivät kohti Antin taloa.

Leena Tamlander selosti Karunan kirkon kiviaitauksen vieressä hääparin lähtöä ja tällä välillä kiiruhdin seuraavalle tarkkailupisteelle ja selostuspaikalle. Kun pääsin paikalle, näin järkytyksekseni reportterilähettimeä savuavan pihlajan oksan hangassa. En jäänyt asiaa pohtimaan, vaan juoksujalkaa kipitin takaisin kirkolle. Lyöttäydyin Leenan viereen ja kuiskuttelin Leenan korvaan, että hän siirtää lähetysten minulle ikään kuin mitään kummallista ei olisi tapahtunut. Leena tajusi salamannopeasti tilanteen, siirsi lähetysten minulle ja antoi oman mikrofoninsa käteeni. Leena itse vuorostaan kiirehti omalle jatkoselostuspaikalle ja siellä hänelle kävi samalla tavalla kuin minulle oli käynyt tuokio aikaisemmin. Sielläkin reportterilähetin savusi. Leena tuli kovaa kyytiä takaisin kipitti kirkolle. Onneksi meillä sattui olemaan mukana Seurasaaresta hyvä opaskirja. Sitä selailen kerroimme Seurasaareen liittyviä asioita ja pääsimme lähetysten loppuun.

Tuskin pääsimme edes hengähtämään, kun ulkolähetystarkkailijamme Juho 'Jussi' Tiilikainen tuli moitiskelemaan ja totesi, että olimme tehneet niin huonoa ohjelmaa, että lähettimetkin menivät meidän takiamme rikki.

Kohta Tiilikaisen Jussi antoi moitteissaan myöten ja lohdutti, että onneksi tätä munimista tuskin kukaan enää viiden kymmenen vuoden päästä muistaa.

Vähitellen juhannusaatto 1968 kommelluksineen alkoi lientyä ja parin välivuoden jälkeen alettiin Nuorten radion toimesta välittää juhannusaaton häätunnelmaa kuuntelijoille. Se tapahtui radion juhannuspitäjälähetysten yhtenä osana. Juhannuspitäjäohjelmien lähtöidea tuli Nuorten radiosta Savitaipaleen kesälukion yhteydessä 1970.

Savitaipaleen kesälukiosta juhannuspitäjät alkoivat 1970

Savitaipaleella oli kesällä 1970 Suomen ensimmäinen tiedotuskesälukio. Lukion rehtorina toimi FM Ilkka Huovila Helsingin yliopistosta hänellä oli assistenttina Savitaipaleelta kotoisin oleva Nuorten radion ohjelma-avustaja Taisto Hujanen. Paikkana oli vanha Olkkolan kartano Kuolimojärven rannalla.

Nuorten radiolle annettiin mahdollisuus osallistua lukion toimintaan ja siinä mielessä päätettiin järjestää avustajille koulutusta mm. suorien lähetysten suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Juhannus sattui opiskelun väliin ja jotta aika ei kuluisi vain kokon polttamisessa ja makkaranpaistamisessa, päätettiin välittää Savitaipaleelta juhannustunnelmia radion kuuntelijoille suorissa lähetyksissä.

Savitaipaleen juhannus oli toteutukseltaan pienimuotoinen ja mukana ei ollut lipunnostoa, hääparin vihkimistä eikä myöskään juhannuspäivän jumalanpalvelusta. Kuitenkin pienimuotoisuudestaan huolimatta kuuntelijoilta saatiin myönteinen palaute ja tällä perusteella päätettiin jatkaa suunnittelua ja aloittaa varsinainen juhannuspitäjien sarja. Tarkoitus oli antaa juhannuspitäjien valinta ja toteutus aluetoimituksille, mutta Taipalsaaren jälkeen tuotantovastuu palautettiin Helsingille. Lavalauantain tuottaja Harald Sundberg sai kontolleen myös juhannuspitäjien tuottamisen ja koordinoinnin.

Nuorten radio oli toimituksena juhannuspitäjissä vuoteen 1975. Toimitus vastasi ensisijaisesti juhannushääparista.

Taipalsaareltä Suomussalmelle

Syksyllä 1970 Yleisradion aluepäälliköt pitivät Turussa kokousta ja sovittiin, että aluetoimitukset alkaisivat vuoroperään tehdä juhannuksen jostain itse valitsemastaan pitäjästä. Oltiin sitä mieltä, että aluetoimittajilla oli paras asiantuntemus perinteiseen juhannuksen viettoon. Vuorottelu katsottiin aiheelliseksi ja tällä perusteella vuoro aluetoimitukselle tulisi keskimäärin kerran kymmenessä vuodessa tai harvemmin.

Kaakkois-Suomen aluetoimitus ja sen päällikkö Asko Kantola otti haasteen vastaan. Toimitus valitsi vuoden 1971 juhannuspitäjäksi Savitaipaleen naapuripitäjän Taipalsaaren. Alkuperäinen tarkoitus oli se, että tunnelmia välitettäisiin pitäjästä niin aitona kuin suinkin ja silloin se merkitsisi suoria lähetyksiä. Suureksi yllätyksekseni Lappeenrannan toimittajat tekivät ohjelmat nauhalle. Jälkeenpäin minulle perusteltiin, että he eivät halunneet ”pilata” omaa juhannustaan työnteolla.

Juhannushääparin valinnassakin oli tullut pulmia. Taipalsaareltä ei löytynyt hääparia, vaan naapuripitäjästä Savitaipaleelta. Anna-Liisa Anttila selosti vihkimisen ja muuten teki yhteistyössä Pentti Liljannon kanssa muut juhannukseen liittyvät ohjelmat.

Antenni-lehdessä Ritva-Liisa Sumu kertoi Nilsiästä 1972 juhannuksesta:

”Juhannus on tietysti juhla, jota keskiyön romantiikka sävyttää ja joka tämän hohteisuutensa ansiosta valitaan häiden ym. Romanttisten tapahtumien ajankohdaksi. Nilsiäläistoimittajakunnalla oli jalat kuitenkin tukevasti maassa, häitä ja muita juhannusromantiikkaan kuuluvia tapahtumia toki selostettiin mielet asianmukaisesti herkistyneinä, mutta asiatietoakin tuosta pitäjästä ja sen tulevaisuuden näkymistä ynnä menneisyydestä (juhannuspäivän Perinneposti-lähetysten olivat Kirsti Penttinen ja Ulla Lipponen käyneet kokoamasta Nilsiästä) jaettiin riittävästi. Kokonaisuudesta muodostui päivän mittaan kiva. Yhteen paikkakuntaan keskitetty ratkaisu oli parempi kuin jos olisi yritetty selostaa päivän tapahtumia monesta pisteestä ympäri maata (Antenni 1972)”.

Savitaipaleelta ja Taipalsaareltakaan ei tehty juhannusaattoiltoja lipunnostoa, mutta Nilsiästä lähtien liitettiin mukaan suorat ja juhlat lipunnostot. Lippupuheiden pitäjinä toimivat pääsääntöisesti maaherrat. Martti Timonen alkoi selostaa lipunnostot ja sen päätyttyä hän siirsi lähetysten minulle ja minä jatkoin juhannushääparin vihkimistilaisuudella. Aattona ja vielä juhannuspäivänä välitettiin juhannustunnelmia. Juhannuspäivän jumalanpalvelus ja sitä edeltävä Kirkon mäeltä -lähetys kuuluivat osan juhannuspitäjälahetyksiin. Kirkon mäeltä -lähetykset kuuluivat minun tehtäviini.

Juhannuksena 1973 oli vuorossa Inari. Juhannuspitäjän lipunnosto ja hääparin vihkiminen jäivät yllättävän sähkökatkoksen vuoksi radioimatta. Kunnanjohtaja Antti Korhonen oli lippupuheenpitäjä. Juhannusviikolla hän oli erottanut sähkölaitoksen johtajan ja tunnettu paikallinen kunnallispoliitikko Veikko Aatami Heikkilä (skdl) oli heti sitä mieltä, että erotettu johtaja halusi juhannusaattona kostaa Korhoselle erottamisen ja ”sabotoi” lipunnostotilaisuuden katkaisemalla sähkövirran.

Pyysin kunnanjohtaja Antti Korhoselta lippupuheen kopion itselleni. Vuosia myöhemmin olin tekemässä jotain muuta ohjelmaa Inarista ja siinä yhteydessä kunnanjohtaja Korhonen luki lippupuheensa lähetukseen:

”Suomen lippu on juuri kohonnut salkoon täällä Inarin Juutuanjoen rannalla, taustanaan jylhät Lapin hongat ja villi kohiseva koski. Kaamos ja pitkä talvi on ikään kuin salaa vaihtunut keskiyön auringoksi ja yöttömäksi yöksi.

Maapallollamme keskiyön aurinko on kuin ihme. Ihmeeksi sen tekee juuri se, että vain häviävän pieni ihmismäärä tulee tämän yöttömän yön kanssa tekemisiin arkisessa elämässään.

Näillä leveysasteilla, joilla elämme nyt yöttömän yön aikaa, vallitsee yleensä arktiset olosuhteet, että arkinen elämänjuoksu yleensä on mahdotonta.

Ankarista olosuhteista me saamme käsityksen talvella, jolloin meillä on auringoton aika - pimeä kaamos.

Koska suurin osa ihmiskunnasta asuu niin alhaisilla leveysasteilla, ettei valaistuksen vastakohtaisuutta esiinny, on yötön kesä ja talven kaamos useimmille ihmisille sykähdyttävän outo kokemus.

Elämän tällä alueella tekee mahdolliseksi vain lämmin merivirta, nostamalla elämää ylläpitävän lämpötilan riittävän korkealle.

Olemme nyt Inarin kunnassa, joka sijaitsee Pohjois-Lapissa ja on Suomen toiseksi pohjoisin kunta. Alueeltaan Inari on maamme laajin kunta, suunnilleen Keski-Suomen läänin kokoinen. Asukkaita kunnassa on 7000.

Alkuperäisväestönä täällä Inarissa ovat saamelaiset, jotka eroavat pääväestöstä rodultaan, kieleltään ja kulttuuriltaan. Saamelaisia Suomessa on 4000, joista Inarin kunnan alueella asuu noin 2000.

Saamelaisista elää puolet luontaiselinkeinojen piirissä. Tärkeimpänä elinkeinonaan porotalous.

Me olemme nyt keskellä saamelaisten asuma-aluetta. Viime vuosina yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja aineellisen elinympäristön muutosten seurauksena, ovat tämän alkuperäisen

väestön mahdollisuudet vaarantuneet entisestään ja mahdollisuudet käyttää hyväksi tarkoituksenmukaisella tavalla se vähäinen luonnon tuotto, mikä tasapainoa järkyttämättä on enää mahdollista hyödyntää.

Samalla kun toimeentulo on vaarantunut, on vaarantunut myös tämän vähemmistökulttuurin säilymismahdollisuudet. Siirtyminen erilaisille arvoille rakentuvaan yhteiskuntaan on merkinnyt sitä, että vähemmistökulttuurin säilyttäminen on tullut entistä vaikeammaksi.

Kun meillä Suomessa puhutaan luonnonsuojelusta ja sen merkityksestä, ei aina muisteta, kuinka tärkeä asia Lapissa luonnonsuojelu ja varsinkin pohjoisimmilla alueilla onkaan.

Helposti voisi luulla, että meillä on luontoa niin paljon, että sitä ei tarvitse suojella lainkaan. Asia on kuitenkin toisin.

Meidän on näin juhannuksenakin muistettava ja ymmärrettävä luonnon merkitys ihmiselle ja varsinkin silloin, kun luonto koskemattomuudessaan turvaa toimeentulon paikalliselle ihmiselle, kuten täällä Pohjois-Lapissa.

Tätä taustaa vasten me ymmärrämme myös luonnon merkityksen, osana alueen kulttuuria. Lapissa luonnonsuojelu on myös luontaistalouden ja sen parissa elävän ihmisen puolesta tapahtuvaa toimintaa.

Liikkuessamme asumattomien kairojen keskellä, paljastaa puronvarresta hiljalleen kohoava savu poromiehen tai metsämiehen nuotion.

Tämä kertoo, että kairassa on ankarista olosuhteista huolimatta elämää.

On ihmisiä, jotka sekä kesäyön auringon että kaamoksen kokien elävät tällä alueella ja haluavat täällä antaa osuutensa rikastuttamaan koko kansan kulttuuria ja elämää.

Kun me nyt olemme nostaneet Suomen lipun salkoon Inarissa, me toivomme, että voimme kertoa kaikille kuulijoille saman kuin eränkävijän savu - täällä on elämää - täällä on ihmisiä”.

Myös Inarin saamelaiskirkossa tapahtuva hääparin vihkiminen, joka kuului selostustehtävääni, jäi radioimatta. Sähköt räpsähtivät päälle välittömästi kun lipunnosto ja hääparin vihkiminen oli ohi. Pulmat jatkuivat vielä seuraavanakin päivänä. Sähkökatkoksesta ei kuitenkaan ollut kysymys. Kirkon mäeltä ja Jumalanpalvelus Ivalosta radioitiin vasta puolen tunnin jälkeen koko Suomeen. Syynä oli se, että Tervolan linkkiaseman hoitaja nukkui juhannusaamuna pommiin eikä ehtinyt ennen lähetystä kääntää linkkejä Lapin eteläpuolelle.

Sen verran näitä juhannushäitä selostin, että Kirkon tiedotuskeskus alkoi minua leikillisesti nimittää "juhannusrovastiksi" ja sain lahjaksi Marimekko-kankaiset liperit.

1974

Haapavesi oli juhannuspitäjänä 1975. Haapavedellä hääpareista ei alkuun oltu yksimielisiä. Kunnalla oli oma ehdokas vihkipariksi ja juhannusaattona työvuorossa olevalla seurakunnan silloisella kappalaisella oli omansa. Lääninrovastia Oulusta tarvittiin sovittelussa. Loppujen lopuksi kappalainen sai ratkaista asian kuuntelemalla omaa tuntoaan. Sulhanen tuli Oulusta ja morsian oli Haapavedeltä. Sekä hääpari että kappalainen olivat lestadiolaisia.

Tähän juhannuksen aikaan paikkakunnalla liikkui ns. piruntorjuntaryhmät. Ne liikkuiivat pitäjällä rikkomassa televisioita. Antoivat rahat ja hajottivat piruntöllöttimet. Mielialat olivat jännittyneitä ja kun kylällä kuultiin kappalaisen valinnasta, otettiin juhannusrovastiin yhteys. Neuvottelu käytiin paikallisen ravitsemusliikkeen takana ja vaadittiin Yleisradiota ottamaan viralliseksi juhannushääparin morsiameksi kyseisen ravitsemusliikkeen kylmäkön ja sulhanen oli

kylältä. Kylällä oli liikkunut huhu, että olisin ollut lestadiolainen ja vaikuttanut kappalaisen päätökseen.

Juhannusaaton ilta lähestyi. Lippu nostettiin salkoon ja aloitin kuvailla kirkkoa ja valmistella vihkimistä. Kirkossa ei ollut ristin sielua. Tarkkailija istui laitteittensa takana ja meikäläinen juhannusrovasti jännitti: tuleeko kukaan kirkkoon.

Pari minuuttia päätin selostaa ja ellei siinä vaiheessa vihkipari saavu, alan änkyttää ja pitää tietoisesti katkoksia puheessani. Uskoin, että kyllä Helsinki panee lähetyksen poikki ja valittelee teknistä häiriötä.

Onneksi ei näin tarvinnut menetellä. Kohta kirkon ovi avautui ja hääväki tuli sisälle. Tullessaan kirkkosaliin he tömisyttivät jaloillaan lattiaa. Sain kuulla, että jossain lestadiolaisilla on tämä tapa, jolla he haluavat karkottaa pahat henget.

Alkujännityksen jälkeen sain nauttia yhdestä kauneimmista vihkimisistä, joihin juhannusrovastina osallistuin.

Juhannuspitäjä -ohjelmasarja jatkui vielä Nuorten radion lopettamisenkin jälkeen 1975.

Nuorten radion aikaisia sattumuksia 1963 - 1975

Työmatkailua on lähes 40 vuoden työrupeamaan aikana ehtinyt kertyä paikasta jos toiseenkin Seuraavassa poimin muistojeni arkistosta lähinnä sellaisia matkoja, joissa on sattunut jotain tavallisuudesta poikkeavaa.

Nuorten radiossa omakohtainen ohjelmatyö jäi varsin vähäiseksi, koska keskityin toimituksen johtamiseen. Niinpä seuraavassa on umpimähkäisiä ”otantoja”.

Mantereista molemmat Amerikat, Aasia ja molemmat napamantereet ovat toistaiseksi käymättä.

Euroopan olen kolunnut lähes kokonaan pikkuvaltioita myöten.

Minulla on taipumus jutuissani liioitella ja tästä sain Lehtimäen kansanopistolla hyvän muistutuksen. Kehitysvammainen opistolainen tenttaili minua matkustamisesta. Hän kysyi, olenko käynyt kaikissa Euroopan maissa. Mietin kotvan ja vastasin, että olen käynyt. Kyselijäni jatkoi, olenko käynyt myös Albaniassa. Vastaukseni oli kielteinen ja kyselijänä totesi näin arvelleensa. Joten en joka paikassa ole käynyt ja vasta eläkkeelle jäätyäni kävin ensimmäisen kerran Virossakin.

Afrikka oli 1960-1970 -luvuilla keskeinen matkailukohde ja eritoten Afrikassa tehtiin ohjelmia maista, joissa Suomella oli kehitysapukohteita. Kehitysyhteistyöstä ei vielä tuolloin puhuttu, mutta näitä maita Afrikassa olivat Tansania, Namibia ja Nigeria. Vesa Saarisen kanssa teimme työmatkan Teiniliiton tekemän taksvärkki-tempauksen johdosta Tansaniaan ja Ugandaan. Tarkoituksemme oli päästä Mosambikin puolelle seuraamaan lukutaitokampanjan edistymistä, mutta jo Tansanian pääkaupungissa Dar es salaamissa tuli ”muttia” matkaan.

Suomen Punainen Risti keräsi varoja Nigerian yleistä terveystoimintaa varten, mutta siellä se muuttui katastrofitoiminnaksi, kun maan itäosa yllättäen itsenäistyi Biafraksi.

Leikillisesti esimieheni sanoivat, että minua ei pitäisi lähettää ulkomaille, koska maat, joihin menen siellä on alkanut ”vallankumous”

Yleisradiossa sotiemme sukupolvi vierasti nuorison touhuja. Kerron asiaa valaisevan tapauksen.

Konttoripäällikkö Oiva Vainionpää meni Kesäkadun ruokalaan ja kuuli naapuripöydässä puhuttavan Palestiinan vapautusrintamasta PLO:sta. Vainionpää kurotteli itseään keskustelijoihin päin ja kovaäänisesti sanoi: ”Olen minäkin kuulunut vapautusliikkeeseen”. Pöydässä hämmästyttiin ja odotettiin jatkoa. Vainionpää jatkoi: ”Vapautusliikkeen nimi oli PDGLA”. Joku tiedusteli anteeksipyytäen mistä ihmeestä vapautusliikkeestä oli kysymys. Vainionpää jatkoi: ”Se oli panssaridivisioona Lagus”.

Konttoripäällikkö oli kyseisen divisioonan sodanaikaisia taistelijoita. Viereisessä pöydässä oltiin varsin hiljaisia eikä kovaaäänisellä puheella enää häiritty konttoripäällikön lounasrauhaa.

Yleisradiossa, joka on eduskunnan valvoma laitos, jouduin konkreettisesti kohtaamaan puoluepolitiikan ja tutustumaan puoluepolitiisiin vaikuttajiin. Nuorten ohjelmien vastaavana toimittajana - muiden vastaavien toimittajien kanssa - meidän piti olla Radion ohjelmaneuvostojen kokousten aikana puhelimella tavoitettavissa. Toisesta kerroksesta piti juoksujalkaa kiiruhtaa kuudenteen kerrokseen, mikäli käsky tuli kokouksesta.

Ohjelmaneuvostojen kokouksissa tarvittaessa äänestettiin ja äänestystuloksen saattoi ennakoida, koska se noudatti useimmissa tapauksissa kulloinkin istuvan valtiollisen hallituksen kokoonpanoa. Olen seuraavassa poiminut muistojeni kätköistä tapauksia, jossa puoluepolitiikka on jotenkin koskettanut henkilökohtaisesti minua.

Nuorten radion vuosieni aikana sattui kaikenlaista. Monet ikävät tapaukset on aktiivinen muistini pyyhkinyt pois. Joihin sattumuksiin liittyy ikäviä muistoja. Näitä en halua tuoda esille, jotta omaisille niiden julkistaminen toisi harmia.

Muotia vai käytännöllisyyttä? 1964

Ottaessani kesällä 1963 Nuorten radion toimituksen hoitooni, päätin seuraavana kesänä lähteä kiertämään jonkin verran Suomea ja matkalla voisin tavata nuoria ja kysellä heiltä ohjelmatoiveita. Oli keksittävä jokin ohjelmatehtävä, jonka voisin toteuttaa ulkotuotannon äänitysautolla. Tällä tavalla matkanteko olisi mahdollisimman vaivatonta.

Kehittelin idean: Onko nuorisomuoti erilaista Suomessa? Tilasin ääniauton ulkotuotannosta ja Jussi Tiilikainen ilmestyi Fabianinkadulle Radiotalon eteen. Jussi Tiilikainen oli kuulunut urheiluseura Tähteen ja ollut perustamassa Oulunkylän Työväen Urheilijoita (OTU) kun kommunisteilla ja demareilla meni sukset ristiin TUL:ssä. Jussi tunsu hyvin isäni ja minut jo pikkulapsesta ja oli jotenkin katkera, kun en aikoinaan liittynyt demarivetoiseen OTU:uun

Tästä seikasta hän heti huomautteli kun ensimmäistä kertaa tapasimme nokakkain työn merkeissä. Jussi lisäsi pököä pesään ja valitteli, miksi häntä vielä kaiken lisäksi rankaistaan kaikenlaisilla tunareilla. Minut hän laski näitten tunareitten joukkoon, koska hän viime aikoina oli tehnyt reportaaseja ainoastaan maisteri Martti Silvennoisen kanssa.

Mitäpä tässä vastaan sanomaan ja hangoittelemaan.

Istuuduttuani Jussin viereen ääniautoon hän otti lopullisesti ohjat käsiin ja kysyi: ”Osaatko käyttää Maihakkia”? (MAIHAK oli jousivetoinen reportterinauhuri, jolla pystyi yhdellä täysvedolla tekemään noin 5 minuutin äänityksen).

Vastasin myöntävästi ja sovimme, että teen itse haastatteluni ja silloin kun Jussi autonsa jostakin syystä pysäyttää tai pysäköi.

Matkareitti oli seuraava: Turku-Tampere-Jyväskylä-Heinola-Helsinki.

Tiilikainen pani ääniauton liikkeelle ja suuntasimme kohti Turku. Emme menneet suoraan Turkuun vaan poikkesimme Saloon, jossa Jussi kävi asioillaan ja minä tein sillä aikaa ensimmäiset haastattelut. Koko ajan olin tarkkana, että en jää matkasta.

Strippiari Forssassa

Jussi tuli takaisin, mutta emme ajaneetkaan Turkuun vaan Forssaan. Tietenkin Jussi halusi mennä Forssaan, koska siellä on sosialidemokraattien ensimmäinen puoluekokous 1903.

Kummemmin mielipidettäni kysymättä Jussi ajoi paikallisen osuusliikkeen hotelli-ravintolan eteen ja ilmoitti meidän yöpyvän täällä.

Kirjoittauduimme hotelliin yhdeksi yöksi. Sovimme, että tapaamme ravintolasalissa päivällisen merkeissä illalla. Sovittuna aikana menin ravintolasaliin, jossa näin Jussin ykkösvaatteissa. Tilasimme ruokalistalta ruokaa. Jussi tilasi koko sortimentin ja minä tyydyin pelkkään tomaattikeittoon. Tähän aikaan piti olla tarkkana päivärahoista, koska niillä piti maksaa kaikki mahdolliset matkakulut ruokineen päivineen. Minun piti pyrkiä vielä muutenkin pihistelemään, jotta kodin talousmenoihin saattaisi jotakin matkarahoista jäädä. Minä lipittelin arvokkaasti lusikan syrjällä tomaattikeittoa. Jussi ruokalappu leukansa alla herkutteli viimeisen päälle. Välillä Jussi keskeytti ruokailunsa ja kävi vetäisemässä tangon parketilla. Jussi oli tässä tanssitaidossaan mestariluokkaa. Sitten tuli illan kohokohta. Elämäni ensimmäisen kerran näin strip-tease – esityksen. Miss Maya esiintyi. Esityksen jälkeen Jussi kiiruhti esiintyjän perään ja kohta hän tuli takaisin ja kertoi selvittäneensä miss Mayan todellisen minän. Maya olikin pelkkä Maija. Jussi kertoi, että salaisuuden paljastuttua neiti oli purskahtanut itkuun ja pyysi, että emme kertoisi tätä tietoa kenellekään. Jussi lupasi ja vasta nyt kun Jussikin on poistunut joukostamme, saatoin asian paljastaa.

Ammattikoululainen Tampereella

Turussa kävimme ja myös Tampereella. Turussa ei sattunut mitään ihmeellistä eikä Tampereellakaan mitään muuta kuin Jussin vastaan tuli hänelle tuttu yleisradiolainen toimittaja Erkki Leppänen.

Menimme Hämeenkadun varrella olevaan osuusliikkeen ravintolaan syömään. Jussi näki ravintolasalissa Erkki Leppäsen. Kun Jussi sai minulta kuulla, että en ole koskaan Leppästä tavannut Jussi heti valisti minua muutamalla sanalla. Kohta Leppänen tulikin iloisesti tervehtimään Jussia ja Jussi esitteli minut Leppäselle serkkupoikanaan, joka on täällä Tampellan ammattikoulussa opiskelemassa. Kun Leppänen poistui paikalta Jussi sanoi minulle, että tällä tempulla saimme Leppäsen karistettua pois. Muussa tapauksessa olisi saattanut käydä siten, että me olisimme maksaneet Leppäsenkin laskun.

Demarit Äänekoskella

Tampereelta suuntasimme matkamme kohti Jyväskylää. Ennen kaupunkia aloin varovaisesti tiedustella sellaista mahdollisuutta, että emme yöpyisikään missään Jyväskylän hotellissa, vaan tiedustelin yöpymismahdollisuutta Äänekoskella, jossa vaimoni serkku Anni Kautto asuu ja heillä on omakotitalo. Pari haastattelua tein nuorisomuodista Jyväskylässä ja sen jälkeen soitin Äänekoskelle ja tiedustelin meille matkalaisille yöpymismahdollisuutta. Meidät toivotettiin tervetulleiksi.

Vähän ennen Äänekoskea alkoi automme sisätiloissa tuntua outoa hajua. Jussi pysäytti auton ja vaati minua menemään ulos, koska hänen autossaan ei piereskellä. Asia selvisi, että sellun haju eli äänekoskelaisille ”rahan tuoksu” se oli ja niin matkan jatkui Kautoille.

Yhdeksi yöksi oli tarkoitus jäädä, mutta toisin kävi. Olimme Kautoilla kolme päivää ja se johtui siitä, että Annin aviomies Heikki Kautto oli äänekoskelainen demarivaikuttaja. Saattoi olla kauppalan valtuuston puheenjohtaja. Toverit innostuivat tekemään politiikkaa.

Selvästi vaistosin, että nyt taisivat haastattelut jäädä tekemättä. Niinpä tiedustelin Jussilta kautta rantain, että eikö meidän pitäisi lähteä ja käydä vielä Heinolassa.

Jussi oli sitä mieltä, että ei tarvitse. Hän oli sitä mieltä, että tehdä ”heinolalaisten” haastattelut Äänekoskella.

Yritin Jussille edelleen selittää, että en ole koskaan käynyt Heinolassa. Tämäkään ei Jussin mielestä ole radiohommissa mikään ongelma, voin kertoa olevani Heinolassa, vaikka tosiasiallisesti olenkin

Äänekoskella. Jussi kuvaili minulle Heinolan kaupungin yleisnäkyviä ja tämä mielessäni aloitin haastattelut Äänekoskella:

”Täällä Heinola ja Nuorten radion muotimatka jatkuu. Olemme pysähtyneet tänne Heinolaan ja olemme Kymijoen yläjuoksun varrella ja kaupungin halki virtaa korkearantainen Kyminvirta, joka on puhkaissut uomansa Heinolanharjun läpi...

Luulisin, että haastateltavani Äänekoskella kummastelivat toimittajan puheita ja saattoivat epäillä toimittajan mielenlaatuakin.

Heinolaan me emme siis koskaan yhdessä päässeet, mutta jutut tulivat tehdyksi. Lisään vielä Juho ’Jussi’ Tiilikaisesta yhden asian. Kaikissa mahdollisissa tilanteissa Jussi huomautteli minulle siitä, että olin edustanut Oulunkylän Urheilijoita - porvariseuraa, vaikka isä oli demari.

Super Caravellet 1964

Aero O/Y:n tiedotuspäällikkö maisteri Veli Virkkunen lähetti Puheohjelmien osastolle kutsun lähteä seuraamaan Toulousen kaupunkiin uusien Super Caravelle -suihkumatkustajakoneiden valmistumista. Matkan ajankohta oli 27.-29.4.1964.

Puheohjelmien osastopäällikkö Leo Meller päätti, että saan lähteä matkaan, koska minulla on jonkinlaista näyttöä ilmailun ymmärtämisessä.

Toulouse kaupunkina oli suomalaisille tullut tutuksi jalkapalloilija Aulis Rytkösestä, joka oli 1950-luvulla pelannut ammattilaisena tässä kaupungissa.

Oli kunniakasta päästä matkalle ja matkaseurana oli toimittajia, kuvaajia ja television uutisryhmä. Yhtensä meitä oli 20 lähtijää.

Koko matka oli tosi hienosti järjestetty. Ennakkoon minua peloteltiin sillä, että Ranskassa saattaa olla ”tytötkin” hoidettu. Kauhu iski jo ennakkoon. Sitten keksin, otan matkalaukuuni mukaan vaimoni parit korkeakorkoiset kengät. Ajattelin, että varmasti Ranskassa noudatetaan hotelleissa samaa tapaa kuin meilläkin hienoissa hotelleissa, että voi jättää kengät illalla huoneen ovelle ja ne ovat kiillotettu seuraavana aamuna. Näin sitten Toulousessa toiminkin. Illalla panin omat ja vaimoni kengät L’Hotel du Midi’ssä huoneeni oven taakse. Seuraavana yönä vaihdoin toiset kengät. Järjestely toimi hyvin. Sain nukkua yöni yksin ja rauhassa. Aamulla lähtiessäni huoneesta mylläsin sängyn, jotta siivoojat voisivat tehdä omat johtopäätöksensä. Varmaan portieerit alakerrassa ihmettelivät, miten iltaisin ja aamuisin hoitelen ”tytöt” heidän huomaamattaan. Näin tekee vain todellinen herrasmies.

Pariisin Lidossa kävimme seuraamassa cabaret-esitystä. Se oli loistava ja minut joukkueemme nuorimpana pantiin tietenkin aivan estradin viereen. Hameet vain hulmahtelivat pääni yllä. Kun viitisen tuntia oli lipitetty shampanjaa ja välillä ei päässyt käymään negatiivisella janolla, kyllä oli suuri helpotus päästä takaisin hotelliin.

Muistan elävästi miten russakat viilettivät Le Grand Hotel’in kolmannessa kerroksessa sijaitsevan hotellihuoneen n:o 514 olohuoneen kokoisen vessan lattiaa ja minä laskeskelin hyräillen vesiä.

Toulousessa tietenkin tutustuimme Sud-Aviationin lentokonetehtaaseen ja saimme seurata ”ranskalaisen kaunottaren” Super Caravellen valmistumista. Yksi pikku yksityiskohta on jäänyt mieleeni lounaalta. Toimittaja Juha Tanttu loistavalla Ranskan kielen taidollaan kysyi, miksi lounaalla tarjotaan Bordeaux’n ja Rhonen alueen viiniä. Isäntämme kertoi, että heillä on Toulousessa ja tehtaalla erityisesti tämä tapa, koska alue on kuulunut historiallisesti kahden sotivan heimon välimaastoon. Jotta valloittaja voisi retkensä päätteeksi nauttia oman alueensa viiniä, ovat he tähän varautuneet.

Viinistä vielä puheen ollen läikäytin kokonaisen punaviinilasillisen menomatkallamme vieressäni istuvan brittitoimittajan vitivalkoiselle kesäpuvulle. Olimme juuri ylittämässä Alppien häntiä. Kohotin maljani brittitoimittajalle. Hän kohotti myös maljansa. Samassa tuli ns. ilmakuoppa. Kone rytkähti alaspäin ja lasissani ollut punaviini nousi brittitoimittajan pään päälle ja muodosti ikään kuin sateenvarjoa muistuttavan punaviinipilven, joka hajosi ja levisi pisaroina brittitoimittajan puvulle.

Luonnollisesti pyysin välittömästi anteeksi ja olin valmis korvaamaan aiheuttamani vahingon. Brittitoimittaja säilytti tyyneytensä ja tilasi meille lisää punaviiniä.

Kommunisti Kalle Kuittinen 1964

Päästessäni Sauvo 'Saukki' Puhtilan johtamaan Nuorten radion avustajaksi elettiin pääjohtaja Einar Sundströmin aikaa. Yleisradio oli puolueeton, mikä käytännössä merkitsi porvarillisuutta ja liberalismia. Tietääkseni vain yksi julkikommunisti oli joukossa ja hän oli Unto Miettinen, joka sotiemme jälkeen pääjohtaja Hella Wuolijoen aikana hoiti myös radion nuoriso-ohjelmia. Ennen ohjelmatoiminnan säännöstöä (OTS) oli yleisohjeena ohjelmapolitiikalle vain valtion Yleisradiolle aika ajoin myönnettävä toimilupa. Toimiluvassa yksinkertaisesti edellytettiin ohjelmatoiminnan tuli tasapuolisesti heijastella suomalaista yhteiskuntaa. Käytännössä oli toimittajilla perimätietona kulkeutuva sopimus, että ei saa loukata Jumalaa, ei saa puhua pahaa poliitikoista eikä saa loukata vieraita valtioita. Varsinkin vieraisiin valtioihin suhtauduttiin erittäin varovaisesti. Minullekin kerrottiin, että joku oli saanut potkut, kun oli maininnut japanilaisten puhuvan jotakin kummallista "mongerrusta". Joku urheilutoimittaja oli saanut kenkää kun oli puhunut urheilijan olevan Italiasta - "taskuvarkaitten luvatusa maasta". Olen varma, että joku omista avustajista muistaa, että minäkin olen varoitellut samoista asioista ja kertonut esimerkit. Todellisen puoluepoliittisen asian kanssa jouduin tekemisiin, kun radion ohjelmaneuvoston kokouksesta syksyllä 1964 soitettiin ja pyydettiin heti tulemaan kokoukseen. Oli ensimmäinen kerta kun kutsu kävi. Meillä vastaavilla ohjelmatoimittajilla oli päivystysvelvollisuus, kun ohjelmaneuvosto kokoontui ja nyt oli jotakin ikävää odotettavissa. Ikävissä asioissa otettiin yhteys ja kehut menivät suoraan kokouksessa oleville johtajille.

Siispä kiiruhdin kokoushuoneen ovelle ja avasin varovasti ovea. Ohjelmajohtaja Jussi Koskiluoma viittasi sisälle ja sanoi, että ohjelmaneuvoston herra puheenjohtajalla Jaakko Korjuksella (kok.) on asiaa.

Puheenjohtaja Korjus kysyi: "Herra Hara. Miksi Nuori politiikka -ohjelmasarjan avauskeskustelussa on kommunisti Kalle Kuittinen puheenjohtajana". Minä hämmästyin kysymystä ja sitäkin, että Kuittisen Kalle on joku tunnettu kommunisti. Lupasin hoitaa ohjelmaan uuden puheenjohtajan. Palasin takaisin työhuoneeseeni ja soitin Kallelle ja kerroin puheenjohtajavaihdoksesta ja syystä, että hän on kommunisti. Puhelinlinjan toisessa päässä Kalle hämmästyí ja sanoi, että mistähän se Korjus on tuon saanut päähänsä. Sen sijaan Kalle sanoi osallistuneensa varsin aktiivisesti Pohjois-Karjalassa kokoomusnuorten toimintaan ja oli ollut johtotehtävissäkin. Nurmeksen osastossa kokoomusnuorten puheenjohtajana ja lisäksi hän oli ollut Pohjois-Karjalan piirihallituksen jäsenkin. Olin helpottunut ja pikaisesti vielä tiedustelin, oliko hänellä toista nimeä. Valittavasti ei ollut, mutta sain tietää isän olevan Akseli. Sain, että tästä lähtien olet Kalle A. Kuittinen ja Timosen Martti ja minä tulemme kummisediksi. Suljimme puhelinlinja ja kiiruhdin takaisin ohjelmaneuvoston kokoukseen. Kurkistin ovenraosta sisälle ja näin ohjelmajohtaja Koskiluoman hämmästyneen ilmeen. Hiivin hänen viereensä ja kuiskasin korvaan tiedot, jotka Kalle Kuittiselta olin saanut. Koskiluoma pyysi puheenvuoron ja esitin asian uudessa valossa. Puheenjohtaja Korjus kuunteli selvitykseni eikä sanonut mitään. Poistuin paikalta ja tulkitsin puheenjohtajan hiljaisesti hyväksyneen, että Kalle A. Kuittinen toimii puheenjohtaja keskustelussa.

Myöhemmin minulle selvisi, että on olemassa kommunisti Kalle Kuittinen. Hän oli yhteen aikaan töissä Kansan Arkistossa.

Kuuluisuudet ratissa 1975

Ensimmäisessä suorassa radiolähetyksessä olin sattumalta, kun jouduin tuuraamaan toimittaja Esko Mustosta Paperijuna Sallasta Inkeröisiin -lähetyksessä talvella 1965. Tästä olen kertonut jo edellä. Seuraava merkittävä vaihe selostajaurallani tapahtui 9.5.1965 äitienpäivänä, kun kaikki käytettävissä olevat selostajavoimat tarvittiin Kuuluisuudet ratissa - liikennekilpailun selostustehtäviin.

Minut sijoitettiin Mäntsälän linja-autoasemalle ja annettiin tehtäväksi haastatella toimittaja Niilo Tarvajärveä kun hän saapuu tarkastusasemalle.

Tarva tuli paikalle ja minä kiiruhdin välittämään hänen kuulumisensa kuuntelijoille. Käytössäni oli langaton mikrofoni. Siinä on normaaliin mikrofoniin liittyvä antennina toimiva noin metrin mittainen kaapeli ja sen päässä pienehkö lähetin.

Tarva ei tuntenut minua ja kun aloitin suorassa lähetyksessä hän luuli minua joksikin ”Mäntsälän kylähulluksi”. Toppuutteli ja yritti tyylikkäästi saada minut karistetuksi kannoiltaan. Sitten keksin ja sanoin Tarvalle: ”Herra Tarvajärvi, näettekö tuolla pellon toisella puolella on Yleisradion ääniauto ja nyt pyydän ääniteknikkaa avaamaan oven ja heiluttamaan meille kättään, jotta uskotte äänemme kulkevan täältä linja-autoasemalta ääniautoomme ja sieltä edelleen kuuntelijoittemme korviin”.

Nyt Tarva uskoi, että tosi on kysymyksessä. Päätään puistellen siirtyi autoonsa ja jatkoi muiden kuuluisuuksien kanssa kisaa.

Saksaa aloittelijoille 1965

Goethe Instituutti tarjosi jollekin Yleisradion puheohjelmien osaston toimittajalle laivaristeilyä Turusta Lyypekkiin ja sieltä edelleen tutustumismatkaa Bremenin kaupunkiin. Matkalla oli mahdollisuus saada kieliovetusta. Nuorten radion suunnitelmissa oli tuohon aikaan aloittaa ”produsoida jonkinlaista kieli-ajanviettoohjelmaa saksa mukaan luettuna”.

Hallussani on kirje, joka on osoitettu päiväämättömänä ja allekirjoittamattomana maisteri Alpo Routasuolle. Tehtiin päätös lähettämistäni ja 31.5.1965 sain kutsun Goethe Instituutilta.

Matka tapahtui 5.-16.6.1965.

Matkustin junalla Turkuun ja nousin s/s Kastelholmiin. Matkan järjestäjä halusi heti muodostaa ryhmät ja niihin piti ilmoittautua kielitaitonsa perusteella. Minua kiinnosti heti ryhmä 6 aloittelijoille. Nimikin oli hyvä enne ja kokoonpanokin täytti odotukseni. Matkan mukavimmat ihmiset olivat ilmoittautuneet samaan ryhmään.

Kansakoulunopettaja Rovaniemeltä keskittyi omassa säästökampanjassaan, kuinka paljon hän säästää rahaa nauttiessaan laivan tuotteita verrattuna käypään Alkon hintaan. Hänellä oli hinnasto matkassa. Bremenissä samainen herra joutui yllättäen hieromalaitokseen, kun oli mennyt oppimallaan saksankielellä kysymään tietä paikkaan, jossa hän olisi voinut silityttää matkalla rypistyneet housunsa. Opettaja oli tiedustellut: ”Wo ist der Platz – für mich massieren”?

Yksi turkulainen oli vahingossa mennyt väärään junaan. Hänen piti pistäytyä Hampurissa, mutta olikin joutunut Itä-Berliiniin. Viranomaiset toivat turkulaisen Lyypekin satamaan.

Itselleni ei mitään vastaavia sattumuksia tapahtunut. Sen sijaan Aamulehden toimittaja Raimo Seppälän ja Helsingin Sanomien (?) toimittaja Risto Järvisen kanssa meillä oli mielenkiintoinen tapaaminen Bremenin kaupungin tiedotuspäällikkö Horst Adamietzin kanssa. Harvoin on mahdollisuus tavata henkilöä, joka on päässyt haastattelemaan Adolf Hitleriä. Hän kertoi myös meille propagandasta, jota heillä Natsi-Saksassa tehtiin. Samaa virhettä hän ei ole toistanut Bremenin kaupungin tiedotustoiminnassa. Mikäli joku toimittaja on puuttunut kaupungin tai siihen

olennaisesti kuuluvan satamatoiminnan epäkohtaan, hän ei kiellä tämän epäkohdan olemassaoloa. Hän sanoo toimittajan olevan oikeassa, mutta julkistaessaan asian, se vaikuttaa kaupungin talouteen heikentävästi niin ja niin paljon ja tämän vuoksi hän jättää asian julkistamisen toimittajan vastuulle. Tohtori Adamietzin mielestä epäkohdan ja arvelujen varaan jäävän tiedon pimittäminen voi olla haitallisempi kuin sen julkistaminen. Väärän tiedon oikaiseminen on vaikeata ja kääntyy vastaan. Tähän sortui natsi-propaganda toisessa maailmansodassa.

Samasta asiasta tohtori Taimi Torvinen luennoi Helsingin yliopistossa, kun suoritin tiedotusopissa arvosanaa kandidaatin tutkintoa varten.

Samassa kieliryhmässä oli Kuopiosta mukava pariskunta, jonka mies oli lääkäri. Kun laivalla ei ollut tanssimusiikkia tarjolla, he kehittivät ikioman ”moottorisheikin”. Sitä tanssittiin aluksen takakannella moottorin jyskyttäessä rytmin tanssijoille. Paluumatkalla oli kova merenkäynti ja olin harvoja, joka pystyi nauttimaan s/s Kastelholmin maittavia aterioita.

Matkan jälkeen tein kokoomaohjelman Bremenin kaupunginsoittajat (18.8.1965 kello 20.00 yleisohjelmassa).

Helsingin Sanomien radio-ohjelmien arvostelija nimimerkki Kustavi suhtautui pääasiassa hyvin selostukseeni, mutta seuraavan kritiikin painoin visusti mieleeni ja pyrin kaikin tavoin muistamaan sen tulevissa selostuksissani: ”Mutta eräs puute tuli sittenkin mieleeni, miltä kaupungin kasvot näyttävät, minkälainen on katukuva, mitkä värit hallitsevat yleisvaikutelmaa. Nyt on tietysti otettava huomioon, että radioselostuksella on juuri tässä suhteessa omat ehdottomat rajoituksensa, mutta eiköhän selostaja silti sanojen ja äänitehosteiden avulla saisi välitetyksi kuulijalle jonkinlaisia näköhavaintoja. Ainakin pitäisi yrittää., Selostajan täytyisi toimia puolestamme kaikin aistein (Helsingin Sanomat 20.8.1965)”.

Tekstiili-insinööri Unto Remander 1965

Martti Timonen on harvoja toimittajakollegojani, joka suoritti sotien jälkeen akateemisen loppututkinnon. Yleisradioon on riittänyt ylioppilastutkinto tai puoluepoliittinen noste. Vain harvat ovat nousseet pystymetsästä ammattitaidolla ja ilman jäsenkirjaa.

1960-luvun puolivälissä ”reporadioon” rekrytoitui maakunnasta ylioppilaita ja Helsingin ”köyhälistökorttelista” Eirasta uusvasemmistolaisen herätyksen saaneita porvariperheiden lapsia pilvin pimein. Opinnot jäivät kesken. Poliitiikka kiinnosti ja pääsy eduskuntaan.

Legendaarinen selostaja Martti Silvennoinen kuului Timosen ohella harvoihin selostusosaston maistereihin.

Timosen kanssa tein monia selostusmatkoja. Martin kanssa oli ammatillisesti helppo toimia. Tiesi, että koskaan ei jää hänen seurassaan pulaan. Yleissivistys, ajankohtaiset tiedot ja selostajan mestarillinen taito oli varma vakuutus, kun työskenteli hänen työparinaan. Timonen rakastaa luontoa, retkeilyä lenkkeilyä ja alppikiipeilyä. Hammaslääkäri ja alpinisti Matti Jokinen, joka irrotti sormivoimillaan vaimoni viisaudenhampaan, sai aikaan Timosen kiinnostumisen alppikiipeilyyn. Ensimmäiset kiipeilyt tapahtuivat Sipoon kallioilla, jonka jälkeen jatkuivat Keski-Euroopan vuorten valloitukset.

Yhdellä yhteisellä selostusmatkallamme Martti kerran avautui ja kertoi nuorena vänrikkinä ja joukkueenjohtajana haavoittumisestaan. Vihollisen konepistoolisuihku pellon laidassa iski vänrikin rintaan.

Timonen:

Mikäli konepistoolin koteloitunut luoti, jota ei voitu sydämen läheltä poistaa, lähtee liikkeelle; matkustan Alpeille. Kiipeän vuorelle ja irrotan köyden...

Timonen ja Remander

Matkalla seuraavaan selostuskohteeseen pyritään edellinen tehtävä henkisesti jättämään taakse. Pohdiskellaan seuraavaa kohdetta ja laaditaan suunnitelmia. Kun nämä toimet on tehty, istuskellaan hiljaisina, katsellaan maisemia kulkuneuvon ikkunasta, torkahdellaan ja helposti ärähdetään jostain aivan pikkuasiasta.

Pitkään kestäväillä selostusmatkoilla tulee jossain vaiheessa tilanne, että kaikki jutut on puhuttu ja kerrattu. Yleisradion herratkin, jotka mielestämme eivät tiedä mitään toimittajan työstä, on taas kertaalleen haukuttu.

Meille - siis Timoselle ja minulle - tällainen puhumattomuus ja suoranainen ikävystyminen syntyi eräällä Mikkelin matkalla.

Olimme henkisesti ja fyysisesti väsyneitä toistemme seuraan. Iänikuinen vatvominen työasioista alkoi Martti Timosta pänniä. Niinpä hän heitti yllättäen kysymyksen: ”Mitähän tekstiili-insinööri Unto Remanderille mahtaa tällä hetkellä kuulua”?

Matka jatkui ja Timonen näytti sulkeutuneen omiin ajatuksiinsa. Ohitimme Mäntyharjulla Mäntymotellin. Timonen katseli ulos automme ikkunasta ja kertoi, kuinka hän oli eräällä reportterimatalla tavannut juuri Mäntymotellissa hyvin mielenkiintoisen herran. Timonen oli ollut yksin reissussa ja pysähtynyt hörppäämään kupillisen kahvia Mäntymotelliin.

Yhdysvaltojen presidentti John F. Kennedy oli surmattu Dallasissa. Surmasta oli kulunut sen verran aikaa, että kreikkalainen monimiljonääri ja laivanvarustaja Onassis oli sillä hetkellä avioitumassa Kennedyn kuvankauniin lesken Jacqueline Kennedyn - omaa sukua Bouvierin - kanssa.

Ostamassaan iltapäivälehdessä kerrottiin tästä kohuromanssista.

Timonen havaitsi motellin ulkopuolelle parkkeeratun mustan umpiauton. Kuljettaja odotti jotakin.

Timonen osti kahvin ja viinerin sekä päivän iltalehden, jossa etusivulla oli lihava otsikointi:

Onassis avioon Kennedyn lesken kanssa.

Eräässä pöydässä istui mies, joka ystävällisesti katsahti Timoseen. Rohkaistuneena Timonen kahvitarjottimiseen ja iltapäivälehti kainalossa pyysi istuutua miehen pöytään. Timonen esitteli itsensä Yleisradion toimittajaksi ja vieras kertoi olevansa nimeltään tekstiili-insinööri Unto Remander ja olevansa tekemisissä kansainvälisen kaupan parissa.

Nähtyään iltalehden kohuotsikon insinööri Remander kertoi tuntevansa Onassiksen. Hänen tuttavuutensa laivanvarustajaan oli alkanut jo Suezin kanavakriisin jälkeen 1950-luvun puolessa välissä. Remander oli tuolloin neuvotellut Onassiksen kanssa teräskaupasta. Myytäväksi tarkoitetun teräksen hän nostaisi Zuezin kanavasta. Se olisi romuterästä kanavaan tuhotuista aluksista.

Insinööri tiesi lisäksi kertoa, että avioliitto Aristoteleksen ja Jacquelinin välillä ei ole selvä, koska Jacqueline on esittänyt häälahjatoiveenaan saada omistukseensa Korfun saaren, jonne voitaisiin perustaa kansainvälinen orpolasten Pestalozzi-kylä.

Kuuntelin Timosen uskomatonta tarinaa. Jotenkin aloin epäillä. Tuntien Timosen huumoria joltisesti, rohkaisin mieleni ja tokaisin, oliko hän vetänyt minua nenästä ja pystynyt höynäyttämään minut täysin.

Näinhän siinä oli käynyt. Timonen myönsi ja sitten yhdessä nauraa hekottelimme. Mikkeliin päästyämme majoituimme Seurahuoneelle. Päätimme nauttia lounaan yhdessä.

Istuimme pöytään odottelemaan tarjoilijaa ja ruokalistaa. Ikkunanvieruspöydässä oli kaksi herraa.

Martti kysäisi minulta vaivihkaa, olenko juonessa mukana. Vastasin tietenkin myöntävästi.

Timonen meni oitis herrojen pöytään ja kuulin Timosen aluksi arvuuttelevan miesten ammattia ja arvaus osui kohdalleen. Herrat olivat mikkeliiläisiä K-kauppiaita.

Timonen kertoi herroille ystävästään tekstiili-insinööri Unto Remanderista ja että insinööri on tulossa kohtapuolin tähän hotelliin tapaamaan meitä. Timonen tiedusteli:

- Herrat kauppiaina varmasti olette olleet tekemisissä Jaffa-appelsiinien kanssa, mutta ette ilmeisesti tunne Haifa-appelsiineja? Nyt teillä olisi hyvä tilaisuus tavata henkilö, joka on vierailulla Suomessa ja on tekemässä Haifa-appelsiinin markkinointisopimuksia...
Kauppiat kiinnostuivat asiasta ja poistuivat ravintolasalista. Palasivat kohta takaisin ravintolaan ja päällä ykkösvaatteet. Tumma puku, valkoinen kauluspaita ja kravatti kaulassa.
Kauppiaiden ollessa vaateita vaihtamassa Timonen ehti pyytää Hotellin johtajan paikalle. Hän kertoi johtajalle Remanderin vierailusta ja mahdollisesta yöpymisestäkin hotellissa. Yöpyminen ehtona oli edustussviitti. Hotellissa ei sellaista ollut, mutta kahden vierekkäisen huoneen liittäminen ovella toisiinsa voi asian hoitaa. Johtaja lähti selvittämään, mistä hän voisi saada jonkun rakennusmiehen puhkaisemaan seinä kahden huoneen välistä ja tekemään aukkoon välioven.

Mikkelissä oli meille tuttu radion monivuotinen ohjelma-avustaja ammattikoulun rehtori Antti Lankinen. Hän tiesi Remanderin tempauksista paljon ennen minua. Tilanne Seurahuoneella muuttui kriittiseksi. Timpuri voi millä hetkellä tahansa saapua remontoimaan hotelliin sviittiä. Timonen pani minut soittamaan Antille. Kerroin, että nyt pitää heti soittaa Seurahuoneen vastaanottoon ja valittaa Remanderille tulleet esteet. Muussa tapauksessa meille käy kalpaten. Antti soitti respaan ja kertoi olevansa insinööri Remander ja soittavansa Mäntymotellista sekä pyysi vastaanottovirkailijaa ystävällisesti ilmoittamaan maisteri Timoselle esteestään, koska hänen oli välittömästi palattava Helsinkiin ja lennettävä heti Kiinaan käymään myyntineuvotteluja paperikoneesta ja raaka-aineen tuonnista Kiinan paperiteollisuudelle Kanadasta. Vastaanottovirkailija tuli kertomaan Remanderin esteestä Timoselle, joka vuorostaan välitti asian K-kauppiaille. Tieto meni myös hotellin johtajalle. Onneksemme väliseinän purku vältettiin.

Tekstiili-insinööri Unto Remanderista tuli minulle ystävä ja matkakumppani Mikkelin matkalla. Rehtori Antti Lankisen kanssa tein Omat levyt -ohjelman (), jossa hän esiintyi Remanderina. Ohjelman jälkeen radion ohjelmapäivystykseen tuli pelkkiä kehuja soittoja. Nuoruusaikoihin kuuluvan ystäväni Stina Hyryläisen (o.s. Tallberg) äiti oli soittanut tyttärelleen ja kertonut, kuinka hän oli ihastellut Unto Remanderin viisaita puheita. Yleisradion kuuntelijapalautteeseen tuli myös pelkästään kiitteleviä puhelinsoittoja. Sen jälkeen on tapahtunut asian tiimoilta kaikkea mahdollista. Edelleen minulle on epäselvää, milloin fiktiivinen myyttihenkilö insinööri Unto Remander on tosiasiallisesti syntynyt. Sen verran tiedän, että ainakin BBC:n toimittaja Erkki Arni ja Yleisradion New Yorkin kirjeenvaihtaja Jussi Himanka ovat kuuluneet ”Remanderin ystävien” joukkoon.

Remanderin ihmiskuva

Timosen ja Vaasassa matkailun parissa työskentelevän Matti Kivisen kanssa olimme Raippaluodolla syksyllä 1971 selvittelemässä, voisiko se olla Inarin jälkeen seuraava juhannuspitäjämme.

Kivisen Matti oli meille molemmille entuudestaan tuttu. Hänen isänsä rehtori Rento Kivinen oli Vaasan maakuntaradion ensimmäinen ohjelmapäällikkö ja Matti oli toimittajakolleganamme vuosien takainen tuttu. Meidän lisäksi ennakotutkimusmatkalla olivat myös toimittaja Raimo O. Kojo, joka oli erikoistunut matkailuun ja toimituspäällikkö Adolf Turakainen kesäkuun alussa 1970 toimintansa aloittaneesta Tänä iltapäivällä -lähetyksestä.

Matti Kivinen on koulutukseltaan biologi. Ornitologina ja luontoihmisenä hän tutustutti meidät saaristoluonnon salaisuuksiin ja kauneuteen. Syksyinen Raippaluoto teki minuun pelottavan mahtavan vaikutuksen. Aina olen suhtautunut kunnioituksella mereen. Se on kaunis, mutta siihen on suhtauduttava kunnioituksella. Unelmissani on ollut saaristomökki kallioiden kätöksissä. Käkäräisiä mäntyjä ja laguuni veneelle. Täällä olisi takkatulen loimutessa lämpöään turvallista

ihailta syksyisen meren voimakasta myllerrystä. Seurasimme siikaverkkojen nostoa aallokkoisella merellä ja eräällä luodolla kävimme maistelemassa helakankeltaisia tyrnimarjoja. Kivisen Matti, joka myöhemmin siirtyi matkailualalta Finlandia-talon johtajaksi, rohkaisi meitä maistelemaan raakoina lampaankääpää. Paistinpannalla voissa paistettuina ne ovat suoranaista herkkua. Kuuntelimme illalla huimia kertomuksia salakuljettajista. Majoitusrakennuksen katolla olevasta tornista tähystettiin merelle ja annettiin siellä odottaville pirtun salakuljettajille merkkejä, milloin on ollut mahdollisuus pujahtaa merivartioston valvovan silmän alta pirtulastissa rantaan. Tänä sateisen synkkänä iltana, meidän suureksi yllätykseksemme ja hämmästykseksemme majoituspaikkaamme ilmestyi Teija Sopanen. Timonen tunsu Teijan entuudestaan, mutta minulle tämä oli henkilökohtainen ensi tapaaminen. Sain kuulla, että Teija oli siirtynyt tv-kuuluttajan työstä Seura-lehteen. En muista, millä asialla Teija oli liikkeellä Raippaluodolla. Saattoi hänen käyntinsä liittyä Kivisen kutsumana tavalla tai toisella Vaasan matkailuun.

Ennen Teijan tapaamista ja retkeilyämme luodoilla, olimme päivällä käyneet isäntämme Matti Kivisen kanssa Jurvassa, jossa sattuu olemaan Kivisten sukujuuret. Matti oli tietoinen insinööri Unto Remanderista ja vihkiytynyt salaisuuteen eikä ole paljastanut, mistä kunnanhallitukselle saapuneet monet tervehdykset ovat olleet lähtöisin.

Tällä Raippaluodon matkalla kokosimme tekstiili-insinöörin mielikuvan ihmisenä.

Seuraavista seikoista on yksimielisyys:

- 1) Hän on orpo, joka ei ole tietoa omista vanhemmistaan. On oletettavissa, että hän on syntynyt joko Jurvassa tai Juvalla. Hänet on annettu lastenkodin kautta suoraan adoptioon. Omat levyt – ohjelmaa tehtäessä (?) insinööri Remander oli etsimässä juuriaan Juvalta. Haastattelu tehtiin Mikkelissä.
- 2) Hänen kasvattivanhempansa ovat varakkaita länsisaksalaisia. Länsi-Saksassa hänestä on esiintynyt myös nimellä Otto Remand. Kasvattivanhempat antoivat Unto Remanderille mahdollisuuden opiskella. Hän opiskeli tekstiili-insinööriksi, mutta ei koskaan toiminut tekstiilialalla, vaan taipumukset viittasivat kansainvälisen kaupan ja politiikan pariin.
- 3) Hän on useamman kerran eronnut. Avioliitot on yhtä poikkeusta lukuun ottamatta aina solmittu merikapteenien tyttärien kanssa. Poikkeus näistä avioliitoista liittyi kenialaisen masai-prinsessa Naminamin avioliittoon. Tieto avioliitosta prinsessa Naminamin kanssa kerrottiin Haapavesi-radion juhannuspitäjä -ohjelmassa (?). Yksi vihkiminen tapahtui Porkkalassa Upinniemen merikappelissa samaan aikaan kun tasavallan presidentti Urho Kaleva Kekkonen kävi Zavidovo-neuvotteluja (elokuu 1972). Insinööri Remander oli tietoisesti valinnut elokuussa 1972 vihkimispaikaksi Suomen, koska hän oli kiinnostunut Zavidovo-neuvottelujen lopputuloksesta; miten Suomen liittyminen EEC-sopimuksen piiriin ja insinöörin kappasuhteisiin Suomen ja Neuvostoliiton välillä.
- 4) Hän liikkuu tavallisesti mustalla, luodinkestävällä umpiautolla. Joskus turvallisuus- ja harhauttamisoperaatioissa käytettiin kahta autoa.
- 5) Hän yöpyy Suomessa yleensä Mäntymotellissa, koska se sijaitsee sopivasti paikassa, josta on helppo huomaamatta liikkua eri paikkakunnille. Mäntymotellissa hän on tavannut ystäviä ja vieraan valtojen asiamiehiä. Usein Mäntymotellissa nähty vieras oli Otaniemessä sijaitsevan Helsingin yliopiston geologisen tutkimuslaitoksen johtaja professori Vladi Marmo, jolla on tiedetty olevan yhteyksiä kaukopartiomiehiin (vrt. Operaatio Uppsala)
- 6) Hän ihmisenä on miellyttävä, mutta muuten hieman omituinen.
- 7) Hän pitää ystäviensä välityksellä kirje- ja korttiyhteyttä Jurvan kunnan hallitukseen ja salaamisyyistä hän kirjoittaa viestit aina sivullisilla ja viestit postitettiin eri puolilla maailmaa. Finnairin lentoemännät toimivat tarvittaessa kuriireina.

Maisteri Martti Timosen jäätyä eläkkeelle olen odottanut hänen muistelmiaan, joihin uskon olennaisesti liittyä tekstiili-insinööri Unto Remander. Itsekin pystyisin koostamaan monia tarinoita tästä fiktiivisestä henkilöstä – tekstiili-insinööri Remanderista.

Elefanttia ja verenvuoto nenässä 1965

Nuorten ja lasten ohjelmien vastaavilla toimittajilla oli tapana kokoontua vuorovuosina ja esitellä ohjelmiaan, jotta niistä joku saattaisi löytää ajatuksen poikasen oman maansa ohjelmatuotantoon. Mielenpainuvin oli ensimmäinen kokousmatkani. Se tapahtui 18.-19.2.1965 Tanskaan ja siellä Kööpenhaminaan.

Kielitaitoni puutteellisuus pelotti. Miten heikohkolla ruotsinkielellä ymmärrän kollegoja muista Pohjoismaista: Islannista, Färsearilta, Norjasta, Ruotsista ja Tanskasta. Oli matka toisessakin mielessä muistamisen arvoinen. Se oli muutenkin ensimmäinen ulkomaanmatkani. Useimmat olivat jo käyneet Tukholmassa, mutta minulla ei yksinkertaisesti ollut rahaa mihinkään ulkomaanmatkaan. Ei edes Ruotsiin.

Työtoverit kehuivat ennen matkaani tanskalaista olutta ja suosittelivat elefanttiolutta, mutta varoittivat sen vahvuudesta.

Matka Kööpenhaminaan sujui hyvin lentäen ja löysin hotelliini. Kirjoittauduin sisään ja vietyäni matkatavarani huoneeseen, lähdin kaupungille etsimään paikkaa, jossa voisin maistella paljon mainostettua elefanttiolutta.

Erään ravintolan ikkunassa näin mainoksen elefanttioluesta, joten menin rohkeasti sisälle ja sain tilatuksi elefanttiolutta. Siemaisin yhden kulauksen. Samassa nenästäni alkoi vuotaa verta. Onpas' vahvaa olutta, tuumailin. Baaripitäjä havaitsi tilanteen ja minulle sijattiin makuulavitsa seinustalle. Siinä kaikkien myötätuntoisten katseiden alla lepäilin ja odottelin verenvuodon tyrehtymistä elefanttilasi pienellä jakkaralla vieressäni.

Safarimatalla 1967

Kouluradion päällikön maisteri Erkki Ojasen kanssa tein selostusmatkan Nigeriaan 15.1.-5.2.1967. Matka oli antoisa, mutta toisaalta uuvuttava fyysisesti. Matkustaminen ristiin rastiin Nigeriassa ei ollut helppoa. Lentojen aikataulut eivät pitäneet kutiaan. Kun aamulla lähti seitsemältä kentälle, kone saattoi lähteä matkaan vasta puolilta päivin ja vaikka oli varannut paikan koneeseen, sitä ei löytynyt varausluettelosta. Paikka järjestyi, kun lahjoi muutamalla punnalla lentoaseman päällikkövirkaileijalle.

Matka Lagosista Kanoon, joka sijaitsi Saharan etelälaidalla vastasi matkaa Helsingistä Rovaniemelle. Lentokentäteiden varsilla vaanivat maantierosvot, joten henki oli vaarassa. Nuorelta Asu Bobolta lähti henki Lagosin uimarannalla, kun ei suostunut korvauksetta antamaan aurinkotuolia paikalliselle ”profeetalle”, jolle Jumala oli antanut oikeutuksen vaatia tuolia Asu Bobolta ilmaiseksi. Kun Asu Bobo ei suostunut, veti profeetta viidakkoveitsellä Asu Bobon kaulan poikki. Asian uutisoi etusivulla The Daily Times. 3.2.1967.

Uutinen oli järkytys, koska olin tavannut tämän miellyttävän 24-vuotiaan nuoren mainitulla ”beachillä”. Hän oli oppaana kun tein juttua rannalla olevista uskon lahkoista.

Seuraavalla tapauksella ei ole edelliseen mitään yhteyttä. Maisteri Erkki Ojanen laati muistion matkaan liittyvistä omista huomioistaan ja kirjoitti yhdestä tapauksesta, joka sattui Lagosin lähistöllä.

”Yksi jännittävimmistä kokemuksista: matkattiin saareen, jossa oli uskonnollinen kokous menossa. Ihmiset täydessä hurmostilassa. Hara kiiruhti suorittamaan äänitystä. Olin aikeissa mennä perään, mutta huomasin kauempaa, kuinka yksi neekereistä hyppäsi Haran eteen ja aloitti vimmatun huitomisen, näytti siltä, että ukon tarkoituksena oli vetää Hara mukaan joukkoon. Koko aika oli täysi hälinä huutoineen, tansseineen ja hoilaamisineen käynnissä. Mies oli kuitenkin hurmostilassa ja samalla vihainen valkoisesta häiriöstä. Oli pikkuista vaille, ettei Haran käynyt hullusti ja silloin

olisi sanonta pataan joutumisesta pitänyt todella paikkansa. Hara hallitsi kuitenkin tilanteen vanhan taistelupilotin tyyneydellä, antoi miehen möykätä, antoi magnetofonin pyöriä koko ajan ja kun ukko kävi vihassa liian läheiseksi, tyrkkäsi faarin syrjään ja lähti palailemaan rantaan. Tästä kohtauksesta ja autenttisin ääninäyttein Hara kertoo omissa ohjelmissaan tarkemmin”

Maisteri Ojasen kanssa matkustin Itä-Nigeriaan ja Enuguun, jossa tutustuimme tohtori Oganin johtamaan lastensairaalaan, jota Punaisen Ristin avulla tuettiin. Alueella toteutettiin terveyskasvatuskampanjaa, joka oli suunnattu naisiin. Keskeistä oli puhtaan juomaveden käytön opettelu.

Tohtori Ogan vei meidät kotiinsa ja kuuntelutti siellä pitkäsoittolevyä, jonka hän oli saanut Sveitsissä Suomen Lääkäriliiton toiminnanjohtaja Tapani Kososelta. Juuri ja juuri ehdimme maassa puhjenneen sisällissodan jaloista kotiin.

Jotain sisäistä jännitystä oli ilmassa ja vasta sisällissodan puhjettua tajusin, miksi öljytynnyreitä oli varastoitu lentokentän kiitotien varteen. Niiden avulla voitiin tarvittaessa sulkea kiitotie laskeutuvilta lentokoneilta.

Olen kirjoittanut Antenni-lehteen laajan selostuksen maaliskuun alussa 1967. ”Lensimme Lagosista Enuguun, Itä-Nigerian pääkaupunkiin. Asianmukainen ruumiintarkastus lentokentällä. Pelätään levottomuuksia. Enugussa saimme käyttööme Punaisen Ristin auton, jolla lähdimme jatkamaan matkaamme kohti pientä Abakalikin kaupunkia ja Norcapia, joka sijaitsee vielä puolen tunnin automatkan päässä Abakalikin kaupungista.

Matkalla Enugusta Abakaliin, meidät pysähdytti tiesulku seitsemän kertaa, mutta asiallisen tarkastuksen jälkeen, pääsimme taas jatkamaan matkaamme”.

Abakalikissa tapasimme suomalaisen eläinlääkäri Eeva-Liisa Korpisen. Hän oli Norjan kirkon palkkaama ja hoiti kylissä sairaita eläimiä. Saatoimme havaita, että hän nautti suurta arvostusta. Monet hoidettavista taudeista olivat Euroopassa jo aika päiviä sitten poistuneet tautien joukosta.

Biafra ja Finlandia-hymni 1967

Kevään kuluessa alkoi kuulua hälyttäviä uutisia Nigeriasta ja eritoten Itä-Nigeriasta. Suomen suurlähetystössä ryhdyttiin seuraamaan Itä-Nigeriassa tapahtuvaa kriisiin kehitystä. Kuunneltiin radiolähetystyksiä ja nauhoitettiin niitä talteen. Lagosin suurlähetystössä koettiin melkoinen yllätys, kun yhtäkkiä kuului Finlandia-hymni ja sen jälkeen Enugun lentokentältä Itä-Nigerian sotilaskomentaja, eversti Odumegwu Ojukwun ilmoittama itsenäisyysjulistus. Lähetystövirkillä Esko Kautto lähetti minulle nauhakopion, jonka toimitin edelleen nauha-arkistoon.

Olen täysin vakuuttunut, että nykyisen lääkintöneuvos Tapani Kososen lahjalevyllä oli kyseinen Finlandia-hymni.

Finlandia-hymnistä syntyi Sibeliuksen perikunnan taholta tekijänoikeuskiista, jota perikunnan puolella johti kapellimestari Jussi Jalas. Kiista päättyi ratkaisemattomaan pattitilanteeseen, koska tekijänoikeuksien oikeasta omistajasta oli epäselvyyttä. Kerrottiin, että Sibeliuksen olisi myynyt tekijänoikeudet jollekin kristitylle, amerikkalaiselle lähetystyötä tekeväälle järjestölle.

Uutta tietoa, miten Finlandia-hymnistä tuli Biafran kansallishymni, oli Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä marraskuussa 2002. Toimittaja Kati Juurus oli käynyt entisessä Biafrassa ja haastatteli Biafran entistä valtionpäämiestä Odumegwu Ojukvua (68) . Toimittaja Juures kirjoittaa:

”Kansanjohtaja kertoo ihastuneensa sävellykseen opiskeluaikoinaan Englannissa ja valinneensa sen sitten Biafran kansallislauluksi. Tekijänoikeuksien haltijoilta Suomesta hän ei tullut kysyneeksi lupaa. Hymnin nimeksi tuli Nousevan auringon maa”.

Tämäkin asia on nyt sitten selvä. Lääkintöneuvos Tapani Kosonen poistetaan ”epäiltyjen” listalta.

Hänen kohdallaan on vielä yksi asia selvittämättä. Lääkintöneuvos Kosonen arveli toimittamassani Omat levyt -ohjelmassa, että Karjalan kunnailla -sanoitus olisi Valter Juvan tahaton plagiaatti Edward Burns'n runosta.

Mitään ei ole 30 vuodessa muuttunut tai jos on, niin pahempaan suuntaan. Apua tarvittaisiin ja erityisesti Biafran sodan veteraanit, joka kerjäävät ohikulkijoilta almuja ja heiltä puuttuu pyörätuolia liikkumiseen. Konfliktin mahdollisuuskin leijailee ilmassa.

Yksi muutos on sentään tapahtunut. Lukiessani toimittaja Juurusen pitkää ja ansiokasta artikkelia, hän kirjoitti igbo-heimosta. Hän mainitsee, että me sen ajan toimittajat kirjoitimme ja puhuimme iboista.

Mitä taas tulee itse perusasiaan, kuka sai ja mistä Finlandia-hymnin, uusin tieto on mainittu edellä. Sekin on mielenkiintoista, että Odumegwu Ojukwu on elossa ja tavoittelee jopa Nigerian presidenttiyttä seuraavissa vaaleissa.

”Hyvän tahdon lähettiläät” 1967

Nigerian pääkaupungissa Lagosissa pidimme päätukikohtanamme Hotelli Bristolia. Kerran sieraimissani tunsin selvän linjamentin hajun. Olin aistinut saman hajun, kun pyöräilijät ovat sitä hieroneet jalkoihinsa. Pakko oli selvittää, mistä moinen haju on peräisin. Tulin paikkaan, jossa oli arviolta kolmisenkymmentä henkilöä ja meneillään oli jonkinlainen briefing-tilaisuus. Sain selville, että kysymyksessä oli amerikkalainen eläkeläisryhmä, joka oli saapunut Lagosiin. Matkan johtajana toimi herra John W. Pettit (74) ja hänellä oli Kalifornian, Havaijin kuvernöörien ja San Francicon pormestarin antamat valtuudet toimia hyvän tahdon lähettiläänä (The Rowing Ambassador of Goodwill). Ryhmä oli tällä kertaa saapunut Nigeriaan tuomaan hyvän tahdon sanomaa. Kerroin itsestäni ja annoin käyntikorttini herra Pettit’ille sekä toivotin ryhmän tervetulleeksi myös Suomeen.

Esitin kutsun luonnollisesti hyvin epämuodollisesti ja en uskonut ryhmän koskaan tulevan Suomeen.

Toisin kävi. Kun olin vuosia myöhemmin kesälomalla, jota vietin perheeni kanssa Lopella, tuli isäntäperheellemme puhelinoitto Yleisradiosta ja että jokin ”toiviomatkalaisten ryhmä” oli saapumassa Suomeen. Otin heti yhteyden Kesäkadulle ja pyysin ilmoittamaan, että olen jossain kaukana ja tavoittamattomissa.

Tajusin, että herra Pettit oli ottanut kutsuni tosissaan ja että käyntikorttini englanninkielinen titteli ”Producer” (tuottaja) oli antanut heille vääriä odotuksia. He varmasti kuvittelivat minua joksikin upporikkaaksi, joka rahoitti ohjelmatuotantoa. Samalla palautui mieleeni yksi Lagosin matkalaisista, joka esitti minulle kutsun ja sanoi siinä yhteydessä olevansa ei niin rikas kuin toiset matkalla olevat. Köyhyytään hän esitteli, että hän asui New Yorkin jollakin saarella, mutta hän voi lähettää huvijahtinsa minua noutamaan!

Toivioretkeläiset olivat ottaneet Suomeen tultua yhteyden Yleisradioon ja kuulin heidän käyneen katsomassa Sibeliuksen monumenttia, joka on Yleisradion Kesäkadun toimitalon viereisessä puistikossa. Läheltä liippasi.

Opin, että en kenelle tahansa esittele kutsuja Suomeen.

Polvihousuissa itsenäisyyspäiväkutsuissa 1967

Maisteri Erkki Ojasen kanssa olin selostusmatkalla Nigeriassa 16.1.- 5.2.1967. Palattuamme Suomeen ohjelmapäällikkö Eero Saarenheimo kutsui minut työhuoneeseensa, koska oli saanut ”nootin” suurlähettiläs Olavi Saikulta. Herra suurlähettiläs oli reklamoinut Saarenheimolle, että toimittajat Hara ja Ojanen olivat esiintyneet suurlähettilään residenssissä järjestetyssä Suomen itsenäisyyspäivään liittyvällä vastaanotolla shortseissa. Saarenheimo piti käytöstämme törkeänä ja

tuomittavana. Ihmettelin mistä moisen ”nootin” suurlähettiläs oli kehitellyt. Sen muistan, että tultuamme Lagosiin menimme heti tapaamaan suurlähettilästä normaalissa työasussa. Suurlähettiläs pyysi meidät lounaalle residenssiinsä. Tiedustelin, tuleeko meidän käydä pukeutumassa lounasta varten, suurlähettiläs Saikku ei pitänyt sitä tarpeellisenä. Ehkä tästä jäi jokin asia suurlähettilään päähän hiertämään.

Mitä taas tulee itsenäisyyspäivätilaisuuteen, olimme pukeutuneet siihen asiallisesti. Molemmilla meillä oli matkassa ”virallisia” tilaisuuksia varten tumma puku, hiostavine nylonpaitoineen ja kravatteineen.

Tästä etiketistä Eero Saarenheimo jopa valisti minua ennen matkaa. Hän opasti, että meidän on pantava tumma puku päälle trooppisessa helteessäkin kun menemme tapaamaan vaikkapa savimajaan yläruumis paljaana olevaa heimopäällikköä.

Suurlähettiläät saapuvat aika ajoin Suomeen ja ilmoittavat lehdissä pitävänsä ulkoministeriön tiloissa vastaanoton, johon kansalaiset voivat mennä esittämään asioita. Näin kesällä 1967 lehti-ilmoituksen, jossa Suomen suurlähettiläs Olavi Saikku pitää vastaanoton. Menin tapaamaan suurlähettilästä ja esitin tiukan moitteen perättömyydestä, jonka hän oli esittänyt ohjelmapäällikkö Saarenheimolle. Suurlähettiläs piti edelleen tiukasti näkemyksestään, jolloin täräytin hänelle: ”Herra suurlähettiläs. Kananadan suurlähettiläs pyysi Teidät ja maisteri Ojasen ja minut jatkoille heidän residenssiinsä. Me kirjoitimme nimemme vieraskirjaan. Siellä ne ovat todisteina ja voin vakuuttaa, että kutsua jatkoille ei olisi esitetty polvihousuisille toimittajille”.

Suurlähettiläs Olavi Saikku ei kommentoinut enkä minäkään jäänyt paikalle odottamaan, vaan poistuimme Katajannokalta.

Sävellahja 22 000 Biafran hyväksi 1968

Nigeriassa puhkesi sisällissota. Itä-Nigeria halusi irtaantua liittovaltiosta. Se oli kristitty alue, kun suurin osa muuta Nigeriasta tunnusti islamia tai olivat jopa henkien palvojia ja eläinten palvojia. Ohjelmajohto oli sitä mieltä, että syksyllä 1968 aikana, kun sävellahja 22 000 soi Biafran sisällissodan uhrien auttamiseksi, voisin toimia ohjelman juontajana. Voisin levyjen ja haasteiden lisäksi kertoa Biafrasta, jossa Kouluradion päällikön maisteri Erkki Ojasen kanssa olimme olleet selostusmatkalla.

Sävellahjan tuotto oli tyydyttävä, mutta siitä kuuntelijat eivät pitäneet, että olin tullut juontamaan Esko Mustosen tilalle. Seuraavassa ote tyypillisestä 14.7.1968 saamastani kirjepalautteesta:

”Mitä te herra Hara työnsit nenäsi meidän vanhempien sävelratiotunnille. Monen työpaikalla oli moni pettynyt ja me ei ainakaan yhtään anneta, jos et poistu. Pysy vain omassa rääväsuitten karsinassa. Opetä niille seksiä. Siihen sinä voit olla mestari... Sinähän olet rääväsuitten kenraali. Olen varma, että moni ei anna penniäkään ennen kuin siellä on Esko Mustonen”.

Perjantai 13. (1969 ja 1981)

Taikauskoinen en haluaisi olla, mutta jotenkin kummallista on, että kaksi ohjelmaa, joihin olin panostanut aikaa ja vaivaa eivät menneet odotusteni mukaisesti.

Brittiläisen matkailutoimittajan Neil Rhindin hyvin petattu matka Suomeen takkuili inhimillisen tekijän johdosta. Finnairin virkailija Lontoossa oli vahingossa myynyt lentolipun siten, ettei myynnistä tieto kulkeutunut lentokentälle. Yksi puuttuva lounas piti hakea kilometrien päästä ennen kuin lento Helsinkiin voitiin aloittaa.

Toinen tapaus sattui myös perjantaina 13. päivänä. Hyvin pohjustettu ja valmisteltu ohjelma: Jannesta Juiceen, ei täyttänyt odotuksiani.

Brownin perhe 1969

Matkailun edistämiskeskuksen ja Finnairin kanssa kävin neuvotteluja, miten saisimme ”uutta ilmettä” suomalaisen matkailuyrittämiseen. Palvelu ei tunnu pelaavan, joten piti keksiä jotain sellaista, millä voi sohaista matkailuyrittäjiä. Päätettiin panna Suomen matkailu testiin. Tarvittiin joku kritisoimaan matkailuamme.

Matkailun edistämiskeskus ja Finnair lupasivat rahoittaa. Piti keksiä tapa tehdä ja julkistaa asiat. Minulla oli mahdollisuus käydä Lontoossa ja tavata siellä BBC:n suomenkieliseltä osastolta toimittajat Erkki Arni ja Ari Valjakka. Puhuin heille asiasta ja Erkillä oli valmis ehdotus. Hän tunsu brittiläisen ja arvostetun matkailutoimittaja Neil Rhindin ja lupasi tiedustella haluaisiko hän perheineen viettää ”ilmaisen loman” Suomessa. He matkustelisivat itsenäisesti eri puolilla Suomea ja tekisivät havainnointia.

Sain Neil Rhindilta kirjeen (27.12.1968) ja siinä hän ilmoitti halukkuutensa tulla seuraavana kesänä perheensä kanssa Suomeen.

Saatuamme tämän asian kuntoon, annoimme perheelle peitenimen ”Brownin perhe”. Toimittajaksi, joka seuraisi perhettä Suomessa ja ottaisi heidän kritiikkinsä päivittäin nauhaan, saatiin Kalevi Malmström. Kalevi oli ollut BBC:ssä toimittajana ja oli vastikään palannut Suomeen. Hän ei ollut tv:stä tuttu ja hänellä oli varjostajalle sopiva harrastus. Kalevi on innokas ornitologi, joten kiikareineen hän ei herätä liikkeessään huomiota. Lisäksi hänelle vuokrattiin tavallinen henkilöauto käyttöön.

Ohjelmakokonaisuus laadittiin siten, että ensimmäinen testattava palvelukohde on Finnairin lento Lontoosta Helsinkiin. Tärkeätä oli saada kone lähtemään täsmälleen tiettyyn aikaan Lontoon Heathrown kentältä. Tätä varten Ari Valjakka neuvotteli lentokentän johdon kanssa ja se suostui hoitelemaan lentoliikenteen kyseisenä päivänä siten, että kone Suomeen lähtee ajallaan liikkeelle.

Suora lähetys alkaa klo 14.05 siten, että alkujuonnon jälkeen siirrän Ari Valjakalle lentokentälle, jossa hän selostaa Brownin perheen siirtymisen koneeseen ja koneen irtaantumisen kiitotieltä, Ari antaa lähetysten takaisin Helsinkiin.

Studiassa minulla on keskustelijoita ja samaan aikaan seuraamme koneen lentoa aluelennonjohtojen kautta reaaliajassa. Hilversumissa (Tellervo Suhonen), Hannoverissa (Jaakko Nousiainen), Kööpenhaminassa (Matti Luoto), Malmössä (Raini Lehtonen) ja Tukholmassa (Leena Tamlander). Kalevi Malmström oli Helsinki-Vantaan lentoasemalla odottamassa Brownejä Suomeen. Lähetys päättyy klo 17.30

Jotta asia sujuisi juohevasti, olin käynyt Finnairin lennonvalmistelijoiden kanssa palavereita ja niiden perusteella laskettiin koneelle se todennäköinen lentopinta, jolla kone pysyy aikataulussaan. Muuten järjestelyt pidettiin salassa paitsi koneen kapteenille ja perämiehelle kerrottiin täsmällinen ”lähetysaikataulu”. Heitä myös vannotettiin, etteivät ilmoita kenellekään muulle tietoa, että matkalla testataan Finnairin palvelua.

Kuukauden kiertelyn jälkeen oli ohjelmassa vielä loppukeskustelu, jossa herra Brown oli mukana. Tämäkin oli suora lähetys ja siinä käytettiin simultaanitulkkausta apuna.

Kaikki oli valmista perjantaina 13. päivänä 1969. Studiassa punainen lähetysvalo syttyi ja lyhyen alkujuonnon jälkeen Ari Valjakka jatkoi Lontoosta Heathrown lentokentän katolta, josta oli hyvä näköyhteys Finnairin lähtevään koneeseen. Ari Valjakka näki Brownin perheen siirtyvän matkustamoon, jonka ovi sulkeutui. Kaikki kulki kuin rasvattuna. Mutta kone ei lähtenytkaan liikkeelle, vaan matkustamon ovi avautui uudelleen ja oviaukolle ilmestyi lentoemäntä. Hän alkoi katsella tiettyyn suuntaan. Aikaa kului ja Ari selosti tietämättä, mitä oli tapahtumassa. Muutaman minuutin osuus venähti pariksi kymmeneksi minuutiksi. Minä sain tällä välillä järjestetyksi lähetykselle lisääaikaa.

Mitä oli tapahtunut. Finnairin Lontoon toimisto oli myynyt yhden ylimääräisen paikan, mutta tieto ei ollut mennyt perille siihen paikkaan, jossa olisi pitänyt koneeseen varata yksi lisälounas. Kone ei lähtenyt liikkeelle ennen kuin muutaman kilometrin päästä käytiin hakemassa lounas. Siinä menivät kaikki ennakkolaskelmat todennäköisyyksineen nurin. Tämä asia selvisi vasta pitkälti päättyneen lähetyksen jälkeen.

Muuten lähetykseni sujui hyvin, vaikka Eino S. Revon luvalla saimme ylittää lähetyssaikamme.

Lähetyksen jälkeen alkoi tapahtua muuta. Olin juuri lähdössä kotiin, kun vahtimestari huusi perääni, että Liisa soittaa. Menin puhelimeen ja vaimoni Liisa kertoi, että äitini talo, jossa hän asuu, on syttynyt palamaan. Tilasin taksin ja päätin lähteä tulipalopaikalle Oulunkylään. Olin astumassa taksiin, kun vahtimestari jälleen huikkaa perään ja ilmoittaa, että Liisa soittaa.

Kiiruhdin takaisin ja ähräkästi vastasin, että kiire on ja taksi odottaa. Silloin selvisi, että nyt ei enää ollutkaan vaimoni Liisa, vaan entinen morsiameni Liisa. Ex-morsiameni oli mennyt naimisiin jonkun saksalaisen kanssa ja nyt hänen aviomiehensä uhkaa erolla, jos pitää paikkansa, että hänen vaimonsa on ollut minun kanssani joskus kymmenen vuotta sitten kihloissa. Totesin kiirehtiessäni Oulunkylään, että on parasta että hän selvittää itse aiheuttamansa sotkun.

Oulunkylään pääsin ja siellä tapasin äitini. Talo oli palannut, mutta äiti oli sentään jotakin saanut pelastetuksi. Peltivadin, pyykkilaudan, mäntysuopapaketin ja kahdet huopatomossut, joista toiset minulla on edelleen hallussa. Ihmettelin varsinkin hupatomossuja, koska ne olivat tietojeni perusteella vinttikomerossa. Oli pakko tiedustella äidiltäni, miksi juuri huopatomossut hän oli halunnut pelastaa tulipalosta. Vastaus oli hellyttävä: ”Jos sota syttyy, sinun ja veljesi jalat eivät palele!”

Taksiin otin äidin, pelastetut esineet ja ajoimme kotiin Kontulaan.

Kohta soi puhelin ja minua tiedusteltiin. Kalevi Malmström oli lähtemässä junalla Rovaniemelle, mutta autolle ei kuulemma ole junaan varattu paikkaa. Ihmettelin asiaa, koska sihteerini Arja Hellman on itse tunnollisuus. Soitin VR:ään ja sain sieltä käsiini henkilön. Hän alkoi kiven kovaan väittämään, että autolle ei todellakaan ole junaan paikkaa. Esitin silti ihmettelyni ja sanoin, että onko hän nyt varmasti katsonut kaikki paperit läpi. VR:n virkailija sanoi, että on olemassa yksi paikka, mutta siihen ei kukaan enää pane näitä asioita. Pyysin, että tänään perjantaina 13. päivänä se voi olla mahdollista, koska jo tänään on paljon muitakin jo ehtinyt sattua ja tapahtua. Virkailija poistui ja palasi kohta ja anteksi pyydellen ilmoitti varatusta paikasta. Soitin Kalevi Malmströmille ja pyysin viemään auton junaan.

Puhelin soi jälleen. Kalevi Malmström ilmoitti, että hän on ajanut autollaan jonkun toisen auton perään. Kysyin vauriot. Vilkun lasi särkynyt ja pieni kuhmu lokasuojassa. Totesin, että tätä asiaa en enää ryhdy selvittämään, vaan piiloidun sänkyyn ja vedän peiton korvilleni.

Mitä tulee vielä itse Brownin perheen matkaan se onnistui kaikin puolin hyvin. Tehtiin havainnointiin perustuvaa kuluttajavalistusta.

Päätöskeskustelussa oli mukana myös Martti Kinnunen Kemijärveltä. Hän oli Suomella aloittelemassa korpilotellitoimintaa. Se oli uutta ja kohta kaikki matkivat perässä. Joka niemeen ja notkoon alkoi nousta korpilotelleja samaan tapaan kuin myöhemmin kylpylöitä porealtaineen ja havaijilaiskulisineen.

Martti Kinnusen kanssa tein vielä myöhemmin Omat levyt -sarjaan hänestä ohjelman.

Afrikassa stipendiatkalla 1970

Yhdistyneiden kansakuntien lastenavun rahaston Unicefin Pariisin päämaja oli päättänyt myöntää Suomelle vuosittain jaettavan toimittajapalkintonsa. Pariisin päämajasta oli otettu yhteys Suomen

Unicef-yhdistyksen ja sen tehtäväksi oli annettu hankkia joku toimittaja Suomesta, joka saisi matkustaa johonkin kehitysmaahan ja olla siellä yksi kuukausi Unicefin kustantamana vieraana. Stipendin etuihin kuuluu, että järjestö korvaa matkakulut ja tarjoaa kohdemaassa diplomaattitasoisen palvelun, joka on mahdollista, koska Unicef on YK:n erityisjärjestöistä ainoa, jolla on diplomaattioikeudet. Unicefin autojen rekisteritunnuksissa on muun muassa cd-tunnus.

Suomen Unicef-yhdistyksen pääsihteeri Gunvor Hustich otti yhteyden Eino S. Repoan, joka vuoden vaihteessa oli pääjohtajan tehtävistä siirretty radion johtajaksi. Revon sihteeriltä Helena Kaukoselta sain puhelinsoiton ja ilmoituksen, että Eino haluaa minut heti tavata.

Syytä Helena ei ilmoittanut ja tietty pelko sydämalassa kiiruhdin Repoa tapaamaan. Edellinen tapaaminen ei näet ollut miellyttävä. Se tapahtui Tuula Sarrolan toimittaman Vappuperunan merkeissä ja lopputuloksena oli silloisen pääjohtajan lomauttaminen joksikin aikaa.

Onneksi kutsu koski myönteistä asiaa. Repo kertoi merkittävästä huomionosoituksesta ja toivoi, että ottaisin sen vastaan. Hämmentyneenä kiitin stipendistä ja sen suomista mahdollisuuksista. Välittömästi aloin miettiä kohdemaata. Valitsin Tansanian. Se oli Suomen valtion virallinen kehitysapumaa. Tansanian valintaan vaikutti lisäksi se, että pääkaupunki Dar es salaamissa sijaitsi Mosambik instituutti.

Instituutin tiloissa kerrottiin olevan kirjapaino, jossa suomalainen asiantuntija Kid Ahlfors työskenteli. Painatustoiminta tapahtui suomalaisten teinien taksvärkkitempauksella saaduilla rahoilla. Tarkoitus oli kirjapainossa painattaa kirjoja, joiden avulla Mosambikin vapautusliikkeen Frelimon vapauttamilla alueilla saatettaisiin väestöä opettaa lukemaan. Valintaa helpotti tieto, että Itä-Afrikassa Unicefilla oli runsaasti monipuolista lapsiin ja äiteihin suuntautunutta toimintaa.

Stipendi oli henkilökohtainen, mutta mielelläni en halunnut lähteä matkalle yksin. Maisteri Erkki Ojasen kanssa tekemästäni Nigerian matkasta 1967 oli myönteisiä kokemuksia. Tv-toimittaja Vesa Saarisen kanssa olin Laajakulmassa tehnyt töitä Unicefin merkeissä ja niin mieleeni tuli ottaa selvää, olisiko Vesalla kiinnostusta lähteä mukaan. Tiesin, että Vesa oli ollut tekemisissä teinien taksvärkin kanssa, joten toiveenani oli ”lyödä kaksi karpästä yhdellä iskulla”. Yhdellä matkarahoituksella voisimme tehdä ohjelmia sekä televisiolle että radiolle.

Vesa otti haasteen vastaan, esitti asian yksikössään ja hänelle näytettiin vihreätä valoa television puolella. Sitten Vesa yllätti. Hän ei lähtisikään matkaan perinteisen filmiryhmän kanssa kuvaajineen ja äänittäjineen, vaan hän halusi kokeilla; voisimmeko me kahdestaan hoitaa kuvaukset ja äänitykset sekä juonnot. Vuorostani otin haasteen vastaan ja tietoisena, että kohdemaassa saamme tavaroiden kuljettamisessa apua Unicefilta. Filmikaluston kuljettaminen on eri asia kuin nykyvideokaluston siirtely paikasta toiseen.

Vesa koulutettiin kuvaamaan filmikameralla ja minä sain tehtäväksi hoitaa juonnot ja äänimiehen tehtävät.

Matkalle lähtö Pasilasta ei tapahtunut ongelmitta. Onneksi Vesa tarkasti kaikki kuvaamiseen ja äänittämiseen tarvittavat tekniset laitteet. Tarkastuksen yhteydessä hän havaitsi, että kameran ja nauhurin välinen johto puuttui. Se oli mitä tärkein johto. Ellei sitä ole, kameralla joutuu kuvaamaan pelkkää äänetöntä kuvaa ns. mykkää filmiä. Haastatteluissa tämä haitta tulisi kaikkein selvin esille. Haastattelut olisimme joutuneet tekemään siten, että puhujan suunliikkeitä ei näytettäisi, vaan hän puhuisi ikään kuin kuvien takana. Ehkä me olisimme saaneet hankituksi tämän pilot-johdon matkalla, mutta hankaluuksia se silti olisi meille aiheuttanut ja lisätöitä teettänyt. Vesa hankki television kalustovarastosta pilot-johdon ja lähdimme matkaan. Myöhemmin meille selvisi, että television uutisryhmän äänittäjä oli ”lainannut” johdon, mutta ei huomannut asiasta Vesalle ilmoittaa. Mielestäni totuus asiassa on, että me olimme astuneet väärälle tontille. Meidän

toimittajien olisi pitänyt pysyä omassa lestissämme. Vesa olisi voinut ohjata ja minä juontaa. Tekniikan hoitoon emme olisi saaneet millään tavalla puuttua. Nykyään tilanne on toinen. Yksi ihminen hoitaa kaiken alusta loppuun. Tarvittaessa suoraa lähetystä satelliittien kautta vastaanottiin.

Matka tapahtui 22.4.-22.5.1970

Raskaine rahtitavaroinemme lensimme Lontoon kautta Nairobiin ja edelleen Dar es salaamiin. Lentokentällä oli vastassa Unicefin paikallinen yhdysmies tanskalainen Uffe König. Uffe hoiti tavaramme ja meidät suoraan VIP-tulon kautta maahan. Passit vilkaistiin ja tavarat siirrettiin Unicefin pakettiautoon. Vesan kanssa katselimme herroina asioiden hoitoa.

Majoituimme hotelliin. Seuraavana päivänä kävimme ilmoittautumassa suurlähetystössä ja aloitimme oppaamme Uffe Königin kanssa työt.

Ensimmäisenä kuvauskohteenamme oli Unicefin ylläpitämä lastentarha. Vesa aloitti kuvaukset. Äänitin ja Vesa kuvasi jonkin aikaa, kunnes hän keskeytti työn. Kameran etsimeen ilmestyi täplä. Vesa huolestui asian ja alkoi ottaa selvää, mikä täplä oli kysymyksessä. Epäilevät syytökset suuntautuivat jopa Pasilaan. Oliko joku käpälöinyt kameraa ja sen seurauksena kaikissa kuvatuissa filmeissä olisi täplä kuvan keskellä.

Vesa purki Arriflex-kameransa niin pitkälle kuin hänellä oli mahdollista ja tietäen, että näissä olosuhteissa kameraa tuskin saisi missään huolletuksi ja pieni mahdollisuus olisi saada Tansanian yleisradioyhtiöltä lainaksi kameraa.

Vesan oli pakko valottaa metrikaupalla jo kuvattua filmiä eikä löytynyt vikaa. Hän kokosi kameran. Teimme päätöksen, että jatkamme töitä, mutta samalla otetaan tavallisilla valokuvakameroillamme kuvia niin runsaasti, että palattuamme matkalta saamme jotakin valmista aikaan.

Frelimon ilmavoimat...

Vesa Saarisen kanssa olin varautunut tekemään Mosambikin vapautetuilla alueilla tapahtuvasta lukutaitokampanjasta. Sitä käytännössä toteutti Mosambikin vapautusliike Frelimo, jolla oli koulutuskeskus Dar es salaamissa. Se oli nimeltään Mosambik instituutti ja sen johtaja toimi rouva Janet Mondlane, joka oli edesmenneen Frelimon johtajan Eduardo Mondlanen puoliso. Myös oli tiedossamme, että Teiniliiton yhdysmiehenä ja kirjapainoasiantuntijana oli suomalainen Kid Ahlfors. Kidistä saimme erinomaisen oppaan. Hänellä oli tietoa ja suhteita.

Kidin kanssa otimme yhteyden Dar es salaamissa Frelimon yhdyshenkilöön, jonka tehtävänä oli järjestää meille matka Mosambikin vapautetulle alueelle, jotta olisimme voineet kuvata, miten käytännössä ”savannin tasolla” lukutaitokampanja toteutetaan. Jäimme odottamaan matkustusmahdollisuutta, mutta sitä ei meille suotu. Syykin oli ilmeinen, joka selvinnee osittain seuraavassa. Pääsyy on silti se, että sotatoimet Frelimon ja portugalilaisten välillä olivat siinä tilassa, että meidän henkeämme he eivät halunneet riskeerata.

Vesan kanssa menimme Mosambik instituuttiin ja tapasimme siellä sekä johtaja Janet Mondlanen ja Kid Ahlforsin. Kohta meille selvisi, että teinien Suomessa kerättyä rahaa oli käytetty Kodakin ”minivalokuvakameroiden” ostoon. Kameran sisälle laitettiin filmikasetti ja kamera annettiin sissin matkaan, joka nappaili kuvia Frelimon tiedotuksen ja propagandan käyttöön. Tätä emme tuohon aikaan voineet kertoa, koska se oli tietyllä tavalla ristiriidassa suomalaisen yhteiskunnan ”ajan hengen” kanssa. Olisi ollut mahdoton kertoa, että rahat ovat menneet sissitoiminnan tukemiseen, koska ns. taisteleva pasifismi oli hyväksyttävää toimintaa.

Mosambik instituutin alueella lähdin omin nokkini hortoilemaan ja kurkistin erääseen huoneeseen, jolloin mustalla liitutaululla näin taktisia piirroksia. Entisenä sotilaana totesin piirrosten liittyvän sissitaktiikkaan. Piirroksia katsellessani selkäni takaa ilmestyi kakkäräpäinen nuori mies, jolla oli tukassaan kynä kiinnitettynä. Hän lähti pyyhkimään kovalla kiireellä liitupiirroksia pois. Nuori mies osaasi englantia ja sanoin hänelle, että turha niitä on enää pyyhkiä pois, koska tiedän mistä on kysymys. Sain lisäksi myöntävän vastauksen, että oppia oli saatu Neuvostoliitossa.

Totesin, että tällä taktiikalla portugalilaisia ei häädetä Mosambikista. Sen sijaan vaihtoehtona saattaisi soveltaa samaa taktiikkaa, mitä Nigerian sisällissodassa 1967 kreivi von Rosen käytti. Hän aiheutti suurta harmia Nigerian liittovaltion ilmavoimille. Vastakkain olivat liittovaltion nopeat Migit ja kreivillä hitaat, matalalla lentävät potkurikoneet.

Mainitsin lisäksi, että Suomessa ilmavoimat ovat juuri sillä hetkellä myymässä huokealla kaksitasoiset koulukoneensa ja savannit toimisivat jo valmiina lentokenttinä. Koneet oli lisäksi helppo kätkeä savanneilla kasvavien puitten alle. Niiden alimmat oksat ovat korkealle ja peittäisivät lehvästöillään hyvin oksien alle piilotetut koneet. Näitä Stiguja ja Viimoja olisi voinut käyttää lähinnä tähystykseen ja tulenjohtoon sekä sissien manöövereihin.

Tarjolla olisi ollut komentajuus Frelimon ilmavoimissa. Olisihan se ollut tavattoman hulppeata, että suomalaisen reservin kersantti olisi suoraan kohonnut arvohierarkiassa everstiksi. Mitähän ohjelmajohtaja Pekka Silvola olisi tuumannut, kun olisin lähettänyt sähkeen ja pyytänyt virkavapautta. Allekirjoituksena: Colonel of Frelimo Air Force.

Elefanttia pakoon...

Unicefin stipendimatkalla tanskalainen yhdysihminen Uffe König halusi viedä meidät tutustumaan Mikumin luonnonpuistoon. Se olisi lohtu ja vastine Serengetin luonnonpuistolle, jonne meillä ei ollut mahdollisuutta mennä. Käytettävissä ollut aika ei suonut tilaa matkustaa Tansanian pohjoisosiin ja Keniaan, jossa Serengetin luonnonpuisto villieläimiseen ja Masai-heimon jäsenineen elää.

Lähdimme aamupäivällä kohti Mikumia. Matkalla pysähdyimme ruokailemaan, koska nälkä alkoi kurnia vatsassa. Tien varrella näimme hökkelin ja arvelimme saavamme sieltä ruokaa. Menimme sisälle ja siellä oli mahdollista ruokailla. Tilasimme lihaa, jota näimme hiilloksella valmistettavan. Kohta sitä tuotiin eteemme pesuvadissa ja liha oli sotkettu johonkin punertavaan mössöön. Ruokailuvälineitä meille ei tuotu. Uffe näytti esimerkkiä. Hän upotti sormenpänsä pesuvatiin ja pyöritteli sormiinsa mössöpallukan ja sujautti sen mutustellen suuhunsa. Sisälle tuli kaksi Masai-nuorukaista. Pitkänhuiskeita, uljasryhdikkäitä nuorukaisia, joilla molemmilla oli keihäs. Toisella roikkui viisipatterinen taskulamppu nahkahihnalla kaulassa. Masai-nuoret istuutuivat meitä vastapäätä. He alkoivat ruokailla samasta vadista meidän kanssamme. Me lopetimme Vesan kanssa oman ruokailumme ja tilasimme oluet. Uffe jatkoi vielä ruokailua Masai-nuorukaisten kanssa. Olisi ollut epäkohteliasta keskeyttää ruokailu. Uffe osasi asiansa.

Pysähdyksemme jälkeen matkamme kohti Mikumin luonnonpuistoa jatkui. Afrikan yö ja pimeys laskeutui maisemaan. Oli suorastaan säkkipimeätä. Uffe Königin auton valokiilaan ilmestyi suurikokoinen harmahäntä möhkäle. Se oli norsu. Uffe pysäytti auton ja jäimme odottamaan norsun löntystelevän tieltä pois, mutta se kääntyikin ja alkoi hölkätä meitä kohti. Uffe käynnisti moottorin ja pakitti auton ympäri ja lähdettiin tulosuuntaan. Norsu kiihdytti vauhtiaan. Vesa ja minä näytimme norsulle auton takaikkunasta ”köyttä”. Jonkin matkaa norsu tuli perässämme, mutta sitten se käännähti ja poistui Afrikan yöhön.

Yövyimme Mikumin luonnonpuiston motelliin. Aamulla menimme aamiaiselle ja isäntäväki istuutui pöytäämme. Kerroimme, kuinka olimme yöllä juoksuttaneet norsua. Isäntä poistui tuokioksi seurastamme ja palattuaan kertoi, että hän oli hälyttäneensä luonnonpuiston riistanvartijat, koska tapaamamme norsu oli todennäköisesti sama norsu, joka edellisellä viikolla oli tallonut saksalaisperheen auton ryttyyn ja matkustajat olivat siinä yhteydessä kuolleet. Isäntä valisti, että yksinäinen norsu on aina vaarallinen. Norsu on laumaeläin ja se karkottaa häiriintyneet yksilöt pois laumasta. Kuultuani isännän kertomuksen, kahvikuppi tuntui tärisevän kädessä. Aamiaisen nautittuamme kuvasimme luonnonpuistossa eläimiä ja kerran Vesa oli kävellä kameransa kanssa suoraan savanniheinikossa lepäilevän leijonalauman joukkoon. Onneksi olivat kylläisiä. Minulla on valokuva, jota olen ystäväilleni näyttänyt piilokuvana. Siinä leijonien väri on sulautunut savannin väriin.

Viktoria-järven lukutaitokampanja...

Vesa Saarisen kanssa päätimme käydä Viktoria-järven rannalla sijaitsevassa Mwanzassa. Saimme tietää Dar es salaamissa, että suomalainen taitelija Pentti Nässling oli mukana Unescon lukutaitokampanjassa. Mukaan lähti oppaaksemme Kid Ahlfors. Matkustimme Tansanian poikki junalla. Matkustimme herroina ja vietimme aikaamme upeassa siirtomaa-aikaisessa ravintolavaunussa. Tälläkin matkalla piti jotakin syödä. Tilasimme ruokalistan, jossa oli tarjolla kanaa. Tilasimme sitä ja jäimme odottamaan. Juna pysähtyi ja näimme kuinka kokkiasuinen mies kiiruhti radan varressa sijaitsevaan alkuasukasmajaan ja riiputti elävää kanaa jaloista. Päästyään vaunun viereen hänelle ojennettiin viidakkoveitsi ja sillä hän päätti Leghorn-kanojen liitolento-ohjelmasta kuuluneen afrikkalaiskanan lopullisen lennon. Juna lähti liikkeelle ja kokki nyppi kanalta höyhenet riiputtamalla sitä ikkunanasta vaunun ulkopuolella. Sitten hän alkoi valmistaa salaattia ja sipaisi sieraimistaan räkää ikkunasta ulos ja jatkoi samoilla käsillään salaatin sotkemista kulhossa. Kana oli tuoretta ja herkullista. Salaatti jäi syömättä.

Mwanzassa tutustuimme taiteilija Pentti Nässlingin perheeseen ja Unescon ns. funktionaaliseen lukutaitokampanjaan. Kampanjaa toteutettiin aapisilla, joiden kuvitus oli noudatti arkipäivän töitä. Paikalla selvisi, että kampanjan alku meni täysin mönkään, koska kampanjan aapisen kuvituksessa ei oltu otettu huomioon kohdeväestön kulttuurin perinnäisiä arvoja. Miehen käteen oli laitettu kuokka, joka kuuluu vain naisen käteen. Miehet ovat perinteellisesti olleet tällä alueella metsästäjiä, joten miehellä olisi pitänyt olla jousiase. Ihmisten jalkojen alle ei saanut laittaa ympyrää, koska ns. juju -ympyrä teki niistä henkiä.

Varastossa oli runsaasti aapisia, joiden päälle oli laskeutunut pöly. Haastattelimme Pentti Nässlingiä ja kampanjaa vetänyttä neuvostoliittolaista johtajaa Yuri V. Vishnyakovia. Pölyttyneistä aapisista en haastattelussa kysellyt. Nyt olisi toisin.

Ugandan ekonomistit...

Yhteinen matkamme jatkui Tansaniasta Ugandaan, koska siellä asusti Itä-Afrikan Unicefin toiminnasta vastaava johtaja.

Mielenkiintoinen yllätys sattui jo heti Entebbeen tullessamme. Kun kirjoittauimme hotelliin, meille ojennettiin käyntikortti. Siinä ekonomi Voipio toivoi yhteydenottoa. Viidakkorumpu oli kertonut tulostamme. Soitin meille täysin entuudestaan tuntemattomalle ekonomi Voipiolle. Hän toivoi, että voisimme vierailla hänen luonaan.

Suostuimme vierailuun. Kun ekonomi Voipio sai tietää valtiotieteellisistä opinnoistani ja että olin jotenkin perehtynyt myös marxilaiseenkin talousteorian, hän pyysi tuomariksi. Syynä moiseen tehtävään johtui siitä, että ekonomi Voipio asui puolalaisen ekonomistin kanssa ja heillä oli tapana ajan kulukseen väitellä porvarillisen ja sosialistisen talousteorian paremmuudesta.

Suostuin pyyntöön. Ennen tuomarointiani nautimme puolalaisen ekonomistin valmistaman erinomaisen aterian. Sitten annoin luvan aloittaa väittely. Välillä keskeytimme ja puolalainen ekonomisti laittoi meille taukojuomaa.

Resepti on seuraava:

Ruokaryypypikarin pohjalle sirotellaan ripsaus valkopippuria,

päälle huljautetaan kananmunan keltuainen ja

päällimmäiseksi lorautetaan votkaa piripintaan.

Nautitaan yhdellä kulauksella.

Taukojen jälkeen herrat ekonomistit jatkoivat väittelyä. Esitin lopuksi arvioni. Olin sitä mieltä, että kumpikin puhuu periaatteessa samasta asiasta, mutta käyttää eri käsitteitä. Kun tämä otettiin huomioon, saatoin todeta väittelyn päättyneen tasapeliin. Herrat ekonomistit olivat tyytyväisiä ja päättivät jatkaa yhteisasumistaan siihen, kunnes molempien komennus päättyy. Puolalaisesta talousasiantuntijasta voin eräänlaisena yksityiskohtana kertoa, että hän oli toisen maailmansodan veteraani ja että luoti oli lävistänyt hänen päänsä otsasta niskaan. Päässä oli selvästi näkyvät jäljet. Ihmeellinen henkiin jääminen.

Ugandan matkalla saatoin saada malarian, jota kotona Auroran trooppisten tautien poliklinikalla tutkittiin. Täyttä varmuutta mahdollisesta malariasairaudesta ei voitu kuitenkaan todeta. Silti varmuuden vuoksi vältän kesällä menemästä suoraan uimaan kuumasta saunasta. Tämän hoitovihjeen antoi jugoslavalainen Unicef-asiantuntija Pariisissa. Hänellä oli teoria, että malaria koteloituu maksaan ja kun äkkinäinen kylmä kutistaa maksaa, sieltä malaria sinkoutuu ulos ja aiheuttaa nopean kehon lämmön nousun - malariakuumeen.

Matkalta palattuamme selvisi, että Vesan silmästä oli kuumassa ilmanalassa pajahtanut kameran etsimeen kumitiivisteen välitse hikeä ja se näkyi täplänä kuvattaessa. Loppujen lopuksi kaikki kuvaamamme materiaali oli käyttökelpoista. Se oli enemmän kuin suuri helpotus. Kuukauden kestänyt epävarmuus ja piina tuhoutuneista filmeistä saatiin onnelliseen päätökseen.

Nuorten radio ja toimitushenkilöstö

Nuorten radion ohjelmien tuottamisesta otin vastuun kesäkuun alussa 1963 ja toimeni nimikkeenä oli nuorten ohjelmien vastaava toimittaja. Nimike oli pitkä ja hankala käyttää. Sille yritettiin löytää tilalle joku toinen vastine.

Ohjelmajohtaja Jussi Koskiluoma ehdotti kerran nimikkeeksi intendentti. Ruotsissa lasten ja nuorten ohjelmien toimittaja oli intendentti. Totuttelin nimikkeen käyttöä vähän aikaa, mutta Koskiluoma kohta peruutti ehdotuksensa, koska silloisessa Länsi-Saksassa pääjohtajat käyttivät intendentti-tittelä.

Vaikka nuorten ohjelmien vastaavan toimittajan tehtävänä oli vastata toimituksellisen yksikön siis toimituksen työskentelystä, niin ei pidetty aiheellisena henkilöä kutsua toimituspäälliköksi.

Radiossa toimituspäällikkö miellettiin arvonimeksi samaan tapaan kuin pääselostaja. Aivan kuten lääkärikunnan puolella vain yksi on arkkiatri, samalla tavalla vain yksi saattoi olla toimituspäällikkö ja pääselostaja. Toimittaja Niilo Ihamäki vastasi poliittisten ohjelmien toimittamisesta ja hänen suotiin käyttää toimituspäällikön tittelä.

Pääselostajan toimi Pekka Tiilikainen ja Pekan kuoltua tittelin peri Unto Miettinen. Unto vastasi nuorten ohjelmista sotiemme jälkeen, teki ohjelmia runsaasti Neuvostoliitosta ja sai ansioistaan professorin arvonimen.

Toimituspäällikön tittelin sain vasta Eino S. Revon aikana. Tämä tapahtui...

Nuorten ohjelmien vastaavan toimittajan työhuone sijaitsi Unioninkatu 16 toisessa kerroksessa Lasten radion kanssa, jota johti maisteri Lean Pennanen. Meillä oli yhteinen sihteeri rouva Marjatta

Le Louarn. Marjatta oli ihmisenä kulturellisesti suuntautunut ja avusti lehtiä kirjoituksillaan. Marjatan siirryttyä vapaaksi toimittajaksi tehtäviä hoiti Leena Pulkkinen. Leena lauloi Mikko von Deringerin johtamassa Peipposet -lauluyhtyeessä ja avioiduttuaan alkoi käyttää sukunimenä Cederberg.

Nuorten radio sai oman sihteerin 1964. Hän oli rouva Terttu Huhtasaari. Sihteerin saaminen oli toimitustyön kannalta merkittävä uudistus, koska aikaisemmin me jouduimme olemaan jonkinlaisessa alistussuhteessa Lasten radioon. Nyt oli ikioma sihteeri ja Terttu omistautui työlleen kokonaisvaltaisesti. Hän hoiti itsenäisesti ja täydellä luottamuksellani kaikki toimituksen paperityöt ja tuotantotilaukset sekä piti yhteyttä koko Nuorten radion avustajajoukkoon, jota oli pitkin ja poikin eri puolilla.

Vastaavana toimittajana sain vuorostani mahdollisuuden paneutua ohjelmien sisältöön ja avustajien koulutukseen ja muuhun tukemiseen. Sain toimia ikään kuin ”Matin lepotuolina”, jolle avustajat saattoivat tulla kertomaan jopa henkilökohtaisia huoliaan ja murheitaan.

Rouva Huhtasaaresta, kuten tapana oli häntä kutsua toimituksemme ulkopuolella, ajattelin saada Nuorten radiolle ensimmäinen toimitussihteeri. Tein asiasta esityksen, mutta se kaatui Tertun peruskoulutukseen. Keskikoulun käynti ei ollut riittävä, olisi pitänyt olla ylioppilas. Kuulin, että ylioppilastittelistä piti eniten kiinni silloinen johtaja L.H. Vennola, joka itse oli ylioppilas koulutukseltaan eikä edes mikään piilomaisteri.

Nuorten radio sai toimitussihteerin vakanssin ja sen täyttämistä sovittiin Puheohjelmien osastolla, että Terttu tulee sen saamaan, kunhan suorittaa ylioppilastutkinnon. Terttu hakeutui iltaopiskelijaksi ja alkoi tähdätä ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Suureksi hämmästykseksemme toimitussihteerin vakanssi julistettiin hakuun. Terttu ei sitä tointa saanut, vaan toimen haltijaksi tuli Turusta kotoisin oleva Leena Tamlander. Terttu koki asian kuten minäkin suurena pettymyksenä. Hyvänä ja tunnollisena työntekijänä Terttu tunnettiin ja hänet siirrettiin osastosihteerin töihin. Palkallisena hyvityksenä saattoi olla se, että Terttu sai alkaa hoitaa oman toimensa ohella ohjelmapäivystyksiä.

Napanuora vanhaan radiotaloon katkesi, kun Nuorten radio muutti Kasarminkadulle Kirurgisen sairaalan vastapäätä olevaan rakennukseen. Saimme talon toisessa kerroksessa tanssikoulu Åke Blomqvistin naapurissa huoneiston käyttöön. Huoneisto oli radion urheilutoimituksen kanssa yhteinen ja se merkitsi lisäksi sitä, että meillä oli myös yhteinen sihteeri.

Tertun eli Huhtiksen siirryttyä osastosihteeriksi toimituksemme sihteeriksi tuli joksikin aikaa Leena Cederberg ja hänen jälkeensä Raila-Riitta Rantanen (nyk. Yrjö-Koskinen).

Leena jäi kotirouvaksi ja Raila-Riitta siirtyi Seinäjoelle aluetoimitukseen ja avioitui.

Rouva Arja Hellman tuli tilalle.

Muistaakseni Arja oli ollut tekniikan puolella sihteerinä ja sai sieltä siirron Nuorten radioon. Myös urheilutoimituksen asiat kuuluivat sihteerin hoidettaviksi. Arjasta tuli samanlainen asiansa tunnollisesti hoitava ja osaava sihteeri kuin Terttu oli aikanaan. Kaikki sujui kuin tyhjää, mutta sitten tulikin toimituksellinen tyhjiö, kun Arja siirtyi ay-toiminnan pariin Radio ja Televisiotoimittajien Liittoon (RTTL).

Uuden sihteerin paikan täyttämisestä syntyi pulmia. Haku pantiin päälle. Ensimmäistä kertaa myös minun annettiin vaikuttaa valintaan. Otin selvää hakijoista ja tulin vakuuttuneeksi, että Yleisradion huoltokonttorista Hannele Kurvi oli paras hakijoista. Tieto mielipiteestäni kantautui ja valintaani pyrittiin vaikuttamaan. Vaikka myönnettiin, että Hannele oli pätevin, niin paikalle olisi silti valittava sopivin. Sopivuuden mittana oli pätevyys toimia myös ay-toiminnassa. Minua puhuteltiin eräänlaisessa ”toverituomioistuinissa” ja pääpuhuttajana toimi taloustoimittaja Reijo Rajamäki. Vedottiin jonkinlaiseen työpaikkademokratiaan, mutta painostuksesta huolimatta pidin kiinni

Hannele Kurvista. Silloinen urheilutoimituksen päällikkö Voitto 'Vode' Raatikainen oli ollut Hannelen paremmuudesta samaa mieltä kuin minä. Hannele valittiin ja on hyväksi havaittu. Omat henkilösuhteet kollegoihin kariutuivat joksikin aikaa.

Nuorten radio lakkautettiin 1975, mutta toiminta jatkui. Nuorten ohjelmien toimitukselliset sihteerirutiinit annettiin Marja-Leena Granlundille (nyk. Niemenkari), jonka kanssa tein yhteistyötä aina eläkkeelle siirtymiseeni saakka.

Mitä taas tulee varsinaiseen toimitustyöhön, muutos tapahtui siinä yhteydessä kun Leena Tamlander (myöh. Tamlander-Pulli) tuli Nuorten radioon. Sovimme, että Leena hoitaa toimitukselliset toimitussihteerin tehtävät, mikä käytännössä merkitsi toimittajan töiden tekemistä. Niinpä toimitussihteerin nimike poistui ja tilalle tuli nuorten ohjelmien toimittajan nimike. Joten jossakin vaiheessa meillä oli kaksi tehtävänimikettä: toimituspäällikkö ja toimittaja. Leena keskittyi toimituksellisesti ohjelmiin ja minä vuorostani yleishallintoon. Yhteisesti pohdimme Leenan ja avustajien kanssa yleislinjoista, mutta käytännössä ohjelmien valmistumisen vastuu siirtyi Leenalle. Tytöille ja varhaisnuorten siirtymäkauteen suunnatut ohjelmat, ammatinvalinta ja ajankohtaisohjelmat avustajineen kuuluivat Leenalle.

Nuorten radion loppu 1975

Syksyllä 1974 tulevat radiojohtajat Keijo Savolainen (Skdl) ja Jouni Mykkänen (kok) ottivat minuun yhteyden ja tiedustelivat kantaani kolmen toimituksen lopettamisesta, koska yhtiön johtokunnassa oli tehty päätös vähentää radion toimitusten lukumäärää. Sain tietää, että kysymykseen tulevat toimitukset ovat selostusohjelmien toimitus, tieteisohjelmien toimitus ja Nuorten radio.

Nuorten radion lopettamisen perusteluksi he esittivät mielipiteenään, että Nuorten radio on mukana, koska nuorille (15-25 -vuotiaat) ja nuorille aikuisille (yli 25-vuotiaat) varta vasten suunnattuja ohjelmia ei enää tarvita, koska nykynuoret ovat niin kehittyneitä, että he voivat kuunnella samoja ohjelmia kuin aikuiset.

Johtajat Mykkänen ja Savolainen kysyivät, mitä mieltä olen esityksestä tai onko minulla jokin muu ratkaisu asiaan, jolla on jo käytännössä kiire. Toin välittömästi esille ne ongelmat, joita kohtasin jo 1963 kun aloin hoitaa Kaarle Nordenstrengin jälkeen Nuorten radiota.

Kerroin tuleville johtajille, että tein silloin tilannekartoituksen ja havaitsin, että perheohjelmilla, lasten ohjelmilla ja nuorten ohjelmilla sekä Kouluradion ohjelmilla oli selviä päällekkäisyyksiä, mutta toisaalta mm. myös yhteisiä kasvatuksellisia tavoitteita.

Kirjoitin kutsun Kouluradiolle (Helmi Palmén), Lasten radiolle (Lea Pennanen) ja Tv:n lasten ja nuorten ohjelmien toimitukselle (Heikki Aarva), jotta voisimme tehdä yhteistyötä.

Kutsuni lähti liikkeelle, mutta kohta jouduin erikseen sekä tohtori Helge Miettusen että ohjelmajohtaja Jussi Koskiluoman tiukkasävyiseen puhutteluun. Puhuttelussa todettiin, että nuorten ohjelmien vastaavana toimittajana minulla ei ole minkäänlaisia oikeuksia puuttua toisten toimitusten työtapoihin, puhumattakaan esittää organisaation muutoksia.

Kutsuni sai aikaan jopa farssin piirteitä. Minua oli luultu varatuomari Erkki Haraksi tai ainakin hänen pojakseen, joka yritti isänsä poliittisella arvovallalla hankkia itselleen valtaa. Erkki Ojaselta, joka Helmi Palménin jälkeen tuli Kouluradion päälliköksi kuulin, että Lea Pennanen, Helmi Palmén ja Helge Miettunen olisivat jotenkin toimineet samassa yhteisrintamassa.

Tätä taustaa vasten minulla oli esittää tuleville radiojohtajille ehdotukseni. Esitin, että toimituspäällikkö Asta Heickellin perheohjelmien toimitus ja toimituspäällikkö Lea Pennasen Lasten radio ja johtamani Nuorten radio voitaisiin yhdistää yhdeksi - kotien ohjelmien toimitukseksi.

Samalla ehdotin, että perustettavan toimituksen päällikkyyys julistetaan avoimeksi ja että olen valmis työskentelemään uudessa toimituksessa, vaikka en tulisikaan valituksi uuden toimituksen johtoon.

Jouni Mykkänen ja Keijo Savolainen eivät heti tyrmänneet ajatuksiani. Kun tieto levisi Asta Heickellin ja Lea Pennasen korviin, otettiin tunteet ja suhteet taisteluvälineiksi. Lea Pennanen vetosi jopa tasavallan entisen presidentti J.K. Paasikiven tyttäreeseen arkkitehti Annikki Paasikiveen, joka oli tehnyt lapsille ohjelmia. Pikkulinnut kertoivat, että Asta Heickell oli kuulemma ottanut yhteyden silloiseen opetusministeri Marjatta Väänäseen (kesk.), joka oli lisäksi hallintoneuvoston jäsen.

Ministeri Väänänen ei pitänyt suotavana toimitusten yhdistämisessä. Hän varmaan arveli, että demareilla oli oma juonittelunsa pelissä. Kuuluin näet tuohon aikaan vielä sosialidemokraattisen puolueen Kontulan yhdistykseen ja tämä tieto saattoi olla keskustapuoleen tiedossa.

Ehkä Nuorten radion lopettamista todellakin toivottiin poliittisella nuorisorintamalla ja erityisesti keskustapuolueessa. Pysyvästi on jäänyt mieleeni tapaus Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysleiriltä Moldaviassa. Se on syytä toistaa.

Leirin aikana sain Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusjärjestöltä (SNK) lahjana t-paidan, jonka etuosassa oli Karl Marxin kuva. Panin aamulenkillä paidan päälleni ja kun palasin leirialueelle oli vastassa Keskustanuorten kansanedustaja Markku Kauppinen, joka sanoi kantelevansa asiattomasta pukeutumisestani ohjelmajohtaja Pekka Silvolalle. Jäikö pelkäksi uhkaavaksi kannanotoksi, tätä en tiedä. Arvostamani ohjelmajohtaja Silvola ei minulle ole asiasta mitään maininnut.

Moldavian leirin jälkeen minulle kantautui sellaista puhetta, että keskustapuolueen kansanedustaja Olavi Martikainen olisi ollut liikkeellä. Hän olisi kuulemma puhunut ”demarien nuorisohegemoniasta” Marjatta Väänäselä.

Lopputuloksena oli, että Matti Ahde siirrettiin Valtion urheiluneuvoston puheenjohtajaksi ja Olavi Martikaisesta tuli Valtion nuorisoneuvoston uusi puheenjohtaja. Minut ”jalkautettiin maaherraksi” ja sijoitettiin erikoistoimittajana Radio 2:een Keijo Savolaisen alaisuuteen. Viihdepäällikkö Tapio Lipposelle aloin tehdä Omat levyt -ohjelmasarjaa.

Jälkikaneetteja

Nuorten radion aikainen ohjelma-avustajani Jorma Pilke sai aikaan, että meidät entiset Nuorten radion ”päälliköt” kutsuttiin Kesäkadun toimitalon ylimpään kerrokseen johtokunnan ruokalaan 4.12.1985 muistelemaan menneitä. Tilaisuuden isäntänä toimi johtaja Jouni Mykkänen, jolla on myös oma henkilökohtainen kosketuspinta Nuorten radioon. Toivottaessaan meidät Nuorten radion ”veteraanit” tervetulleiksi muistelutilaisuuteen johtaja Jouni Mykkänen mainitsi omasta kosketuspinnastaan Nuorten radioon.

Tästä asiasta hän kertoi, että syksyllä 1956 Markus Similä oli etsimässä Nuorten radioon uusia ohjelma-avustajia Tampereen teinipäivillä ja hän oli tullut sinne Rovaniemeltä. Tampereen teinipäivien seurauksena hänestä tuli Nuorten radion ohjelma-avustaja valtakunnallisiin ohjelmiin ja sen lisäksi hän alkoi tehdä Lapin maakuntaradioon nuorista ohjelmia.

Johtaja Mykkäsen toivotettua meidät Vuoron perään muistelimme leppoisasti omia aikojamme. Kun tilaisuus tarjoutui, halusin tietää, miksi Nuorten radion toiminta päätettiin lopettaa vuoden 1975, kun uudet johtajat aloittavat toimikautensa.

Johtaja Jouni Mykkänen vastasi esittämäni kysymykseen, että heitä oli neljän miehen toimikunta, johon kuuluivat: pääjohtaja Erkki Raatikainen (Sdp), ohjelmajohtaja Pekka Silvola (kesk.), Radio 1:n tuleva johtaja Jouni Mykkänen (kok) ja Radio 2:n tuleva johtaja Keijo Savolainen (Skdl). He olivat saaneet toimeksiannon keventää radion organisaatiota siten, että toimitusten lukumäärä vähenisi. Lähtökohtana oli Puheohjelmien osasto, jossa oli 22 toimitusta ja radion organisaation ulkopuolella oli lisäksi Kirkon Tiedotuskeskus, joka tuotti hartausohjelmat.

Nuorten radion kohdalla lakkauttamisen taustalla olivat yhteiskuntapoliittiset syyt. Keskustapuolue ajoi asiaa. Tämä tapahtui jo syksyllä 1974. Perusteluina lakkauttamiselle esitettiin, että nuorille ei enää tarvita omia ohjelmia. Äänioikeusikä on laskettu 18 ikävuoteen (1974) ja se merkitsee, että nuoret voivat hyvin kuunnella aikuisten ohjelmia.

Nuorten radio kuopattiin muutamiksi vuosiksi pois mielistä, kunnes aikanaan alkoi Radiomafia, jonka entinen Nuorten radion ohjelma-avustajani Pentti Kemppainen käynnisti.

Lasten radiossa varhaisnuorille suunnattujen ohjelmien tuottaja Jorma Pilke alkoi heti paikata myrskyn repimiä purjeita.

Tätä kirjoittaessani sain YLE:n henkilökunnan tiedotuslehden 24/7.8.2002 Linkin käsiini ja siellä on mielenkiintoinen juttu otsikolla: Radio palvelee nuorisoa edelleen:

”YLE ei ole julkisuudessa esiintyneistä väitteistä poiketen lakkauttamassa nuorison palveluja radiossa. Päinvastoin YLE pyrkii suomenkielisen radiotoiminnan uudistuksessaan parantamaan niitä. Osana uudistusta Radiomafiaa profiloidaan uudestaan.”

Radiojohtaja **Seppo Härkösen** mukaan kanavauudistuksen yhteydessä Kanavien nimet saattavat kuitenkin muuttua, jolloin Radiomafian nimi voi siirtyä historiaan.

Radiomafian seuraajan profiilia terävöitetään kohtaamaan ennen kaikkea 15-24 -vuotiaat nuoret. Nuorten aikuisten eli yli 25-vuotiaiden palvelemisen ottaa puolestaan vastuulleen nykyisen Radio Ainin seuraaja” (Linkki s. 3.).

Radiojohtaja Seppo Härkönen toimi Nuorten radion aikanaani Suomen Ylioppilaskuntien Liiton (SYL) puheenjohtajana. Vappuaamuna 1971 teimme suoran lähetyksen, jossa puheenjohtaja Härkönen kommentoi ylioppilaiden vappupuheita Turusta, Tampereelta, Jyväskylästä ja Oulusta. Niitä leimasi voimakas poliittinen sanoma.

Seppo Härkönen oli kanssani kuuluttamossa. Meillä oli suora näköyhteys Yleisohjelman kuuluttajaan. Lähetyksemme alussa kuuluttaja Kaisu Puuska-Joki iloisella äänellä ja ylioppilaslakki päässä suoritti alkukuulutuksen, mutta loppukuulutuksen närkästyneenä ja ilman ylioppilaslakkaa: ”Kuulimmepas’ Nuorten radiossa ylioppilaiden vapusta. Lähetyksessä oli mukana Suomen Ylioppilaskuntien Liiton puheenjohtaja Seppo Härkönen ja toimittajana Matti Hara”. Tämän jälkeen Kaisu Puuska-Joki piti lyhyen tauon, jonka aikana laittoi ylioppilaslakin uudelleen päähän ja jatkoi: Ensti Pohjola ja Ylioppilaskunnan laulajineen johdattelee meidät ylioppilaiden oikeaan vappuun... Taas Leivoset ilmassa...

Radiojohtaja Seppo Härkösen ajatuksista uudistaa radion nuorten ohjelmia voisin todeta, että jotenkin on taas palattu lähtöruutuun. Mitähän, jos Sauvo Puhtilan vuonna 1960 käyttöön ottama nimike Nuorten radio korvaisi Radiomafian.